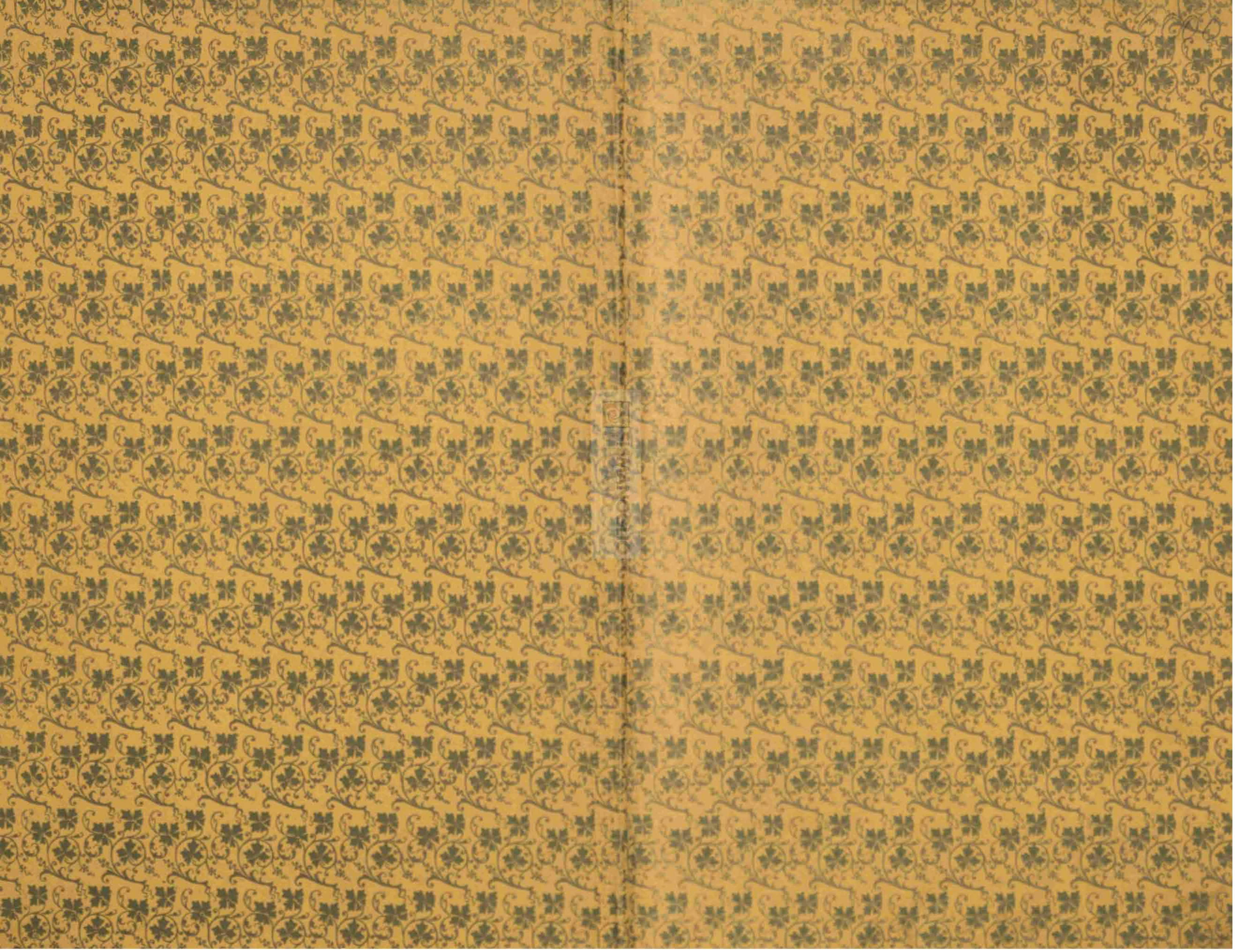

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ

ΤΟ ΓΥΡ ΥΓΟ ΤΗΝ ΑΙΘΑΛΗΝ.

ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

647

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ

ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ ΜΕΡΗ ΠΕΝΤΕ

ΜΕΤΑ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ.

Ἡράκλειος πέφηνεν, ἀριστεύς μέγας,
ἄλλος τινὲς δοῖται Ἡρακλῆς κατὰ σθένα.
ΕΦΡΑΙΜΙΟΣ, 1346.

ΕΝ ΛΕΙΨΙΑ.

ΕΚ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Γ. ΔΡΟΥΓΟΥΛΙΝΟΥ

1885.

Πλοῦταρχε, σίγα τοῖς παραλλήλοις γράψαι·
τὸν Δεσπότην ἑφραῖζε, καὶ γράφειαι ὅλον.
Γ. ΠΙΣΙΔΗΣ, Ἡρακλῆος, Ἰερ. Α. 112.

Ἡράκλειος! Ὁλος κόσμος εὐγενῶν ἀνείρων, ἐνδόξων τροπαίων,
καὶ ἀνεκλαλήτων συμφορῶν ἀναθρώσκει, ἅμα προφερομένου τοῦ
ὀνόματος τούτου, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἐγκύψαντος εἰς τὰς
δέλτους τῆς προγονικῆς ἱστορίας. Τὸ Βυζαντινὸν Κράτος ἐσφά-
δαζεν ὑπὸ τὴν σιδηρᾶν τυραννίαν τοῦ Φωκά· ἀλλ' ἰδοὺ καταπλέει
ἐκ Καρχηδόνας ὁ νεαρὸς λυτρωτής, τὰς ἱερὰς εἰκόνας φέρων ἐπὶ
τῶν ἱστῶν, καταθραύει τὸ τέρας, καὶ περιβάλλεται τῶν Λυγούστων τὸ στέμμα. Ἡ
ἐνθουσιῶσα ὑψηλὸς ἀναπνέει καὶ ἀπεκδέχεται μετὰ πεποιθήσεως παρὰ τοῦ κλητοῦ
αὐτῆς τὴν σωτηρίαν. Πλὴν, φεῦ, συναντᾷ οὗτος τὴν Μαρτίαν, ἐράται αὐτῆς παρα-
φόρως, καὶ μετατρέπαι εἰς σύζυγον τὴν ἰδίαν ἀνεψιάν. Μάτην συμβουλεύει ὁ Πατρι-
άρχης, μάτην ἀπειλεῖ ὁ ἵπποδρομος, μάτην ἱκετεύει καὶ φρίττει τὸ εὐσεβὲς ὀπήκοον,
ὁ νέος Ἡρακλῆς, ἀποσυρθεὶς εἰς τὸ Ἀνάκτορον τῶν Βλαχερνῶν, λησμονεῖ ἐπὶ δέκα
ὅλα ἔτη εἰς τοὺς πόδας τῆς ἐρασμίας Ὀμφάλης τοῦ λοιποῦ κόσμου τὴν ὑπαρξίν.

Τὸ ἀμάρτημα φθείρει θαυμάζον τὰς ψυχικὰς αὐτοῦ δυνάμεις· καθήκον καὶ τιμὴ εἰσὶ κεναὶ πλέον λέξεις διὰ τὸν ὄνειροπολήσαντα τὴν ἀνάπλασιν τῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁ ὀλεθρος συμπληροῦται τότε. Ἐν τῇ ἐσωτερικῇ ἐγείρει τὸν πολυκέφαλον τράχηλον ἢ ὕδρα τῆς ἀναρχίας, καὶ δεκατίζουσι τοὺς λαοὺς παντοῖαι συμφοραί. Ἐκ τῶν ἐξωθεν ἐφορμῶσι Πέρσαι ἀφ' ἐνὸς καὶ Ἀθαρεῖς ἀφ' ἐτέρου, κατάγουσιν εὐχερεῖς νίκας, καὶ ἀποσπῶσι τὰς ἀφνειοτέρας τοῦ Κράτους ἐπαρχίας.

Πλὴν τί συμβαίνει; Ποῖον τὸ ἀληθάργητον ἄλγος, ὅπερ καταπλήσσει τὸν χριστιανικὸν κόσμον; Ὁ φοβερός Σάρδαρος ἐδήλωσε τὴν Παλαιστίνην. Ἰδοὺ, πορθεῖται ἡ ἐπίγειος Σιών, σιλοῦνται τὰ πανάχραντα τεμένη, σφάζονται δέκα μυριάδες πιστῶν, καὶ τὸ ἱερὸν ξύλον, ἐφ' οὗ ἐμαρτύρησεν ὁ Θεός, ἀνασπασθὲν ἐκ τοῦ Γολγοθᾶ, κρύπτεται εἰς τῆς Περσίας τὰ βάθη. Αὐτὸς ὁ Πλάστης φαίνεται ἀποστρέφων ἐκ τοῦ ἀμαρτωλοῦ τούτου κόσμου τὸ πρόσωπον. Ἀλλ' ἡ κραυγὴ τῆς ὀδύνης, ἣν ἀναπέμπει ἡ ἀπολλυμένη ἀνθρωπότης, ἐξυπνᾷ τέλος τὸν κοιμώμενον ἥρωα. Σπεύδει οὗτος εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, δρᾷ τὴν ἀχειροποίητον τῆς Παρθένου εἰκόνα, καὶ ταύτην προτάσσων, ὁρμᾷ πρὸς τὴν Ἀσίαν ὁ πρῶτος καὶ περικλεέστερος τῶν Σταυροφόρων. Ἐξ ἔτη διαρκοῦσιν οἱ ἐνδοξοὶ ἀγῶνες, οὓς ὁ κατάπληκτος κόσμος παραβάλλει πρὸς τὴν ἐξαήμερον τοῦ Θεοῦ πλάσιν. Ἀνασκάπτεται ἡ γενέτειρα τοῦ Ζωροάστρου θησαυροῖς, πορθεῖται ἡ Περσικὴ πρωτεύουσα Δασταγέρδ, ἀνατρέπεται τὸ γηραιὸν Κράτος τῶν Σασσανιδῶν, καὶ ὁ Ἡράκλειος, κλείσας τὰ Ἑλληνικὰ ὅπλα παρὰ τὸν Σάρον καὶ τὴν Νινευί, ἐπαναφέρει θριαμβικῶς τὸν Σταυρὸν εἰς Βυζάντιον, καὶ ἀνεγείρει αὐτὸν αὖθις ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ.

Ἀλλ' οἱμοί, θανάσιμον ἦν τὸ ἀμάρτημα καὶ μάτην ἤλπισε τὴν ἄφεσιν ὁ ἐστεμμένος πταίστης. Καθ' ἣν στιγμὴν ἀνευφημῇ αὐτὸν ἡ ὕψιλος, καὶ πέμπουσι Πρέσβεις οἱ Ἀνακτεῖς τῆς ἀπωτάτης δύσεως καὶ ἀνατολῆς, φάσμα φοβερόν, τὸ Ἰσλάμ, ἐγείρεται καὶ ἀμφισβητεῖ πάντας αὐτοῦ τοὺς θριάμβους. Προφήτης νέου δόγματος, ὁ Μωάμεθ, ἀπειλεῖ καὶ αὖθις τοῦ Σωτῆρος τὸν τάφον. Ἀπὸ τῆς ὥρας δὲ ταύτης ἡ πάλῃ προσλαμβάνει χαρακτῆρα ὑπερφυσικόν, καὶ μεταξὺ τῶν δρώντων προσώπων συγκαταλέγονται αἱ ὑπεράνθρωποι ἐκεῖναι δυνάμεις, αἵτινες ἐπέφερον τὴν καταστροφὴν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τραγωδίᾳ. Ἀνθίσταται ἔτι ὁ Ἡράκλειος, ἀλλ' ὥς ὁ Ἰακώβ ὁ παλαῖων πρὸς τοὺς ἀγγέλους, κατασυντρίβεται τέλος, ἅμα δὲ καταπεσόντος τοῦ ἥρωος, τοὺς θριάμβους διαδέχεται ἡ ἀπόγνωσις, καὶ ἀνενόχλητος ἄρχει πλέον ἡ ἡμισέληνος ἐπὶ πάσης τῆς ἀνατολῆς.

Τοιαύτη, κατὰ τὴν ἡμετέραν τοῦλάχιστον ἀσθενῆ κατάληψιν, ἡ θεσπεσία αὕτη εἰκὼν, ἣν εὖρομεν ἐγκεχωσμένην ἐν ταῖς εὐρωτιώσεσι δέλτοις τῶν Βυζαντινῶν

χρονογράφων. Ἐν ᾧ δὲ κέχτηται αὕτη πάντα τὰ στοιχεῖα τῆς ὑφίστης δραματικῆς ἐμπνεύσεως, τῆς δονούσης τὰς μυχαϊτάτας ἵνας ὁλοκλήρου τῆς χριστιανικῆς ἀνθρωπότητος, ἐν ᾧ παρεισάγει ἐν τέλει αὐτὴν τὴν εἰμαρμένην, ἣν ἐπεκαλεῖτο ὁ Αἰσχύλος, ἡγνόησαν ἢ παρεγνώρισαν αὐτὴν οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι ποιηταί, οἵτινες περιέγραψαν τὰς τόχας τῆς Ῥοδογούνης, Ἡγεμονίδος τῶν Πάρθων, ἡ τοῦ Ἀμλέτου, Πρίγκηπος τῶν Δανῶν. Καὶ πράγματι, ὥς ἐκτενέστερον ἐν ταῖς σημειώσεσι λεχθήσεται, περὶ τοῦ Ἡρακλείου δύο μόνον διεσώθησαν δραματικὰ ἔργα, κωμωδία τις τοῦ Καλδερώνος, καὶ τὸ γνωστὸν δράμα τοῦ Κορνηλίου, τὸ ὑπὸ τῆς κωμωδίας ταύτης ἐμπνευσθὲν. Ἀλλὰ περὶ τῆς ἀξίας τῶν συνθέσεων τούτων ἱκανὰ λέγει αὐτὸς ὁ δαιμόνιος Γαλάτης, τὰ ἐξῆς. «Ἡ παρούσα τραγωδία ἐστὶν ἀληθὲς τόλμημα κατὰ τῆς ἱστορίας, ἐξ ἧς διετηρήθη μόνῃ ἡ διαδοχικὴ τάξις τῶν Αὐτοκρατόρων Τιβερίου, Μαυρικίου, Φωκᾶ καὶ Ἡρακλείου. Τοῦ τελευταίου τούτου ἐνόθευσα τὴν γέννησιν, ἀλλὰ πρὸς ἴδιον αὐτοῦ ὄφελος, καθ' ὅσον μετέτρεψα αὐτὸν εἰς υἱὸν τοῦ περιφανοῦς Μαυρικίου, ἐν ᾧ πράγματι ἐγεννήθη ἐξ ὁμωνόμου τῆς Ἀφρικῆς Πραίτορος. Παρέτεινα πρὸς τούτοις τὴν ἀρχὴν τοῦ προκατόχου αὐτοῦ κατὰ δώδεκα ἔτη, φιλοδωρήσας αὐτῷ υἱόν, ἐν ᾧ ἡ ἱστορία ἀναφέρει μόνον θυγατέρα, τὴν Δομιτίαν, ἣν ἐνόμφευσε τῷ Πρίσκῳ ἢ Κρίσπῳ. Ἐμήκυνα ἐπίσης τὸν βίον τῆς Αὐτοκρατείας Κωνσταντίας, καὶ ἀφ' οὗ ἀπαξ παρεχώρησα τῷ τυράννῳ εἰκοσαετῇ βασιλείαν, ἀντὶ τῆς ὀκταετοῦς, καθώρισα τὸν θάνατον τῆς Ἡγεμονίδος ἐκείνης ἐν τῷ δεκάτῳ πέμπτῳ ἔτει, καίτοι ὁ τύραννος ἐθυσίασεν αὐτὴν τε καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς εἰς τὴν ἰδίαν ἀσφάλειαν ἀπὸ τοῦ πέμπτου.»

Ἐνὶ δὲ λόγῳ ὁ καλὸς κάθαλός ποιητὴς τοῦ Κίννα καὶ τοῦ Πολυεύκτου τοσαῦτα μετέτρεψεν, ὥστε ἐκ τῆς ἱστορίας, ὥς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, οὐδὲν ἀπέμεινε πλὴν τῶν ὀνομάτων. Οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώσται ἐνθυμοῦνται θεδαίως ὅτι, κατὰ τὸ φοβερὸν τέλος τοῦ Αὐτοκράτορος Μαυρικίου εἰς τὸν Εὐρωπίου λιμένα, ὁ τύραννος Φωκᾶς διέταξε τὴν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀτυχοῦς πατρὸς ἀναίρεσιν τῶν πέντε αὐτοῦ υἱῶν «προκολάζων τὸν βασιλέα τῇ τῶν παίδων σφαγῇ», ὥς λέγει ὁ Θεοφάνης, Σ. 448. Ἀλλ' ὁ μέγας ἐκεῖνος Μονάρχης ἀπέδειξε πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν ἐν τῷ μεγέθει τῶν συμφορῶν, «τῆς γὰρ τιθηνῆς αὐτοῦ κλεψιάσης ἓνα τῶν βασιλικῶν μεираκίων, καὶ πρὸς σφαγὴν τὸ ἑαυτῆς ἐπιδοῦσης, ὁ Μαυρίκιος οὐ κατεδέξατο, ἀλλὰ τὸ ἴδιον ἐπεζήτησε· φασὶ δὲ τινες, ὅτι τούτου σφαγέντος, γάλα σὺν τῷ αἵματι ἔρρευσεν, ὥστε πάντας τοὺς ὀρῶντας θρηνῆσαι δεινῶς.» Τὸ σπαραξικάρδιον τοῦτο γεγονὸς ἐξέλεξεν ὁ Καλδερώνας ὥς βάσιν τῆς κωμωδίας αὐτοῦ, ἣν εἰς τραγωδίαν μετέτρεψεν ὁ Κορνήλιος. Καὶ παρὰ

μὲν τῷ Ἰσπανῷ τὸ ἐν λόγῳ μεράκιον, διασωθὲν ὑπὸ τῆς τιθῆνης, ἀνατρέφεται μετὰ τοῦ ἰδίου αὐτῆς υἱοῦ εἰς τὸ θάθος τῶν θασσῶν, ἀνδρωθὲν δὲ περιπλέκεται εἰς ἐρίδα πρὸς τὸν Φωκᾶν, ἐξελθόντα εἰς θήραν, καὶ φονεύει αὐτόν. Ὁ δὲ Κορνήλιος τὴν τροφὸν, ὅπως ἐξευγενίσθη, ὥς λέγει, τὸ πρόσωπον τοῦτο, μετατρέπει εἰς Δέσποιναν τῆς αὐλῆς, ἣν ἀποκαλεῖ Λεοντίνην. Τὸ διασωθὲν τοῦ Μαυρικίου θρέψας μετατρέπει εἰς τὸν ἀργότερον βασιλεύσαντα Ἡράκλειον, καὶ τέλος τὸν υἱὸν τῆς Λεοντίνης Μαρτιανὸν μετατρέπει εἰς ὑποτιθέμενον υἱὸν τοῦ Φωκᾶ, στηρίζει δὲ ἅπασαν αὐτοῦ τὴν πλοκὴν ἐπὶ τῆς συγχύσεως ταύτης, καὶ καταστρέφει τὸ δράμα διὰ τῆς ἀναιρέσεως τοῦ Φωκᾶ ὑπὸ συνωμοτῶν, καὶ τῆς στέψεως τοῦ Ἡρακλείου, ἥτοι καθ' ἣν ἀκριδῶς στιγμὴν ἀρχεται ἡ ἀληθὴς ἱστορία τοῦ ἡμετέρου ἥρωος.

Ἀλλὰ τὸν περίδοξον ὑπέρμαχον τοῦ Σταυροῦ θεινῶς ἠδίκησε, πλὴν τῆς Μελπομένης, καὶ ἡ Κλειώ. Ἐν ᾧ δικαιούται εἰς θέσιν ἀναμφήτηστον παρὰ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν Καίσαρα, μόλις παροδικῶς ἀναφέρεται τὸ κλεινὸν αὐτοῦ ὄνομα, καὶ ἡ αἴγλη τοῦ ἑξαήμερου ἀμυδρῶς πλέον διακρίνεται διὰ τοῦ ζόφου τῶν μεταγενεστέρων συμφορῶν. Διὰ τί δὲ τοῦτο; Εὐχερῆς ἡ ἀπάντησις. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐμακάριζε τὸν Ἀχιλλέα, διότι ἔτυχεν ὁμητοῦ τοῦ Ὀμήρου. Ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ τὴν μνήμην διετήρησε μέγας συγγραφεὺς, ὁ Ἀρριανός, ἐν ᾧ τοῦ Καίσαρος τοῦ θριαμβοῦς περιέγραψεν ὁ Κικέρων. Ὁ δὲ Ἡράκλειος μόνους ἔσχε τῆς φήμης αὐτοῦ κήρυκας τὸν μοναχὸν Θεοφάνην, τὸν διάκονον Πισίδην, καὶ τὸν Πατριάρχην Νικηφόρον. Εὐγλωττον τοῦτο μάθημα διὰ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς. Αἱ μυριά- νεκροὶ μάχαι καταπλήσσουν τοὺς συγχρόνους, ἀλλὰ τὴν ὑστεροφημίαν σπεῖρει μόνη ἡ γραφὴ τῆς μεγαλοφυΐας. Τοῦ Περιάνδρου, τοῦ Περικλέους, τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ Καίσαρος τὰ ὀνόματα προφέρει ἔτι θαυμάζουσα ἡ ἀνθρωπότης, διότι ἀνέπτυξαν παρὰ τὸν θρόνον αὐτῶν τοὺς μεγάλους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νόας, ἀλλ' οὐδεὶς γνωρίζει τίς ἐσώρευσεν τοὺς λόφους ἐκείνους τῶν κρανίων, οἵτινες καλύπτουσι τὰς αὐχμηρὰς τῆς Ἀσίας πεδιάδας.

Πρὸς τὸν Ἡράκλειον δικαιοτέροι πῶς ἐδείχθησαν μόνοι οἱ μεταγενέστεροι, οἱ ἐμβριθέστερον ἀναδιψήσαντες τὰς Βυζαντινὰς δέλτους, καὶ ἰδίως ὁ σοφὸς συγγραφεὺς τῆς ἱστορίας τοῦ Ἀττίλα, (AMÉDÉE THIERRY, Histoire d'Attila T. II, C. 2) ὅστις λέγει «Μετὰ τὸν θηριώδη Φωκᾶν, τὸν διὰ δολοφονίας βασιλεύσαντα, παρίσταται ἐπὶ τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου ἡ εὐγενὴς καὶ μελαγχολικὴ τοῦ Ἡρακλείου μορφή. Συνδέεται μετὰ τοῦ ὀνόματος τούτου μυστηριώδές τι καὶ ὀλέθριον, ὅπερ ταράσσει τὴν κρίσιν τοῦ ἱστορικοῦ, καὶ τηρεῖ αὐτὸν μετέωρον μεταξὺ τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τοῦ οἴχτου. Ὁ Ἡράκλειος, καταστροφὴς τῆς Περσικῆς Αυτοκρατορίας. Χριστιανὸς

Ἀλέξανδρος, ἐλευθερωτὴς τῶν τιμίων λειψάνων πρὸ τοῦ Γοδοφρείδου Βουλλιῶν, φαίνεται δικαιούμενος εἰς ὑπέροχον θέσιν μεταξὺ τῶν μεγίστων Καισάρων. Καὶ ὅμως ὁ αὐτὸς Ἡράκλειος, παλαίων πρὸς τὸν ἀρτιγέννητον Ἰσλαμισμόν, καὶ παραφερόμενος ὡς ὑπὸ ἀκατασχέτου κλύδωνος, ἀπαλλὸς δ' ἐν τῷ ναυαγίῳ τούτῳ τὴν δόξαν αὐτοῦ ὡς Χριστιανοῦ καὶ Ῥωμαίου, τὸ ἦμισυ τῶν κτήσεων, τὴν μεγαλοφυΐαν, καὶ αὐτὸν τὸν νοῦν, δικαίως θεωρεῖται ὡς ὁ πάντων δυστυχέστερος. Τὸ δεύτερον τοῦτο τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ μέρος ἐν μόνον παρέχει πλέον τῷ ἱστορικῷ θλιβερόν θέαμα, τὸ τοῦ ἀνθρωπίνου ἡρωϊσμοῦ ὑπὸ τὴν σιδηρᾶν χεῖρα τῆς εἰμαρμένης, ἀντιμαχομένου κατὰ δυνάμειν προφανῶς μὴ ἐπιγείων. Οἱ δ' ἐπίγονοι, ἐπιλήσμονες τῆς μαρτυρίας δόξης, διετήρησαν μᾶλλον τὴν μνήμην τῶν καταστροφῶν, ὥστε ὁ ἀνὴρ, ὃν οἱ σύγχρονοι παρέβαλλον πρὸς μόνον πλέον τὸν Θεόν, ὁ ἐκδικητὴς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καταπεσὼν ἐκ τοῦ κολοφῶνος ἐκείνου τῆς δόξης εἰς τὰς τάξεις τῶν ὀλεθρίων Ἀνάκτων, συγκατελέγη τέλος μετὰ τοῦ βλαχῶς Ὀνωρίου ἐν τοῖς χρονικοῖς τῶν διαμελισμῶν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους.»

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι πρωτότυπον ὅλως τυγχάνει, οὐ μόνον διὰ τὴν ἡμετέραν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν καθόλου φιλολογίαν, τὸ παρὸν ἔργον, διαθρύπτει δὲ πῶς ἡμᾶς ἡ ἰδέα ὅτι τὸ πεπρωμένον διεφύλαξεν ἴσως εἰς Ἑλλήνα τὴν ἐπανόρθωσιν τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ καὶ ἱστορικοῦ ἀδικοῦ. Ἐν μόνον μειοῖ τὴν ἐκ τούτου θυμηδίαν, ἡ λύπη διὰ τὴν μὴ ἀνάθεσιν τοῦ ἐγχειρήματος εἰς ἄλλον ἀξιώτερον ἡμῶν. Ὑπῆρξαν δὲ αἰετοὶ τοῦ Ἡρακλείου αἱ τόχαι, καὶ δι' αὐτοὺς ἔτι τοὺς προσεκτικώτερον εἰς αὐτὰς ἐγκύψαντας, ἀληθὲς αἶνιγμα. Πῶς ἔλεγον παρίσταται ὁ αὐτὸς ἀνὴρ τοσοῦτον εὐτελὴς κατ' ἀρχάς, ἀμέσως ἔπειτα τοσοῦτον ἐνδοξος, καὶ πάλιν ἐν τέλει τοσοῦτον ταπεινός; Τὴν ἐκτίμησιν τῆς λύσεως, ἣν παρέσχομεν εἰς τὸ αἶνιγμα τοῦτο, καὶ ἥς ἄλλως τε τὸ θαθέως δραματικὸν ἡρώσθημεν ἐξ αὐτῆς τῆς ἱστορίας, ἀφίεμεν εἰς τοὺς ἐρασιτέχνους.

Περὶ τῆς γλώσσης μία μόνη ἐπιβάλλεται ἡμῖν παρατήρησις, καθ' ὅσον μετεχειρίσθημεν καὶ αὐθις τὴν τῶν προτέρων ἡμῶν ἔργων, μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς ὅτι διὰ τὰς σκηνάς, ἐν αἷς ὁμιλοῦσιν εἰς τὸν πεζὸν λόγον πρόσωπα τοῦ λαοῦ, παρέδχθημεν ὅφρος κατὰ τι ταπεινότερον. Διετηρήσαμεν μάλιστα καὶ κλίμακα σταθερῶν ἀποχρώσεων δι' ἕκαστον πρόσωπον, κατὰ τὴν κοινωνικὴν τάξιν, εἰς ἣν ἀνήκει. Οὕτως, ἐν ᾧ οἱ μεγιστᾶνες μεταχειρίζονται τὴν καθαρεύουσαν ἐκείνην, ἥς τυγχάνομεν θερμοὶ θιασῶται, ὁ Ἐλπίδιος καὶ Βούσας, ἄστοι τοῦ Βυζαντίου ἀργότερον στρατολογηθέντες, ἴστανται μίαν βαθμίδα κατωτέρω, μετ' αὐτοὺς ἔρχονται οἱ κοινοὶ στρατιῶται Σεισμὸς καὶ Σαπφῆρης, καὶ τέλος ἡ Λεοντώ καὶ Γορδία, αἵτινες ὁμιλοῦσι

τὴν χυδαίαν, ἀλλὰ μετ' ἀποφυγῆς τῶν θαναυσωτέρων ἐν αὐτῇ στοιχείων. Ἐν ταῖς σκηναῖς ταύταις ἐπομένως ἀναφαίνονται καὶ αὖθις ἐνιαχοῦ τὰ μόρια ἐκεῖνα, τὸ νᾶ, τὸ θᾶ, καὶ τὸ δέν, μετὰ τῶν λοιπῶν χυδαίων, ὧν τὴν ὁλοσχερῇ ἀποσχοράκισιν ἐπεζητήσαμεν ἐν τοῖς λοιποῖς ἡμῶν ἔργοις. Τοῦτο οὐδόλως λανθάνει ἡμᾶς ὅτι ἐστὶ μερικὴ τις παλιμβουλία, ἀλλὰ πταίει τῆς γλώσσης ἢ κατάστασις. Βεβαίως ἡ ἐντελής τοῦ ὕφους σταθερότης ἐστὶν ἐπίζηλον ἀγαθόν, καὶ ἀπεδείξαμεν, καὶ ἡ προνοούμεν, ὅτι δι' ἐνδελεχοῦς ἐπιμελείας ἐπιτυγχάνεται αὕτη. Ἀλλ' εἰς τὸ στόμα προσώπων, ἀνηκόντων εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις, ἀποβαίνει τὸ ὕφος τοῦτο βεβιασμένον, ὅση καὶ ἂν καταβληθῇ περὶ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ προσπάθεια, καὶ διὰ τοῦτο ἐφάνη ἡμῖν ἀπαραίτητος μείζων τις ἐλευθερία, ἐφ' ὅσον τοῦλάχιστον διατελοῦμεν γλωσσικῶς εἰς τὴν παροῦσαν χαώδη κατάστασιν, ὅπως διὰ τῆς ἐλαστικότητος ταύτης καὶ ποικιλίας ἀποθῇ ἡ σκηνὴ ἔτι μᾶλλον τὸ πιστὸν κάτοπτρον τοῦ πραγματικοῦ βίου.

Πλὴν δὲ τούτου προέβημεν καὶ εἰς ἕτερον τολμηρότερον νεωτερισμόν. Πρωαῖωνιος τυγχάνει ἡ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἀσίας πάλη, οἱ δὲ Τοῦρκοι εἰσὶν ἀπλοὶ διάδοχοι τῶν Ἀράβων, ὥς οὗτοι ὑπῆρξαν διάδοχοι τῶν Περσῶν. Μεταβληθέντων τῶν ὀνομάτων καὶ οὐχὶ τῶν πραγμάτων, αἱ σχέσεις τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ πρὸς τοὺς Σουλτάνους εἰσὶν ἀπλῶς ἡ συνέχεια τῶν σχέσεων τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους πρὸς τοὺς μεγάλους Βασιλεῖς. Ἐκ τῆς ἀναφείας ταύτης κατὰ τοὺς πρώτους μετὰ Χριστὸν αἰῶνας προέκυψε διάλεκτος, ἥτις, ὁμιλουμένη ὑπὸ τῶν ἐν Ἀσίᾳ ἰδίως Ἑλλήνων, περιεῖχε πλείστας ὁσας Περσικὰς λέξεις. Καὶ ἀπωλέσθησαν μὲν αὗται, πλὴν ὀλιγίστων, ὥς παρασάγγης, ἀκινάκης, ἀλλ' ἀντικατέστησαν αὐτὰς ἰσάριθμοι Τουρκικαί, αἵτινες τυγχάνουσι παρ' ἡμῖν κοινῶς καταληπταί. Οὕτως τούτων ἔχόντων, διὰ τοὺς ἐν τῷ δράματι ἡμῶν Πέρσας παρεδέχθημεν τὴν ἀνατολικὴν ἐκείνην διάλεκτον, ἥτις, γνωστὸς παράγων τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου, χορηγεῖ ὅλως ἰδιόζουσαν ζωτικότητα εἰς τὰ πρόσωπα ταῦτα. Νομίζομεν δὲ ὅτι τὸ τοιοῦτον ὕφος, ἐφαρμοζόμενον μάλιστα εἰς τοὺς ἰάμβους, παρέχει τι τὸ ἀκραιφνῶς κωμικόν εἰς τὰς εὐτραπέλους τοῦ δράματος σκηνάς.

Ἐν δὲ τῇ μικρᾷ κωμῳδίᾳ, ἡ ἥτις ἐπακολουθεῖ τὸ δράμα, ἐγκατελείφθη κατ' ἀνάγκην ὅλως τὸ ὑψηλὸν ὕφος, ὅπερ φυσικὸν ἐν τῇ ποιήσει καὶ τῷ ἐπιμελετημένῳ πεζῷ λόγῳ, ἀποβαίνει ἀνεφάρμοστον ἐν τῷ συνήθει διαλόγῳ. Ἐν ᾧ μικρὸν πλέον διαφέρουσιν αἱ Ἀθηναϊκαὶ αἰθουσαι τῶν Παρισιανῶν, ἢ ἐν αὐταῖς ὁμιλουμένη διάλεκτος (patois) ἐστὶν εἰσέτι ἢ τῶν τριόδων, καὶ φαίνεται παρ' ἡμῖν ἀτελῶς ἐφαρμοζόμενον τὸ ῥητόν, ὅτι ὁ ἄριστος τοῦ πολιτισμοῦ καθρέπτῃς ἐστὶν ἡ γλῶσσα. Ὅρωντες ὁμῶς τὰς καταπληκτικὰς τῆς γραφομένης προόδους, τρέφομεν τὴν ἐδραίαν

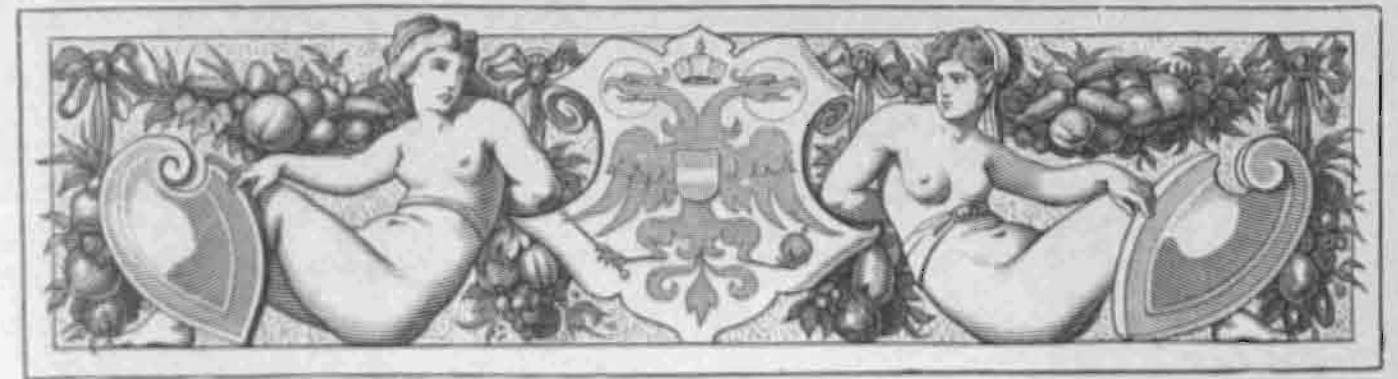
πεποιθήσιν ὅτι ἐπίκειται καὶ τῆς λαλουμένης ἡ ἐξευγένισις. Τὴν λαλουμένην ταύτην ἀπεμμήθημεν ἐπακριβῶς ἐν τῷ διαλόγῳ τῶν δευτερευόντων τῆς κωμῳδίας ἡμῶν προσώπων, ἐνθυμηθέντες τὴν Σπαρτιατικὴν μέθοδον τῶν μεθύνοντων Εἰλώτων. Διὰ πάντα δὲ τὰ λοιπὰ ἐπεδιώξαμεν κατ' ἀντιπαράθεσιν τὴν ἐφικτὴν τῆς φράσεως ἐξευγένισιν, καὶ λογιζόμεθα εὐτυχεῖς ἐὰν εὐρεθῇ τὸ κράμα, εἰς ὃ κατελήξαμεν, οὐχὶ λίαν βεβιασμένον διὰ τὴν σκηνήν, ἀναγνωρίζοντες πληρέστατα τὴν μεγίστην τοῦ ἐγγειρήματος δυσχέρειαν. Ὁ ἐν τῷ σκοτεινῷ τούτῳ πελάγει τῶν ποικίλων γλωσσικῶν συντριμμάτων πλέων, διέρχεται ἀνὰ πᾶσαν φράσιν καὶ λέξιν μεταξὺ τοῦ ταπεινοῦ καὶ τοῦ ἐξεζητημένου, ἀληθῶν συμπληγμάτων, ὅς ὀλίγοι διεκφεύγουσιν ἀσινεῖς.

Αἱ εἰκόνες, αἱ τὸν παρόντα τόμον ἐξωραΐζουσαι, ἐγράφησαν ἐπὶ τούτῳ πᾶσαι, αἱ μὲν μικραὶ ὑπὸ τοῦ περιδλέπτου ἐν Βιέννῃ ζωγράφου Α. BAUER, αἱ δὲ μεγάλαι ὑπὸ τοῦ KARL FR. HASSE ἐν Λειψία, ἐν ᾧ τὰς χαλκογραφίας ἐξετέλεσαν ἐπὶ τῶν πρωτοτύπων σχεδίων οἱ ἀριστοτέχναι C. ANGERER & GÖSCHL ἐν Βιέννῃ.

ΣΟΦΙΑ, κατὰ Μάρτιον, 1885.

ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, Αυτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου.

ΜΑΡΤΙΝΑ, ἀνεψιά καὶ δευτέρα σύζυγος τοῦ Ἡρακλείου.

ΜΑΡΙΑ, ἀδελφή τοῦ Ἡρακλείου, καὶ μήτηρ τῆς Μαρτίνης.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ἀδελφὸς τοῦ Ἡρακλείου, Πατρίκιος.

ΝΙΚΗΤΑΣ, ἐξάδελφος τοῦ Ἡρακλείου, Κουροπαλάτης.

ΒΩΝΟΣ, Μάγιστρος.

ΣΕΡΓΙΟΣ, Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ, σκευοφύλαξ τῆς Ἀγίας Σοφί, ἀρκαὶ ποιητής.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, Κόμης τῶν Ἐξουβιτύρων.

ΙΩΑΝΝΗΣ ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ, Δέκαρχος τῶν Καταφράκτων.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ, Σχολάρχιος.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ } πολῖται, καὶ ἀργότερον Λογχοφόροι.
ΒΟΥΣΑΣ }

ΓΟΡΔΙΑ, ἐρωμένη τοῦ Σαπφήρη.

ΛΕΟΝΤΩ, γράϊα, μήτηρ τῆς Γορδίας.

ΣΑΪΤΟΣ, Πέρσης Βαβυλωνζαδαγῷ, ἡ Σατράπης.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ, Ῥαζέι, ἡ Χιλιάρχος τῶν Ἀθανάτων.

ΓΑΒΗΘΑΣ

ΣΑΡΒΑΝΑΣΑΣ } Πέρσαι στρατιῶται.

ΑΨΗΧ, εὐνοῦχος

Ο ΧΑΓΑΝΟΣ ΤΩΝ ΑΒΑΡΩΝ.

ΤΟ ΦΑΣΜΑ ΤΟΥ ΜΩΑΜΕΘ.

Μεγιστάνες, ἱερεῖς, στρατιῶται, λαὸς, γυναῖκες, Πέρσαι, Ἀβάρες, εὐνοῦχοι, Κοιτωνάρια κτλ.

Ἡ Σκηνὴ ὑπάρχει ἀπὸ τοῦ 619 μέχρι τοῦ 641 μ. Χ. ἐν Βυζαντίῳ, Χαλκηδόνι, καὶ τοῖς περὶ, ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Ἡρακλείου πολλαχοῦ τῆς Ἀσίας, καὶ τέλος ἐν Ἱερουσαλὴμ.

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑ MARTINA.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Πλατεία ἐνδοθεν τῆς Χρυσῆς Πύλης ἐν τῇ περιβόλῳ τοῦ Βυζαντίου. Λαὸς καὶ στρατιῶται ἐν αὐτῇ. Ἐπὶ τῶν ἐπαύσεων Σχολάριοι, ἐν οἷς ὁ ΣΑΠΦΗΡΗΣ. Εἰς τὰ ἔμπρὸς τῆς σκηνῆς ὄμιλος πολιτῶν, ἐν ᾧ διακρίνονται ὁ ΒΟΥΣΑΣ, ὁ ΕΛΠΙΔΙΟΣ, ἡ ΛΕΟΝΤΩ καὶ ἡ ΓΟΡΔΙΑ. Μεγάλη συγκίνησις ἐν τῷ πλήθει. Ἀργότερον ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, ὁ ΒΩΝΟΣ, ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ, καὶ ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ. Τέλος ὁ ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ΓΟΡΔΙΑ.

Τί βλέπεις, Σαπφηράκη; Εἰπὲ καὶ εἰς ἡμᾶς,
Ὅλα τὰ βλέπεις μόνος σου.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ, ἐκ τῶν ἐπαύσεων.

Τίποτε ἀκόμη, τίποτε.

ΓΟΡΔΙΑ.

Μάλιστα, τίποτε. Διεστραμμένε. Θέλω
ν' ἀνέβω κ' ἐγώ.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἀνέβα, ἀνέβα. Τότε τοῦλάχιστον κατὶ
θὰ βλέπωμεν καὶ ἡμεῖς.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἔλα. Ἐγὼ σὲ κρατῶ ἀπὸ τὴν μέσην.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἐγὼ σὲ βοηθῶ ἀπὸ κάτω.

ΓΟΡΔΙΑ.

Εὐχαριστῶ. Μὴ πειράζεσθε, παρακαλῶ.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Βλέπω μακρὰν τὴν σκόνιν ὡς σύννεφον.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἔρχονται καὶ ἄλλοι. Ἔρχονται καὶ ἄλλοι!

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Φόβος καὶ τρόμος ἐκεῖ ἔξω εἰς τὴν πεδιάδα.

ΛΕΟΝΤΩ.

Ἄχ, παιδάκι μου, τί κακὸ ἦτον τοῦτο;

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐμὲ δὲν τὸ χωρεῖ ὁ νοῦς μου. Ἐτρεξαν νὰ φιλιώσουν μετὰ πομπῆς καὶ παρατάξεως, καὶ τώρα φονεύονται.

ΒΟΥΣΑΣ.

Κάτι προδοσία συνέβη.

ΛΕΟΝΤΩ.

Προδοσία, υἱόκα μου, προδοσία!

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Πταίουσιν οἱ ἡμέτεροι, ἐμπιστευθέντες εἰς αὐτὰ τὰ θηρία. Τίς δὲν γνωρίζει τοὺς Ἄβαρας;

ΒΟΥΣΑΣ.

Χαγάνος καὶ διάβολος πρῶτοι ἐξάδελφοι.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐχει ὁ βάρβαρος τιμὴ καὶ ὑπόληψι;

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἀνοίξατε τὰ μάτια σας. Ἐφθασαν.

(Ὁ λαὸς σπεύδει ἐκατέρωθεν τῆς πύλης. Εἰσέρχεται καὶ διασχίζει τὴν σκηνὴν ἐν μεγίστῃ ἀταξίᾳ ὄμιλος φυγάδων, στρατιωτῶν, πολιτῶν, γυναικῶν καὶ παιδίων. Τινὲς, τετραυματισμένοι, βαστάζονται ὑπὸ ἄλλων. Ἄλλοι φέρονται ἐπὶ κραβάτων.)

ΠΟΛΛΟΙ τῶν παρισταμένων, ποιῶντες τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ.

Κύριε ἐλέησον! Κύριε ἐλέησον!

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἄγιε Ὁνούφριε, σῶσον ἡμᾶς!

ΛΕΟΝΤΩ.

Μὴ μᾶς συνερίζεσαι, Παναγία μου, μὴ μᾶς συνερίζεσαι.

(Μετὰ τῶν τελευταίων φυγάδων εἰσέρχεται καὶ ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, αἱματόφυρτος, καὶ κρατῶν τετραυμαμένον τὸ εἶφος.)

ΒΟΥΣΑΣ, ἀναγνωρίζων αὐτόν.

Ἄθαλάριχε! Ἄθαλάριχε!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, στρεφόμενος βιαίως.

Σὺ, Βούσα; Τί πράττετε; Μένετε ἄργοι, καὶ ὁ κόσμος ἔξω καταστρέφεται. Οἱ Ἄβαρας πυρπολοῦσι τὰ χωρία, καὶ φονεύουσι τοὺς ἀνθρώπους ὡς πρόβατα. Γυναῖκες εἰσθε, ἡ ἄνδρες;

ΒΟΥΣΑΣ.

Εἴμεθα πολῖται, καὶ περιμένομεν τὸ παράδειγμα τῶν στρατιωτῶν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὑπάγω νὰ εἰδοποιήσω ἐγὼ.

ΓΟΡΔΙΑ.

Στάσου δὰ ὀλίγον. Εἰπὲ καὶ εἰς ἡμᾶς...

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Χαίρετε!

(Διευθύνεται πρὸς τὴν πόλιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐμφανίζεται ὁ ΜΑΓΙΣΤΡΟΣ ΒΩΝΟΣ, ὑπὸ διαφόρων ἀξωματικῶν ἀκολουθούμενος. Πάντες περικυκλοῦσιν αὐτόν.)

ΒΩΝΟΣ.

Τί τρέχει; Τίς ἔμαθε θετικόν τι;

ΠΟΛΛΟΙ.

Ὁ Ἄθαλάριχος! ὁ Ἄθαλάριχος!

(Προβαίνει οὗτος ἐκ τοῦ πλήθους, καὶ χαιρετᾷ τὸν Μάγιστρον.)

ΒΩΝΟΣ.

Ἡ θέα σου ἤδη διητῆται πολλὰ, ὦ γενναίε· ἀλλ' εἰπὲ μοι λεπτομερῶς τί συνέβη.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὁ Βασιλεὺς ἐξῆλθεν, ὡς γνωρίζετε, εἰς τὰ μέρη τῆς Θράκης, ὅπως κατοπτρεύσῃ τὸν Χαγάνον, πλησιάσαντα εἰς τὰ μακρὰ τεῖχη μετὰ πλήθους ἀπείρου.

ΒΩΝΟΣ.

Ναί, τοῦτο γνωστόν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἐκείθεν ἔπεμψε πρὸς αὐτόν, μετὰ πλουσίων δώρων, τὸν Πατρίκιον Ἀθανάσιον καὶ τὸν Κοιαίστορα Κοσμάν, προτείνοντας τὴν εἰρήνην.

ΒΩΝΟΣ.

Πράγματι, τοῦτο ἦν τὸ σχέδιον.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὁ Χαγάνος εἶπεν ὅτι τὰς διαθέσεις αὐτοῦ ἐμαρτύρει ἐπαρκῶς ἡ ἐπὶ δεκαοκτὼ ἔτη ἀποχὴ ἀπὸ πάσης ἐπιδρομῆς, καὶ προέτεινε προσωπικὴν μετὰ τοῦ Βασιλέως συνέντευξιν.

ΒΩΝΟΣ.

Καὶ τοῦτο μοὶ ἐμήνυσεν ὁ θεοφρούρητος Ἀναε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὁρίσθη ὡς τόπος ἡ Ἡράκλεια, παρὰ τὴν Προποντίδα, καὶ ὁ Βασιλεὺς, ἀφ' οὗ διέμεινε τρεῖς ἡμέρας ἐν Σηλυμβρία, ἐξῆλθε τοῦ μακροῦ τεύχους, λαμπρῶς ἡμφιεσμένος, καὶ ὑπὸ πλήθους ἀρχόντων καὶ λαοῦ ἀκολουθούμενος.

ΒΟΥΣΑΣ.

Καὶ λαοῦ, λέγεις; Ὁ λαὸς τί ἐζήτη;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἐπέκειντο, πρὸς σφράγισιν τοῦ δεσμοῦ, ἱππικοὶ ἄγῶνες καὶ θεατρικαὶ παραστάσεις. Τὰ θυμελικά ὄργανα, τὰ σκεύη, οἱ μῖμοι, τὰ πάντα εἶποντο.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

ὦ, οἶα ἀφροσύνη!

ΛΕΟΝΤΩ.

Ποία φροσύνη, παιδί μου; Δὲν κατάλαβα.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πλέον ἢ ἀφροσύνη, Ἐνδοξότατε, διότι ἐπρόκειτο περὶ ἀπλῆς ἐνέδρας. Ὁ Χαγάνος ἐτήρει τοὺς ἀλκιμωτέρους αὐτοῦ ἄνδρας εἰς

τοὺς λοχμῶδεις λόφους τοὺς ὑπερκειμένους τῶν μακρῶν τειχῶν, καὶ μόλις παρήλθεν ἡ βασιλικὴ συνοδεία, ἐπετέθησαν κατ' αὐτῆς.

ΤΙΝΕΣ.

ὦ τοὺς κακούργους!

ΑΛΛΟΙ.

Τοὺς προδότας!

ΛΕΟΝΤΩ.

Προδοσία, νὰ σὲ χαρῶ, προδοσία.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Φοβερὰ ἐπῆλθε τότε σκηνή. Τὰ πλήθη ἔφευγον περίτρομα, καὶ ἄλλοι κατεκόπτοντο, ἄλλοι ἠχμαλτίζοντο.

ΓΟΡΔΙΑ.

Χριστὲ καὶ Παναγία!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Οἱ βάρβαροι εἰσῴρμησαν ἐντὸς τοῦ τείχους, καὶ σπείρουσι πανταχοῦ τὴν φθορὰν καὶ τὸν ὄλεθρον.

ΒΩΝΟΣ.

Καὶ ὁ Βασιλεὺς;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἄγνοῶ. Ἦμην πρὸς ἄλλο μέρος. Ἀντέστην ὅσον ἡδυνήθην, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐθραύσθη τὸ εἶφος μου...

ΣΑΠΦΗΡΗΣ, ἐκ τῶν ἐπαλξεων.

Ἔρχονται καὶ ἄλλοι. Προσέξτε.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Τόπον, τόπον! Παραμερίσατε.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Καὶ μακρὰν διακρίνω πλήθος φευγόντων. Φλόγες φαίνονται εἰς πολλὰ μέρη. Λάμπει ὅλη ἡ πεδιάς.

(Διέρχονται φυγάδες ὡς ἀνωτέρω. Μεταξὺ αὐτῶν ὁ ΣΕΪΣΜΟΣ, ὅστις μένει ἐπὶ τῆς σκηνῆς, πνευστῶν.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Κλείσατε τὴν πύλην. Κλείσατε! Οἱ Ἄβαρες ἔφθασαν εἰς τὸ Ἑβδομον. Κατέλαβον τὴν γέφυραν τοῦ Βαρνύσσου. Ἐλεηλάτησαν τοὺς Ἁγίους Κοσμάν καὶ Δαμιανὸν ἐν Βλαχέρναις. Ἡρπασαν τὰ κιβούρια καὶ κατέθραυσαν τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν εἰς τὸν Ἀρχάγγελον. Σεισμός καὶ τρόμος! Κατεστράφημεν! Ἀπωλέσθημεν!

ΒΩΝΟΣ.

Καὶ ὁ Βασιλεὺς, ὁ Βασιλεὺς;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἦμην παρ' αὐτόν. Οἱ ἄλλοι ἔφυγαν. Μόνος ἔμεινα ἐγὼ μαχόμενος ὡς λέων. Νομίζω ὅτι ἐφόνευσα πέντε ἢ ἕξ. Σεισμός καὶ τρόμος! Ἀλλὰ τότε ὁ Ἡράκλειος ἔρριψε τὴν πορφύραν, ἤρπασε τὸν μανδύαν ἐπαίτου, καὶ περάσας τὸ στέμμα εἰς τὸν βραχίονα, ἐγένετο ἄφαντος.

ΒΩΝΟΣ.

Οἷα ἡμέρα! (Βυθίζεται εἰς σκέψεις.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Διώκεται κατὰ πόδας, ἀλλ' ἱππεύει τὸν Δόρκωνα.

ΓΟΡΔΙΑ.

Καὶ σὺ πῶς ἐσώθης;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἦκολούθησα τὸν Βασιλέα μεγαλοπρεπῶς ἀποσυρόμενος.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Καὶ ὅμως ἡ ἀνδρεία σ' ἐπτέρωσε τοὺς πόδας.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἐπέρασες καὶ τὸν Δόρκωνα.

ΓΟΡΔΙΑ, εἰρηνικῶς.

Ζήτη τοῦ ἥρωος.

ΒΩΝΟΣ, συνεχόμενος, πρὸς τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτόν ἀξιαματικούς.

Εἰς τὰ ὄπλα οἱ Σχολάριοι! Σπεύσατε! Ὁ Ἄναξ κινδυνεύει. Ἀθροίσατε τοὺς Ἐέκου-

βίτωρας. Οἱ Κατάφρακτοι εἰς τὰς ἐπάλξεις. Κλείσατε πάσας τὰς πύλας, πλὴν ταύτης. (Σπεύδουσι τινες τῶν ἀξιαματικών. Μεγάλη συγκίνησις. Ὁρμὴ εἰσόδου, ἐρχόμενος ἐκ τῆς πόλεως, ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ, μετ' ἀκολουθίας.)

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ προσεβλήθη. Εἰς βοήθειαν πάντες. Ἐμπρός!

ΣΑΠΦΗΡΗΣ, ἐκ τῶν ἐπαλξάντων.

Ὁ Βασιλεὺς! ὁ Βασιλεὺς! Γνωρίζω τὸν Δόρκωνα. Λευκὸ ξεφτέρι. Φεύγει ὡς ἀστραπή.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐσώθη. Δόξα σοι ὁ Θεός!

ΒΩΝΟΣ.

Σπεύσωμεν πρὸς αὐτόν.

(Ὁ Νικήτας, ὁ Βῶνος, καὶ οἱ συνοδεύοντες αὐτούς, ἐξέρχονται τῆς πόλεως.)

ΛΕΟΝΤΩ.

Ἀληθοῦς, Παναγία μου, Ἀληθοῦς!

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Θεὲ καὶ Κύριε, τί συμφορά!

ΠΟΛΛΟΙ.

Τί τρέχει; Τί τρέχει;

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

ὦ τί δυστύχημα! Τί δυστύχημα!

ΓΟΡΔΙΑ.

Θὰ ὁμιλήσης, τρισκατάρτε; Τί τρέχει; Ἐγὼ σὲ διορθῶναι.

ΒΟΥΣΑΣ, φθάνων τὸν Ἐλπίδιον.

Αὐτὴ τὸν διορθώνει.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ὁ Δόρκων κατεκρημνίσθη.

ΠΟΛΛΟΙ.

Κύριε σῶσον!

ΛΕΟΝΤΩ.

Ποῖος ἐγκρεμίσθη, παιδί μου; Περαιστικά του.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ὁ Βασιλεὺς ἐγείρεται. Φαίνεται ἀβλαβής. Ἐφθασαν ἐκεῖ ὁ Κουροπαλάτης καὶ ὁ Μάρτυρος. Ἐρχονται.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Τόπον, τόπον εἰς τὸν Βασιλέα!

(Τὸ πλῆθος ἀποσύρεται ἐκατέρωθεν. Εἰσέρχεται ὁ ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ἐρειδόμενος ἐπὶ τοῦ Νικήτα. Φέρει τὸ στέμμα περὶ τὸν ἀριστερόν βραχίονα, καὶ πενιχρόν, κατεσχισμένον μανδύαν ἐπὶ τῆς καταχύρσου αὐτοῦ στολῆς. Ἀκολουθεῖ ὁ Βῶνος μετὰ τῶν λοιπῶν ἀξιαματικών. Πολλοὶ τῶν παρισταμένων κλίνουν εὐσεβέως τὸ γόνυ. Ὁ Αὐτοκράτωρ θεωρεῖ αὐτοὺς σιγῶν, καὶ τέλος μετ' ἀράτου πικρίας.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ὦς Βασιλέα ἐτι μ' ἐκλαμβάνουσι.

Τὸ ταπεινὸν ὀρώντες φάσμα τῆς ἀρχῆς, τὸ δραπετεύσαν πρὸ τῆς σπάθης τῶν Σκυθῶν, προσπίπτουσι, διότι διετήρησε τοὺς χαρακτήρας τοὺς γνωστούς. ὦ, νῆπιοι! Ἐκ τῆς ἐνέδρας ἀν' ἐσώθη τὸ οἰκτρὸν σαρκίον, κεῖται ἐν τῇ κόνει ἡ λαμπρά τοῦ Βυζαντίου ἀλουργίς, καὶ σχίζουσιν αὐτὴν εἰς ῥάκη τῶν ἐχθρῶν τὰ πέταλλα. (Λαμβάνων τὸν μανδύαν.)

Ἴδου ὅποια τῷ ἐπαίτῃ ἔμεινε πορφύρα, καὶ τοῦ σκήπτρου αὐτὴ εὐχερῶς τὴν σβεννυμένην αἴγλην εἰς βαθύτατον μεταβαλοῦσα σκότος, διηυκόλυνε τὴν σωτηρίαν τοῦ φυγάδος. (Ῥίπτει τὸν μανδύαν, καὶ λαμβάνει τὸ στέμμα.)

Ἴδετε

τὸν στέφανον πῶς φέρω τὸν βασιλείον. Διέσωσα καὶ τοῦτον. Ναί, διέσωσα, ὡς λυποδύτης τὸν κλαπέντα θησαυρόν, τὸ στέμμα τῶν Καισάρων, τὸ περίπυστον τῆς κοσμοκρατορίας τοῦτο σύμβολον. Ἐγέρθητε, καὶ οὕτω μὴ ὑβρίζετε τὸν Ἄνακτα, τὸ σέβας τοῦτο φέροντες εἰς εὐτελὲς καὶ τρέμον ἐτι εἰδωλον. Ἐγνώρισεν ὁ κόσμος τὸν Ἡράκλειον. Ἐκεῖνος στήθος εἰς τὸν λόγχην τῶν ἐχθρῶν προέτεινε γενναῖον, καὶ τοὺς εἰλωτας, τοὺς στρέφοντας τὰ νῶτα, εἰς τὴν ἀτιμον αἰῶραν τῆς ἀγχόνης κατεδίκαζε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὅποιοι λόγοι, Ἄναξ.

ΒΩΝΟΣ.

Καθησύχασον.

Μεγάλως ἐταράχθης, ὦ Τρισαύγουστε.

ΠΟΛΛΟΙ, ἐκ τοῦ πλῆθους.

Πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ ἐνδόξου Ἄνακτος.

ΒΩΝΟΣ.

Τὴν σωτηρίαν ταύτην εἰς τὴν Πρόνοιαν ὀφείλομεν, ὦ τέκνα, ἥτις εὐσπλαγχνον ἐξέτεινε τὴν χεῖρα τὴν πανίσχυρον. Δοξολογία πανταχοῦ ψαλήσονται τοῦ Κράτους.

ΤΙΝΕΣ.

Ἡρακλείου ἔησαν πολλὰ τὰ ἔτη καὶ Μαρτίνης.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄναξ, ἄγωμεν.

Ἀνάγκη ἔχεις ἀναπαύσεώς τινας.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰπέ μοι, ἐνθυμίσαι, ὦ Βυζάντιον, ἡμῶν τὴν πρώτην καὶ κλεινὴν συνάντησιν; ἘΕ Ἀφρικῆς, ὡς ὀρνεις τανυσίπτεροι, οἱ δρόμωνές μου καταπτάντες, ἔστιζον τῆς Προποντίδος τὸ γελῶεν κάτοπτρον, καὶ τοῦ ἡλίου αἱ ἀκτίνες εὐσεβῶς τὰς ἱεράς εἰκόνας κατησπάζοντο εἰς τῶν ἱσθῶν τὰ ἄκρα. Ὑπερήφανος ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος ὁ Ἡράκλειος, ἐθαύμαζε τοῦ κόσμου τὴν πρωτεύουσαν, καὶ ὅτε εἰς τὴν θέαν ταύτην πελιδνὸς ὁ τύραννος ἐκρύβη, τὸν βραχίονα σοὶ ἔτεινε, νυμφίος περιπόθητος, καὶ συνεζεύχθη τὴν ὑφήλιον ἐν σοί. Ἡ μήτηρ τοῦ Σωτήρος ἡ πανάχραντος ἡλόγησε τὸν γάμον τὸν θεσπέσιον, καὶ ἡ πορφύρα τῶν Αὐγούστων, ὡς παστὰς, μ' ἐδέχθη ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀλαλαγμῶν φρενηπῶντος πλῆθους.

ΒΩΝΟΣ.

"Αναξ, πρὸς Θεοῦ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἰδέ με ἤδη, εὐκλεῆς πρωτεύουσα.
Ἀναγνωρίζεις τὸν νυμφίον ἐν ἐμοί;
Τῆς Ῥώμης Αὐτοκράτωρ καὶ κυρίαρχος
ἐστὶν ἐκεῖνος, ὃν ὄρῳς κατάπτωτον
καὶ τεθραυσμένον. Πόσον, φεῦ, μετέβαλον
τὸν ἀλαζόνα, θερμουργὸν Ἡράκλειον
ὀλίγων χρόνων παγετοί! Μὲ δέχεσαι
ἀκόμη, πόλις ἱερά, ἢ θεωρεῖς
μετ' οἴκτου τὸν φυγάδα, καὶ ἀστράπτουσιν,
ἐρυθριῶσαι ἐξ ὀργῆς, αἱ παρειαὶ
τῶν θόλων τῶν μυρίων αἱ κατάχρυσοι;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Δηοῦσιν ἔτι, Ἄναξ, τὰ προάστεια
οἱ βάρβαροι, καὶ μόνον τὸ Χρυσόκερας

ΣΚΗΝΗ Β'.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, μόνος.

Ὑπάρχει θεία δίκη. Οἷον θέαμα!
Ἰδοῦ ὁ νέος Φοῖβος, ὅστις πρὸς μικρὸν
τὴν οἰκουμένην παμφαῆς κατηύτασε,
καὶ ἤδη, φῶς ἐκλείπον καὶ πλανώμενον
ἐπὶ τοῦ ἔλους τῆς κοινῆς διαφθορᾶς,
τὸ πνεῦμα τρέμει τοῦ Ζεφύρου ὡς ὀρμὴν
μοιραίας καταγίδος.

(Μετά μικρόν.)

Τί αἰσθάνομαι;

Χαρὰν ἢ λύπην; Ἄγνοῦ. Κατέθραυσε
τὴν ὑπαρξίν μου πᾶσαν οὗτος ὁ ἀνὴρ,
καὶ ὁμῶς οἶκτον μοὶ ἐμπνέει. Συνδεθεῖς
πρὸς τὴν ἡδέϊαν κόρην, ἣν ἐλάτρευσα,
Ζῆ ὡς παρὰ θυμέλην, ὅπου ἄσυλον
κατὰ τοῦ μίσους εὗρε. Τὸν παράφορον
εἰς ἐχθος ὅτι μετατρέπει ἔρωτα
θυλλοῦσιν ἢ ὀδύνῃ. Ἐπεζήτησα
τὰ ἐχθος τοῦτο, ὅπως ἐπιχαίρω νῦν,

ἀναχαιτίζει τοὺς θρασεῖς ἐπιδρομεῖς.
Ἐπικουρίας ἐπειγόντως πέμψωμεν.

ΒΩΝΟΣ.

Ἀσπίσωμεν δεόντως τὸ Βυζάντιον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐκ τοῦ ληθάργου ἀνακύπτω. Ἡ φωνὴ
ὁμῶν ἤχει ὡς σάλπιγξ ἐγερτήριος.
Ναί, σπεύσωμεν, καὶ τοῦτο ἀποπλύνετε
τὸ ὄνειδος εἰς μέλαν αἷμα Σκυθικὸν
ὁμῆς οἱ ἔτι εὐγενεῖς καὶ ἀσπιλοι.

ΠΟΛΛΟΙ.

Ὁ Κύριος φυλάττει τοὺς δεσπόζοντας.

(Ἐξέρχεται ὁ Αὐτοκράτωρ μετὰ τῶν Μεγιστάνων καὶ
ἀξιωματικῶν. Τὸ πλῆθος διαλύεται, καὶ μένει μόνος
ὁ Ἀθαλάριχος εἰς σκέψεις βεβηθημένος.)

ἀλλ' ὡς σταγὼν τὸ ἄλγος, καίτοι ἄπειρον,
ἐπνίγη εἰς τοῦ φίλτρου τὸν ὠκεανόν.

(Μένει σὺννοος. Μετὰ καιρὸν.)

Τὴν τρισολβίαν ὥραν τῆς νεότητος
ἀναπολεῖς ἀκόμη, ἄστρον ἱλαρόν,
Μαρτίνα μου φιλάτη; Εἰς τοὺς διανθείς
τῆς Καρχηδόνας κήπους σὺ ἐφύεσσο,
καὶ προσηνῶς τοὺς ὄρκους ἀπεδέχεσσο
τοῦ νέου στρατιώτου, ὅστις ἔθνησκεν
ἐξ ἡδονῆς, ὁρῶν σε. Πλὴν ὡς πρῶτον
ἀπέπτη ὄναρ ἢ θυμῆρης χίμαιρα.
Τὸ σκήπτρον δρᾷται αἰφνης ὁ Ἡράκλειος,
μὲ καταλείπεις, πίστιν ἐπομνύουσα,
καὶ ἀνατέλλεις, βασιλόπαις κραταιά,
ἐπὶ τοῦ διαστέρου στερεώματος
τοῦ Βυζαντίου.

(Μετά μυχίου ἄλγους.)

Ὡρα, οἶμοι, ἀποφράς!

Παρήλθε μόλις ἔτος, καὶ κατάρματος

ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀνεβίβαζε δεσμός
τὴν κόρην τὴν ἀθῶαν, ἣν ἠγάπησα,
καὶ ἦν σκηπτούχον ἤδη κάτωθεν ὀρῶ,
ὡς τοὺς ἀγγέλους οἱ τοῦ ἄδου δαίμονες.
Ἡ δόξα, ὦ Μαρτίνα, σὲ παρέσυρεν,
ἀλλ' ἠκολούθει τιμωρὸς ἡ Νέμεσις.
Ὁ στέφανός σου στέφανος ἀκάνθινος.

Οἱ ἀσπασμοὶ σου μέλαν δηλητήριον
διὰ τὸν αἰμομίκτην θιασώτην σου,
καὶ τοῦ ἀρχαίου πάθους μόνον ἱατρὸν
ἐγὼ ματαίως προσκαλῶ τὸν θάνατον,
ὑπὲρ τοῦ σειομένου χέων θρόνου σου
τὸ αἷμα τοῦτο τῆς πιστῆς καρδίας μου.
(Ἐν ᾧ ἀπέρχεται πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Αἰθούσα τῆς Αὐτοκρατείας ἐν τοῖς Ἀνακτόροις. Ἡ ΜΑΡΙΑ καθήται παρὰ τράπεζαν πρὸς τ' ἀριστερά.
Ἡ ΜΑΡΤΙΝΑ ἵσταται ὀπισθεν τῆς τραπέζης παρὰ τὴν ἐστίαν.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Θετικωτάτη, μήτέρ μου, ἡ εἰδησις.
Ὑπὸ τὸν φόρτον τὸν βαρὺν τοῦ στέμματος
αἱ ἀσθενεῖς δυνάμεις ἐξηντλήθησαν
τοῦ Ἡρακλείου. Καταλείπει τὴν ἀρχήν,
καὶ εἰς τὴν Καρχηδόνα ἐπιστρέφει.

ΜΑΡΙΑ.

Πῶς;

Εὐφήμει, ὦ Αὐτοῦστα!

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Ἀλλεπάλληλοι
ἐπῆλθον δυστυχίαι. Πᾶσαι τῶν Περσῶν
αἱ κατακτήσεις, τῆς Αἰγύπτου ἡ φθορά,
ὁ ὡς ἐκ τούτου δεκατίσας τοὺς λαοὺς
λιμός, ἡ θραύσις, ἦν καὶ αὐθις ἡ φρικτὴ
πανώλης ὡδε πρὸ μικροῦ ἐποίησε,
καὶ τῶν Ἀβάρων ἡ δεινὴ ἐπιδρομή,
ἐνέπλησαν πικρίας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ,
καὶ τὰς ἡσύχους χαρμονὰς ἐπόθησε
τοῦ ἰδιώτου, ὅς ἐτρώφησε ποτὲ
ὑπὸ τοὺς φίλους τῆς Λιβύης φοίνικας.

ΜΑΡΙΑ.

Ὁ ἄπαξ εἰς τὰ χεῖλη τὸ ποτήριον
τῆς ἔξουσίας ἀγαγὼν, ὦ θύγατερ,
μέχρι τρυγὸς τὸ μέλι ἢ τὸ κύνειον
κενοί.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Καὶ ὁμῶς μυστικῶς ἀπέστειλεν
ὁ Αὐτοκράτωρ ἤδη τὰ πολύτιμα
εἰς Καρχηδόνα, τὸν χρυσόν, τὸν ἄργυρον,
καὶ τοὺς τιμίους λίθους.

ΜΑΡΙΑ.

Μῦθοι.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Πρὸ μηνὸς
ἐξέπλευσαν τὰ πλοῖα. Τὴν ἀλήθειαν
παρὰ τοῦ Θεοδώρου ἐξιχνίασα.

ΜΑΡΙΑ.

Ἀρὰ πλὴν τότε, λέγω, καὶ περίγελως.
Ὁ Αὐτοκράτωρ καταθέτει τὴν ἀρχήν,
ἀλλ' ἴδωμεν τί λέγει καὶ ἡ Ἄνασσα,
καὶ ἡ Βασιλομήτωρ. Πάντες μάταιοι
οἱ τόσοι κόποι ἄρα καὶ ἀγῶνές μου,
ἐπὶ τοῦ θρόνου ὅπως τούτου τοῦ λαμπροῦ
σὲ ἀνυψώσω. Ἀναμένουσιν ἡμᾶς
αἱ φλόγες τῆς γέννης αἱ ἀκοίμητοι,
κατὰ τὴν γνώμην τῶν γυναιῶν καὶ μωρῶν,
σκληραὶ τοῦ γάμου τοῦ ἀθέσμου τιμωροί,
τὸν θεῖον εἶδε φρίττον τὸ Βυζάντιον
εἰς νυμφικὴν παστάδα τὴν ἀνεψιὰν
καλοῦντα, ἐξεμάνῃ ὁ ἵπποδρομος,
ὁ Πατριάρχης δι' ὁρῶν ἠπέλιψε,

τὸ μῖσος μόλις καταστέλλει τὸ κοινὸν
ὁ τρόμος, καὶ τὸ δένδρον τὸ πολύτιμον,
τὸ δι' αἱμάτων καὶ δακρύων ποτισθέν,
ἐν ἀπογνώσει νῦν ὁ Ἄναξ ἀνασπᾷ
καὶ εἰς τὸ πῦρ ἐμβάλλει.

MARTINA.

Φεῦ, τὸ αἷτιον
ὁ γάμος οὗτος πάντων τῶν δεινῶν ἡμῶν,
ὦ μήτερ.

MARIA.

Ἀπατάσαι. Σὲ προώρισε
διὰ τὸν θρόνον, θύγατερ, ὁ οὐρανός,
καὶ ρίζα ἔση Βασιλέων εὐκλεῶν.

MARTINA.

Ὁ οὐρανὸς τὴν μὲν ὅλην ἔδειξεν
αὐτοῦ ἀπ' ἐναντίας. Ὁ Ἡράκλειος,
μεγαλοπράγμων ὄντως καὶ φιλόλαος,
ὑπὸ τῶν ὑπηκόων ἐλατρεύετο,
καὶ ᾤδευε πρὸς μέλλον πανεπίφθονον·
ἀλλ' ἐτελέσθη ὁ ἀνόσιος δεσμός,
καὶ πάντα ἐν τῷ ἅμα μετεβλήθησαν,
τὸ Κράτος ἀναπνεύσαν, καὶ παραδοθέν
εἰς χαροπὰς ἐλπίδας, αὐθις φέρεται
ὑπὲρ ποτε ταχέως πρὸς τὴν ἄβυσσον,
ἀνανεοῦνται διαρκῶς οἱ κίνδυνοι,
ὡς κεφαλαὶ τῆς Ὑδρας, καὶ τὸ χεῖριστον,
ὁ Αὐτοκράτωρ μετεβλήθη ἐντελῶς,
ὑπὸ τοῦ συνειδότος τυραννόμενος,
καὶ ἤδη ἐν τῷ κόσμῳ ὑφιστάμενος
τῆς θείας δίκης τὴν ἀμείλικτον ἀράν.

MARIA.

Μὴ νηπιάζης. Τοῖς Θεοῖς, ὦ θύγατερ,
οἱ νόμοι τῶν ἀνθρώπων ἀδιάφοροι,
κατὰ καιροὺς καὶ τόπους ἀλλοιούμενοι.
Διὰ τοὺς ὄχλους οὗτοι συνετάχθησαν,
καὶ εἰς τοὺς Ἡγεμόνας χρησιμεύουσι,
τὰς ἀκαθέκτους ὅπως καταστέλλωσιν
ὁρμὰς τοῦ πλήθους, καὶ τὴν βίαν τῶν πολλῶν
εἰς μίαν ἀρμονίαν συνδυάζωσι,
τὴν κοινωνίαν ταύτην τὴν ἐπίπλαστον.

MARTINA.

Ἐνέργεια καὶ αὕτη ἀγαθοεργός.

MARIA.

Βεβαίως, ἀλλ' ὁ Ἄναξ, ὁ τοὺς οἰάκας
κρατῶν τοῦ σκάφους, οὐδαμῶς ὑπόκειται
εἰς τοὺς κανόνας, οἵτινες δεσμεύουσι
τοὺς εὐτελεῖς ἐρέτας εἰς τὰς κώπας.

MARTINA.

Ναί,
διδάσκει πλὴν εὐγλώττως τὸ παράδειγμα.

MARIA.

Τὸν γάμον τοῦτον ὡς ἀμάρτημα δεινὸν
κηρύττεις ἡ ἀρίστη σὺ Χριστιανή,
καὶ ὅμως οἱ προφῆται τί σοὶ λέγουσι;
Καὶ τοῦ Ἀδάμ τὰ τέκνα, καὶ ἀργότερον
οἱ Πατριάρχαι πάντες, ἐνυμφεύοντο,
οὐ μόνον ἑξαδέλφους καὶ ἀνεψιάς,
ἀλλὰ καὶ τὰς ἰδίας ἐπὶ ἀδελφάς.

MARTINA.

Αἰνίγματα τοιαῦτα περιέχουσιν
αἱ θεῖαι βίβλοι πλείστα, σέβας πλὴν τυφλὸν
ὀφείλομεν. Τὸ ὄμμα τὸ ἀνθρώπινον
ἐπλάσθη, οἶμοι, ἀσθενές.

MARIA.

Τοῦ πλάσαντος
τὸ σφάλμα τότε.

MARTINA.

Μὴ βλασφήμει, μήτερ μου,
Τὸ θεῖον ἔχει ἀποστόλους ἐπὶ γῆς,
τοὺς ἱερούς κανόνας καθορίζοντας,
καὶ εἰς τοὺς ἀπειθοῦντας ὁ παράδεισος
διὰ παντὸς ἐκλείσθη.

MARIA.

Εἰς τὴν πίστιν σου
πιστὴ σὺ μένε, φίλη, θεωρητικῶς,
ἀλλὰ τῶν πράξεών σου τὴν διοίκησιν,
ὡς ἄχρι τοῦδε, ἄφες πάσαν εἰς ἐμέ.
Σοὶ λέγω ὅτι, ἂν ὑπάρχη πρόνοια,
ὡς σὺ νομίζεις, αὕτη σοὶ ἐπέθηκε
τὸ στέμμα, πάντα προειδὺς ἄλλως τε,
καὶ τὰς εὐθύνas μόνῃ πάσας φέρουσα.

MARTINA.

Καὶ τοῦ Ἀθαλαρίχου μοὶ ἐδώρησεν
ἡ πρόνοια τὸ φίλτρον τὸ πιστότατον.
Φιλοῦσα, φιλουμένη, ἡμὴν ἡσυχος
καὶ πανευδαίμων. Διὰ τί, ὦ μήτερ μου,
μὲ ὠθησας;

MARIA.

Διότι καὶ ἡ ποιμενὶς
εὕρισκε φίλτρον, ἀγαθὸν κοινότατον,
ἀλλὰ τὸ στέμμα εἰς ὀλίγας κορυφάς
ἡ θεία περιάπτει χεῖρ. Σ' ἐξέλεξε
καὶ ὠφείλες σὺ σέβας καὶ ὑπακοήν.

MARTINA.

Τὸ ὄφλημα εἰς θρήνους πᾶν ἀπέτισα.

MARIA.

Ὅποτε εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἡράκλειος
ἀνῆλθε, ταύτην ἐν ἐμοὶ ἀκράδαντον
ἡσθάνθη γεννωμένην τὴν πεποιθήσιν,
καὶ ᾤδε ἐκ Λιβύης σὲ ὠδήγησα.
Ἐφαίνετο τὸ θναρ τότε μάταιον.
Ἡ Εὐδοκία ἔζη, πρώτη σύζυγος
τοῦ ἀδελφοῦ μου, ἡ συνάμα τὸ λαμπρὸν
διάδημα τῆς Ῥώμης, καὶ τὸν στέφανον
λαβοῦσα, κακὴ μοῖρα, τὸν γαμήλιον.
Πλὴν αἰφνης θνήσκει αὕτη, ὁ Ἡράκλειος,
ἀφείς σε μόλις ἐπὶ διαθάλλουσαν,
σὲ βλέπει αὐθις ὡς ὀπώραν ὥριμον,
ὑπὸ βιαίου πάθους διαφλέγεται,
καὶ καταθραύων πάντα τὰ προσκόμματα,
σὲ προσλαμβάνει τῆς ἀρχῆς συμμετόχον,
εἰς τῆς πορφύρας κρύπτων τὰς πικρὰς πτυχὰς
καὶ τοὺς ἐλέγχους καὶ τὰ ἐρυθρήματα.

MARTINA.

Διαφανὲς ὑπῆρξε, φεῦ, τὸ κάλυμμα.

MARIA, σκυπτικῶς.

Τῆς Ἰδης οὕτως ἄλλοτε τὰς κορυφὰς
διὰ χρυσῆς νεφέλης ἐκρυπτεν ὁ Ζεὺς,
ἀγκὰς τὴν φίλην Ἦραν ἀσπαζόμενος,
καὶ εἰς τὴν εὐφροσύνην ταύτην τῶν Θεῶν

αἱ διανθεῖς κοιλάδες συμμετέχουσαι,
ὑπὸ εὐχρῶν κρόκων κατεστίζοντο,
καὶ ὑακίνθων καὶ λωτοῦ ἐρσήεντος.

MARTINA.

Προθύμως, μήτερ, ἀστείζεσαι, πλὴν, φεῦ,
τὰ δάκρυα νομίζω προσφορώτερα.
Κρατῶ τὸ σκήπτρον ἔστω, πλὴν ἐφήμερος
ἡμῶν ἡ δόξα. Τῆς ἀρχῆς διάδοχος
ὁ Κωνσταντῖνος, ὡς πρωτότοκος υἱὸς
τοῦ Βασιλέως.

MARIA.

Ὡ ποτέ.

MARTINA.

Τί ἤκουσα;

MARIA.

Ποτέ, σοὶ λέγω· ἐτιμήθη ἐπαρκῶς
τοῦ Ῥόγα ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἀφρικανοῦ,
ἐπὶ τοῦ θρόνου καθεσθεῖσα πρὸς μικρὸν
τοῦ περιδόξου τούτου· ἀλλὰ, σύνθηες
φυτὸν ἐκείνην, ἐνωρίς ἀφήρπασεν
ἡ πτέρυξ τῆς θυέλλης, ἡ μαστίζουσα
τὰς ἀγερῶχους ταύτας κορυφὰς, οὐδὲ
βαθείας ἔχει ρίζας ὁ θαλλὸς αὐτῆς.
Αἱ δρυὲς ἐνταῦθα μόναι διασώζονται,
καὶ ὁ υἱὸς σου ἔσται Ἡρακλεωνᾶς
διάδοχος τοῦ θρόνου.

MARTINA.

Τὸν πρωτότοκον
ἰδιαζόντως ὁ πατὴρ αὐτοῦ φιλεῖ,
καὶ βρέφος ἐπὶ ἐπισήμως ἔστεψε,
τὸ τοῦ Αὐγούστου παρασχὼν ὀξίωμα.
Ὑπὲρ αὐτοῦ οἱ νόμοι καὶ τὸ δίκαιον.
Εἰς τὰς ὥραιας τῶν ἀγγέλων μου μορφάς,
φεῦ, ἀτενίζων, τρέμει ὁ Ἡράκλειος,
ὡς εἰ ἀντηνακλᾷτο τὸ ἀμάρτημα
εἰς τοὺς ἡρέμα μειδιῶντας ὀφθαλμούς.

MARIA.

Μὴ μεριμνᾷς· ὁ χρόνος πάντων ἱατρός.
Τὸν Βασιλέα ἐπὶ κατὰ βούλησιν
τὸ φίλτρον σου ἰθύνει. Τοῦτο μέλημα
σὺ ἔχε, τὰς ἡδέας πέδας σύσφιγξον,

τῶν ἀσπασμῶν σου ἀναρρίπισον τὸ πῦρ,
καὶ πρὸ παντὸς ἐγκαίρως παρακώλυσον
τὴν νέαν ταύτην ὀλεθρίαν πρόθεσιν.

MARTINA.

Ἄν δύναμαι, προθύμως.

MARIA.

Ἄγωμεν. Εὐθὺς
παρὰ τῇ Ἡρακλείῳ σὺ μετάβηθι.

(Ἐν ᾧ ἀπέρχονται πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Δ΄.

Τὰ δώματα τοῦ Αὐτοκράτορος. Ὁ ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ καθύπαιπται παρὰ τράπεζαν, στηρίζων τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν
χειρῶν, καὶ εἰς ἀκέραια βεβητομένος. Εἰσέρχεται ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ. Ἀργότερον ὁ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ὁ ΒΩΝΟΣ, καὶ
ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

ΝΙΚΗΤΑΣ, ὑποκλινόμενος.

Τὰ σέβη μου, ὦ Ἄναξ, τὰ βαθύτατα.

(Ὁ Αὐτοκράτωρ μένει ἀκίνητος.)

Ἡράκλειε!

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ἀνακύπτων.

Σύ, φίλε; Τύχη ἀγαθὴ.

Γνωρίζεις πᾶσαν τὴν πρὸς σὲ ἀγάπην μου.

Ἐπιθυμῶ τί;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄναξ, ἐπανεκάμψαν

οἱ Πρέσβεις οἱ πεμφθέντες εἰς τοὺς Ἄβαρας.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐπέτυχον;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καθ' ὅλα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τότε ἄριστα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀθάως ὁ Χαγάνος ὡς περιστέρᾳ,
εἰς τὴν πλεονεξίαν τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ
τὸ σφάλμα ἐπιρρίπτει, ἐφ' ᾧ θλίβεται,
τῶν αἰχμαλώτων θραύει πάντων τὰ δεσμά,
σοὶ ἐπιστρέφει τὰ σωθέντα λάφυρα,
καὶ τὴν εἰρήνην αὐτῷ ὑπισχνεῖται σοι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰδῆσαις ὄντως ἀγαθαί; πλὴν σκυθρωπὸν
ὄρω σε. Τί συμβαίνει;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄφες. Τίποτε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Νικήτα!

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄφες.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μοὶ ἀρνείσαι;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Φεῖ, μικρά

ἢ χρησιμότης. Βασιλεῦ, τῶν λόγων μου.

Εἰλικρινῇ νομίζεις τὴν μετάνοιαν

τοῦ μουσάρου Χαγάνου;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰς τὸ ζήτημα

οὐδόλως ἐμβαθύνω. Προσποιούμενος

τὸν εὐπιστον, τὰ πάντα ὑπογράφω νῦν,

καὶ οὕτω σώζω τῆς δεινῆς ἐπιδρομῆς

πρὸς ὥραν κἂν τὸ Κράτος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Μαυρίκιος

ἐσκέπτετο πλὴν ἄλλως. Τὸ ἀήτητον

κραδαίνων εἶφος, τὰς ἀγρίας πρὸ αὐτοῦ

ἐδίωκεν ἀγέλας, καὶ κατέθραυεν
ἐπὶ τῶν πεδιάδων ὅπου τρέφονται.
Τῆς Δαλματίας καὶ Δακίας οἱ ἀγροὶ
ὑπὸ αἱμάτων Σκυθικῶν ἐβάφοντο,
καὶ πέντε νίκαι τόσον ἐξησθένησαν
τοὺς φοβεροὺς βαρβάρους, ὥστε εἴκοσι
παρήλθον ἔτη ὅπως ἀναλάβωσι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μοὶ ἐνθυμίζεις ἐποχὰς περικλεεῖς.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ ἤδη, ἤδη πρὸ τοῦ τείχους ἔφθασαν
τῆς πόλεως οἱ Σκύθαι, τὰ προάστεια
κατέστρεψαν, πτωμάτων τὰ περίχωρα
ἐκάλυψαν, ἀθῶν εἰκοσιεπτὰ
θρηνοῦσας μυριάδας συμπαρέλαβον,
τὰς ἐκκλησίας κτηνωδῶς ἐσύλησαν,
τὴν θεραπείαν πᾶσαν σοὶ ἀφήρπασαν,
ὄχηματα, καὶ ἀνδρας, καὶ χρυσᾶς στολᾶς,
σὲ παρ' ὀλίγον συνελάμβανον αὐτόν,
καὶ ὁμῶς τῶν κακούργων αὐτῷ φιλικῶς
τὴν χεῖρα θλίβεις, καὶ συνθήκας ἐπαιτεῖς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τί θέλεις, φίλε; Φοβερῶς ἐξήνησεν
τὸ Κράτος τῶν Ἀβάρων, καὶ ἀνέφικτος
ἡ βία πλέον ἀποβαίνει. Ἐναλλάξ
αὐτῶν τοὺς ἵππους εἰς τὰς ὄχθας λούουσι
τοῦ μελανοῦ Εὐξείνου καὶ τοῦ διανγοῦς
Ἀδρία, ἐλευθέρως ληϊζόμενοι
τὰς χώρας πᾶσας μέχρι τῶν τειχῶν ἡμῶν
πρὸς ἑω, καὶ τῶν πάγων, οὐδὲ βαστάζουσι
πρὸς τὰς δυσμὰς αἱ Ἄλπει. Τὸ ἀγροτικὸν
ἐν Παιονίᾳ τοῦ Ἀττίλα Μέγαρον
καταλαβὼν ὁ μέγας ἀληθῶς Βαϊάν,
ὁ τοῦ Χαγάνου τούτου πάππος, ἵδρυσεν
ἀρχὴν εὐρείαν καὶ καθ' ὅλα κραταιάν,
ἀφ' ὅτου, ἀθετήσας ὅρκους ἱεροῦς,
τῆς Σιγριδόνης ἀνεδείχθη κύριος,
καὶ τὸ γενναῖον Σίρμιον ἐπόρθησε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οὐδόλως πταίει τῶν Ἀβάρων ἡ ἰσχύς,
ἀλλὰ τοῦ Βυζαντίου ἡ κατὰπτωσις.

καὶ ἀπορεῖς ὁρῶν με εἴτα κατηφῆ;
Ὡ Ἄναξ, Ἄναξ, ἐπὶ τέλους σύνελθε.
Εἰς τῆς ἀβύσσου τὸν βυθὸν ἐγγίζομεν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τῆς μοίρας αὐταὶ αἱ βουλαί.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τὰ ὠτά μου

πιστεύω μόλις. Ἐχῶ τὸν Ἡράκλειον
ἐνώπιόν μου, ἢ κατέστην παίγιον
ἀσπλάγχνου ἐφιάλτου;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μάτην θλίβεσαι.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οἱ ἄλλοι ἴσως ἀπατῶνται, πλὴν ἐγὼ
καλῶς γνωρίζω τὴν φλογιύδη σου ψυχὴν.
Τοὺς χρόνους ἐνθυμῶμαι τῆς φαιδρᾶς ἡμῶν
ἐν Καρχηδόνι ἥβης; Ἀδελφῶν υἱοὶ
καὶ Συστρατῆγων, συνεδέσθην στενῶς
ἐξ ὑπαρχῆς. Στρατάρχης πάσης Ἀφρικῆς
ἦν ὁ πατήρ σου τότε, καὶ συμμετοχὸς
τῆς ἀρχηγίας ὁ ἐμός. Ἐδράξαμεν
ὁμοῦ τὰ πρῶτα ὅπλα, ἔσχομεν κοινὰς
καὶ χαρμονὰς καὶ θλίψεις, μοὶ ἐδείκνυες
ἀπροκαλύπτως ὅλην τὴν καρδίαν σου,
καὶ εἰς τῆς Γράσσης τὸν φαιδρὸν παράδεισον,
ὑπὸ τῆς πανσελήνου φωτιζόμενοι
τῆς Λιβυκῆς, μεγάλα διεπλάττομεν
κλεινῶν ἀγώνων καὶ τροπαίων ὄνειρα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἡ πανευδαίμων ἐποχὴ ταχύτατα
ἐκείνη πῶς παρήλθε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὡς ἀετιδεὺς

τὰς ὀργυιαίας δοκιμάζων πτέρυγας,
εἰς τὰς νεφέλας ἐπλανάσο, καὶ στενὰ
τῆς οἰκουμένης εὕρισκες τὰ ὄρια.
Φιλοπατρίας, αἰσθημάτων εὐγενῶν,
ἠφαίστειον κοχλάζον ἦν τὸ στήθος σου,
καὶ δάκρυα πολλάκις ἔχεες πικρά,
τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων ἐνθυμούμενος
ὑπὸ τὸν τότε κυβερνῶντα τύραννον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τάς αναμνήσεις άφες ταύτας.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

— «Φίλε μου,

μοί έλεγες, ή μοίρα μόνον εύμενης
τήν εύκαιρίαν δότω, καί τοῦ σύμπαντος
έγώ σωτήρ ύπάρξω, τὰ αίματρά
έγώ καί αὖθις έπουλώσω τραύματα,
έπαναφέρων τόν αἰώνα τόν χρυσούν.» —

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ρηδίως ή νεότης παραφέρεται.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τῆς άκαθέκτου ταύτης σοί έδείκνυον
φιλοδοξίας τούς κινδύνους, πλὴν έν σοί
πεποιθήσιν έδραϊαν είχον, καί όρών
τοῦ δαιμονίου πνεύματός σου τās όρμās,
σοί παρεδόθην καί ψυχή καί σώματι,
κρυφίας αναπέμπων ύπέρ σοῦ εύχάς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Καλέ Νικήτα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τέλος είσηκούσθησαν,

ώ ᾽Αναξ, αὐται, καί ή μοίρα έδειξε
διά θαυμάτων τήν πρός σέ στοργήν αὐτῆς.
Τῆς άθεμιτουργίας ό άπαίσιος
Φωκάς τὸ μέτρον τὸ στυγνόν έπλήρωσεν,
αίμοσταγές έθρήνη τὸ Βυζάντιον,
καί άφικνείτο τῶν σφαγῶν καί διωγμῶν
μέχρις ημῶν ή φρίκη καί απόγνωσις,
ώς έκ τοῦ ᾄδου άποφράς άπήχησις.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἄφ' οὗ τοσοῦτον εἰς τήν μνήμην τέρπεσαι
τοῦ παρελθόντος, συμπληρῶ τούς λόγους σου.
Ἐκ τοῦ δεινοῦ προήλθε καί τὸ φάρμακον.
Τῶν Πατρικίων συνωμόσαντες πολλοί,
έν οἷς ό Κρίσπος, ό γαμβρός τοῦ ᾽Ανακτος,
εἰς τούς πατέρας διεμήνυσαν ημῶν
τήν σωτηρίαν λιπαρῶντες παρ' αὐτῶν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄλλὰ πρεσβύται πλέον οἱτοί, εἰς ημᾶς
άνέστηκαν τὸ ἔργον τὸ περίπυστον.

Εἰς σέ ό στόλος, εἰς ἐμέ τὸ ἱππικόν
έδόθη, καί συμφώνως προωρίσαμεν
τὸν θρόνον εἰς ἐκείνον, όστις άφίχθεις
έν Βυζαντίῳ πρώτος, τήν καθαίρεσιν
ένήργει τοῦ τυράννου.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εὖνους έντυχῶν

τούς έτησίαις, έφθασα πρό σοῦ πολῶ,
καί ότε σὺ άφίχθης, έβασίλευον,
κατατροπῶσας εύχερῶς τόν τυράννον,
όν έκμανεῖς ό όχλος κατεσπάραξε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐπὶ τοῦ στήθους θλίψας με, τὸ ημισυ
τοῦ Κράτους μεταθύμως μοί προέτεινας,
άλλ' άπεδέχθην μόνην τήν άγάπην σου,
καί τοῦ Κυροπαλάτου τὸ αξίωμα,
τήν έμαρμένην εύλογῶν τήν στέφασαν
τὸν άριστον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐταίρε περιπόθητε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τὰ πάντα οὕτως εύωδύθησαν, πρό σοῦ
τὸ στάδιον ήνοίγη τὸ εύρύτατον,
καί ως Μεσσίαν όλη σ' έπειφήμεσεν
ή οίκουμένη... Πλὴν οὐαί — συγχώρησον
άν σέ λυπήσω — έσκιδόσθη ως καπνός
τὸ φρούδον όναρ, καί άπέμεινεν ημῖν
ή άπορία καί άπογοήτευσίς
παρηγορία μόνη. Ὁ δαιμόνιος,
μεγαλοπράγμων πρώην καί άκάματος,
εἰς βροθυμίαν άφαιτον ένέπεσας,
καί υπό άλλους μυστικῶς τηκόμενος,
άνάλγητος κατέστης εἰς τās συμφοράς,
εἰς τήν αἰσχύνην καί φθοράν τοῦ Κράτους σου.
(Ὁ Θεόδωρος έπιφάνεται εἰς τήν θύραν, καί μένει
άπορώμενος.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πικρούς προφέρεις λόγους. Δυσανέσχετεις
διότι δηλλάτην πρός τούς ᾽Ασφαρς
πλὴν λησμονεῖς τούς Πέρσας; Φοβερώτερος

ό κίνδυνος εκείθεν, καί άδύνατος,
ή άμυνα έν όσῳ άπειλούμεθα
έξ έσπερίας.

(Ὁ Θεόδωρος χωρεῖ πρός τὰ πρόσω.)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οἱμοι, άδελφέ, πρός τί
ματαίως προσποιεῖσαι τήν αλήθειαν
προδίδει πᾶσαν ή φρικώδης είδησις,
ή πρό μικροῦ κρυφίως άγγελθεῖσά μοι,
καί τήν ψυχὴν μου πᾶσαν κατασκέλλουσα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καί πάλιν νέα συμφορά, Πατρίκιε;
Τί είδησις;

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ ᾽Αναξ άποσύρεται
εἰς τήν Λιβύην· ἤδη έξαπέστειλε
τῶν πολυτίμων μέρος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

᾽Ω πανάγαθε
Θεέ! Εἰς τοῦτο σὺ τί λέγεις, Βασιλεῦ;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὸ αληθές έγνώσθη.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

᾽Ω απόγνωσις!

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μέχρι τρυγός κενώσας τὸ ποτήριον
πικρίας άφορήτου, έγκαταλειφθεῖς
υπό τοῦ θείου, συντριβεῖς καί άπελπις,
τὸ στέμμα καταθέτω τὸ άκάνθινον,
καί εἰς τήν φίλην τῆς Λιβύης δασιν
καί αὖθις έπιστρέφω.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Κράτος δειλαιον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἵσως ύπάρξῃ εύτυχέστερος έμοῦ
βραχίων άλλος στιβαρώτερος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οὐαί,

Ἡράκλειος ό άθλος καί Ἡράκλειος
ό μόνος, όστις ήν έπάξιος αὐτοῦ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Καί ή έσχάτη μετὰ σοῦ απόλλυται
ημῶν έλπίς.

(Θόρυβος πρό τῶν ᾽Ανακτόρων, καί μεμακρυσμένη
πένθημος κωδιωνοκρουσία.)

Πλὴν οὗτος τίς ό θόρυβος;

Ἴδέ, Νικήτα.

(Ἐν ᾗ βαίνει οὗτος πρός τήν θύραν, εἰσέρχεται
δρομαῖος ό Βῶνος.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μάγιστρε, σὺ φώτισον
ημᾶς· τί τρέχει;

ΒΩΝΟΣ.

Διεδόθη, Βασιλεῦ,

ή άπευκταία είδησις ως άστραπή,
καί άπαν κατελήφθη τὸ Βυζάντιον
υπό άφάτου λύπης. Ἐπληρώθησαν
άπέιρου όχλου οἱ Ναοί, καί θλιβερώς
οἱ κώδωνες ήχοῦσι, τὸν ανώτατον
δηλούντες τῶν κινδύνων. Ἄλλοι φεύγουσι,
τήν πόλιν άλωθεῖσαν ύποθέτοντες,
τās ιερὰς εἰκόνας περιάγουσιν
εἰς λητανείαν άλλοι, καί λυσίκομοι
αἱ πελιδναί γυναῖκες όλοφύρονται,
τās χεῖρας άνυψοῦσαι πρός τὸν οὐρανόν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Με συτκινούσι, φίλοι μου, βαθύτατα
αἱ τῆς στοργῆς ένδείξεις αὐταί· οὐδαμῶς
κατέστην, οἱμοι, άξιος αὐτῶν.
(Ὁ θόρυβος έπιτείνεται. Εἰσέρχεται ό ᾽Αθαλάριχος.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πληροῖ

τὸ Αύγουσταῖον άπαν πλήθος άπειρον,
ώ ᾽Αναξ. Ἄλλοι πίπτοντες γονυκλινεῖς,
καί θεωροῦντες τὰ κλειστά παράθυρα
τῶν ᾽Ανακτόρων, θρηνωδῶς οἰμῶζουσι,
τās θύρας άλλοι μεθ' όρμῆς προσβάλλουσι,
καί μόλις συκρατοῦσιν οἱ Σχολάριοι
τὸν έφορμῶντα πανταχόθεν χείμαρρον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πλὴν τί ζητοῦσι;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὅτι ἀνεχώρησεν

ὁ Αὐτοκράτωρ κρύφα ἰσχυρίζονται,
καὶ ὑπὸ δίφης ἀκορέστου τήκονται
εἰς τὴν σεπτὴν σου ὅπως ἐντρυφήσωσι
καὶ αὐθις θέαν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Εἰς ἐξώστην δείχθητι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἀνοίξατε τὰς πύλας μᾶλλον· ἄφετε
τὸ πλῆθος πρὸς με.

(Ἀπέρχεται ὁ Ἀθαλάριχος.)

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

Οἱ ἀνωτέρω καὶ οἱ παρεισελθόντες.

ΛΕΟΝΤΩ.

Νὰ σὲ χαρῶ, Βασιλεῖά μου, νὰ σὲ χαρῶ
ποῦ δὲν μᾶς ἐφυγες.

ΒΟΥΣΑΣ.

Σιώπα, μπάμπω, σιώπα· ἐγὼ θὰ ὁμιλήσω.
Ἡρακλείου, Αὐγούστου Ῥωμαίων, πολλὰ τὰ
ἔτη.

ΓΟΡΔΙΑ.

Εὐγε, τὸ πρόκοφες. Πάρ' τον στὸ γάμο
σου νὰ σοῦ πῇ καὶ τοῦ χρόνου.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ὅχι; Καὶ τί ἤθελες νὰ εἶπω; Ὦρα, καλὴ
στὴν πρύμνη σου κ' αἶρα στὰ πανιά σου;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Σεισμός καὶ τρόμος! Σιωπάτε, λέγω. Ἐγὼ
θὰ ὁμιλήσω. Ἐμέ, Δέσποτα, μὲ γνωρίζει
ὁ κόσμος ὅλος. Ὅπου ὑπάρχει κίνδυνος
εἶμαι ὁ πρῶτος. Προχθὲς ὅτε σ' ἐκύκλω-
σαν οἱ Ἀβαρες, καὶ τῶκοφες λάσπη, ἡμῖν
πλησίον...

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄναξ, εἰς τ' Ἀνάκτορα
τὸν ὄχλον πάντα ἐξημμένον οὕτω νῦν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Οὐδέποτε τὸ φίλτρον ἐβλαψεν· ἡδὺ
εἰς τὰς πληγὰς μου ἔσται ἡδὺ βάλσαμον.

(Ἀναπετάσσονται αἱ θύραι, παρατάσσονται ἐκατέρω-
θεν Σχολάριοι, καὶ εἰσέρχεται πλῆθος ἀνδρῶν καὶ γυναι-
κῶν, ἐν οἷς διακρίνονται ὁ ΣΑΠΦΗΡΗΣ, ὁ ΒΟΥΣΑΣ,
ὁ ΕΛΠΙΔΙΟΣ, ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ, ἡ ΛΕΟΝΤΩ, καὶ ἡ ΓΟΡΔΙΑ.
Πολλοὶ εἰσέρχονται πρηνεῖς. Αἱ γυναῖκες ποιοῦσι τὸ
σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ μετανοίας. Ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ
παρὰ τὴν εἴσοδον.)

ΣΑΠΦΗΡΗΣ, αἶραν αὐτὸν τοῦ βραχίονος.
Βωβάσου, κούτσουρο. Τί λέγεις ἐκεῖ;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Θὰ ἡσυχάσετε τέλος; Λαοπόθητε ἀναξ·
ὅτε ἀνέβη ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ...

ΛΕΟΝΤΩ.

Σὺ νὰ 'σαι καλά, Βασιλεῖά μου, σὺ νὰ
'σαι καλά.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Καὶ ἀφήκε τοὺς Ἰουδαίους...

ΛΕΟΝΤΩ.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἐσταύρωσαν τὸν Χριστό, οἱ
Ἰουδαῖοι.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Σιώπα λέγω... Καὶ ἀφήκε τοὺς Ἰουδαίους,
ὁ ἐκλεκτὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ ἐλησμόνησε τὸ
μάννα...

ΛΕΟΝΤΩ.

Καὶ μάννα καὶ πατέρα ἐμένα, Βασιλεῖά μου,
ἔχουμε, καὶ μάννα καὶ πατέρα.

Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ ΕΚΦΥΓΩΝ ΤΟΥΣ ΑΒΑΡΑΣ.

ΣΙΣΜΑΝΟΣΙΟ

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἡ ἔρημος ἐφάνη ἐρημοτέρα...

ΛΕΟΝΤΩ.

Ὅλα ἔρημα, ὄλα.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ, ἀδμονῶν.

Ὁ οὐρανὸς βωβός, καὶ ὁ δαίμων λαός, καταπεσὼν, προσεκύνησε τὸν χρυσοῦν μόσχον...

ΛΕΟΝΤΩ.

Ἐσύ, Βασιλεῖά μου, εἶσαι ὁ μόσχος ὁ σιτευτός. Χωρὶς ἐσὲ πῶς θὰ ζήσωμε;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

ὦ, τοῦτο πλέον ἀνυπόφορον. Ἄς ὁμιλήσῃ τότε αὐτῇ.

ΛΕΟΝΤΩ.

Ἀχ, τέτοια ἦταν ἡ μοῖρά μου. Τόσαις ἐζησαν καὶ δὲν τοὺς ἔφυγε κ' ἐμένα ἔλαχενὰ μὲ φύγη!

ΠΟΛΛΟΙ.

Πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ Δεσπότη, πολλὰ τὰ ἔτη!

ΒΟΥΣΑΣ.

Σὺ ἔσωσες τὸ Κράτος ἐκ τοῦ ἐσχάτου ὀλέθρου.

ΓΟΡΔΙΑ.

Σὺ ἐφόνευσες τὸν τύραννον Φωκᾶν.

ΒΟΥΣΑΣ.

Εἰς σὲ καὶ μόνον ἐλπίζομεν.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Λυπήσου τὸν λαόν σου. Λυπήσου τὴν κληρονομίαν σου. Ὅσον καὶ ἂν ἔχωμεν ἡρωϊσμόν, χωρὶς σὲ τί δυνάμεθα;

ΒΟΥΣΑΣ.

Οἱ Ἄβαρες θὰ ἐπιστρέψωσιν ἀμέσως φοβερώτεροι.

ΓΟΡΔΙΑ.

Οἱ Πέρσαι θὰ κυριεύσωσι τὴν πρωτεύουσαν.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἐπείκειται ἡ καταστροφή καὶ ἡ δῆσις.

ΛΕΟΝΤΩ.

Καὶ οἱ δύο σας. Καλὰ λέγει, Βασιλεῖά μου, καὶ οἱ δύο σας. Ἄς μείνῃ καὶ ἡ Βασίλισσα. Κάπως τὰ ἐμαγάρισε, μὲ συμπάθειο, μὰ ἔχει ὁ Θεός...

ΒΩΝΟΣ, διακόπτων αὐτήν.

Ὁ Βασιλεὺς ἐκφράζει χάριτας θερμὰς εἰς πάντας· τοῦτο καθορῶν τὸ ἄδολον τῶν ὑπηκόων φίλτρον, συναισθάνεται τὸ θάρρος αὐθις ἀναθάλλον ἐν αὐτῷ, καὶ διὰ τὰς προσφάτους τόσας συμφορὰς παρηγορεῖται. Ἦδη ἀποσύρθητε. Ἡσύχως ἀπελθόντες εἰς τὰ ἴδια τοὺς ταραχθέντας ὄχλους κατευνάσατε. Ὁ Ἄναξ τὸ συμφέρον ἔχει τῶν λαῶν ὡς μέριμναν πρωτίστην, καὶ τὰ βέλτιστα, ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἀναμείνεται παρὰ Δεσπότη προσφιλοῦς καὶ σεβαστοῦ.

ΤΙΝΕΣ.

Πολλὰ τὰ ἔτη τῶν Ἀνάκτων.

ΑΛΛΟΙ.

Μετ' αὐτῶν ἡ Παναγία, Δέσποινα τοῦ σύμπαντος.
(Προσπίπτουσι πάντες καὶ ἀπέρχονται.)

ΝΙΚΗΤΑΣ, τῷ Ἀθαλίχῳ.

Καὶ σὺ κατόπιν σπεῦσον, Ἀθαλίχῃ παραλαβὼν καὶ ἄλλους εἰς ἡμᾶς πιστούς, τοὺς μᾶλλον ἐξημένους καθησύχασον, καὶ τῶν ὁμίλων πρᾶυνον τὴν ἔξαιψιν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἐλαίου ἔσται ἕκαστος ἡμῶν σταγὼν, τὰ ζῶντα κατευνάζων ταῦτα κύματα.
(Υποκλινόμενος ἐξέρχεται.)

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ΒΩΝΟΣ, ΘΕΟΔΩΡΟΣ καὶ ΝΙΚΗΤΑΣ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μὲ τέρπει αὐτὴ ἡ δημῶδης ἔκφρασις
εἰλικρινοῦς ἀγάπης, ἀλλ' ἀκράδαντος
ἡ πρόθεσίς μου.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Πρὸς Θεοῦ, Ἡράκλειε,
ἰδὲ τί πράττεις.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἀκριβῶς ἐστάθμισα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οὐχί, ὦ Ἄναξ, ἀτελῶς κατανοεῖς
τὴν φύσιν τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐάν τὸ Κράτος ἦνθαι καὶ ἀνέφελον
τὸ μέλλον ἐμειδία, ἴσως θεμιτὴ
ἀπόφασις τοιαύτη.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἄλλ' οἱ κίνδυνοι
ἀδιακόπως πολλαπλασιάζονται.

ΒΩΝΟΣ.

Φερόμεθα ταχέως πρὸς τὸ βάραθρον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καί, θαρραλέως λέγω τὴν ἀλήθειαν,
τὸ σφάλμα κατὰ μέγα μέρος σὸν ἐστίν,
ὦ Ἄναξ.

ΒΩΝΟΣ.

Καίτοι ἐντελῶς ἀνάξιοι
ὁ Ἰουστίνος καὶ ὁ Θράξ Τιβέριος,
τῆς Βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ
τὸ ἐνδοξον οὐχ ἦττον κληροδότημα
διέσωσαν, καὶ τούτων ὁ Μαυρίκιος
τὰς ἀπωλείας εὐκλεῶς ἀνέκτησε,
τοὺς Πέρσας θραύσας πανταχοῦ καὶ Ἀβαρας.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Γνωρίζω ταῦτα· μάτην ἐπανέρχεσθε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οὐχί, οὐχί· πλανᾶσαι, ὦ Ἡράκλειε.
Δεινὸς κατέχει τὴν ψυχὴν σου λήθαργος,

ἀλλ' ἐν αὐτῇ τὸ σπέρμα ἐτι κρύπτεται
φιλοπατρίας φλογεράς, καὶ δυνατὴν
νομίζω ἐπὶ τέλους τὴν ἀφύπνησιν.
Προσεκτικῶς τοὺς λόγους ἀκουσον ἡμῶν,
τὰς τύχας τῶν ἀμέσων προκατόχων σου
συντόμως ἱστοροῦντων, καὶ τὴν ἀληθὴ
ἐκ τοῦ κατόπτρου τούτου γνῶθι θέσιν σου.

ΒΩΝΟΣ.

Τὴν Θράκην, τὴν Μοισίαν, καὶ τὴν Ἡπειρον
ληηλατοῦντες πρὸ καιροῦ οἱ Σκλαβηνοί,
ἐπὶ τοῦ Τιβερίου εἰσεχώρησαν
καὶ εἰς τὰς χώρας, ὅπου ἦνθαι ποτὲ
τὸ κλέος τῆς Ἑλλάδος τὸ περίπυστον.
Τοῦ Λεωνίδα μεμνηνὸς τὸ εἶδωλον
παρὰ τὰς Θερμοπύλας εἶδε τὰς ὁρδὰς
τῶν φοβερῶν Ἀβάρων, καὶ εἰσέδυσαν
μέχρι Ταινάρου οὗτοι, πάντα φθείροντες
καὶ πυρπολοῦντες.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἦν δεινὸς ὁ κίνδυνος,
καὶ ὑπὸ τὴν πλημμύραν ὁ Ἑλληνισμὸς
ἐξέλειπε βραδέως, ὅτε ὤρμησε
πρὸς σωτηρίαν ὁ κλεινὸς Μαυρίκιος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Μακρὸς ὑπῆρξε, πεισματώδης ὁ ἀγών.
Τὴν Σιγγιδόνα, καὶ τὸ Βιμινάκιον,
καὶ τὴν Αὐγούσταν ἐκπορθήσας, ἔφθασε
ταχέως ὁ Βαϊάνος εἰς Ἀγχίαλον,
ἐν ᾧ οἱ Σλαῦοι, ὑπ' αὐτοῦ ὠθούμενοι,
μέχρι τοῦ τείχους τοῦ μακροῦ προήλασαν.
Ἄλλ' ὁ Στρατάρχης σπεύδει Κομεντίολος,
παρὰ τὸν Ἑργινίαν ποταμὸν αὐτοὺς
καὶ τοῦ Ἑνσίνου διασπᾶ τὸ φρούριον,
καὶ τέλος ἐκ τῆς Θράκης ἀποβάλλονται.

ΒΩΝΟΣ.

Πλὴν μετὰ δύο ἔτη ἐπανέρχονται.
Ἀπὸ Ῥατιαρίας εἰς Δορόστυλον
ἀκολουθοῦντες τὴν φορὰν τοῦ ποταμοῦ,
ὁρμῶσιν εἰτα αἰφνης εἰς τὸ Πάννισον,

ληηλατοῦσι τὴν Μαρκιανούπολιν,
καὶ ὑπερβάντες ἀκωλύτως τὰ βουνά,
πρὸ τοῦ Τροπαίου παμπληθεῖς αὐλίζονται.
Ἄλλ' ὁ Μαρτίνος καὶ ὁ Κάστος, Στρατηγοὶ
τοῦ Βασιλέως ἀληθῶς ἐπάξιοι,
προστρέχουσι, νικῶσι, καὶ τὰ τρόπαια
τῶν δύο τούτων συμπληροῦσι προσεχῶς
ὁ Δρόκτων καὶ Μυστάκων, καταθραύοντες
πρὸ τῆς τρεμούσης Ἀδριανουπόλεως
τὴν ἀλαζόνα τοῦ Χαγάνου δύναμιν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ Στρατηλάτης Πρίσκος τότε πέμπεται
μετὰ τοῦ στόλου εἰς τὸν Ἰστρον, εἰσχωρεῖ
εἰς τῶν βαρβάρων τ' ἄντρα καὶ κρυσφύγετα,
καὶ τρεῖς ἡττήσας, τέλος συνομολογεῖ
σπονδὰς κατὰ τὸ ἔτος ἑξακόσια,
δι' ὧν τοῦ Κράτους σύνορον ὁ ποταμὸς
καὶ αὖθις καθωρίσθη.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὅντως εὐκλεεῖς
ὑπῆρξαν οὗτοι οἱ ἀγῶνες. Εὐτυχὴς
τοσαῦτα διαπράξας ὁ Μαυρίκιος.

ΒΩΝΟΣ.

Τὰ ἐν Εὐρώπῃ ταῦτα· ἤδη ἀκουσον
τὰ ἐν Ἀσίᾳ. Τοῦ Ἰουστινιανοῦ
ἀφρόνως θραύσας τὰς πεντηκονταετείς
σπονδὰς ὁ Ἰουστίνος, ἦτταν ἔπαθε
δεινὴν, καθ' ἣν ἡ Δάρα θῦμα ἔπεσε,
καὶ τῆς Ἀντιοχείας τὰ προάστια
καὶ Ἀπαμείας αὖθις κατεστράφησαν,
ἐν ᾧ ἔξ ἄλλου εἰς χρυσῶν ἡ εἰσφορὰ
ἀνεβιβάσθη μυριάδας πέντε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ναί,

πλὴν προσληφθεῖς συνάρχων ὁ Τιβέριος,
λαμπρῶς τὴν ἦτταν ταύτην ἐξηγόρασε,
δέκα καὶ πέντε μυριάδας μαχητῶν
ἀθροίσας ἐν Ἀσίᾳ, καὶ ὀλοσχερῶς
τοὺς Πέρσας καταστρέψας εἰς Καισάρειαν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Διέβη τὸν Εὐφράτην, μόλις ἐκφυγὼν
ὁ τηραιὸς Χοσρόης ἐπ' ἐλέφαντος,
καὶ ἡ αἰσχύνῃ αὐτῇ περὶ τὰς δυσμὰς

ἐνδόξου Βασιλείας ἐπετάχυνεν
αὐτοῦ τὸ τέλος.

ΒΩΝΟΣ.

Ὁ Ὀρμίσδας Βασιλεὺς
ἐστέφθη τότε, τοῦ Χοσρόου ὁ υἱός,
καὶ τὸν ἀγῶνα τούτου παρατείναντος,
τὰ ὅπλα τροπαιοῦχα τὰ Βυζανινὰ
ὑπῆρξαν αὖθις. Ὁ Φιλιππικὸς ἐκεῖ
καὶ ὁ πατὴρ σου, ὁ κλεινὸς Ἡράκλειος,
καὶ ἄλλοι δαφνηφόροι ὄντως Στρατηγοί,
δι' αἰμνήστων ἐκλείσθησαν νικῶν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τὴν θύελλαν πλὴν αὐταὶ προεκάλεσαν
τὴν μετ' ὀλίγον σείσασαν τὸ γηραιὸν
τῶν Μήδων Κράτος. Ὁ Ὀρμίσδας καθαιρεῖ
τὸν Οὐαράνην, Στρατηγὸν πανίσχυρον,
εἰς ἀνταρσίαν οὕτως ἐξωθῶν αὐτόν,
καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων τέλους συγγενῶν
κρημνίζεται τοῦ θρόνου.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ
νεώτερος Χοσρόης, κατατροπωθεὶς
καὶ οὗτος, διεκφεύγει εἰς Βυζάντιον,
καὶ ὁ λυσσώδης, προαιώνιος ἐχθρὸς
πρὸ τοῦ Ῥωμαίου τέλους Αὐτοκράτορος
προσπίπτει ὡς ἱκέτης.

ΒΩΝΟΣ.

Ἀποδέχεται

τὸν γόνον φιλοφρόνως ὁ Μαυρίκιος
τοῦ περιδόξου γένους τῶν Σασσανιδῶν,
ἀναγνωρίζει ὡς υἱόν, καὶ σύζυγον
τὴν Ἑλληνίδα Σίραν, τὴν περικαλλή,
παρέχει.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τὸ δὲ πάντων σπουδαιότερον,
στρατὸν ἐκπέμψας ἰσχυρόν, ὀλοσχερῶς
νικᾷ τὸν Οὐαράνην, εἰς τὸν πάτριον
ἀναβιβάζει θρόνον τὸν θετὸν υἱόν,
καὶ δορυφόρους καταλείπει παρ' αὐτῷ
χιλίους.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οὕτως εὐκλεῶς ἐπέστεψε
τοὺς Περσικοὺς πολέμους ὁ Μαυρίκιος,
τὴν Δάραν αὖθις καὶ τὴν Μαρτυρούπολιν

καὶ τὴν Περσαρμενίαν ἀμοιβὴν λαβὼν,
ἐν ᾧ ἔξ ὁλοκλήρου τῶν Χριστιανῶν
οἱ ἐν Περσίᾳ διωγμοὶ κατέπαυσαν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πρωτοφανὲς καὶ μέγα ὄντως θέαμα,
ὁ θρόνος τῆς Ἀσίας ὁ πανάρχαιος
ἐπὶ λογίων γενναίων ἐρειδόμενος
Ἑλληνικῶν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Φεῦ, μέγα ἄλλ' ἐφήμερον.

Παρά τὸν Ἰστρον στασιάσας ὁ στρατὸς
μετ' οὐ πολὺ κρημνίζει τὸν Μαυρίκιον,
καὶ εἰς τὸν θρόνον περιδόξου Ἀνακτος
ἀναβιβάζει τὸν κατάρaton Φωκᾶν.
Οἱ Ἀβαρες οὐδόλως ἐκινήθησαν,
ἐκ τῶν προσφάτων συμφορῶν αἰμάσσοντες,
ἀλλ' ὁ Χοσρόης τὰς σπονδὰς διέλυσε,
τοῦ Μαυρικίου ἐκδικῶν τὸν θάνατον.

ΒΩΝΟΣ.

Νωθρῶς ἀντίστη ὁ Φωκᾶς, καὶ συνεχεῖς
ὑπέστη ἥττας· ὑπετάτη ἅπασα
ἡ Μεσοποταμία, ἠκολούθησεν
αὐτὴν ἡ Ἀρμενία, συνεπάγουσα
καὶ τὴν Καππαδοκίαν, ὅτε, Βασιλεῦ,
σύ σπεύσας ἐκ Λιβύης τὸν ἐπάratον
ἐκείνον ἀνατρέψεις τέλος τύραννον,
πρὶν ἢ χωρήσῃ περαιτέρω τὸ κακόν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τοιαύτην, Ἀναξ, τὴν ἀρχὴν παρέλαβες,
καὶ παρὰ σοῦ ὁ κόσμος ὁ ἐνθουσιῶν
ἀνέμενε μεγάλα κατορθώματα.
Εἰπέ εἰς ταῦτα πῶς ἀνταπεκρίθης σύ;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὸν πεπυρακτωμένον εἰς τὸ τραῦμά μου
ἀσπλάγχχνως στρέφεις σίδηρον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Προτίθεμαι
τῷ ὄντι τοῦτο· ἔτι σύγγνωθι μικρόν.
Κατὰ τῶν ἐφορμίωντων ἐκ βορρᾶ Σκυθῶν,
ἀκόμη ταυριώντων, ἀπειροπληθῶν,
ἀείποτε γενναίως παρετάχθησαν
τῶν Βασιλέων καὶ αὐτοὶ οἱ χεῖριστοι.
Σοῦ δὲ ἡ πολιτεία ποῖα; Κατ' ἀρχὰς

περιδεῶς εἰρήνην ἐξηγόρασας,
ἀναβιβάζων τὸν ἐτήσιον δασμὸν
εἰς μυριάδας ὄλας δώδεκα χρυσῶν·
καὶ τέλος ἐξαντλήσας πᾶσαν πρόσοδον,
τοῦ Κράτους σου τὰς πύλας ἀνεπέτασας,
ἐντὸς αὐτοῦ τοὺς Σλαῦους ἐγκατέστησας,
τὰς ἐπαρχίας πᾶσας ἐθυσίαςας
τὰς παριστρίους, καὶ ἰὼν ἐκφυλισμοῦ
ἐντὸς τῶν σπλάγχχνων τοῦ λαοῦ διέχυσας.

ΒΩΝΟΣ.

Φεῦ, ἅπαξ κρημνισθέντος τοῦ προχύματος,
οὐδὲν τὸ ρεῦμα τῆς πλημμύρας συγκρατεῖ,
ὡς ἔδειξάν σοι πρὸ μικροῦ οἱ Ἀβαρες.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τὴν Ἰλλυρίαν οἱ Χρῳβᾶτοι ἅπασαν
ὡς κτήμα πλέον θεωροῦσιν ἰδίον.

ΒΩΝΟΣ.

Τὴν Δαρδανίαν καὶ Μοισίαν πρὸ καιροῦ
ὀλοσχερῶς οἱ Σέρβλοι ἀπερρόφησαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τὰς ἀλλογλώσσους μετὰ φρίκης ὠρυγὰς
αἱ τοῦ Ὀλύμπου ἀντηχοῦσι φάραγτες,
ἐν αἷς εὐθύμως διητῶντο οἱ Θεοί,
καὶ κορυφὰς ὑψοῦσι πρὸς τὸν οὐρανὸν
ἱκετηρίους τὰ Κεραύνεια βουνά.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰς τοῦτο δείκνυσθὲ πως, φίλοι, ἄδικοι.
Ἀπὸ τριῶν αἰώνων εἰσεχώρησαν
οἱ Σλαῦοι ἤδη ἐν τῷ Κράτει. Ἐδικαι
τῆς πολιτείας ταύτης τὸ παράδειγμα
ὁ μέγας κατὰ πρῶτον Θεοδόσιος,
δεχθεὶς τοὺς Γότθους, καὶ καλῶς γτωρίζεται
τὰς παριστρίους ὅτι ἀναρίθμητοι
οἰκοῦσι χώρας ἕενοι ἔκτοτε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πλὴν νῦν
συνεπληρώθη ἡ ἀρχαία συμφορὰ,
περιβληθεῖσα τίτλον ἀναφαίρετον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μικρόν νομίζω τὸν ἐκ τούτου κίνδυνον.
Ἐκ τῶν ἀρχαίων φοβερῶν ἐπιδρομῶν
ἐρημωθείσαι χώραι, κατωκλήθησαν
καὶ αὐτὴς οὕτω. Οἱ ἀνήμεροι ἐχθροὶ

εἰς φοιδεράτους μᾶλλον μετεβλήθησαν,
τὸ βάπτισμα δεχθέντες, καὶ ὑποτελεῖς
τοῦ Βυζαντίου καταστάντες. Σὺν Θεῷ,
διὰ τῆς γλώσσης καὶ θρησκείας εὐχερῆς
ἡ πλήρης ἔσται τέλος ἀφομοίωσις
καὶ τούτων. Τὰ στοιχεῖα τὰ βαρβαρικά
ἀπορροφᾷ μοιραίως ὁ πολιτισμὸς,
οὐδὲ πρὸ τῶν Ζουπάνων κατωβρώδησε
ποτὲ τὸ Κράτος.

ΒΩΝΟΣ.

Ἰκανὴν διέπραξαν

φθορὰν οὐχ ἦττον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἡ τὸν θρόνον σείουσα
ἐκ τῆς Ἀσίας ἐμυκάτο θύελλα,
οὐδὲ συγχρόνως δυνατὴ ἀπέβαινε
ἢ κατὰ δύο πολεμίων ἄμυνα.
Πρὶν κατὰ τῆς Περσίας ἐκστρατεύσωμεν,
σπουδαίαν, καὶ δικαίως, ἐθεώρησα
τῶν Σλαύων καὶ Ἀβάρων τὴν διάσπασιν,
καὶ τὴν πρὸς τούτους φιλικὴν προσέγγισιν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄν ταῦτα οὕτως εἶχον, ἔστω· πλὴν, εἰπέ,
καὶ πρὸς τοὺς Πέρσας ποῖος, φεῦ, ἐδείχθη. Τί
ἐποίησας γενναῖον;

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἐχεις δίκαιον,

τὴν κᾶραν κύπτων. Πᾶσαν σοὶ ἀφῆρεσαν
οἱ Πέρσαι τὴν Ἀσίαν, σοὶ κατέκτησαν
τὴν Αἴγυπτον, τὸ ἄστυ τὸ περίπυστον
τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπηνῶς ἐπόρθησαν,
καὶ οὕτω προχωροῦντες κατηδάφισαν
τὴν προσφιλή Κυρήνην, καὶ κατέλαβον
τὴν Ἀφρικὴν· τὸν σπόρον τὸν Ἑλληνικόν,
τὸν θαυμασίως ἐξανθήσαντα ποτὲ
μέχρι τῶν ἀπωτάτων Ἰνδικῶν χωρῶν
ἐξέθαιραν...

(Σπεύδων ἀνοίγει τὴν θύραν ἀνδρῶν ἐστραμμένου
πρὸς τὴν θάλασσαν. Διακρίνεται ὅπερ τὸν Βό-
σπορον ἢ Χαλκηδῶν, καὶ περὶ αὐτῆς τὸ Περσικόν
στρατόπεδον, οὗ αἱ σκηναὶ στῆλβουσιν εἰς τὰς ἀκτί-
νας τοῦ κατέναντι δόοντος ἡλίου.)

Οἱ Πέρσαι; Ὡδε πάρεσι.

Τὴν Χαλκηδῶνα πρὸ καιροῦ κατέχουσι,

τὸν ἀκινάκην αὐθαδῶς προτείνοντες,
καὶ τοῦ Βοσπόρου μόνη ἡ στενὴ λωρίς,
ἐσχάτη χάνδαξ, ἔτι προστατεύει σε.

ΒΩΝΟΣ.

Τὴν νύκτα πᾶσαν παρὰ τὸ Μυκῶνιον
ἐπὶ τῆς παραλίας περιφέρονται,
ὡς δαίμονες τοῦ ἄδου δάδας σείοντες,
πρὸς ἐμπρησμόν ἐτοιμοὺς.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

ὦ, Ἡράκλειε,

ἰδὲ ὁ Φοῖβος, ὃν αὐτοὶ λατρεύουσι,
πῶς ὠχρῖα βραδέως καὶ κατέρχεται
πρὸς τὸ ζοφῶδες χάος. Σύμβολον αὐτὸς
τυγχάνει τῆς ἀρχῆς σου, καὶ τὸ στύγιον
ταχέως συμπυκνοῦται σκότος πέριξ σου.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Φεῦ, κατ' ἐμοῦ τὰ πάντα συνεμάχησαν!
Ἡ Βασιλεία, ναί, βραχεῖα τοῦ Φωκᾶ,
πλὴν ἔφθειρε τὸ Κράτος καὶ παρέλυσε.
Τοῦ Μαυρικίου ὁ ἀήττητος στρατὸς
ἐξηφανίσθη, ἐκενώθη τάχιστα
τὸ πλούσιον ταμεῖον, ἡρημώθησαν
αἱ ἐπαρχίαι πανταχοῦ, ἐξέλιπον
φιλοπατρία, θάρρος καὶ συνείδησις,
ἐπιβουλὰς ὁ Πρίσκοις, τοῦ Φωκᾶ γαμβρός,
ἐβυσσοδόμει, καὶ τὸ πάντων χεῖριστον,
οἱ Ἰουδαῖοι ἀφ' ἐνός, ὡς λυτρωτὰς
δεχόμενοι τοὺς Πέρσας, ἐστασίαζον,
καὶ ἀφ' ἐτέρου μετ' αὐτῶν συνέπραττον
οἱ εἰς Ἀσίαν ἐκ προτέρων διωγμῶν
φυγόντες καὶ οἰκούντες ἀπειράριθμοι
μονοφυσῖται καὶ λοιποὶ αἰρετικοί.
Οὐ μόνον οὗτοι μετεφύτευσαν ἐκεῖ
τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας, αἵτινες
παρεῖχον τέως εἰς ἡμᾶς ὑπεροχὴν,
ἀλλὰ καὶ εἰς κρυφίαν καὶ προδοτικὴν
μετὰ τῶν ὁμοδόξων συνεννόησιν
διατελοῦντες, τῶν εἰσέτι μυστικῶς
διαιωμένων ἐν τῷ Κράτει, ἅπασαν
παρέλυσαν τὴν ῥώμην καὶ ἰσχὺν ἡμῶν.
ὦ οἶα, οἶα λαοφθόρος γάγγραινα
ἡ ἔρις αὕτη ἡ ξηρὰ καὶ ἀγονος,
ἡ ἀενάως κεφαλὰς προβάλλουσα,
ὡς τὸ ἀρχαῖον τέρας, καὶ Χριστιανούς,

Ῥωμαίους, εἰς ἀσπόνδους μετατρέπουσα
ἐχθροὺς τοῦ Κράτους.

ΒΩΝΟΣ.

Ταῦτα πάντως ἀληθῆ,

ἀλλὰ γενναία τόλμη καὶ προσπάθεια
τὴν θεραπείαν ὑπισχνεῖτο ἀσφαλῶς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐποίησα πᾶν ὅ,τι ἐπετρέπετο,
καὶ παρετάχην ἐρρωμένως κατ' ἀρχάς,
ἀλλ' οἱ στρατοὶ μου συρφετὸς ἀγύμναστος,
οἱ Στρατηλάται κτήνη, καὶ ἡ κίδαρις
τυχόντος Πέρσου ἀπενέκρου, ὡς Γοργῶ,
τοὺς θρασυτέρους. Πρώτη ἡ Ἀπάμεια
ἠλώθη, εἴτα ἡ πλουσία Ἑδεσσα,
καὶ τῆς Καππαδοκίας ἡ πρωτεύουσα,
ἡ πολυτλήμων, εὐκλεὴς Καισάρεια,
μεθ' ὃ τὸ ρεῦμα πλέον ἀκατάσχετον,
τὰς πόλεις ἀνατρέπον καὶ τὰ φρούρια,
εἰς τοῦ Βοσπόρου ἐξεχύθη τὰς ἀκτὰς.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οὐδόλως τοῦτο ἄπορον λαμβάνουσιν
ἐκ τοῦ ἡγέτου πάντες τὸ παράδειγμα.
Ἐάν αὐτοπροσώπως τὰς σημαίας σου
ὠδήγεις εἰς Ἀσίαν, ἴσως ἐκβασίς
ἐπὶ ἤρχετο ἄλλοιᾶ· πλὴν ἐκρύπτεσο
ἐν Βυζαντίῳ ἀπρακτῶν, ἐν ᾧ οἰκτρῶς
τὰ τάγματά σου κατεκερματίζοντο.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ ἤδη, ἤδη, ὅτε πλέον φαίνεται
τῶν δημοσίων ἐντελὴς ὁ ὀλεθρος,
τὴν κορωνίδα εἰς τὸ ἔργον τὸ οἰκτρὸν
τιθεὶς τῆς ἀβουλίας καὶ χαυνώσεως,
τὸν θρόνον καταλείπεις, ἀποσύρεσαι,
δι' ὑπαρξιν εὐθύμην καὶ ἀμέριμνον
διψῆς, οὐδ' ἐξετάζων ποία ἔσεται
ἡ τύχη τῆς πορφύρας, ἣν κατήσχυνας,
τῆς ὑψηλίου, ἧς τὸν τάφον ὠρυξας.
ὦ, τοῦτο πλέον ἀληθὲς ἀπόγνωσις,
καὶ μυσαρὰ δειλία.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ἀναπνέων.

ὦ, ἀτάσθαλε,

τοιούτους λόγους μόλις ἀπαλείφουσιν
ὠκεανοὶ αἱμάτων. Σὺ, Νικήτα, σὺ;

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ελησμονήθης.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐπταίσας, Ἰλλούστριε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἡ κεφαλὴ μου σοὶ ἀνήκει, Βασιλεῦ,
ἀλλ' ἐπιμένω. Δέχομαι τὸν θάνατον,
ἐάν εἰς τὴν ψυχὴν σου συνεδαύλισα
εὐγενεστέραν φλόγα. ὦ εἰπέ, εἰπέ,
τὴν φαύλην ὅτι καταλείπεις πρόθεσιν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἀμετακλήτως πλέον ἀπεφάσισα.

Πρὸς τὸν Σαῖτον, Πέρσῃν Βαβμανζαδαγῶ,
ἐν Χαλκηδόνι δῶρα ἔπεμψα πολλά,
καὶ παρ' αὐτοῦ ἐλπίζω μεσολάβησιν
πρὸς σύναψιν εἰρήνης. Πλέω αὖριον
αὐτοπροσώπως παρ' αὐτῇ μετὰ λαμπρᾶς
δορυφορίας καὶ πομπῆς, κατάπληξιν
τοῖς Ἀσιάταις προξενούσης. Κατ' εὐχὴν
ἂν ἐπιτύχῃ αὕτη ἡ προσπάθεια,
ἡ θέσις βελτιοῦται, καὶ ἀπέρχομαι
ἡσυχωτέραν ἔχων τὴν συνείδησιν.

ΒΩΝΟΣ.

Ὁ ἰσχατός σου λόγος οὗτος, ἌναΞ;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ναί.

ΒΩΝΟΣ.

Μετὰ δακρύων τότε τὰ σεβάσματα
πρὸ τῶν σεπτῶν ποδῶν σου καταθέτομεν
οἱ ἄχρι τοῦδε ταπεινοὶ θεράποντες·
ἀλλ' ἐν αὗ κόσμῳ ἔχει πᾶς τις πρώτιστον
καθῆκον τῆς πατρίδος τὴν διάσωσιν,
καί, ὡς τοῦ Κράτους Μάγιστρος, αἰσθάνομαι
τὴν φοβερὰν εὐθύνην, ὅτι εὐρὲς με
ὕπερ τὸ δέον ἴσως εὐπαιθοῦντά σοι.
Νῦν τέμνεις τούτους τοὺς δεσμοὺς ὁ ἴδιος,
καὶ σπεύδω ὅπως διαθέσω ἅπαντα
πρὶν ἢ ἐκσπάσῃ ἡ φρικώδης κατασγίς.
(Καίνει τὸ γόνυ πρὸ τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ ἀσπάζεται αὐτοῦ τὴν χεῖρα.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ναί, ὕπαγε, ὦ Βῶνε, ὕπαγε, πιστὴ
σὺ τοῦ χειμαζομένου σκάφους πλοίαρχε·
συμπύσσων τὰ ἱστία, τὸ ναυάγιον
ἐφ' ὅσον ἔτι δυνατόν ἀπώτρεπον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Βαρυπενθὲς, ὦ ἌναΞ, καὶ ὁ ἀδελφὸς
σὲ καταλείπει. Ἐχει τὸ πηδάλιον
ἀνάγκην βραχιόνων, καὶ μοὶ φαίνονται
ἀκμαῖοι ἔτι οἱ ἐμοί.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὑγίαινε.

(Τείνει αὐτῇ τὴν χεῖρα, ἣν θλίβει οὗτος σιγῶν, καὶ ἀπέρχεται μετὰ τοῦ Βῶνου. Μένει ὁ Νικήτας, ὃν θεωρεῖ ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπὶ τινα καιρὸν, καὶ τέλος ἐρωτᾷ).
Καὶ σὺ, Νικήτα;

ΝΙΚΗΤΑΣ, μετ' ἀκρας συγκινήσεως.

Ἐκ Λιβύης ἤλθομεν

ὁμοῦ, ὦ ἌναΞ. Σοὶ ἀπέμεινα πιστὸς
δεκαετίαν ὅλην. Σοὶ ἀνήκουσιν

ὁ νοῦς μου, ἡ καρδία, ἡ μικρὰ ἰσχὺς,
καί, ὡς γνωρίζεις, οὐρανὸν ἐκίνησα
καὶ γῆν, τὸ χάος ὅπως καταδείξω σοι,
πρὸς ὃ ἐχώρεις. Ἄλλ' εἰς μάτην, φεῦ, τὸ πᾶν·
καὶ ἤδη ὅτε, ἡττηθεὶς καὶ βίβασπις,
τὴν μάχην καταλείπεις, τὸ καθῆκόν μου
καλῶς γνωρίζω· μετὰ σοῦ ἀπέρχομαι·
οὐχὶ ἐν ναυαρχίδι θριαμβευτικῇ,
ἀλλ' ἐν τῇ σκάφει τοῦ φυγάδος τῷ πικρῷ,
τὰ δάκρυά μου χέων ἔτι ὑπὲρ σοῦ,
τὸ μόνον ὅπερ πλέον μοὶ ἀπέμεινε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, τείνων αὐτῇ τὰς ἀγκάλας.

ὦ, εὐγενὲς καρδία, εἰς τὸ στήθος μου.

(Μένουσι συνεσφιγμένοι. Καταπετάννυνται ἡ αὐλαία.)

Ο ΜΑΓΙΣΤΡΟΣ ΒΩΝΟΣ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΠΩΝ ΤΟΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ.

Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ ΣΙΦΟΥΛΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΝΙΚΗΤΑ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α'.

Τὸ Περσικὸν στρατόπεδον παρὰ τὴν Χαλκηδὼνα. Ἐπὶ τοῦ μετασκηνίου φαίνεται ἡ θάλασσα καὶ πέραν αὐτῆς τὸ Βυζάντιον. Δεξιόθεν Ἀσιατικὸς θρόνος, παρ' ὃν φυλάττονται σκοποὶ. Ἐπὶ τῆς παραλίας συνομιλοῦσι στρατιῶται, ἐν οἷς ὁ ΓΑΒΗΘΑΣ, ὁ ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ, καὶ ὁ εὐνοῦχος ΑΨΗΧ. Ἀργότερον ὁ ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Τ' ἀκουσες τὰ χαβαδίσια, μπρέ Ἀψήχ, τ' ἀκουσες;

ΑΨΗΧ.

Τί χαβαδίσια χαλεύεις, μπρέ κουτεντέ; Πολὺ κουνεῖς τὴν οὐρά σου, καὶ ὡς τὸ τέλος θὰ φῶς τὸ κεφάλι σου.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Ἄν μπορῆς κούνα τὴν καὶ σὺ.

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Καὶ ἡ κολοβὴ ἀλεπού ἔτσι μιλοῦσε. Ἐρχεται μπρέ τῶν Ῥωμηῶν ὁ Ῥήγας νὰ μᾶς κόμη τεμενά.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ. ΣΚΗΝΗ Α'.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Τί λές, μπρέ ντελή-καβούκι; Στ' ὄνειρό σου τὸ εἶδες;

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Ῥόκ, τσελεμπή. Ἐκεῖ ἐφύλαγα σκοπὸς στὸ τσαντήρι, καὶ ἀκουσα νὰ μιλοῦν οἱ Πασσάδες.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Μεγάλο πράμμα λές, Γαβηθά. Καὶ τί χαλεύει, τζάνουμ, ὁ Ῥήγας σιμά μας;

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Πάκτα θὰ κλείση, μπρέ, μὲ τὸ Σάχη, ποῦ νὰ τὸν φυλᾷ ὁ μέγας Ὁρμούζ...

(Πάντες, προσπίπτοντες, ἀσπάζονται τὸ ἔδαφος καὶ αὖθις ἀνεγείρονται.)

καὶ θέλει νὰ τὰ βολέψῃ μὲ τὸν Βαβμανζα-δαγῶ.

ΑΨΗΧ.

Πάκτα, μπρέ ντελμπεντέρη; Μίλα καλά. Καὶ πῶς θὰ τὴν πάρουμε τότε τὴν Πόλι;

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Σύχασε, τζάνουμ, καὶ τόσον εὐκολὰ δὲν πέρνεται.

ΑΨΗΧ.

Μὴ τσαμπουνίζης, νὰ σε χαρῶ. Δὲν πέρνεται λέει; Μὴ δὲν ἐφέραμε τοὺς Ῥωμηοὺς σβάρνα σ' ὅλα τὰ βιλαέτια;

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Ἄλλο, ὁ ντουινιάς, κι' ἄλλο ἢ πόλι.

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Μὴ τὸ λές, τζάνουμ, καὶ μοῦ κόβης τὰ ὕπατα. Κύτταξε πῶς λάμπει ὁλόχρυση σὰν γιασουμί μυρωδάτο.

ΑΨΗΧ.

Τί πλοῦτοι, τί θησαυροί! Ἀλλάχ κερὶμ, καὶ νὰ ἐμβαίναμε μιὰ φορά.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Καὶ τί κορίτσια γκιουζέλ, σὰν τριαντά-φυλλα.

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Ἐγὼ ἐπτά ἔχω στὸ χαρέμι. Θὰ τὰ διώξω ὅλα, καὶ θὰ πάρω ξανθαῖς Ῥωμηοπούλαις. Καὶ σὺ, Ἀψήχ, πόσα θὰ πάρης;

ΑΨΗΧ, διστάζων.

Ἐγὼ... δέκα. Ὅλο Πασσάδων.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Καὶ ἂν πάρης δέκα, πόσα θὰ μένουνε;

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Ὅλο δέκα... ὡς ποῦ νὰ φθάσουμε κι' ἐμεῖς.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ, εἰσερχόμενος, τῇ Γαβηθᾷ.

Γκέλ μπουρδά, μπρέ κουτεντέ, τί τζαμπουνίζετε ἐκεῖ;

(Οἱ στρατιῶται προσκλίνουν σιν ἐδαφιαίως.)

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Ἀλλάχ κερὶμ, ἐφέντιμ. Ἐλέγαμε γιὰ τὸν Ῥήγα τῶν Ῥωμηῶν ποῦ θὰ ἔλθῃ σήμερα.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Μεγάλος Ῥήγας, μπρέ παιδιά. Ὁ μισὸς κόσμος δικός του.

ΑΨΗΧ.

Ἄς πάη νὰ ἦναι. Ἄλλα δύο μισὰ δικά μας.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Καὶ τί ἄνδρας. Δέκα πήχες μακρὺς.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Δέκα πήχες, ἐφέντιμ; Σὰν πολὺ.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Πολύ, μπρέ; Ἀφοῦ τὸ λέω ἐγὼ. Δεκαπέντε τὸν κάνω.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Ἐβελ, ἐφέντιμ. Ὅπως ὀρίζης.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Εἴκοσι τὸν κάνω, μπρέ.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Ἀμάν, ἐφέντιμ, ἄς ἦναι καὶ εἴκοσι δύο.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Ἐχει χαίτη σὰν λεοντάρι, καὶ δόντια τέσσαρες σπιθαμαῖς.

ΑΨΗΧ.

Σὰν ἀγριογούρουνο.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

“Οχι, μπρέ. Τὸ μαγαρισμένο, θυμήθηκες; Σὰν ἐλέφαντας. “Ἄλλοι λὲν πῶς ἔχει καὶ προβοσκίδα.

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Προβοσκίδα, ἐφέντιμ. Καὶ ποὺ τὴν ἔχει;

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Στὸ κούτελο, μπρέ. Ποὺ θὰ τὴν ἔχη.

(Ἀντηχεῖ μακρόθεν μουσικὴ ἐπὶ τῆς νηὸς τοῦ Ἡρακλείου).

“Ἐρχεται, μπρέ, ἔρχεται. Χαθῆτε ἀπ’ ἐμ- πρὸς μου.

(Ἀπέρχονται δρομαῖοι. Σαλπισμοὶ καὶ θόρυβος ἐν τῇ στρατοπέδῳ. Μουσικὴ ἐπὶ τὸ ἀνατολικώτερον

καὶ διάφορα Περσικὰ σῶματα διαβαίνουν ἐπὶ τῆς σκηνῆς, καὶ παρατάττονται ἑκατέρωθεν. Εἰσέρχεται δὲ εἴτα μετὰ πομπῆς ὁ ΣΑΪΤΟΣ, βαδίζων ὑπὸ χρυσοῦν οὐρανίσκον, καὶ καθήται ἐπὶ τοῦ θρόνου. ἐν ᾧ πάντες οἱ παρόντες στρατιῶται πίπτουσι πρηνεῖς. Δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν τοῦ θρόνου καίει σμύρνα ἐπὶ τριπόδων, ὅπισθεν δὲ αὐτοῦ ἵστανται δοῦλαι, κινεῖσαι μεγάλα ριπίδια. Ἐν τούτοις ἡ ἐκ τοῦ στόλου τοῦ Ἡρακλείου μουσικὴ ἀντηχεῖ ἁλυνέν ἑγγύτερον, καὶ τέλος προσαρτίζει ἡ κατάχρυσος αὐτοῦ ναῦς, ἐν ᾗ ἐπιφαίνεται ἐνθρονος ὁ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ. Περὶ αὐτὸν ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ, ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ καὶ πολυάριθμος συνοδεία. Οἱ Πέρσαι συγκροτοῦσι τὰς ἀσπίδας καὶ ἀλαλάζουσιν, ὁ δὲ Σαῖτος, καταλείπων τὸν θρόνον, ἔρχεται καὶ πίπτει πρηνὴς πρὸ τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅστις εὐχαριστεῖ προσκυνῶν.)

ΣΚΗΝΗ Β΄.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ΣΑΪΤΟΣ, ΝΙΚΗΤΑΣ καὶ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, μετὰ τῶν λοιπῶν παρισταμένων.

ΣΑΪΤΟΣ, ἀνεγειρόμενος.

Ἰδιαιτὰ αὕτη χάρις τοῦ Ὁρμοῦζ ἢ ἐπιτρέπουσά μοι τὴν προσκύνησιν τοῦ ἰσοθέου τῶν Ἑλλήνων Ἀνακτος. Τὸν ἀκινάκην τέως ἂν προέτεινον, κατὰ καθήκον ἀπεχθὲς μοι, σύγγνωθι. Τὸ κύμα οὕτω κατὰ βράχου μαίνεται πρὸς ὤραν ἀγερῶχου, πλὴν πειθόμενον περὶ τῆς ἀφροσύνης τέλος, ταπεινὸν τοῦ γίγαντος τοὺς πόδας κατασπάζεται.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὡς τὸν ἐχθρὸν δεόντως ἐξετίμησα, μετ’ εὐφροσύνης νῦν τὸν φίλον δέχομαι.

ΣΑΪΤΟΣ.

Ἐν οὐρανῷ φρονίμως διηυθέτησεν ἡ φύσις πάντα. Εἰς ἐκεῖ θεσπέσιος ἀνάσσει Φοῖβος, καὶ λυχνίαι φωταυγεῖς ἐν τῇ ναῦ τοῦ μόνου καὶ σεπτοῦ Θεοῦ, ἀδάμαντες κοσμοῦντες τὸ διάδημα τοῦ μόνου Βασιλέως, ἀπαστράπτουσι τῶν ἀστρων αἱ σωρεῖαι. Τὰ ἐπίγεια πλὴν Ἀριμάν τις ἄλλως ὤρισε. Δυνὰς κλεινῶν ἡλίων ὡδε καὶ ἰσοφαῶν ἀμφισβητεῖ τοῦ κόσμου τὴν κατάληψιν,

καὶ αὕτη τῶν ἀκτίνων ἡ ἀένναος καὶ πεισματιώδης πάλῃ ζόφον στύγιον γεννᾷ, πανωλεθρίαν ἀνεκλάλητον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εὐγλῶττως περιγράφεις τὴν ἀλήθειαν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, ἰδίᾳ τῷ Νικητῇ.

Τί χρυσορρήμων ῥήτωρ!

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Εὐφραδίστατος.

Ἐκάστη λέξεις δέκα μιλιάρισια.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Φοβοῦμαι ὅτι καὶ πολὺ πλείωτερα.

Ἄν παρ’ ἡμῶν τὴν γλῶσσαν, τὸ ἐμπόριον παρὰ τῶν Ἰουδαίων, φεῦ, ἐξέμαθε.

ΣΑΪΤΟΣ.

Τὰς εὐγενεῖς προθέσεις οὕτω τοῦ Ὁρμοῦζ τὸ πνεῦμα διαστρέφει τὸ κατάρaton. Τὴν οἰκουμένην ἱκανῶς εὐρύχωρον διέπλασεν ἐκεῖνος, ὅπως διχασθῇ εἰς δύο ἴσα καὶ λαμπρὰ Βασίλεια, ὑπὸ τῶν δώρων πάντων εὐλογοῦμενα τῆς ἰλαρᾶς εἰρήνης, καὶ εἰς ἀμύλλαν διατελοῦντα εὐγενὴ καὶ ζεῖδωρον

προόδου μόνον καὶ γοργοῦ πολιτισμοῦ. Ἄλλ’ ἐσπείρειν ὁ ἄδης τὴν διχόνοϊαν, καὶ εἰς ἀσπόνδους μετετράπησαν ἐχθροὺς οἱ γείτονες καὶ φίλοι, πᾶσαν φθείροντες ἐπὶ αἰῶνας ἤδη ζωτικότητα εἰς ἔριν ὀλεθρίαν, ἀδιέξοδον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὡς λέγεις ἔχει.

ΣΑΪΤΟΣ.

Διασχίσας πρὸ μικροῦ

τὰς πλείστας χώρας τῆς Ἀσίας, πανταχοῦ τὴν δυστυχίαν εὗρον καὶ τὴν δῆωσιν. Αἱ πόλεις, ἀλωθεῖσαι, ἡρημώθησαν, αἱμάτων ποτισθέντα, ἐχερσώθησαν τὰ λήϊα, καὶ κείνται εἰς ἐρείπια πυρποληθέντα τὰ χωρία. Κραταῖ Μονάρχα, τέλος τοὺς λαοὺς λυπήθητι, τὴν τροπαιοῦχον σπάθην ἄφες, εὐθαλὴ λαβῶν ἐλαίας κλώνον, καὶ τοὺς φοβεροὺς παιᾶνας εἰς εἰρήνης τρέψον ἄσματα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὸν πόθον μου μαντεύεις. Ἄν τοῦ Ἀρεὸς μεσουρανή τὸ ἄστρον τὸ αἵματηρόν, οὐδόλως πταίω, προτιμήσας πάντοτε τὰς εὐλογίας τῆς παρθένου Ἀθηνᾶς. Παρὰ τοῦ Μαυρικίου υἱοθετηθεὶς ὁ ἐνδοξος Χοσρόης, ἔσχε δίκαιον τὸν ἄρπαγα τοῦ θρόνου προσβαλὼν Φωκᾶν, ὃν μετ’ ὀλίγον προσελθὼν καθήρεσα. Ἄλλ’ οἶαν ἐπὶ τούτῳ ἔσχον ἀμοιβήν; Ὡς τοῦ μεγάλου Βασιλέως σύμμαχος τὸν μυστάρων ἐκείνον ἐτιμώρησα, τὰ ὅπλα μόνον ὅπως ἴδω τῶν Περσῶν ἀκατασχέτως κατ’ ἐμοῦ στρεφόμενα. Τὸ ἐν Ἀσίᾳ κατεστράφη Κράτος μου, αἱ κάλλισταί μου χώραί μοι ἠρπάγησαν,

καὶ ἀπειλεῖται τὸ κλεινὸν Βυζάντιον. Φεῦ, τάχιστα ὁ Σάχης ἐλησμόνησε τὸν θρόνον ὅτι παρ’ Ἑλλήνων ἔλαβε.

ΣΑΪΤΟΣ.

Οἱ σύμβουλοι τοῦ θρόνου τούτου αἴτιοι, οἱ ἀναμνησκόμενοι πάθη ἔωλα.

Ἄλλ’ ἐγγυῶμαι ὅτι ἄλλως σκέπτεται ὁ ἡμερος Χοσρόης. Δὸς μοι Πρέσβεις σου, καὶ καταλείπων ὡδε μέρος τοῦ στρατοῦ, εἰς Δασταγέρδην σπεύδω πρόθυμος ἐγώ, προτάσεις φέρων ποθητῆς διαλλαγῆς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τῶν λόγων σου μὲ πείθει τὸ θελκτικόν. Γενέσθω οὕτω συνοδοὺς παράλαβε τὸν Πραιτωρίων Ἐπαρχον Ὀλύμπιον, μετὰ τοῦ Οἰκονόμου τοῦ σεπτοῦ Ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, καὶ τοῦ ἄστεως τὸν Ἐπαρχον ἐπίσης, τὸν Λεόντιον.

ΣΑΪΤΟΣ.

Φιλοξενίαν εἰς αὐτοὺς ὑπόσχομαι μετ’ ἀσφαλείας πλήρους ἐν τῇ Περσικῇ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Γραφὴν πρὸς τούτοις τῆς Συγκλήτου φέρουσι πρὸς τὸν κλεινὸν Χοσρόην. Καταλείπω σοι τοὺς Πρέσβεις ἀπὸ τούδε, καὶ σοὶ εὐχομαι τὰ βέλτιστα. Παρέχεις ἀληθάργητον ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

(Οἱ τρεῖς Πρέσβεις ἀσπάζονται τὰ κράσπεδα τῆς πορφύρας τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ εἴτα κατέρχονται ἐπὶ τῆς ἑρᾶς, ὅπου δεξιοῦται αὐτοὺς ὁ Σαῖτος μετὰ τῶν ἄλλων ἀξιωματικῶν, ἐν ᾧ οἱ στρατιῶται κρούουσι τὰ δόρατα ἐπὶ τῶν ἀσπίδων. Ὁ Ἡράκλειος προσκυνεῖ ἀποχαιρετῶν. Ὁ Σαῖτος πίπτει αὐθις πρηνὴς. Παιανίζει ἐπὶ τῆς βασιλικῆς νηὸς μουσικῇ, ἐν ᾗ δὲ ἀπαίρει αὐτὴν, καὶ ἀλαλάζουσιν οἱ Πέρσαι, πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Τὰ δώματα τοῦ Αὐτοκράτορος. Εἰσέρχονται ὁ ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ καὶ ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ, ζωηρῶς συνομιλοῦντες.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Νικήτα, παῦσον πλέον. Μ' ἐρεθίζουν
τὰ γεγονότα ἐπαρκῶς. Ἡ ἄσπις
μεμψιμοιρία ὅλως ἤδη περιττή.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

ὦ, οἷα κωμῳδία ταπεινωτική.
Πῶς ἐμειδία πονηρῶς ὁ ὑπουργός
Σατράπης, καρχαρίας ἀργυρώνητος,
καὶ πῶς ἀντήχουν οἱ πομπῶδεις ἐπαινοὶ
ὡς ὕβρις εἰς τὸ οὖς μου καὶ περίγελως.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὰ πάντα διαστρέφεις;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

ὦ, σοὶ ἔδωκα
τοῦ φίλτρου μου τὸ δαῖμα τὸ τρανώτερον,
μὴ ἐκπηδήσας τῆς νηός, καὶ τὸν οἰκτρὸν
μὴ καταπνίξας τοῦτον βάρβαρον πρὸ σοῦ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐγγύτερόν σου εἶχες τὴν καρδίαν μου.
Ὑπὸ τοιαύτης τυφλωθεὶς παραφοράς
ὁ Βροῦτος ὦρμα εἰς τὸ Καπιτώλιον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ τῆς Συγκλήτου ἡ γραφή; Ἀπαίσσιος
καθρέπτει τῆς ἐσχάτης ἐκφασίσεως.
Ἡ Ῥώμη ἔρπει καὶ τὸ ἔλεος ζητεῖ
τοῦ ἀγερώχου Πέρσου.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πόσον δυσχερεῖς
αἱ περιστάσεις, οἶδας. Ἐπετύχομεν
τοῦ ποθουμένου.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἡ ἐλπίς ἀβάσιμος
μοὶ φαίνεται. Τοὺς Πρέσβεις πέμπεις εἰς
σφαγὴν,
καὶ πλήρες μένει εἰς ἡμᾶς τὸ ὄνειδος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἀνάγκην ἔχω ἀναπαύσεώς τινας.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

ὦ Ἄναξ, τὴν ὀδύνην ταύτην σύγγνωθι.
Τὸ παρελθὸν εἰσέτι ἔχω πρόσφατον,
καὶ εἰς μανίαν ἐξωθεῖ με τὸ παρόν.
Ἀντὶ φωτὸς στυγία νύξ ἡ ἐγερσις
ἐξ εὐγενοῦς ὀνείρου. Ἄλλοι πλάττουσι
κατὰ τὰς ὥρας τοῦ σφριγώντος ἔαρος
ἐπαγωγὰς χιμαῖρας, ἐνθα ἕκαστος
πρὸς κόσμους ἰδεῖν παραφέρεται.
Ἐγὼ, καθ' ὅλα λησμονήσας ἑμαυτὸν,
ἐν σοὶ τοὺς πόθους πάντας συνεκέντρωσα,
καὶ τὰς χρυσὰς ἐλπίδας, σὺ ὁ ἥλιος,
ὃν εἰς τοῦ κόσμου τὸ εὐρὺ στερέωμα
ἑώρων περιδόξως ἀπαστράπτοντα,
καὶ περὶ ὃν, πλανήτης εὐπειθὲς ἐγώ,
ἤρκοῦμην πλέων εἰς τὸ φῶς τὸ δάνειον.
Οὐδ' ἦσαν ταῦτα φροῦδα μόνον ὄνειρα·
ἀσφαλεστάτην τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν
προῦριζεν ἡ μοῖρα, ὅτε ἀποφράς
ἐσήμανεν ἡ ὥρα τοῦ θεοστυγού
καὶ ὀλεθρίου γάμου...

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Σίγα, δαίματι.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

ὦ ἄφες, ἄφες. Οὗτος σὲ κατέστρεψε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Σὲ ἱκετεύω, σίγα. Τὴν καρδίαν μου
ἀνηλεῶς σπαράσσεις.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πάντων τῶν δεινῶν
τὸ αἶπιον ἐκείνος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τρυφερώτατα
σὲ ἀπαυῶ, πλὴν σίγα, ἢ οὐδέποτε.

ἐνώπιόν μου πλέον ἐμφανίσθητι.
Γνωρίζεις ὅτι ἀπηγόρευσα ῥητῶς,
ἐπὶ ποινῇ θανάτου, τὴν ἐπικρισὶν
τοῦ γεγονότος τούτου.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τότε βύθισον

τὴν μάχαιράν σου εἰς τὸ πᾶλλον στήθος μου·
ἀλλ' ἐκπηδῶσαν ἐξ αὐτοῦ αἱματηράν,
καὶ τοὺς ἐσχάτους διαπλάττουσαν λυγμοὺς
εἰς λίξεις, γνῶθι πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.
Ὁ στυγερός σου ἔρως, τὰς παραφοράς
τῆς Ἰοκάστης καὶ τῆς Φαίδρας μιμηθεὶς,
εἰς ἐφεστίους τῆς ἀρχῆς μετέβαλε
θεοὺς τὰς Ἑρινύας. Ἀκριβέστατα
διέγων πάντα τὰ ἐν σοὶ συμβαίνοντα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Σὲ διατάττω, φύγε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Κατενόησα

τὰς συνεπείας τοῦ στυγνοῦ ἐγκλήματος
εὐθύς ἐγώ, καὶ κλαίων σὲ ἱκέτευσα,
ὡς ἐνθυμῆσαι. Πάντες σὲ ἀπέτρεψαν,
οἱ συγγενεῖς, ὁ ὄχλος, οἱ Πατρίκιοι·
διὰ τοῦ Πατριάρχου σοὶ ὠμίλησεν
αὐτὸ τὸ θεῖον, ἀπειλοῦν, δεόμενον,
καὶ νοθετοῦν, πλὴν μάτην.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, παραφόρως.

Φύγε!

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Σύμπαντα

κατεῖχε σὲ τὸ πάθος τὸ ἀπαίσιον,
καὶ ἡ γυνὴ ἐκείνη ἡ κατάρματος,
ὡς λάτρινος Φρύνη...

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ἀνασπῶν τὸ εἶφος, καὶ ὁρμῶν κατὰ
τοῦ Νικήτα.

Ἀλιτῆριε!

ΝΙΚΗΤΑΣ, ἀποκαλύπτων τὸ στήθος αὐτοῦ.

Ἰδοὺ!

(Ὁ βραχίον τοῦ Αὐτοκράτορος καταπίπτει, ὡσεὶ
νεκρωθεὶς, ἐν ᾧ ἐκφεύγει αὐτῷ τὸ εἶφος. Κάθηται
τότε βιαίως παρὰ τράπεζαν, καὶ κρύπτει τὸ πρό-
σωπον ἐντὸς τῶν χειρῶν.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰμι ἀφάτως δυστυχής.

(Ὁ Νικήτας διασταυροῖ τοὺς βραχίονας ἐπὶ τοῦ στή-
θους, καὶ θεωρεῖ αὐτὸν σιγῶν.)

Μεγάθυμος

φανοῦ, Νικήτα. Σύγγνωθι.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Φεῦ, Βασιλεῦ,

ἐν τῇ παρουσίᾳ θέσει εὐεργέτημα
ἢ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἴσως λύτρωσις.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ἐγείρων βραδέως τὴν κεφαλὴν.

Παράφρονα τὸ ἄλγος μὲ κατέστησε,
διότι τὰς μυχίας πάσας μου πληγὰς,
ἅς φρίττων κρύπτω, ἀπηνῶς ἠνέωξαν
οἱ λόγοι σου. Ναί, εἶπες τὴν ἀλήθειαν.
Καρπὸς ὑπῆρξε πᾶσά μου ἡ συμφορὰ
τοῦ παρανόμου γάμου, ἀλλ' οὐδ' ἀμυδρῶς
εἰκάσεις ποῖον τὸ μακρὸν μαρτύριον,
δι' οὗ διήλθον. Κατ' ἀρχὰς μ' ἐμέθυον
οἱ δηλητηριώδεις, πλὴν ἡδύτατοι
ἀτμοὶ τοῦ πάθους, καὶ τρυφῶν εἰς τὰς λευκάς
τῆς ἡδονῆς ἀγκάλας, εὕρισκον αὐτάς
ὠραιότερας εἰς τὴν αἴγλην τῶν φλογῶν
κολάσεως μελλούσης, ὡς καλλύνουσι
κοιλιάδας χιονώδεις τὰ χρυσοφαῖ
πυρὰ τοῦ Φοίβου. Πλὴν παρήλθε τάχιστα
ἡ πρώτη αὕτη τρισευδαίμων ἐποχή,
τὴν θέσιν μου κατεῖδον φρίκης ἐμπλεως,
καὶ ὑπὸ τῆς ὀδύνης σπαρασσόμενος,
μετὰ μακρὸν ἀγῶνα καὶ ἀνένδοτον,
ὀλοσχερῶς ἐθραύσθην, εἰς ἀπόγνωσιν
περιελθὼν ἐσχάτην.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Σ' ἐννοῶ καλῶς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰς τῆς θρησκείας τέως τὰ διδάγματα
ὑπέικων, ὡς οἱ πλείστοι, ἄνευ σκέψεως
ἢ ἐμβριθοῦς μελέτης, αἰφνης δίλημμα
φρικῶδες εἶδον πρὸ ἐμοῦ. Ἡ ἄγνωστα
τὰ πάντα, καὶ τὰ ὄντα τὰ ἐφήμερα
βιοῦσι βίον οὐδενόσωρον, τυφλῶς
βραχείας ὥρας ἐν τῇ κόνῃ ἔρποντα,

ἡ δύναμις ὑπάρχει ὄντως πάνσοφος,
καὶ τότε ἀθετήσας τὰς βουλὰς αὐτῆς,
ἐξήγειρα τὴν μῆνιν τὴν ἀμείλικτον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τοιαῦται σκέψεις φθείρουν ὡς ὁ ἴδς
μυχίας φαγεδαίνης.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τοῦ ἐγκλήματος
τὴν Ζέουσιν εὐθύνην φεύγων κατ' ἀρχάς,
Τιτὰν παράφρων, ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ σεπτοῦ
κατέρριψα τὴν πίστιν τὴν αἰδίων.
'Ἄλλ' οἶμοι, ποῖος Ζόφος ἀποφώλιος
περιεχύθη αἰφνης, καταπνίγων με.
Οὐδὲν, Νικήτα, φοβερώτερον, οὐδὲν
τῆς μοίρας τοῦ ἀθέου. Βαίνει κεκυφώς
ὡς ὁ πατὴρ τοῦ φόνου Κάιν. Οὐρανὸς
αὐτὸν πιέζει καὶ εἰς δάκρυα κωφὸς
καὶ εἰς δειήσεις, τοὺς φωστήρας τοὺς λαμπροὺς
ὄρᾳ ματαίως πλανωμένους ἐν αὐτῷ,
καὶ μεθυούσης Ἄτης κούφη χίμαιρα
δοκεῖ τὸ σύμπαν. Ἐπὶ γῆς ὁ ἔμψυχος
πηλὸς, ὁ παραδείσου πλάττων ὄνειρα,
ὁ ἐφευρών τὸ φίλτρον τὸ θεσπέσιον,
ὁ ἀναπτύξας τὰ πηγᾶσια πτερὰ,
καὶ τὸν σπινθήρα κλέψας τὸν Ὀλύμπιον,
εἰς ταπεινὴν ἀτέλῃν μεταβάλλεται
οἰκτρῶν εἰλώτων, πλέουσιν εἰς αἵματα,
καὶ κατατεμνομένην, καὶ ἀσπαίρουσαν
ὑπὸ τοὺς πανταχόθεν ἐνεδρεύοντας
ἐκατογχείρων Ἑριννύων ὄνυχας.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τὸ ἄλγος τοῦτο εὐχερῶς φαντάζομαι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐκεῖ τὰ πάθη πάντα τὰ ἐπίγεια,
ἐγκλήματα, καὶ θλίψεις, καὶ ἀσθένειαι,
ὁ βρόχος τοῦ δημίου καὶ ἡ μάχαιρα
τοῦ δολοφόνου, τοῦ χειρουργοῦ ἢ κοπίς,
ἡ ἀπελπίς ὁδύνη τοῦ αὐτόχειρος,
τῆς βρεφοκτόνου οἱ φρικώδεις σφαδασμοί.
'Ἐκεῖ λοχῶσιν ὁ χλῆμς ἡπιάλος,
ὁ ἀδηφάγος ἔρπης, ἡ ὀλέτειρα
πανώλης, πείνα, δίψα, φθίσις, στέρησις,

ἀλλόφρον πένθος, καὶ λυγμοί, καὶ οἰμωγαί.
'Ἐκεῖ τὸ μῖσος, ἡ στυγνὴ διχόνοια,
ὁ ψυχοφθόρος, φθόνος, ἡ σπαράσσουσα
μανία...

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὅντως ἄδης ἀποφώλιος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὅποιον δὲ τὸ τέρμα, πρὸς ὃ βαίνουνσι
διὰ τοῦ ἄδου τούτου οἱ ταλαίπωροι
θνητοί, ὡς ἐν κηδεῖα προπεμπόμενοι;
Υἱά, δυσώδης, σκληροκόβρωτος ὄπη,
εἰς ἣν τὸ πᾶν ἐκλείπει καὶ ἀπόλλυται,
εἰς ἣν τὸ μέγα, τὸ παμπόθητον ἐγώ,
ὃ θεῶν κολοφῶνα τοῦ παντός,
καὶ ἀθανάτου χρυσαλίδος βόμβυκα,
εἰς τὸν Ζοφῶδη αἰφνης ἀφανίζεται
τοῦ χάους πόντον, ὡς ἐτώσιος σπινθήρ.
Τοιαύτη τοῦ ἀθέου ἡ ὑφήλιος,
καὶ τοῦ τοιοῦτου βίου μέλας θάνατος
ἐκάστη ὥρα, βάσανος ἀφόρητος
πᾶν βῆμα φέρον πρὸς τὸ ἀπειρον μηδέν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Εἰκὼν πληροῦσα ῥίγους τὸν ἀκούοντα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐκ τῆς ἀβύσσου ταύτης ἐπανάκαμψα
εἰς τὴν ἀρχαίαν πίστιν φρίττων, ἀλλ' οὐαί,
ἐνταῦθα νέος ἄδης μὲ ἀνέμενε.
'Ἡ σύζυγός μου, ἦν ἡγάπων τρυφερῶς,
ἀπαίσιον δοχεῖον τοῦ ἐγκλήματος,
τὰ φίλα τέκνα, τῆς ψυχῆς μου κλάσματα,
νοθείας ἀποφράδος συνονθύλευμα,
καὶ πρὸ ἐμοῦ, βοῶντα καὶ ἀμείλικτα,
τῆς θεῆς δίκης τὰ αἰώνια πυρὰ.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Φεῦ, σ' ἐννοῶ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Σὺν τούτοις δὲ τὸ χεῖριστον,
τῆς μετανοίας τὸ ἀνέφικτον. Καμὼν
καὶ τεθραυσμένος, τοῦ δυσέρωτος δεσμοῦ
ἐπὶ μικρὸν ἐσκέφθην τὴν διάλυσιν,
ἀλλὰ καὶ τοῦτο νέον αὐθις ἐγκλημα,
τῶν τέκνων, τῆς συμβίας ἢ ἀποβολή,

καὶ οὕτως, ἀπαῖ εἰς τὴν πίσσαν κυλισθεὶς
τῆς ἀμαρτίας, ἐν αὐτῇ παρέμεινα,
βαθύτερον ἀπαύστως βυθιζόμενος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Πατριάρχης τὸν δεσμὸν ἠλόγησε,
καὶ τὴν Μαρτίαν ἔστεψε Βασίλισσαν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐπέκυψεν εἰς βίαν μόνον· πρόσθετον
ἀμάρτημα καὶ τοῦτο, ἀλλ' οὐδέποτε
τοὺς πόδας πλέον ἔθηκε τοὺς ἱεροὺς
ἐντὸς τῶν Ἀνακτόρων, ἃ μετέβαλεν
εἰς ἀπωλείας οὕτω καταγῶγιον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄλλ' ὁ Πισίδης συνεχῶς προσέρχεται.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ναί, ἄκραν πρὸς με τρέφων ἀφοσίωσιν,
πιστὸς ἐκεῖνος ἐτι μοὶ παρέμεινε,
καὶ βάλαμον ἐγχεί εἰς τὸ τραῦμά μου,
δι' εὐγλωττίας θεοπνεύστου ἀφ' ἐνός
καὶ μουσολήπτου ἀφ' ἐτέρου, πλὴν μικρὰν
καὶ τοῦτο μοὶ παρέχει ἀνακούφισιν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Πλάστης πανοικτίρμων.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἦδη ἐννοεῖς

πὺς κατεβλήθην βαθμηδόν, καὶ πὺς πρὸ σοῦ
τοῦ Ἡρακλείου βλέπεις μόνον τὴν σκιάν·
καὶ ὅμως ἐτι μένει τὸ δεινότερον.
Καὶ τὴν ὁμολογίαν ταύτην ἄκουσον,
τὸν οἶκτον ὅπως μοὶ δωρήσης πάντα σου.
Εἰσέτι θάλλει φλογερὸν τὸ αἶσθημα,
ὃ ἔρως ἐτι ὁ κακοῦργος μὲ πληροῖ,
καὶ ἡ γυνὴ ἐκείνη...

(Ἡ Μαρτίνα ὠθεῖ τὴν θύραν καὶ εἰσέρχεται.)

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἡ Βασίλισσα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Θεοί!

MARTINA.

Ταράττω ἴσως;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀποδέχθητι

τὰ σέβη μου, ὦ ἀναῖ, τὰ βαθύτατα.
(Διαβαίνων πρὸ τῆς Αὐτοκρατείας, προσκλίνει, καὶ
ἀπέρχεται.)

ΣΚΗΝΗ Δ'.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ καὶ MARTINA. Ἀργότερον ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

MARTINA, φιλαρέσκως.

Μετρίως μὲ φιλοῦσιν οἱ οἰκεῖοί σου,
καὶ τοὺς χρυσοὺς βοστρύχους τούτους φεύ-
γους,

ὡς ὄφεις τῆς Μεδοῦσης.

(Ὁ Ἡράκλειος μένει ἀκίνητος.)

Ἴσως ἔχωσι

πλὴν δίκαιον οἱ οὕτω φυλαττόμενοι,
ἀφ' οὗ ἀπολιθῶνται οἱ ὀρῶντές με.

(Ὁ Ἡράκλειος ἐξακολουθεῖ σιγῶν.)

ὦ, τίς ἀλάστωρ δαίμων ἐδωρήσατο
εἰς τὰς γυναῖκας τὴν καρδίαν, τὴν τὸ οὖς
τοσοῦτον καθιστῶσαν, φεῦ, εὐάλωτον;

Εἰς φρούδους ὄρκους διὰ τί πιστεύουσι,
καὶ διὰ τί ἐξ ὅλης δίδονται ψυχῆς,
τὸν βίον τοῦτον πάντα καὶ τὸν μέλλοντα
εἰς στιγμιαίον ὄναρ θυσιάζουσιν;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Συγγνώμην, φίλη, Πάσχω.

MARTINA.

Οἶμοι, ἄλλοτε,

ὅσάκις εἶχες δυσθυμίας ἀφορμὰς,
μὲ ἀνεζήτης, ἡ θερμὴ ἀγκάλη μου
ἦν κατὰ τῆς θυέλλης ἀσφαλὲς λιμὴν,
καὶ εἰς τὰ χεῖλη ταῦτα, ὡς μοὶ ὤμνεις,
ἡδὺ τῆς λήθης νέκταρ ἐποτίζετο.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Παρά τὴν λήθην ῥέει, φεῦ, ὁ κωκυτός.

MARTINA.

Ἀπό τινος πλὴν ταῦτα μετεβλήθησαν.
Ὁξυτερὰς τὸ φίλτρον. Ἀποφεύγεις με,
μονάζεις, καὶ ὁσάκις ἐμφανίζομαι,
ταράττεσαι καὶ τρέμεις. Τί συμβαίνει σοι;
Ὁ ἔρως σου εἰς μῖσος μετεβλήθη νῦν,
ἢ ἀδιαφορίαν ἔτι χείρονα;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Οὐχί, ὦ φίλη, πλὴν ποικίλας ἀφορμὰς
μερίμνης ἔχω. Ἀλλεπάλληλα δεινὰ
προσέβαλον τὸ Κράτος.

MARTINA, πλησιάζουσα, καὶ θωπεύουσα τὴν κόμην
αὐτοῦ.

Μόλις ἤρουν σοι
οἱ ὀφθαλμοί σου ὅπως μὲ θαυμάζωσι,
καθ' ἃ πρὸ χρόνων ἔλεγες. Νῦν πανταχοῦ
τοῦ κόσμου ἐφορῶντες περιφέρονται,
καὶ τὰ ψυχρὰ ψυχία τῶν βλεμμάτων σου
ἀθροίζω μετὰ κόπου.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Σὲ ἡγάπησα,
σὲ ἀγαπῶ εἰσέτι τρυφερώτατα,
ἀλλ' ἔνοχος ὑπῆρξα, λίαν ἔνοχος,
παραδοθεὶς τῇ μέθῃ τοῦ αἰσθήματος,
καὶ καταστρέψας οὕτω τὴν ὑφήλιον.

MARTINA, ριπτομένη ἐπὶ ἀνακλίντρου.
Ἐλθέ εἰς τὴν συνήθη ὥδε θέσιν σου.
Διστάζεις βλέπω. Αὕτη ἡ ἀγάπη σου;
(Ὁ Ἡράκλειος, μετὰ τινά ψυχικὴν διαμάχην, καθήται
παρ' αὐτήν. Τὸ λυκόφως καθίσταται βαθμηδὸν
ἀμυδρότερον.)

Ἀδίκως ὅλως σὲ αὐτὸν κατηγορεῖς,
οὐδὲ τῆς μοίρας σὺ διέπεις τὰς βουλάς.
Αἱ συμφοραὶ τοῦ Κράτους ἀπορρέουσιν
ἐκ καχεξίας ἀνιάτου, παλαιᾶς.
Πρὶν σὺ τὸ σκῆπτρον δράξης, ἡ καταστροφή
ἐπέκειτο, καὶ ἤδη φυσικώτατα
ἐγενικεύθη. Ἀφ' οὗ ἤθελεν ἡμᾶς
τὸ πεπρωμένον ἀκλεεῖς ὡς Βασιλεῖς,
τοῦλάχιστον εὐθύμως διανύσωμεν

ἐπὶ τοῦ θρόνου τὴν ὑπόλοιπον ζωὴν,
καὶ ἂν, ὡς τοῦ ἀρχαίου ἡ πυρὰ ποτὲ
Σαρδαναπάλου, πᾶσα ἡ ὑφήλιος
ἀναφλετῇ, ἐν τέλει καταπνίξωμεν
τῆς ὥρας τῆς ἐσχάτης τὴν ἀπόγνωσιν
εἰς ἀσπασμὸν θυμῆρη.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ὦ Σαρήν, Σειρήν,
εἰς ποῖον θηλυδρίαν μὲ μετέβαλες;
Τοῦ φοβεροῦ ὀλέθρου μόνος ἄπασαν
ὑπέχω τὴν εὐθύνην. Ἄν τὸ λάβαρον
τοῦ Κωνσταντίνου δρᾶττων, καὶ τὸ δίστομον
κραδαίνων εἶφος, εἰς Ἀσίαν ἐσπευδον,
τὰ πράγματα βεβαίως μετεβάλλοντο.

MARTINA.

Τοὺς ἀνθρωπίνους μόχθους σκίωπει ἀνωθεν
ἡ εἰμαρμένη. Ὁ ἀγὼν ἦν μάταιος,
καὶ ἡ θυσία περιττὴ τῶν τρυφερῶν
ἐτῶν τοῦ φίλτρον, ὅσα ἐμυζήσαμεν.
Ὅποια ἡ ζωὴ μου, ἂν τὸν χρόνον σου
εἰς μάχας καὶ στρατείας πάντα ἐφθειρες;
Ὁ ἀγριὸς τῶν ὅπλων δοῦπος, τῶν φλογῶν
ἡ λαίμαργος μαγία, οἱ ὀλολυγμοὶ
τῶν κατατεμνομένων, καταστρέφουσι
τὴν θεῖαν ἁρμονίαν τοῦ αἰσθήματος,
τὴν μόνην ταύτην ἐν τῇ κόσμῳ δυνατὴν
εὐδαιμονίαν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἴσως ἔχης δίκαιον.
Τὸ σφάλμα μου ὑπῆρξεν ὅτι ἱερὸν
ἀνέλαβον καθήκον, ὅπερ ἔκτοτε
εἰς τοὺς ἰδίους πόθους ἐθυσιάσα.
Κατηραμένη ἡ στιγμή, καθ' ἣν ἐλθὼν,
κατέλαβον τὸν θρόνον. Ἐάν ἔμενον
ἡσύχως ἐν Λιβύῃ, βίος ἡρεμὸς,
εὐδαίμων ἴσως μοὶ ἐπεφυλάσσειτο,
ἐν ᾧ ὁ κόσμος ἅπας κατατρίβεται
ὡς ὀλετήρα ἤδη καὶ ὡς δῆμιον.
Ἀλλὰ τοῦ ἀκανθίνου πλέον στέμματος
τὸ βάρος μὲ συντρίβει, καὶ ἀπόφασιν
ἀνακοινῶ σοι κρύφα ὠριμάσασαν.
Τὸν θρόνον καταλείπω. Τὴν αἰσχύνην μου

Ἡ MARTINA ΦΕΥΓΟΥΣΑ ΕΠΙ Τῆς ΕΜΦΑΝΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ.

ἐν Καρχηδόνι κρύπτω. Μετ' ἐμοῦ ἐλθέ.
Εἰς τῆς ἀβύσσου τὸν βυθὸν πεσών, ἐκεῖ
σὸς ἔσομαι καὶ αὖτις, καὶ πολύτιμος
ὑπὲρ ποτε ἡ λήθη τῶν χειλέων σου.

MARTINA.

ὦ, τί ἀκούω! Εἶπε τὴν ἀλήθειαν
ὁ ἀδελφός σου. Οἴμοι, διетάραξε
τὰς φρένας σου τὸ ἄλγος, ὦ Τρισαύγουστε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πῶς; Ἀντιτείνεις;

MARTINA.

Ἀπολύτως.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Θέλητρα

ἡ ἀλουργίς εἰσέτι ἔχει διὰ σέ;

MARTINA.

Ναί, θέλητρα μεγάλη, καὶ πρὶν ἴδῃ με
ἐλεεινὴν φυγάδα ἢ ὑφῆλιος,
ἢ τὰ σανδάλιά μου προσκυνοῦσα νῦν,
τοῦ σύμπαντος προκρίνω τὴν ἀπώλειαν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πλὴν οὐδαμῶς σέ θίγει ἡ κατάστασις
τῆς Αὐτοκρατορίας, οὐδ' ἀντήχησαν
τοῦ δουλωθέντος κόσμου εἰς τὰ ὠτά σου
οἱ θρήνοι;

MARTINA.

Αἰωρεῖται εἰς τὰ σύννεφα
ὁ θρόνος, καὶ οἱ φθόγγοι οἱ ἐπίγειοι
μακρὰν βομβοῦσι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὸ θεμέλιον αὐτοῦ
ἑσάπη.

MARTINA.

ὦ, βραδέως καταπίπτουσιν
αἱ πυραμίδες καὶ τὸ Καπιτώλιον.
Ὁ σάραξ ἤδη πρὸ καιροῦ τὸ εὐκλεῖς
ὑπονομεύει τῶν Αὐγούστων ἱδρυμα,

ἀλλὰ τῆς ἀγωνίας Κράτους θνήσκοντος
αἰῶνες ὅλοι οἱ λυγμοί. Βιώσωμεν
ἡμεῖς λαμπρῶς καὶ εἴτα εἰς τοὺς κόρακας!

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πλανᾶσαι, οἴμοι, καὶ τὸ τέλος ἤγγικε.
Τὴν Χαλκηδόνα οἱ ἐχθροὶ κατέχουσι,
καὶ ἅμα διαβῶσι τὸν Ἑλλήσποντον,
ἀλίσκεται ἀφεύκτως τὸ Βυζάντιον.

MARTINA.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα τότε φεύγομεν ἡμεῖς,
εἰς τὴν πατρίδα τῶν Χαρίτων καὶ Μουσῶν·
ἐκεῖ ὁ ἔρως ἐγεννήθη, καὶ φαιδροὶ
ἡμᾶς εἰσέτι χρόνοι ἀναμένουσι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ὦ, οἶαι σκέψεις ταπειναί.

MARTINA.

Ἀνάμεινον.

Ἐν ᾧ σέ καταλείπει ἡ πορφύρα σου,
ὡς λέγεις, πρῶτος ἀπορρίπτεις σὺ αὐτήν.
Ἀπ' ἐναντίας σφίγξον τὰ τεμάχια,
καὶ πρὶν ἢ πᾶσα καταπέσῃ, μένει σοι
καιρὸς εἰσέτι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐπολέμησάν θερμῶς
τὴν πρόθεσίν μου πρὸ καιροῦ οἱ Σύμβουλοι
τοῦ θρόνου μου οἱ πρῶτοι. Μοὶ προέτειναν
ἐκεῖνοι λόγους εὐγενοῦς καθήκοντος,
πλὴν μάτην· ἀκραδάντως ἀπεφάσισα.

MARTINA.

Οὐδόλως τοὺς υἱοὺς σου συλλογίζεσαι;
Ἀνήκει εἰς ἐκείνους κληρονομικῶς
τὸ σκῆπτρον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὴν αἰσχύνην ἔχον σύντροφον.
Οὐχί, οὐχί σοὶ λέγω.

MARTINA (λαμβάνουσα διὰ δῶμα ἐκ παρακειμένης
τραπέζης, καὶ θέτουσα αὐτὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς).

Εἰς τὴν κόμην μου
ἰδὲ πῶς ἀπαστράπτει τὸ διὰ δῶμα.
(Λόει τοὺς βοστράχους αὐτῆς, οἵτινες καταπίπτουσιν
ἐπὶ τῶν ὤμων.)

Βοήθησόν με· ταύτην διαπέρασον
τὴν ἀργυρὰν περόνην.

(Ὁ Ἡράκλειος προσαρμύζει τὸ διάδημα.)

Πῶς εὐρίσκεις με;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὁραίαν, φεῦ, ὡραίαν.

MARTINA.

Ἦδη ἄρπαξον
τὸ στέμμα τοῦτο αὖθις, εἰς τὴν κόμην μου
αἰθάλην ῥίψον, καὶ τὴν ῥάβδον τείνον μοι
τῆς ἐξορίας.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἀσπλαγχνέ.

MARTINA.

Κατέλιπον

ἰδὲ τὴν ἀλουργίδα.

(Ἀπορρίπτει τὴν καλύπτουσαν αὐτὴν πορφύραν, καὶ
φαίνονται γυμνοὶ οἱ ὦμοι αὐτῆς.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Κίρκη πονηρά.

MARTINA.

Εἰς τὴν θυσίαν τὸ σφαγεῖον ἔτοιμον
ὄρᾳς. Τὸν τελευταῖον δέξαι ἀσπασμόν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μὲ ἄγεις καὶ μὲ φέρεις ὡς νευρόσπαστον.
(Λαμβάνει αὐτὴν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ προ-
σκαλᾷ εἰς τὸν ὦμον αὐτῆς τὰ χεῖλη.)

MARTINA.

Μὲ ἀγαπᾷς εἰσέτι;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὁ οὐδέποτε
τὸ πάθος μου ἠσθάνθην βιαιότερον!

MARTINA.

Ὡς ἀναδυομένη ἐκ τοῦ κύματος
παρίσταμαι Ἀστάρτη. Τρέμουνσι γυμνοὶ
οἱ ὦμοί μου· καὶ αὖθις τὴν πορφύραν δός.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ὦ ἄφες! Μὲ θαμβοῦσιν ἀπαστράπτοντες.
Εὐώδεις πάγοι, ἐν ἔμοι ἀνάπτοντες
τὴν ψυχοβόρον φλόγα.

MARTINA.

Φράσεις, ἔπεα
πτερόεντα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μαρτίνα, τοῦ διακαοῦς
καὶ παραφόρου φίλτρου, ὃ σοὶ ὤμοσα
προχείρους ἔχεις ἀποδείξεις. Διὰ σέ
καὶ παρελθὼν καὶ μέλλον ἐθυσίασα.

MARTINA.

Τὴν πρόθεσίν σου τότε τὴν παράλογον
μὴ ἀναφέρῃς πλέον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μὴ ἐπίμενε
εἰς τοῦτο μόνον. Τὴν τιμὴν μου ἄφες μοι.
Μετ' ἀξιοπρεπείας ἀποσύρομαι
νῦν ἔτι. Ἔσται πλέον αὐριον ἀργά.

MARTINA, ἀνεγειρομένη.

Σὲ καταλείπω τότε. Ἄγε, δώρησον
τοιοῦτο φίλτρον εἰς ἑταῖραν σου τινά,
οὐχὶ εἰς τὴν Μαρτίναν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μεῖνον. Ἐλεος.

MARTINA.

Ποτέ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ὦ δαῖμον, δαῖμον ἀγγελόμορφε,
πρὸς τί ἀβύσσους αὖθις παρασύρεις με;
Ἰδὲ ὅποιος ἐγενόμην χάριν σου.
Ἄνεπαρκές καὶ τοῦτο; Φαῦλον σκύβαλον
ὑπὸ τοὺς τρυφεροὺς σου πόδας θέλεις με;
Καὶ τοῦτο ἔστω. Σοὶ ἀνήκω σύσσωμος.
Τὸ φλογερὸν πλὴν τότε στήθος τείνον μοι,
περικαλλές τοῦ ἄδου προτεμένισμα,

καὶ δεῖξόν μοι τὸν δρόμον. Ἀδιάφορος
ἢ αἰωνία φρίκη καὶ ἀπώλεια.
Εἰς ἀσπασμός σου μόνος τὸν παράδεισον
καὶ τὰς ἀφάτους ὑπερβαίνει χαρμονάς.

MARTINA.

Σὲ ἀνευρίσκω τέλος. Οὕτω θέλω σε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ναί, ἤδη συμφωνῶ σοι. Ἐχεις δίκαιον.
Εἰς σέ ἀνήκει ἡ ὑφήλιος, εἰς σέ
τῆς ὑπερτάτης καλλονῆς Βασίλισσαν.
Ἐξαγοράζει μυριάδων θάνατον
ἐν βλέμμα σου, δηώσεις καὶ καταστροφᾶς
εἰς νίκας μετατρέπει ἐν μειδίᾳ,
καὶ μία σου θωπεία εἰς Ἀλέξανδρον
τὸν Καλιγούλαν, τὴν ξανθὴν σου κεφαλὴν
τὸ πεπρωμένον στέφαν, ὑποχείριον
τὸ σύμπαν ὠρισέ σοι. Τὰ ἐπίλοιπα
εἰσὶ ματαῖα πλάνη, ὡς ὁ ἥλιος
σὺ μόνη λάμπεις, τὴν ζωὴν παρέχουσα,
καὶ ὁ τρυφήσας εἰς τὸ νέκταρ σου ὄρᾳ
τοὺς πελιδνοὺς ἀστέρας καταρρέοντας
περὶ αὐτὸν ἀφόβως. Σὲ ἠγάπησε.

(Ἐναγκαλίζεται τὰ γόνατα αὐτῆς, καὶ θεωρεῖ αὐτὴν
ἐν ἑκστάσει. Εἰσέρχεται ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ. Ὁ Ἡρά-
κλειος ἀναπνέει ὀργίλως.)

Τίς εἰ, τοιαύτην ὥραν; Τίς ἐτόλμησε;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, κατ' ἰδίαν.

ὦ δαίμονες τοῦ ἄδου, οἷον θέαμα!

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Σιγᾷς; Τί θέλεις; Ἐρωτῶ σε· λάλησον!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, συνεχόμενος.

Συγγνώμην, Ἄναξ· πλὴν ἀνάγκη ἑκτακτος.
Ὁ Πατριάρχης....

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τί, τί λέγεις;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Σοὶ ζητεῖ

ἀκρόασιν ἀμέσως.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τί ἀκούω; Πῶς;

Ὁ Πατριάρχης;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἦδη τρεῖς ἐμήνυσε.
Συμφέροντα μεγίστης σπουδαιότητος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Παράδοξον. Ἐκεῖνος! Σπεῦσον, ὑπαγε.
Τὸν ἱεράρχην ἀναμένω τὸν σεπτόν.
Ἔ, φῶτα δότε!

(Ὁ Ἀθαλαριχος ἀποσύρεται.)

MARTINA.

Χαῖρε, ὦ Ἡράκλειε!

(Ρίπτει περὶ τοὺς ὦμους αὐτῆς τὴν πορφύραν, καὶ
φεύγει δρομαία. Εἰσέρχονται πολυάριθμοι εὐνοῦχοι
μετὰ λαμπτήρων, καὶ καταυγάζουσι τὴν αἴθουσαν.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ἀκολουθῶν τὴν Αὐτοκράτειραν διὰ τῶν
ὀφθαλμῶν.

Τὸ θανασίμως, φοβερῶς ἐπέραστον
ἐκλείπει φάσμα ἐν τῷ σκότει, καὶ λαμπρὸν
μὲ πλημμυρεῖ τὸ σέλας τὸ οὐράνιον.
Ἐν ὥρᾳ τῆς ἐσχάτης ταπεινώσεως
τοιαύτη συγκυρία μοι παρίσταται
ὡς αἰσιός τις οἰωνός. Ζωογονεῖ
ἀκτὶς ἐλπίδος τὴν ψυχὴν μου ἀμυδρά,
καὶ φαίνεται μοι τέλος αἰθριούμενον
τὸ ἀνενδότης σκυθρωπὸν στερέωμα.

(Εἰσέρχεται ὁ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΣΕΡΓΙΟΣ, ὑπὸ διαφο-
ρων μεγιστάνων προπεμπόμενος, ἐν οἷς ὁ ΘΕΟ-
ΔΩΡΟΣ καὶ ΒΩΝΟΣ, καὶ ὑπὸ ἄλλων κληρικῶν
ἀκολουθούμενος. ἐν οἷς ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ.)

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ, ΠΙΣΙΔΗΣ, ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ΒΩΝΟΣ καὶ οἱ λοιποί.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ, εὐλογῶν.

Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον
τὴν κληρονομίαν σου.

Νίκας κατὰ βαρβάρων τῷ Ἡρακλείῳ δωρού-
μενος·

καὶ τὸ σὸν φυλάττων διὰ τοῦ Σταυροῦ σου
πολίτευμα.

(Ὁ Ἡράκλειος σπεύδει καὶ ἀσπάζεται τὴν δεξιὰν
τοῦ Σεργίου, ὅστις ἀντασπάζεται αὐτὸν ἐπὶ τοῦ
μετώπου.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὴν εὐλογίαν φέρων εἰς τὰ χεῖλη σου
τὰ ἱερά, ὦ πάτερ, ἐμφανίζεσαι,
καὶ μοὶ προσάγεις αὖθις φίλους προσφιλείς,
ἐν ἀπογνώσει καὶ ὀργῇ ἀφέντας με.

(Δεικνύων τοῦ Θεόδωρον καὶ τὸν Βῶνον.)

Ἡ θεὰ σου καὶ μόνη ἐξηγίασε
τὸν οἶκόν τοῦτον, ὃν ἀφήκεν ὀρφανὸν
ἡ θεία χάρις πρὸ καιροῦ.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἀπέθανε
κακούργου δίκην τοῦ ἀνθρώπου ὁ υἱός,
ζωὴν χαρίζων νέαν τοῖς ἁμαρτωλοῖς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Καὶ τὴν θυσίαν ταύτην μόνην ἔχομεν
ἐλπίδα· πλὴν, εἶπέ μοι, πάτερ ἄτιε,
σπουδαῖος λόγος ὥδε σέ ὠδήγησε
βεβαίως.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Οἱμοι, ἌναΞ, πάθος ἄξιον
ἀπαύστων θρήνων. Ἡ ἐπίγειος Σιών
ἔαλω, Πέρσαι τὰ Ἱεροσόλυμα
ἐπόρθησαν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τί λέγεις;

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἐπλημύρησε
τὴν Παλαιστίνην, ὡς γνωρίζεις, ἄπειρον
βαρβάρων πλῆθος ὁδηγῶν, ὁ Σάρβαρος
πρὸ χρόνου ἤδη. Ὡς τις μάλιστα θεϊκὴ
τὴν Γαλιλαίαν καταστρέψας ἅπασαν,
τοῦ Ἰορδάνου ἠκολούθησε τὸν ῥοῦν,
χωρῶν δι' ἐρείπιων, καὶ κατέφθασε
ῥαγδαῖος τέλος πρὸ τῆς Ἱερουσαλήμ,
ἦν ἐκλιπούσα ἡ φρουρά, παρέδωκεν
ἀμαχητί.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ὦ, οἶον ὄνειδος!

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Φρικτὴ
τῆς ἱερᾶς ὑπῆρξε τότε πόλεως
ἡ τύχη. Πάντας τοὺς κατοίκους, γέροντας,
γυναῖκας, καὶ παῖδια, ἠνδραπόδισαν
οἱ Πέρσαι, ὅπως μεταφέρωσιν αὐτοὺς
εἰς Μεσοποταμίαν, ἀλλ' αἰμόδιφοι
οἱ μυσарοὶ Ἑβραῖοι, ἔξωνούμενοι
τοὺς αἰχμαλώτους, διεμέλιζον αὐτούς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τοὺς ἀπευκταίους.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οὕτως ἀπωλείσθησαν
ἐννέα ὅλαι μυριάδες ἀτυχῶν.
Παρθένους μοναζούσας, κλῆρον καὶ λαόν,

ἐθέρισεν ἡ σπάθη ἡ μισόχριστος,
εἰς κλεῖδα οὕτω ἀλλαγεῖσα τῆς Ἑδέμ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὸν ἄνθρωπον εἰς τίγριν τρέπει ἄσπλαγχνος
ἡ δεισιδαιμονία.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἐσυλήθη, φεῦ,

ὁ τάφος τοῦ Σωτῆρος, κατεστράφησαν
τὰ εὐαγγέλιον τεμένη, διηρπάγησαν
τὰ σκεύη πάντα τὰ σεπτὰ καὶ τίμια,
καὶ τῆς δουλείας τὰς ἀλύσεις φέροντα
τὸν Πατριάρχην Ζαχαρίαν ἄγουσιν
οἱ πυρολάτραι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Οἱμοι.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πλὴν οὐδέν εἰσι,
στατόνες μόλις ἐκ πικροῦ ὤκεανου
δακρύων, ταῦτα πάντα πρὸς τὸ ἔσχατον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τί ἔτι μένει τούτων φοβερώτερον;

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἡ τῇ ἐσείσθῃ, ἔκλαυσεν ὁ οὐρανός,
τὴν ἱεροσυλίαν τὴν φρικτὴν ἰδὼν.
Τοῦ θεοῦ μαρτυρίου τὸ ζωοποιὸν
ἐκλάπη σῆμα. Ὁ Σταυρὸς ἐκ Γολγοθᾶ
ἐξερριζώθη, καὶ ἀπίστων τρόπαιον
εἰς τῆς Ἀσίας ἀπεστάλη τοὺς βυθοὺς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, καταπίπτων ἐντὸς ἀνακλίντρου.

ὦ, τότε πλέον πλήρης ἡ ἀπόγνωσις.
Τῆς πλάσεως ὁ θεῖος ἄξων ἔπεσε,
τὸ πᾶν ἐκλείπει.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Οὐδαμῶς, Τρισαύγουστε.
Τὴν νάρκην ταύτην τέλος τὴν θανάσιμον
ἀπόσεισον, καὶ σπεύσον, σπεύσον ἀρωγὸς
τῆς καταπατουμένης πίστεως.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐγώ,

ὁ πλήρης ἁμαρτίας;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ναί, ὦ ἌναΞ, ναί.

Τὰ ὅπλα δρᾶξον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἄγνοεῖς τὴν θέσιν μου;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὁ τὸν Σταυρὸν προτάττων ἀπροσμάχητος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐλλείπουσι τὰ μέσα.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὰ κειμήλια

καὶ τοὺς ἀφθόνους θησαυροὺς τῶν εὐαγῶν
λαβὼν καθιδρυμάτων, μιλιάρισια
ἐκ τούτων κόψε καὶ χρυσᾶ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Φεῦ, Δέσποτα,

εἰς μάτην πλέον.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἄφεςιν ἁμαρτιῶν
ὑπόσχομαί σοι. Σῶσον τὴν ὑφήλιον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τί λέγεις; Ἐχεις σὺ τὸ λύειν καὶ δεσμεῖν;
Νομίζεις ἔτι δυνατὴν τὴν ἄφεςιν
τοιούτων ἐγκλημάτων;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Συγκατέλεξεν

ἡ ἐκκλησία ἐν χορείαις ἱεραῖς
τὸν Κωνσταντῖνον, ἰδρυτὴν τῆς πίστεως,
μετὰ τὸν φόνον καὶ συμβίαν καὶ υἱοῦ.
Ἐκείνου ἐνθυμήσου τὸ παράδειγμα,
καὶ σπεύσον μετ' ἐλπίδος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἀνεπέτασας
τὰς θείας πύλας εἰς τὸ καὶν ὄμμα μου,

καὶ οὐρανία αἶγλη μὲ κατηύγασε.
Τὸ εὐτελὲς σαρκίον ἀποτάσσομαι,
καὶ εἰς τὴν κολυμβήθραν καθαιρόμενος
τῆς μετανοίας, εὐσταλῆς, ἐνθουσιῶν,
τῆς πίστεως προκύπτω αὐθις πρόμαχος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἡ εὐλογία τοῦ Ὑψίστου ἐπὶ σοῦ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τελέσας ἔργον ἀληθῶς θεάρεστον,
τὸ Κράτος σώζεις, Ἱεράρχα, δι' ἐμοῦ.
Εἰς σὲ τὸ κλέος ἅπαν·

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐπανεύρομεν
τὸν Βασιλέα τέλος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐξαπέστειλα
κρυφίως εἰς Λιβύην τὰ πολύτιμα,
τοὺς θησαυροὺς μου πάντας. Πέμπων, Μά-
τιστρε,
τοὺς δρόμιννας ταχέως ἀνακάλεσον.

ΒΩΝΟΣ.

Φεῦ, Ἀναξ, μάθε εἰδησιν ὀδυνηράν,
ἀρτίως δι' ἀγγέλου καταφθάσασαν.
Ὑπὸ θυέλλης κατελήφθησαν σφοδρᾶς,
τῆς Ἀφρικῆς τὰς ὄχθας παραπλέοντες
οἱ δρόμιννές σου, καὶ κατεποντίσθησαν,
μετὰ ματαίαν ἀγωνίαν, αὐτανδρσι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τῆς θείας δίκης ἦν ἡ θυέλλα φωνή
καὶ τὴν βαρεῖαν τιμωρίαν δέχομαι,
ἦν θεωρῶ θυσίαν ἱλαστήριον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ναί, Ἀναξ, ἦσο τοῦ Ἰώβ πενίστερος,
ἐκείνους ἔχων τοὺς πλουσίους θησαυροὺς,
καὶ ἤδη καθιστᾷ σε μυριόπλουτον
τὸ θάρρος σου καὶ μόνον.

ΒΩΝΟΣ.

Ἡ ἐπέτειος
τῆς ἱερᾶς ἡμέρας ταύτης ἔσεται
τοῖς ἐπιγόνοις ἑορτὴ περιόδου.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ, ὡπλὴν τὸν ἀπὸ τοῦ τραχήλου αὐτοῦ
κρεμάμενον διάλιθον Σταυρόν.

Ἰδοὺ τὸ θεῖον Σύμβολον. Ὁρκίσθητι,
ἐγκαταλείπων πᾶσαν ἐκχωρήσεως
ιδέαν, ὅτι ἐφεξῆς τῆς πίστεως
ὁ ἀντιλήπτωρ ἔσῃ καὶ τὸ ἔρεισμα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ὡπλὴν τὴν χεῖρα.

Ὁρκίζομαι. Πυρίνη τοῦτο ἔσεται
τὸ φάσγανον βρομφαία. Ἡ τὸν θάνατον
τοῦ μάρτυρος ζητήσω, ἢ τὰ θέμεθλα
στηρίξω αὐθις τοῦ ἀμώμου δόγματος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ, τείνων τὰς ἀγκάλας.
Υἱέ μου, εἰς τὸ στήθος τοῦτο ρίφθητι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, μιστούμενος ἐν αὐταῖς.
ὦ πάτερ, πάτερ, ἀνεκλάλητος χαρά.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τῆς Παλαιστίνης ἔσωσεν ὁ Στρατηγὸς
δι' ἀφειδούς χρυσοῦ τὸν τρισάγιον
τοῦ ὄξους σπόγγον, καὶ τὴν λόγχην τὴν
σεπτὴν,
δι' ἧς ἐτρώθη τοῦ Σωτῆρος ἡ πλευρά.
Εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν αὐριον
ἐκτίθεναι, καὶ ἅπας εἰς προσκύνῃσιν
τῆς πρωτευούσης προσεκληθῇ ὁ λαός.
Καὶ σὺ ἐλθέ, ὦ Ἀναξ, καὶ τὸν ὄρκον σου
πανδήμως λάβε, πρὸς μεγίστην σύμπαντος
τοῦ Κράτους εὐφροσύνην.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Προσελεύσομαι.
Καὶ μετὰ τοῦτο εἰς τὸ ἔργον παρευθὺς.
Στρατολογία εἰς τὸ Κράτος γενικὴ
διαταχθήτω.

(Ἀρπάζει λάβαρον ἐκ παρακειμένου τροπαίου.)

Ἐξαπλῶ τὸ λάβαρον
τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ τὸ στόμα μου ἤχεῖ
ὡς σάλπιγξ τῆς πατρίδος καὶ τῆς πίστεως.
— «Ἐν τούτῳ νίκα» — καὶ — «ἦ τὰν ἢ
ἐπὶ τὰν». —

Γενναῖαι λεγεῶνες πᾶσαι σπεύσατε,
καὶ σὺ, Σατράπα μουσαρέ, ἀνάμεινον,
τοῦ Ἀντιχρίστου φαῦλοι δούλοι, τρέμετε!

ΠΟΛΛΟΙ.

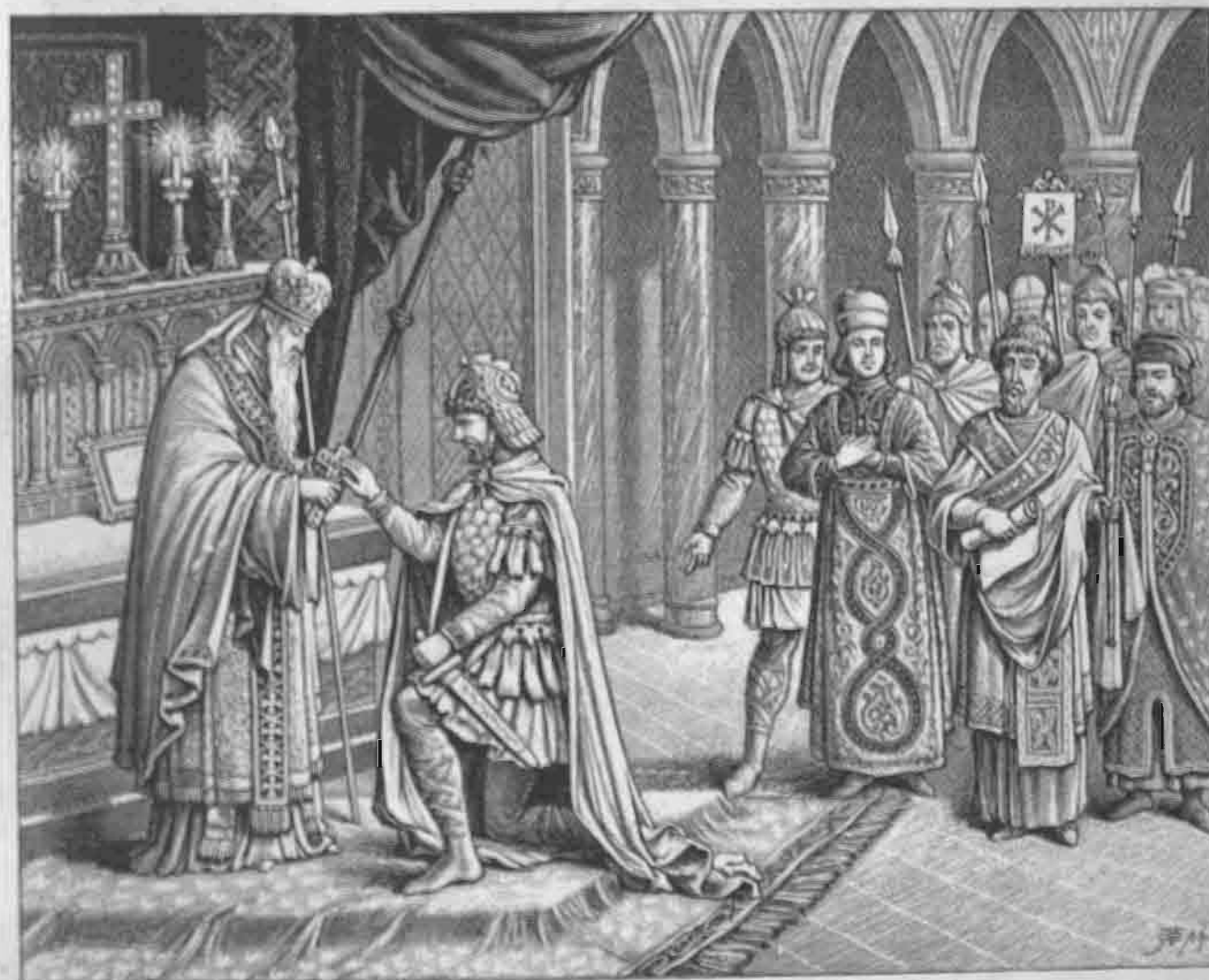
Τοῦ βίγκας, Αὐτοκράτορ ὑπερένδοξε.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἀκολουθοῦμεν πάντες τὰς σημαίας σου.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Καὶ προηγοῦμαι, φέρων τὸν Σταυρὸν ἐγὼ
καὶ τὴν γραφίδα, ἐνθουν ταύτην ὑμνωδὸν
τὴν εὐκλεῶν θριάμβων καὶ τροπαίων σου.
(Ἐν μέσῳ τῶν ἀλαλαγμῶν καταπετάννυται ἡ αὐλαία.)

Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΟΡΚΙΖΟΜΕΝΟΣ ΕΝ ΤΗ ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ.

Η ΕΝ ΧΑΛΚΗΔΟΝΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α'.

Τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἡρακλείου εἰς τὸ βάθος τοῦ Ἰσαιοῦ κόλπου. Ἐπὶ τοῦ μετασκηνίου φαίνεται ἡ στενὴ πεδιάς μετὰ τῶν στρατιωτικῶν σκηνῶν, καὶ ἀπώτερον πυργοῦνται ὕψηλά ὄρη. Εἰς τὸ μέσον λέβης ἐπὶ πυράς, οὗ τὸ περιεχόμενον περιστρέφει ἡ ΓΟΡΔΙΑ, καὶ περὶ ὃ ΒΟΥΣΑΣ καὶ ὁ ΕΛΠΙΔΙΟΣ, φέροντες στολὴν λογχοφόρων, ὁ ΣΑΠΦΗΡΗΣ, ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ καὶ ἄλλοι στρατιῶται.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Αἶ, Γορδία, πλησιάζει ὁ Ζωμός; Ἀπέθανα τῆς πείνης. Εἶμαι ἄξιος νὰ καταπίω ὀλόκληρον τὸ Περσικὸν Βασίλειον.

ΒΟΥΣΑΣ.

Διάκρισιν, παρακαλῶ. Ἄφησε καὶ δι' ἡμᾶς ὀλίγας ἐπαρχίας.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Τί τὰ θέλετε; Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος τῆς Κιλικίας... ἄλλως τε ὁμολογήσωμεν ὅτι διὰ τὸν Ζωμόν

ἡ Γορδία ὑπερβαίνει καὶ τὸν ἀρχιμάγειρον τῆς αὐλῆς. Λαμπρὰ κοπέλλα! Κάθε ἡμέραν ἀνακαλύπτω νέα προτερήματα.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Καὶ φαντάσου ὅτι ψάχνεις μόνος σου. Ἴσως ἂν ἐβοηθούσαμεν καὶ ἡμεῖς...

(Γέλως.)

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἦσυχάσατε, παρακαλῶ. Ἀρκεῖ ὅτι τὴν ἔφερα.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ. ΣΚΗΝΗ Α'.

ΓΟΡΔΙΑ, χαριεντιζομένη.

Μ' ἔφερε, λέγει; Ἀκοῦτ' ἐκεῖ; Νομίζεις ὅτι ἦλθα διὰ τὰ γλυκὰ σου μάτια; Ἀπατάσαι, φίλε μου. Ἦλθα ὅπως συντελέσω εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀσίας.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Μάλιστα, μάλιστα. Περιστρέφουσα τὸν Ζωμόν. Ζήτην ἡ ἡρώϊς.
(Ἀλαλάζουσι. Ἡ Γορδία πληροὶ εὐλίας κοτύλας, καὶ διανέμει αὐτὰς τοῖς παρισταμένοις.)

ΓΟΡΔΙΑ.

Ὅριστε, ὀρίστε. Ἡ τράπεζα ἐστρώθη. Πρῶτον Ζωμός, δεύτερον Ζωμός, καὶ τρίτον πάλιν Ζωμός. Δὲν λείπει τίποτε.

ΒΟΥΣΑΣ.

Μὴ λησμονῆς τὰ γλυκύσματα. Ἐν φίλημα εἰς τὰς ἐρυθράς σου παρειάς.

ΓΟΡΔΙΑ.

Σήμερον μάλιστα δύο. Εἶναι Κυριακή.

ΠΟΛΛΟΙ.

Σαπφῆρη, εἰς ὑγείαν σου (Γέλωσι).

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τί νὰ σὰς εἶπω, ἀδελφοί; Λαμπρὰ ἡ κατάκτησις τῆς Ἀσίας, ἀλλ' ἐγὼ κατεστράφην. Ὁ Αὐτοκράτωρ, μὲ συμπάθειο, ἐδαιμονίσθη. Οὐδὲ στιγμὴν ἡσυχάζει. Γυμνάσια, πορεῖαι, ψευδοπόλεμοι, ἡμέραν καὶ νύκτα. Τὸ πῆρε ὁ διάβολος!

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἐχει μέγα δίκαιον. Ἐκ τοῦ μηδενὸς διέπλασε στρατὸν ἀξιόμαχον. Τί ἐλεεινότης πρὸ ὀλίγων ἀκόμη μηνῶν! Οἱ στρατιῶται τῶν ποδῶν μόνον τὴν χρῆσιν ἐγνώριζον, ἀλλ' ἀφ' οὗ ἐστρεφον τὰ νῶτα.

ΒΟΥΣΑΣ.

Καὶ ἤδη θαῦμα μὲ φαίνεται. Τρισμῦριοι ἄνδρες, τέλειοι καθ' ὅλα, τρώγουν τὰ σίδηρα, διότι ἀργεῖ νὰ φανῇ ὁ ἐχθρός.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἐνθυμείσαι, Βούσα, πόσον ἐδυσφόρεις ὅτε κατετάχθημεν;

ΒΟΥΣΑΣ.

Ναί, ναί; ἀλλ' ἤδη προτιμῶ τὴν λόγχην μου ἀπὸ τὸ δικανίκιον τοῦ Μαγίστρου.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Διατὶ ἀπορεῖτε; Οἱ ἄλλοι Βασιλεῖς ἐστελ-
λον εἰς τὸν πόλεμον τοὺς Στρατηγούς. Ἡ ἁγία Μεγαλειότης ἔμενεν εἰς τ' Ἀνάτορα, ὡς τὰ εἰκονίσματα εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ τότε πλέον ὅ,τι βρέξῃ ἄς κατεβάσῃ.

ΓΟΡΔΙΑ.

Καλὰ λέγεις, Σαπφῆρη· ἀλλ' ὁ Ἡράκλειος ἦτον ἄλλος ἄνθρωπος.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Πλέον ἢ ἄνθρωπος, Γορδία. Ἦρπασεν ἐκεῖνος τὸν σταυρὸν κ' ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ταγμάτων. Πεντακισχίλιοι ἀπεβίβασθημεν εἰς τὴν παραλίαν ταύτην πρὸ ὀλίγων μηνῶν, ἀλλὰ συνήθροισεν ἀμέσως τὰς διεσπαρμένας φρουράς ἐξ ὀρέων καὶ πόλεων, ἐτύμνασε, διέπλασε, καὶ ἤδη οὐδὲν πλέον φοβεῖται.

ΠΟΛΛΟΙ.

Μάλιστα, μάλιστα. Ζήτην ὁ Αὐτοκράτωρ.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ζήτην ὅσον θέλετε, ἀλλ' ἠφανίσθημεν. Πειθαρχία, καὶ πάλιν πειθαρχία. Ὑπνος, φαγητόν, ὅλα μετρημένα, καὶ ἀσκήσεις ἀμέτρητοι. Πεζικὸν καὶ ἵππικόν, ἐλαφρὸν καὶ βαρὺ, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, καὶ οἱ κατηραμένοι σαλπικταὶ εἰς τὸ μέσον. Οὐδὲ εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν θ' ἀκούσωμεν τῶσα σαλπίσματα. Ἐφοδος, ὑποχώρησις, συμβολαί, διωγμοί, εὐθεία καὶ λοξὴ παράταξις, πυκνὴ καὶ ἡραιωμένη φάλαγξ. Κακά, ψυχρά καὶ ἀνάποδα!

ΓΟΡΔΙΑ.

Πτωχὲ Ἰωάννη. Καλλίτερος ἦτον ὁ περίπατος εἰς τὸν Λαμπτήρα, καὶ τὸ στρίψιμον τοῦ μύστακος, ἅμα ἐφαίνετο καμμία εὐμορφή.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Διόλου, πιτσοῦχ' μου, διόλου. Δὲν με γνωρίζετε. Ἄς ἔλθῃ ὁ ἐχθρός, καὶ τότε βλέπετε.

Σεισμὸς καὶ τρόμος! Ἐνα λόχον θὰ φάγω
μόνος μου, ὁμοῦ μὲ τοὺς Σατράπας.
Ἄλλ' αὐτὰ τὰ σύρτα φέρτα τί ὠφελοῦν, σὲ
παρακαλῶ; Κραυγαί, καὶ ὠθισμοί, καὶ ἀλα-
λαγμοί, καὶ παιᾶνες, καὶ φάλαγγες ἀσπίδων,
καὶ ἴλαι θωρακοφόρων, καὶ συγκρούσεις
ἀναίμακτοι, καὶ φόνοι ἀκίνδυνοι, ὡς τὰ
περιγράφει ὁ Πισίδης εἰς τὸ νέον του ποίημα,
εἶνε ἀνάξια τῆς ἀληθοῦς ἀνδρείας.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἦσύχασε, καὶ γνωρίζει τί πράττει ὁ Αὐτο-
κράτωρ. Ἐκεῖ ἀκριβῶς μορφοῦται ὁ στρα-
τιώτης.

(Ὁ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ, ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ καὶ
ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ ἐπιφαίνονται εἰς τὸ βάθος, καὶ μένουσιν
ἀκροῦμενοι).

ΣΑΤΦΗΡΗΣ.

Ἄλλως τε, ἰδὲ τὸν Ἡράκλειον. Ἐκεῖνος
πρῶτος συμμετέχει πάντων τῶν ἀγώνων.

ΣΚΗΝΗ Β'.

Ὁ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ, ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ καὶ ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ, χωροῦντες εἰς τὰ πρόσω. Ἀργότερον ὁ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ μετὰ πολλῶν ἀξιοματικῶν καὶ στρατιωτῶν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὅρατε ποῖον τοῦ στρατοῦ τὸ φρόνημα.
Περὶ τῆς νίκης ἤδη ἀσφαλεῖς ἐσμέν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἐπαγνῶν δοκεῖ μοι ὄντως ὄνειρον
πῶς πάντα ἔξαπίνης μετεβλήθησαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τῷ Ἡρακλείῳ κλέος ἀληθάρτητον.
Ἐκείνου ἔργον αὐτὴ ἡ ἀνάστασις.
Εὐρείας μόλις ἤνοιξε τὰς πτέρυγας,
ἀποτινάξας τὸν δουλοῦντα βόμβυκα,
καὶ εἰς ἀστέρας ἤρθη, ὄρνις τοῦ Διὸς
ὁ σκύληξ ἀνεδείχθη ὁ χαμαίζηλος.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

ὦ, περὶ τούτου ἡμῖν βεβαιότατος.
Ὑπὸ πυκνὰ πολλὰκίς νέφη κρύπτεται

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Διαμένων ἀπαύστως ἐν μέσῳ τῶν στρα-
τιωτῶν, ἀποκαλεῖ αὐτοὺς ἀδελφούς, καὶ υἱούς,
καὶ φίλους.

ΓΟΡΔΙΑ.

Παροτρύνει διὰ τῆς ἀγάπης, ὃχι διὰ τοῦ
φόβου, καὶ ὑψῶν τὸν τίμιον σταυρόν, ἐξορ-
κίζει καὶ τοὺς δειλοτέρους νὰ σώσωσι τὰ
ἱερὰ καὶ τὴν πατρίδα.

ΒΟΥΣΑΣ.

Τοιοῦτον Βασιλέα ἀκολουθοῦμεν καὶ εἰς
τὴν κόλασιν.

ΠΟΛΛΟΙ.

Ναί, ναί, καὶ εἰς τὴν κόλασιν.
(Ἥχει ἡ σάλπιγξ.)

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἡ ἀνάκλησις. Σπεύσατε.
(Ἀπέρχονται πάντες δρομαῖοι.)

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Θεάματος ἐξόχου ἐστερήθης, φεῦ.
Τὸ Πάσχα ἐορτάσας, τὴν ἐπαύριον
εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν εὐλαβῶς
ὁ Αὐγουστος προσῆλθε, καὶ πεσὼν πρηνῆς
ἐν μέσῳ πλήθους ἐκ χαρᾶς ἀλλόφρονος,
ἠύχθη οὕτω τῷ Ὑψίστῳ Ἀνακτὶ
— «Θεὲ καὶ Κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστέ,
μὴ τοῖς ἐχθροῖς σου παραδῶς εἰς ὄνειδος
ἡμᾶς διὰ τὰ τόσα παραπτώματα·
ἀλλ' ἐπιβλέψας, Δέσποτα, ἐλέησον,
καὶ δὸς ἡμῖν τὴν νίκην κατὰ τῶν Περσῶν,
μὴ ἄλλως ἐγκαυχῶνται οἱ ἀλάστορες,
ἐπὶ τῇ καταπτώσει ἐπαιρόμενοι
τῆς σῆς κληρονομίας.» —

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὡς ἐπίτροπον
τὸν Κωνσταντῖνον τῆς ἀρχῆς κατέλιπεν,
ἀνήλικον εἰσέτι, πλὴν νοήμονα,
καὶ δοὺς αὐτῷ παρέδρους ἀνδρας σεβαστοῦς,
τὸν Σέργιον καὶ Βῶνον, πρὸς τὸν ἄξιον
ἐστράφη μύστιν εἶτα, καὶ — «Ἀφήμι
εἰς τοῦ Θεοῦ τὰς χεῖρας, τῆς μητρὸς αὐτοῦ,
καὶ σοῦ, τὴν πόλιν ταύτην καὶ τὸ τέκνον
μου» —
ἀνέκραξε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τοῦ πλήθους οἱ ἀλαλαγμοί
τῆς ἐκκλησίας ἔσειον τὰ θέμεθλα,
λαβὼν δὲ τότε τὴν ἀχειροποίητον
θεανδρικήν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν,
εἰς τὴν ἀκτὴν κατήλθε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὑποδήματα,
ἀντὶ πεδίων πορφυρῶν, παμμέλανα
ἐφόρει, ὅπερ ὁ Πισίδης κατιδὼν,
— «Εἰλίξας πόδα πέδιλον μελαμβafές,
αἱμάτων βάψαις ἐρυθρὸν ἐκ Περσικῶν» —
ἐφώνησε, καὶ οὕτω εὐλογοῦμενος
ὑπὸ ἀπείρου καὶ ἀλλόφρονος λαοῦ,
ἐπεβιβάσθη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἦγγικεν ἡ πλήρωσις
τῆς προφητείας. Τῆς Ἡρακλειάδος μου
κοχλάζον ἤδη ἐν ἐμοὶ αἰσθάνομαι
τὸ πρῶτον ἄσμα.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Θύελλαν ὑπέστητε
τῆς Προποντίδος ἐξελθόντες.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Φοβερός
ὁ κίνδυνος ὑπῆρξε, πλὴν ἀτρόμητος
ὁ Αὐτοκράτωρ πάντας ἐνεψύχωσε,
τὸν στόλον οὕτω σώσας.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τίς τὸ σχέδιον
τῆς ἐκστρατείας ὥρισεν;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Βασιλεὺς,
ἐξόχου οὕτω διανοίας δεῖγμα δοὺς.
Τὴν ὀχθὴν πᾶσαν ἀντικρὺ τῆς πόλεως
κατέχουσιν οἱ Πέρσαι, καὶ ἡ προσβολὴ
διὰ συνήθη Στρατηγὸν ἐφαίνετο
ἐκεῖ φυσικωτέρα, πλὴν ἐνόησεν
ἐκεῖνος ποῖον κίνδυνον διέτρεχεν,
ἂν κατὰ παλαιμάχων νέα τάγματα
ᾠδήγῃ ἐν ὑπαίθρῳ, ἐπὶ τρέμοντα,
καὶ εἰθισμένα εἰς ἀνάληπτον φυγὴν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἡ ἥττα, ἥτις πιθανὴ ἀπέβαινε,
πρανωλεθρίαν οὕτω συνεπήγετο.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τοῦ Βυζαντίου ἴσως τὴν ἐκπόρθησιν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Διέγνων ταῦτα ὁ κλεινὸς Ἡράκλειος,
καθὼς καὶ ποῖον ἐξησφάλιζεν αὐτῷ
τὸ κράτος τῆς θαλάσσης πλεονέκτημα,
καὶ παρακάμψας πᾶσαν τὴν χερσόνησον,
τοὺς Πέρσας ᾤδε ἐκ τῶν νῶτων ἔλαβε.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἡ θέσις αὕτη θαυμασία. Τὴν στενὴν
τῆς παραλίας ζώνην περικλείουσι

σειραι ὀρέων, ἀφ' ἐνὸς τὸ Ἀμανόν,
καὶ ὁ ὑψαύχην Ταῦρος βορειότερον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀπόρθητον καθ' ὅλα ὀρητήριον.
Αἱ Ἀμανίδες πύλαι καὶ αἱ Σύριαι
εἰσὶν αἱ μόναι κινδυνώδεις πρόσοδοι,
ἐν ᾧ ἀφθόνως τὰ χρεῖώδη εὐρηνται
εἰς τὰς πλησίον πόλεις, τὴν Ἀνάβαρζον,
Ἐστίαν Μόψου, τὴν Ταρσόν, καὶ τὴν Ἰσόν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἐνταῦθα πρὸ χιλίων χρόνων τὴν λαμπρὰν
ἐκείνην νίκην παρ' Ἰσόν κατήγαγεν
Ἀλέξανδρος ὁ μέγας. Ἐπηρέασε
καὶ τοῦτο ἴσως τὰς βουλὰς τοῦ Ἀνακτος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τὸν Μακεδόνα ὄντως ἐξελέξατο
ὡς πρότυπον ἐν πάσι.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἄν κατέστρεψε
τὸ πρῶτον Κράτος τῶν Περσῶν ἐκεῖνος, νῦν
ἐγγίζει τοῦ δευτέρου ἡ κατάλυσις.

(Βαθυδὸν ἐπέρχεται τὸ λυκόφως, καὶ εἴτα ἡ σελήνη,
πρὸς στιγμὴν ἐπιφανείσα, κρύπτεται ὀπισθεν μελα-
νίων νεφῶν. Ἀνάπτονται πυρὰ πολλαχό τοῦ
στρατοπέδου.)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἡ πρόρρησίς σου εἰς τὰ ὦτα τοῦ Θεοῦ.
Ἐν πάσῃ περιπτώσει πάντα βαίνουσιν
αἰσίως. Ἐκ τῶν νῶτων ἀπειλούμενοι,
κατέλειπον οἱ Πέρσαι τὸ Βυζάντιον,
καὶ καθ' ἡμῶν χωροῦσι.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τοῦτο ἠλπίζεν
ὁ Ἀναξ. Οὕτω πᾶσαν ἀνεκούφισε
τὴν Μικρασίαν, καὶ πεδῖον ὤρισε
τοῦ μέλλοντος ἀγῶνος ταῦτα τὰ βουνά,
ὧν δι' ἡμᾶς πᾶς βράχος καὶ προπύργιον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἐν τούτοις ἤδη, ἐκτυμνάσας τὸν στρατόν,
ἐπὶ τῇ ἀτολμῇ δυσανασχετεῖ
τῶν πολεμίων. Πρὸ πολλοῦ ἐφάνησαν

ἐν Ἀρμενίᾳ. Πολυάριθμοι ἱππεῖς
πρὸς τὴν πρωτοπορείαν συνεπλάκησαν
ἐκεῖ τῶν ἡμετέρων. Οἱ ἐπίλοιποι
ἐντὸς τοῦ Ταύρου, ὡς θρυλλεῖται, κρύπτονται.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Οὐδεὶς διὰ τὴν νύκτα ταύτην κίνδυνος,
ἐν πάσῃ περιπτώσει. Τὴν πανσέληνον
βαρέα νέφη κρύπτουσι, καὶ θύελλα
μυκάται εἰς τὰ ὄρη.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τὸ στρατόπεδον
ὕπνῳ τῇ ἡδῇ καὶ ἡμεῖς ἀπέλθωμεν.
(Ἢχεῖ αἰφνης τὸ ἐγερτήριο εἰς διαφόρους ἀπο-
στάσεις. Θόρυβος καὶ ἀλαλαγμοί.)
Τί τοῦτο;

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Αἰφνιδία ἐφοδος.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Θεοί!

(Προστρέχουσιν ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται διαφο-
ρων ὄπλων, ὧν πολλοὶ φέρουσι δόρυ. Ἐμφανί-
ζεται δὲ τότε ὁ Ἡράκλειος ἐν πανοπλίᾳ, καὶ κρατῶν
τὴν ἀχειροποίητον εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.)

ΠΟΛΛΟΙ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ! Τόπον, τόπον!

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, αἰωρῶν τὴν εἰκόνα.

Ἀδελφοί

καὶ φίλα τέκνα, ἡ μεγάλη ἐφθασεν
ἡμέρα τέλος τοῦ ἀγῶνος τοῦ κλεινοῦ.
Διὰ νυκτὸς ὡς θῶες ἐπιτίθενται
οἱ Πέρσαι, πρὸς τὸν ὕπνον συμμαχήσαντες,
πλὴν ἀπατῶνται· ἀνεμένονεν αὐτούς.
Τὸ σῆμα τοῦτο αἰρῶν τὸ πανάχραντον
ὡς λάβαρόν μου, στρατιώτας τοῦ Χριστοῦ
βαπτίζω πάντας ὡδε. Ὑπὲρ πίστεως,
ὕπὲρ πατρίδος τὴν ῥομφαίαν δράζατε.
Τοὺς ἐπιζῶντας ἀναμένει θρίαμβος,
καὶ τοὺς πεσόντας στέφανος μαρτυρικός.
Ἐγώ, μετὰ τῶν πρώτων βαίνων, ἔσομαι
μέχρι θανάτου ἑσσεῖ ὑμέτερος,
πατήρ καὶ φίλος μάλλον ἢ κυρίαρχος.

ΤΙΝΕΣ.

Ὁ Ἀναξ Ζήτω.

ΑΛΛΟΙ.

Κλέος εἰς τὰ ὄπλα σου.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Γνωρίζετε τὴν χώραν πῶς ἐδήωσαν
οἱ μοιρολάτραι, τοῦ Σατὰν ἀπόστολοι.
Τῶν ἀναιμάκτων θυσιῶν αἱ τράπεζαι
εἰς μαιφόντα αἵματα πῶς πλέουσι,
πῶς εἰς τὰς φλόγας τὰ σεπτὰ παρέδωκαν
τεμένη, δι' ὀργίων φαύλων χραίνοντες
τὸν οἶκον τοῦ Κυρίου· οἱ Ἀντίχριστοι
γνωρίζετε τὴν θείαν πῶς ἐσύλησαν
Σιών, καὶ πῶς τὸ ξύλον τὸ ζωοποιόν,

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐκ τῆς Ἐδὲμ προσνεύει μεσιτεύουσα
ἡ Θεοτόκος νύμφη καὶ ἀνύμφευτος.
Ἐμπρός, γενναῖοι στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ,
Ἐμπρός! Ὁ Ἀναξ προηγείται, τὴν ὁδὸν
δεικνύων, ἥτις ἄγει πρὸς τοὺς οὐρανοὺς.
(Παρατεταμέναι ἀνευφημῖαι καὶ συγκρούσεις ἀσπί-
δων. Ἐξορμῶσι πάντες, ἡγουμένου τοῦ Ἡρακλείου,
καὶ μένει ἐπὶ τῆς σκηνῆς μόνος ὁ Σεισμός.)

ΣΚΗΝΗ Γ'.

ΣΕΙΣΜΟΣ. Ἀργότερον ΕΛΠΙΔΙΟΣ, ΒΟΥΣΑΣ, ΣΑΠΦΗΡΗΣ καὶ ΓΟΡΔΙΑ.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὁραιοτάτα! Φεύγουν ὅλοι καὶ λησμονοῦν
τὸ στρατόπεδον. Καὶ ἂν τὸ προσβάλουν
οἱ Πέρσαι; Εὐτυχῶς ἐμείνα ἐγώ. Μέγα
πράγμα ἡ ἀνδρεία, ἀλλ' ἀπαιτεῖται καὶ φρό-
νησις. Τοῦτο καλεῖται στρατηγικὸς νοῦς.
Φυλάττουν οἱ σκοποὶ ἔξω, ἔχει καλῶς· ἀλλὰ
μέσα;...

(Ἀκούεται μακρόθεν ὁ θόρυβος τῆς μάχης. Προ-
κύπτει τῶν νεφῶν ἡ πανσέληνος.)

Ὅριστε διασκέδασις. Τοῦ διαβόλου τὸ
πανηγύρι. Ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος!
Ἄγια λόγια, ἀλλὰ προτιμῶ τὸ δέμμα μου.
Ὅλιγα ἐλεεινά χρονάκια μᾶς ἔδωκεν ὁ Θεός,
τύφλα καὶ ἀθλιότης τὰ περισσότερα, καὶ
ὕστερα σὲ λέγει ὁ ἄλλος — «Ἐμπρός, παι-
διά. Νίκη ἢ θάνατος!» — «Περάστε, παρα-
καλῶ, πηγαίνω κ' ἐφθασα!» — Ἡ δόξα,
φωνάζουν, ἡ δόξα. Καὶ τὰ σκουλήκια δὲν
τὰ μετράτε; Γυμνὸ κρανίον καὶ ἀμάραντος
στέφανος! Τίς σ' ἐνθυμεῖται, καυμένε; Λαμ-
πρὸς θρίαμβος. Κατεστρέψαμεν τοὺς βαρ-
βάρους, καὶ ἡμέτεροι ἐπесαν μόνον χίλιοι.
Χαρὰ μεγάλη. Φανοὶ καὶ τύμπανα. Ἄλλ' οἱ

χίλιοι ἐκεῖνοι τί σὲ λέγουν; Ὅχι, Κύριε·
ἄς λείψῃ, καλλίτερα εἰς. Ἄλλως τε, φαντά-
σθητε τί ἁμαρτία. Ὅλοι θὰ ἐρωτοῦν —
«Μπρέ, τί ἐγένετο ὁ Σεισμός, ὁ λαμπρὸς
ἐκεῖνος ἄνθρωπος, ὁ ἀτρόμητος ἥρως;» —
Διατὶ νὰ δώσω τόσῃ ἐνόχλησιν;

(Ἀκούεται θόρυβος ἐγγὺς τοῦ στρατοπέδου.)

Οἱ Πέρσαι, οἱ Πέρσαι! Προσέβαλον τὸ
χαράκωμα! Ὅπου φύγη φύγη.
(Κρύπτεται. Εἰσέρχονται ἐξ ἀντιθέτων διευθύνσεων
ὁ ΕΛΠΙΔΙΟΣ καὶ ὁ ΒΟΥΣΑΣ.)

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Νίκη, νίκη! Οἱ ἐχθροὶ κατεκόπησαν!
Ἐνόσω διήρκει τὸ σκότος ἐμάχοντο γεν-
ναίως, ἀλλ' αἰφνης ἐξήστραψεν ἡ πανσέ-
ληνος, ἡ ἀγαπητὴ αὐτῶν θεά, καὶ τότε,
νομίσαντες ὅτι ἐπροδόθησαν, ἐτράπησαν πάν-
τες, ἀφ' οὗ ἐξήμεσαν κατ' αὐτῆς τὰ αἰσχίστα.

ΒΟΥΣΑΣ.

Εὔτε τῆς πανσέληνου. Πρὸς τὸ ἄλλο
μέρος ἡ μάχη ἐξακολουθεῖ. Ὁ Σάρβαρος
διοικεῖ τὸ κέντρον, καὶ φονεῖ τοὺς φεύγον-
τας, ἀλλ' ἔχει ἀντιμέτωπον τὸν Αὐτοκράτορα.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἦλθε καὶ πρὸς τὸ μέρος ἡμῶν. Μάχε-
ται ὡς λέων, κρατῶν πάντοτε ὑψηλὰ τοῦ
Χριστοῦ τὴν εἰκόνα.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἦδη ὁδηγεῖ τοὺς Καταφράκτους, οἵτινες,
βλέποντες αὐτὸν προκινδυνεύοντα, ὀρμῶσιν
ἀκράτητοι.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Καὶ ὅμως προχθὲς ἀκόμη ἔφευγον ὡς
λαγωί.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ὁ ἥρωϊσμός μεταδίδεται. Σπεύδω δι' ἐπι-
κουρίας.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Σὲ ἀκολουθῶ.

(Ἀπομακρύνονται, καὶ μετ' ὀλίγον εἰσέρχεται ὁ Σαπ-
φῆρης, ἐφ' οὗ ἐρεῖδεται ἡ Γορδία, τρωθεῖσα εἰς τὸν
βραχίονα.)

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ὅριστε· Σὲ ἀρέσει τώρα; Ἦθελες καὶ καλὰ
νὰ ἴδῃς τὴν μάχην. Τί σ' ἔλεγα ἐγώ; Δὲν
εἶνε διὰ γυναῖκας αὐτὰ τὰ πράγματα.

ΓΟΡΔΙΑ.

ὦ Σαπφῆρη, τί νίκη, τί θρίαμβος! Εἶδες
τοὺς Πέρσας πῶς ἐρρίφθησαν εἰς τὰ βουνά.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἐριφοί, Γορδία, ἔριφοι. Καὶ οἱ Σχολάριοι
κατόπιν.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐπείσαν χιλιάδες εἰς τοὺς κρημνοὺς.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Καὶ ζῶντας συνέλαβον πληθός.

ΓΟΡΔΙΑ.

Τὸν Βασιλεῖα τὸν εἶδες, Σαπφῆρη; Θεός,
ὄχι ἄνθρωπος.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Τὸν εἶδα· ὅπου ἦσαν οἱ περισσότεροι ἐκεῖ
ῥῆμα, καὶ ἡ σπάθη τοῦ ἀστραπή.

ΓΟΡΔΙΑ, καθημένη παρὰ τὰς ρίζας δένδρου.

Ἄφησέ με ἐδῶ, καὶ τρέχα ὀπίσω. Ἀκόμη
ἀκούεται ἡ βοή. Μὴ παρατηρήσουν τὴν ἑλ-
λειψίν σου.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ναί, ἀλλὰ μόνη πῶς θὰ μείνης;

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐδῶ εἶμαι ἀσφαλής.

(Ὁ Σεισμός προκύπτει βραδέως τῆς κρύπτης αὐτοῦ.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τρέχα, Σαπφῆρη, τρέχα. Ἐγὼ τὴν φυ-
λάττω.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Σύ, Σεισμέ; Καὶ ποῦ ἐξεφύτρωσες;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἦλθα ν' ἀναπαυθῶ. Ἦμην εἰς τὸ κέν-
τρον τῆς μάχης, καὶ οἱ Πέρσαι μὲ περιέζω-
σαν. Ἀλλ' ἐγὼ ἔστρεφα τὴν ρομφαίαν ὡς
ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ. Κεφαλαί, πόδες,
χεῖρες ἐπέτων πέριξ, ἀλλ' εὗρέθη τέλος εἰς
χονδροκέφαλος, καὶ τὸ εἶφος μου ἐθραύσθη...

ΓΟΡΔΙΑ.

Καὶ τότε πῶς ἐλυτρώθης;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἦρπασα δύο Πέρσας ὡς ἀσπίδα, καὶ
διέσχισα τὸ πληθός.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Εὖτε τοῦ ἥρωος!

ΣΕΙΣΜΟΣ.

ὦ μικρὰ πράγματα. Ὡς τὸ ἐσπέρας ἔχο-
μεν καιρόν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Βασιλεὺς, πρέπει
νὰ τὸ ὁμολογήσω, καλὰ ἐπολέμησε.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἐγὼ ἐπιστρέφω. Ἐρχεσαι...

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὀλίγον θ' ἀναπνεύσω ἀκόμη. Τρέχα καὶ
σ' ἔφθασα.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Σὲ περιμένω. Χαῖρε, Γορδία. (Ἐξέρχεται.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Καλὸ παλληκάρι, δὲν λέγω, ἀλλὰ Σεισμός
εἰς ὑπάρχει. Μόνη σὺ, Γορδία, δὲν θέλεις
νὰ τὸ ἐννοήσης. Ἰδὲ τί σῶμα, τί εὐγένεια!

ΓΟΡΔΙΑ.

Σὲ γνωρίζω, σὲ γνωρίζω!

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ναί, ἀλλὰ δὲν μ' ἐκτιμᾷς κατ' ἀξίαν.
Περιφρονεῖς τὴν ἀγάπην καὶ τοὺς ὀρκους
μου. Τί εἶνε ὁ Σαπφῆρης; Ἀπλοῦς, Σχο-
λάριος, ἐν ᾧ σὺ ἀξίζεις καὶ Κόμητα. Ἐγὼ
εἶμαι Δέκαρχος, καὶ πρὶν λήξῃ ὁ πόλεμος
θὰ μὲ ἴδῃς Δούκα.

ΓΟΡΔΙΑ.

Καὶ εἰς ἀνώτερα. Πρὸς τὸ παρόν, ἄρχον
Δέκαρχε, φέρε με ὀλίγον νερὸ διὰ τὴν πλη-
γὴν. (Ὁ Σεισμός φέρει ἐκ παρακειμένης πηγῆς τὸ
ὕδωρ, καὶ ἡ Γορδία ὑγραίνει τὸν ἐπὶ τοῦ βραχίονος
αὐτῆς ἐπίδεσμον.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὁ Ἀγαμέμνων εἶχε τὴν Ἀστυνόμην, ὁ
Ἀχιλλεὺς τὴν Βρισηίδα, καὶ ὁ Σεισμός καμ-
μίαν. Αὐτὸ δὲν γίνεται. Σὲ βεβαιῶ ὅτι σὲ
τρελλαίνομαι.

ΓΟΡΔΙΑ.

Τρέχα νὰ θάψῃς τοὺς Πέρσας, ὅσους
ἐφόνευσας, καὶ ἄλλοτε τὰ λέγομεν.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἀχ, πονηρή, στήθος ἀφρός, πλὴν κρύπτει
βράχον. Τί ἁμαρτία. (Ἄδει.)

Ὁ Ἄρης κρύφα τὸν κεστὸν τῆς Κυθερίας λύσας,
ἐτρώφα, τοῦ χυλοῦ θεοῦ τοὺς θησαυροὺς συλῆσας,
ἀλλ' ἀργυρᾶν ὁ Ἥφαιστος πλεκτάνην περιβάλλει,
καὶ οἱ θεοὶ προστρέχουσι μικροὶ τε καὶ μεγάλοι.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἀμίμητος φωνή. Αἱ ἀηδόνες ἐσίγησαν.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὅχι, παίζομεν. Ἄκουσε καὶ τὴν συνέχειαν.
(Ἄδει.)

Τινὲς γελῶσιν, ἀλλ' ἐκεῖ σεμνῶς ἀποχωροῦσαι,
γνωρίζετε τί λέγουσιν αἱ Χάριτες καὶ Μοῦσαι,
παρὰ τὴν Κύπριν τὸν θεὸν ὀρώσαι τῶν πολέμων;
— «Ὁ εἰς τοιαύτην ἐμπλακὴς παγίδα τριστευ-
δαίμων.» —

(Χωρεῖ πρὸς αὐτὴν, τείνων τὰς ἀγκάλας.)

ΓΟΡΔΙΑ, βαπίζουσα αὐτὸν.

Βλέπεις ὅτι ἡ Ἀφροδίτη ἔχει καὶ χεῖρας.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἐμὲ ραπίζει, ἐμέ; Σεισμός καὶ τρόμος!
Ἄν ἦσο Σατράπης, ἡ ὀλόκληρος Ἰλὴ ἵππικόν,
ἀλοῖμονον εἰς σέ. Ἀλλ' ἀσθενὲς γύναιον,
εἶσαι ἀναξία μου.

ΓΟΡΔΙΑ.

Εὐχαριστῶ. Μεγάλῃ καλοσύνῃ.
(Ἀκούεται κρότος βημάτων.)

Ἐρχεταί τις.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μήπως οἱ Πέρσαι; Σπεῦσε. Τί κάθεσαι;
(Ἀποχωρεῖ βιαίως, καὶ εἶτα διακρίνων τὸν Ἀθαλάρι-
χον, ἡσυχάζει.)

Ὁ Κόμης Ἀθαλάριχος. Ἀλλ' ἂν μὲ ἴδῃ;
Τρέχω εἰς τὴν μάχην.

ΓΟΡΔΙΑ.

Τότε πρὸς τὸ ἄλλο μέρος.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Σπεῦσε, σὲ λέγω. Ἀργότερον βλέπομεν.
(Ἀπομακρύνονται, καὶ εἰσέρχεται σκεπτικός ὁ Ἀθα-
λάριχος.)

ΣΚΗΝΗ Δ΄.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ ΜΟΝΟΣ. Εἶτα ΝΙΚΗΤΑΣ, καὶ τέλος ἩΡΑΚΛΕΙΟΣ μετὰ συνοδείας.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πικρῶς ἐθρίγουν πρὸ πικροῦ τὴν μοῖράν μου,
καὶ ὅμως τότε ἤμην ἔτι εὐτυχής.
Περιφρονῶν ἐκείνον, ὅστις ἤρπασε
τὴν κόρην, ἣν ἠγάπων, καὶ ἀνάξιον
αὐτὸν νομίζων τοῦ ἡδέος θησαυροῦ,
ἐφανταζόμην ὅτι ὁ δεσμός αὐτῶν,
πρὸς τὴν καρδίαν ξένος, τὴν ἀνάμνησιν
τοῦ παρελθόντος ἀμυδρῶς ἐπέτρεπε.
Ἄλλ' ἤδη, ἤδη ἤρως ἀναδείκνυται
περίδοξος ἐκείνος, ἡ ὑφήλιος
ἐν καταπλήξει ἄδει ἐπινίκια,
καὶ κλίνω γόνυ θαυμασμοῦ ἐγὼ αὐτός
πρὸ τοῦ γενναίου, μεγαθύμου Ἀνακτος.
Μαρτίνα, ἦθη ἐντελῶς ἠρπάγης μοι,
καὶ φθίνει ἡ ἐσχάτη ἀντανάκλασις
τοῦ χαροποῦ ὀνείρου τῆς νεότητος.

ΝΙΚΗΤΑΣ, εἰσορμῶν.

Ἡμέρα τρισευδαίμων καὶ τρισένδοξος,
καλέ μου Κόμη. Τέλος ἀναπνέομεν.
Ἐταπεινώθη τῶν βαρβάρων ἡ ὀφρὺς,
καὶ χαροπὸν τὸ μέλλον προμηνύεται.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, συνεχόμενος.

Ναί, παρευρέθην εἰς τὴν μάχην ἅπασαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐφώρμησαν γενναίως ὡς παλαίμαχοι,
ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου ὁδητούμενοι,
οἱ πρῶν καὶ τὴν κόνιν ἔτι τρέμοντες
τῶν πολεμίων.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Εἴκοσι μακρῶν ἐτῶν
ἡμέρα τέλος εὐκλεῆς ἐξήλειψε
τὸ αἶσχος μία.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Εἰς τὰ ὄρη ἔφυγεν
ὁ Σάρβαρος, ὀλίγα μόνον λείψανα
τῆς ἀγερώχου διασώσας στρατιάς.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἠλώθη μετὰ ταῦτα τὸ χαράκωμα;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἠλώθη, βρίθον ἀμυθήτων θησαυρῶν.
Ἐξεδικήθη οὕτω ἡ οἰκτρά σφαγὴ
τοῦ Ὀλυμπίου καὶ τῶν ἄλλων Πρέσβων.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τῶν Πρέσβων; Τί λέγεις;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Χθὲς τὸ πένθιμον

ἐκ Βυζαντίου μήνυμα κατέφθασε.
Ἐδείχθη ὁ Σαῖτος πρὸς αὐτοὺς καλὸς
ἐντὸς τοῦ Κράτους, πλὴν εὐθὺς ἀπέρριψε
τὸ προσωπεῖον ἐν Περσίδι. Συλλαβὼν,
καὶ ἀσφαλίσας δι' αἰσchrῶν ἀλύσεων,
ὡς αἰχμαλῶτους τῷ Χοσρόῃ ἤγαγε
τοὺς ἀποστόλους.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ταύτην ἠγοράσαμεν
τὴν προδοσίαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Εὐτυχῶς ἀπέτισε
τῆς ἀνομίας τὴν ποινὴν. Ὁ τύραννος
δικαίως ἐξεμάνη, μόλις ἔμαθε
τῆς Χαλκηδόνος τὴν γνωστὴν συνέντευξιν,
καὶ — «Ἀθλίε, τίς, εἶπε, σοὶ ἐπέτρεψε
Μονάρχου ἄλλου τὴν προσκύνησιν; Πρὸς τί
ἐστάλης; Τούτου σοὶ ἐπέταξα ἐγὼ
τοῦ Ἡρακλείου ἀκριβῶς τὴν σύλληψιν.
Αἰχμάλωτον ἐκείνον ἀλυσίδετον
ἀνέμενον.»

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Υψίστη ἰταμότης.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ναί,
σκιά τοῦ παρελθόντος ἀποτρόπαιος.

Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΩΝ.

δεικνύουσα τὸν Ζόφον, ὃν διέλυσεν
ἡὼς φαιδρῶν ἐλπίδων.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Καὶ ἀγγέλλεται

ἡ τύχη τοῦ Σαΐτου;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ τρισάθλιος
ἐρίφου δίκην ἐξεδάρη, καὶ ἀσκὸς
κατεσκευάσθη ἐκ τοῦ δέρματος.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Φρικτόν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀπαίσιον ἐπίσης καὶ τῶν Πρέσβειν
ἡμῶν τὸ τέλος. Ἀποβλέψας πρὸς αὐτοὺς
ὁ Σάχης — «Τῶν Ῥωμαίων τότε φέισομαι,
ἀνέκραξεν, ὅποταν ἀπαρνήσωνται
τὸν σταυρωθέντα, ὃν Θεὸν ἐβάπτισαν,
καὶ ταπεινῶς τὸν Φοῖβον προσκυνήσωσι.» —

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

ὦ βλασφημία!

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Εἰς εἰρκτὰς ἐρρίφθησαν
δυσώδεις μετὰ τοῦτο. Ὁ Λεόντιος
ἐκεῖ τὸ πνεῦμα εὐσεβῶς παρέδωκε.
Οἱ ἄλλοι δύο ἐφονεύθησαν οἰκτρῶς
δερόμενοι ὡς κύνες.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἀποφῶλιον.

Καὶ οὗτοι ἦσαν ἀντιπρόσωποι σεπτοὶ
τοῦ κραταιοῦ τῆς Ῥώμης Αὐτοκράτορος.
Τοιαύτη ἡ εἰρήνη, ἐξ ἧς ἤλπιζε
τὴν σωτηρίαν ὁ Ἡράκλειος. Οὐαί!
Τὸ βάθος οἶον τῆς ἀβύσσου τῆς στυγνῆς,
εἰς ἣν διετελοῦμεν. Ἰλιγγίασιν
παράγει ἤδη ἀνωθεν ὀρώμενον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πλὴν καὶ ἡδεῖα πόσον ἡ ἐκδίκησις.

(Ἀντηχοῦσιν ἐνθουσιῶδεις ἐπευφημῖαι παρὰ τὸ
στρατόπεδον.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπιστρέφει.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Σπεύσωμεν.

(Ἐν ψ βαίνουσιν εἰς προὔπαντησιν, εἰσέρχεται ὁ
Ἡράκλειος μετὰ πολυαρίθμου συνοδείας. Ὁ Νική-
τας ἀσπάζεται τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὁ Ἀθαλάριχος
κλίνει τὸ γόνυ.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Νικήτα, νίκη, νίκη τέλος εὐκλεῆς!
Γενναῖε Κόμη, εἶδεν αὖθις ἡ Ἴσος
τὸν θρίαμβον τῶν ὅπλων τῶν Ἑλληνικῶν,
καὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἡ σκιά
προσνεύει γηθοσύνης. Τὰς σημαίας μου
ἡ Θεοτόκος ἄνωθεν ἠλόγησε,
καὶ περιτρόμους πρὸ ἐμοῦ ἐσκόρπισε
τοὺς πυρολάτρας ἢ θαυματουργὸς μορφῇ
τοῦ θεανθρώπου. Ἐκ καρδίας ἅπαντας
εὐχαριστῶ. Τὸ θεῖον ἐβαπτίσθητε
λουτρὸν ἐνδόξως, στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ.
Ἡ Μικρασία ἐλυτρώθη ἅπασα,
καὶ ἀπηλλάγη τέλος τὸ Βυζάντιον.
Δοξολογίαν αὐριον τελέσομεν
ἐν κατανύξει, καὶ ἀμέσως ἔπειτα
πρὸς δρόμον ἔστε ἔτοιμοι. Τὰς κορυφὰς
τοῦ Ταύρου ὑπερβάντες, εἰς τὴν εὐφορον
Καππαδοκίαν ἤδη πορευσόμεθα,
ἀκολουθοῦντες τοῦ Πυράμου τὴν φορὰν.
Παρὰ τὸν Ἄλυν ποταμὸν τὸ στράτευμα
διαχειμάζον, ἔσται ἀσφαλέστερον.
(Ἀνευφημῖαι καὶ συγκρούσεις ἀσπίδων. Πίπτει τὸ
διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

Τὰ δώματα τῆς Αὐτοκρατείας. ΜΑΡΙΑ καὶ ΜΑΡΤΙΝΑ. Ἀργότερον ΒΩΝΟΣ.

ΜΑΡΙΑ.

Διπλασιάζει τὴν ὀργὴν μου, πιστεύσον,
ἡ ἡρεμία αὐτὴ ἡ ἀνάλητος,
ἐν ἣ ὁρῶ σε. Πῶς, μακράν σου διαρκῶς
ὁ Αὐτοκράτωρ διαιτᾶται, τῆς ἀρχῆς
ἐπίτροπον ἀφῆκε τὸν ἐπάρατον
τῆς Εὐδοκίας γόνον, ἀντιβασίλεις
ὑπερηφάνως παρ' αὐτῷ δεσπόζουσιν
ὁ ῥαδιοῦργος Βῶνος καὶ ὁ Σέργιος,
κεκηρυγμένοι ἄσπονδοι ἡμῶν ἐχθροί,
καὶ ὁμως σὺ σιγῶσα παραδέχεσαι
τὰ πάντα;

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Κατ' ἀνάγκην, μήτερ,

ΜΑΡΙΑ.

Ἄφες με,

μὴ πλέον μ' ἐρεθίζης· Εἰς τ' Ἀνάκτορα
βιοῦμεν καθειργμένοι ταῦτα πράγματι.
Ἐγὼ Βασιλομήτωρ καὶ Αὐτοῦστα σὺ
ὁρῶμεν εἰς τοῦ Κράτους τὸ πηδάλιον
ἀπλοῦς τοῦ θρόνου δούλους, τοῦ συμφέροντος
ἀκολουθοῦντας τὴν πυξίδα, καὶ ἡμεῖς,
εἰς πάντα ξέναι, γενικῶς μισούμεναι,
τῶν Βλαχερνῶν σπανίως ἐξερχόμεναι,
ἐκ δέους μήπως συριχθῶμεν, ἀπαθῶς
δεχόμεθα ἐν τούτοις τὴν ἀπίστευτον,
ἐσχάτην ταύτην ἐξουθένωσιν.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Φεῦ, τί

δυνάμεθα;

ΜΑΡΙΑ.

Μὴ λέγῃς τοῦτο. Κραταῖον
ἐπὶ τοῦ Ἡρακλείου ἤσκεις γόητρον.
Ἐφ' ὅλα ἔτη ἦν ἀπλοῦς σου εἰλως· ἂν
τὰς πέδας ἥδη ἔθραυσε, σὺ πταίεις, σὺ,
τὴν φλόγα μὴ ἀρκούντως συνδαυλίσασα
τοῦ παραφόρου πάθους· Ἄγε, κάλυφον
τὴν κόμην δι' αἰθάλης τὴν μετάξινον,

τὰς ῥοδοχρόους παρειάς αὐλάκωσον
διὰ πικρῶν δακρύων, τὰ κοράλλινα
καταρωμένη χεῖλη σου πελιδνώσον,
καὶ μάρανον τὸ σῶμα τὸ ἐπέραστον.
Τὸ κάλλος, ὅπλον φοβερόν, ἀπώλεσεν
εἰς ἀναξίας χεῖρας πᾶσαν δύναμιν!

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Εἰπέ, τί θέλεις παρ' ἐμοῦ;

ΜΑΡΙΑ.

Ἀπόστασις

καὶ χρόνος, οὗτοι οἱ ἀμείλικτοι ἐχθροὶ
τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων. Παρ' αὐτῷ
ἂν αἴφνης ἐβλεπέ σε ὁ Ἡρακλεῖος
καὶ αὐθις, ἔχω ἐπὶ σέ πεποιθήσιν,
καὶ τάχιστα πιστεύω εἰς τοὺς πόδας σου.

ΜΑΡΤΙΝΑ, διακόπτουσα αὐτήν.

Φεῦ, ἀπατάσαι, μήτερ. Ἄλλος ἀνθρώπος
κατέστη ἀφ' ἧς ὥρας ἀπεφάσισε
τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, καὶ ὁ Σέργιος
ὑπέδειξε μακρόθεν ὑποφώσκουσαν
τὴν ἱλαρὰν ἐλπίδα τῆς ἀφέσεως.
Πρὶν ἢ ἐκπλεύσῃ, ὡς γνωρίζεις κάλλιστα,
ἐντεύξεις ἐπιμόνως ἐπεζητήσα,
ἀλλ' οὐδεμίαν ἔδωκεν ἀπάντησιν.

ΜΑΡΙΑ.

Καὶ διὰ τοῦτο, οὐδαμῶς ἀγγέλλουσα
τὴν ἀφίξιν σου, εἰς Ἀσίαν σπεύσον σὺ,
περὶ τὸν ἀλαζόνα δέσον τράχηλον
ἀδιασπᾶστος τοὺς λευκοὺς βραχίονας,
καὶ ἀνασσε ὡς πρῶην.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Ἄν δεχθῇ με.

ΜΑΡΙΑ.

τῆς Κιλικίας ὁ φλογώδης ἥλιος,
καὶ τῶν πολέμων ἡ τραχεῖα διαίτα
ἐξάπτουσι τὸ πάθος.

ᾧ

ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΙΟ
ΜΙΓΑΡΟ

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Οἱμοι, μήτέρ μου.

Ὅποιος ἦν ἐγγὺς μου ὁ Ἡρακλεῖος,
καὶ μόλις ἐλυτρώθη τῆς φθοροποιᾶς
ἐκείνης ἐπηρείας, πῶς ἀνέλαμψε,
καὶ περιδόξως εἰς τὸ στάδιον χωρεῖ
τῆς σωτηρίας.

ΜΑΡΙΑ.

Θύγατερ, παραφρονεῖς.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Ὡς ἐκ μακροῦ ληθάργου ἐξυπνήσασα,
ἡ τρυφή Ἄσια πᾶσα ἐκθαμβος
πρὸ τοῦ βαγδαίου κύπτει δορυκτῆτορος,
καὶ τῶν θριάμβων τοὺς παιᾶνας ἀντηχεῖ
ἡ οἰκουμένη, τὸ ἀρχαῖον ὄνειδος
ὑπὸ καθημαγμένας δάφνας κρύπτουσα.

ΜΑΡΙΑ.

Τὸ ἔργον τοῦ Πισίδου σφετερίζεσαι.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Μὴ μὲ ὠθῇς, ὦ μήτερ, εἰς διάβημα
τοιούτον. Οἱμοι, πῶς ὑποδεχθήσεται
ὁ τροπαιοῦχος, χριστεπώνυμος στρατὸς
τῆς ἀδρανείας τὴν οἰκτρὰν ἀπόστολον;

ΜΑΡΙΑ.

Ἡ χρῆσις τῆς ἀτχόνης ποία; Δι' αὐτῆς
εἰς τὰς μεμνημορίας δὸς ἀπάντησιν.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Ἀξία ὄντως αὕτη ἀνταπόδοσις
περικλεῶν ἀγώνων.

ΜΑΡΙΑ.

ᾧ οἰκτεῖρω σε.

Ὀλίγας ὥρας ἐπὶ γῆς ὁ ἀνθρώπος
βίων, φροντίζει πρῶτον περὶ ἑαυτοῦ.
Τὴν ἐθελοθυσίαν τὴν μαμμάκουθον,
καὶ πᾶσας τὰς πομπώδεις ἄλλας ἀρετάς,
δι' ὧν ὑδρωπιάσθη ἡ Κατήχησις,
φρονίμως ἀφες τοῖς πτωχοῖς τῷ πνεύματι,
καὶ ζήτησον σὺ ποῖον τὸ συμφέρον σου.
Τί ὠφελοῦσιν οἱ πομπώδεις θριάμβοι,
καὶ πάσης τῆς Ἀσίας ἡ κατάκτησις,
ἐὰν ἐκλείψῃ οὕτω ἡ ἰσχὺς ἡμῶν;

Τῆς οἰκουμένης προτιμῶ τὸν ὄλεθρον,
καὶ θρόνον ἰδρυμένον εἰς συντρίμματα,
ἐὰν ἐπὶ τοῦ θρόνου τούτου κάθημαι
ἐγὼ καὶ ὄχι ἄλλος.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Ἐχεις σιδηρὰν

καρδίαν.

ΜΑΡΙΑ.

Λάβε ἐξ αὐτῆς παράδειγμα,
ἡ χιτωνίσκον ἔνδυσον ἐπαιτικὸν
τὸ τέκνον σου, καὶ φύγε τὸν λιπόσαρκον
υἱὸν τῆς Εὐδοκίας, ὡς διάδοχον
αὐτὸν πανδήμως πρῶτον προσκυνήσασα.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

ᾧ πώποτε!

ΜΑΡΙΑ.

Πλὴν τούτου φρόντισον καλῶς,
εἰς ἀπροσίτους κρύψου βράχους. Ἀκανθα
ὁ προσφιλέστατος σου Ἡρακλεωνᾶς πικρὰ
εἰς τῶν ἐχθρῶν σου τὸ πλευρόν, καὶ ἂν ποτε
σέ ἴδωσι πεσοῦσαν, τρέμε.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

ᾧ Θεοί!

Ἀναγνωρίζω πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν
τῶν λόγων σου. Τοιαύτη ἡ ἐπάρατος
τῶν Βασιλέων μοῖρα.

ΜΑΡΙΑ.

Τότε πείσθητι.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Ἐπείσθην.

ΜΑΡΙΑ.

Συνοδείας ἔχεις ἀσφαλοῦς
ἀνάγκην. Περί πάντων μυστικώτατα
ἐγὼ φροντίζω. Μετὰ σοῦ παράλαβε
καὶ τὸν υἱόν σου. Ἀπαε κατισχύσασα,
τὸν Πατριάρχην καὶ τὸν Βῶνον πρὸ παντὸς
ὑπόσκαψον.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Τὸ πρᾶγμα δυσχερέστατον.

MARIA.
Μὴ λησμονήσης ὅτι ἀγαθὸς σκοπὸς
πάν μέσον ἀγιάζει. Τὴν διαβολὴν,
καὶ τὴν συκοφαντίαν ἔχει πρόχειρον
γυνὴ ἐπιτηδεῖα.

MARTINA.
Οἱμοι, μῆτέρ μου.
(Διακρίνεται ἐν τῇ προθαλάμῳ προσερχόμενος ὁ
Βῶνος.)

Ὁ Μάγιστρος!

MARIA.
Ἐκεῖνος!

MARTINA.
Οἷα σύμπτωσις.

MARIA.
Ὁ Σατανὰς δεκάκις προτιμότερος.

MARTINA.
Τί θέλει ἄρα;
(Εἰσέρχεται ὁ Βῶνος καὶ προσκλίνει.)

BΩΝΟΣ.
Δέχθητι τὰ σέβη μου,
Ὁ Τρισαυτοῦστα.

MARTINA.
Χαῖρε, Μάγιστρε· καὶ τί
σὲ φέρει ὧδε;

BΩΝΟΣ.
Ἐξ Ἀσίας εὐκλεεῖς
ἀφίχθησαν εἰδήσεις, καὶ προσέρχονται
αὐτὰς κομίζων.

MARIA.
Λέγε. Σὲ ἀκούομεν.

BΩΝΟΣ.
Μετὰ τὴν νίκην τὴν λαμπρὰν τὴν παρ' Ἰσθόν,
οἱ ἄλλοι Στρατηλάται συνεβούλευσαν
στρατείαν εἰς Συρίαν καὶ εἰς Αἴγυπτον,
πρὸς λύτρωσιν καὶ τούτων, ἀλλ' ἐνόησεν
ὁ νοῦς τοῦ Ἡρακλείου ὁ δαιμόνιος
τὸν χρόνον ὅτι οὕτω ἂν κατέτριβεν
εἰς ἄλυσιν φρουρίων, πᾶσαν ἀνεσιν
παρεῖχε τῇ Χοσρόῃ πρὸς ἐξάρτυσιν

μεγάλης ἐκστρατείας, ἧς ἡ ἐκβασίς
βεβαίως ὀλεθρία.

MARTINA.
Ἦν ὁ κίνδυνος
καταφανής.

BΩΝΟΣ.
Πλὴν τοῦτον ἐματαίωσεν
ὁ Αὐτοκράτωρ, συλλαβὼν καὶ παρευθὺς
ἐπιτελέσας ἄλλο μέγα βούλευμα.

MARIA.
Καὶ ποῖον;

BΩΝΟΣ.
Τοῦ πολέμου τὴν μεταφορὰν
εἰς τὴν Περσίαν, τὴν γενναίαν ἔφοδον
ἀντὶ ἀμύνης, τὴν ἐκπόρθησιν αὐτῶν
τῶν κρησφυγέτων τοῦ λυσσῶντος λέοντος,
τὴν ἐντελὴ τοῦ Κράτους τῶν Σασσανιδῶν
καταστροφὴν, καὶ πάντων κυριώτατον,
τοῦ τρισαγίου Εὐλου τὴν διάσωσιν.

MARTINA.
Τί λέγεις;

BΩΝΟΣ.
Ναί, Αὐτοῦστα, χθὲς οἱ σκοτεινοὶ
τοῦ Αὐτοσύλου χρόνοι, αἰσχους ἔμπλεοι,
καὶ σήμερον ἡ δόξα ἡ ἀθάνατος
τοῦ Ἀλεξάνδρου.

MARIA.
Τοὺς σταθμοὺς κατέλιπεν
αὐτοῦ παρὰ τὸν Ἄλυν ὁ Ἡράκλειος;

BΩΝΟΣ.
Τοῦ ἔαρος τὰ πρῶτα μεδιάματα
τὸ σύνθημα ὑπῆρξαν πρὸς ἀνάζευξιν,
καὶ εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἡ συνάντησις.

MARIA κατ' ἰδίαν.
Κατηραμένη ὦρα!

BΩΝΟΣ.
Ὅροπέδιον
ἐγκλείουσιν ὁ Ταῦρος καὶ ὁ Καύκασος
εὐρὺ καὶ πανταχόθεν δυσεπίβατον,
τὴν Ἀρμενίαν. Διελθὼν τὴν Λαζικήν,
ἀφ' οὗ ἐκ Τραπεζοῦντος εἰς τοῦ Φάσιδος

τὰς ἐκβολὰς ἀφίχθη, καὶ παρέκαμψε
τὸν Πόντον, πάντα συνεκέντρωσεν ἐκεῖ
τῶν περιοίκων τὰ γενναῖα τάγματα,
καὶ ὡς Ζοφῶδες νέφος εἰς τὰ ὑψηλὰ
ἐκεῖνα ὄρη ἐκρεμάσθη, ἀπειλοῦν
δι' ἀκαθέκτου τὴν Ἀσίαν κλύδωνος.

MARTINA.
Πρὸ δισχιλίων χρόνων ἠκολούθησαν
οἱ Ἀργοναῦται τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν.

BΩΝΟΣ.
Ἐκ Κιλικίας ἐνωρίς κατέφθασαν
οἱ κατὰ τοῦ Σαρβάρου θριαμβεύσαντες,
καὶ τὰς σημαίας τοῦ Σταυροῦ περιχαρεῖς
ὄρωντες, ἦλθον οἱ Λαζοί, οἱ Ἰβηρες,
οἱ Ἀλβανοὶ τοξόται, καὶ οἱ Ἀβασγοί,
πασίγνωστοι ὡς νέοι ἵπποκένταυροι.

MARIA.
Ἐκεῖ διάγει ἔτι ὁ Ἡράκλειος;

BΩΝΟΣ.
Οὐχί. Ταχέως πάντας ἐξεγύμνασε
τοὺς ἐπικούρους, καὶ κατῆλθε φοβερός
πρὸς τὸν Ἀράξην.

MARIA κατ' ἰδίαν τῇ Μαρτίνῃ.
Ἦδη τοὺς καρποὺς ὄρας
τῶν δισταγμῶν σου.

BΩΝΟΣ.
Πρὸ αὐτοῦ περικαλλὲς
ἠπλοῦτο τῆς Μηδίας Ἀτροπατηνῆς
ἡ πεδιάς, τῶν Μάγων χώρα ἱερά,
πατρίς τοῦ Ζωροάστρου. Εἰς παράδεισον
παρὰ τὴν Γάζαν, τὴν πρωτεύουσάν αὐτῆς,
διάγει ὁ Χοσρόης, ὅπου θησαυρός
τοῦ Κροίσου μέγας ἐφυλάττετο ποτέ,
καὶ ἄλλος ἀπειράκις τιμιώτερος,
τοῦ θεανθρώπου ὁ τρισαγίος Σταυρός.

MARTINA.
Ἀλύμαντος;

BΩΝΟΣ.
Καθ' ὅλα, ναί, ἀλύμαντος.
Πρεσβείαν τότε τῇ Χοσρόῃ ἐπέμψεν
ἀτέρωχον ὁ Ἄναξ, καὶ διάφορον

τῆς πρώην λίαν, ἀλλ' ἐκεῖνος αὐθαδῶς
ἀπήντησε, καὶ ἅμα τεσσαράκοντα
συλλέξας χιλιάδας, συνεκέντρωσεν
αὐτὰς παρὰ τὴν Γάζαν, καὶ τὸν Σάρβαρον
ἐκ Βιθυνίας ἀνεκάλεσεν εὐθύς.

MARTINA.
Πλὴν ἐκυκλοῦντο οὕτω οἱ ἡμέτεροι.

BΩΝΟΣ.
Καὶ ὅμως τοῦτο μόνον ἐξηρέθισε
τοῦ Βασιλέως τὴν ἀκάθεκτον ὁρμὴν,
καὶ διαβὰς τὸ ρεῦμα, εἰσεχώρησεν
εἰς τῆς Μηδίας τὰ ἐνδότερα.

MARIA.
Δεινὸν
τὸ τόλμημα νομίζω.

BΩΝΟΣ.
Ἀκατάσχετος
προέβη καταστρέφων ὁ στρατὸς ἡμῶν.
Τὰς κώμας, τὰ χωρία κατεβρόχθιζον
αἱ ἀδηφάγοι φλόγες, ἀνετρέποντο
τὰ μυσάρια τεμένη τῶν Φοιβολατρῶν,
τὸ πῦρ τῶν Μάγων πανταχοῦ ἐσβέννυτο,
καὶ ἡ πλημμύρα οὕτω τέλος ἐφθασεν
ἐγγὺς τῆς Γάζης.

MARTINA.
Εὐγε, ὦ Ἡράκλειε.

BΩΝΟΣ.
Ἄλλ' ἡ δειλία τοῦ Χοσρόου δυστυχῶς
βεβαίαν νίκην καὶ λαμπρὰν ὑπέκλεψε.
Τῆς Βίγλας ἐξελεύσεως πρώτης, ἐπέμψεν
γενναῖον σῶμα κατ' αὐτῆς Σαρακηνῶν
ὁ Ἄναξ, ὅπερ ἐντελῶς κατέκοψεν
αὐτήν, καὶ τὸν Σατράπην ἠχμαλῶτισε.

MARTINA.
Ἀρχὴ ἀρίστη.

BΩΝΟΣ.
Ναί, πλὴν ἅμα ἔμαθε
τὴν τύχην ταύτην τῆς βασιλικῆς φρουράς,
ὠχρὸς καὶ τρέμων ὁ Χοσρόης ἐφυγεν
εἰς Δασταγέρδην.

ΜΑΡΙΑ.

Αἰσχος.

ΒΩΝΟΣ.

Ἦκολούθησεν αὐτὸν ὁ Ἄναξ, τοὺς φυγάδας ἀναιρῶν, καὶ χιλιάδας ὄλας συλλαβῶν ἐχθρῶν, μεθ' ὃ εἰς Γάζαν παρευθὺς ἐπέστρεψε, τοὺς ἀμυθήτους κατακτῆσας θησαυρούς. Ἄλλ' οἶμοι, ταύτην τὴν χαρὰν ἐμάρανεν ἡ βεβαιότης ὅτι ὁ κοσμόλεθρος Χοσρόης, φεύγων, μετ' αὐτοῦ παρέλαβε τὸ θεῖον ἔυλον.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Δεινοτάτη συμφορά.

ΒΩΝΟΣ.

Ναὸς ὑπάρχει τοῦ Ἡλίου σεβαστὸς ἐν Γάζῃ. Τοῦτον, ἐκμανεῖς, ἐνέπρησεν ὁ Βασιλεὺς, ἀλλ' οἷον εὖρε βδέλυγμα. Σφαιροειδὴ τὴν στέγην ὥσπερ οὐρανόν, καὶ τοῦ Χοσρόου ἐν τῇ μέσῃ εἰδωλόν, λατρεῦον τὴν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον, ἐν ᾧ χορεῖται σκηπτροφόρων παρ' αὐτὸν προσέκλινον ἀγγέλων. Τὸ δὲ χεῖριστον, ὁ θεομάχος μηχανὰς ὑπέκρουσε, δι' ὧν βροντάς, ὡς ἄλλος Ζεὺς ἐρίγδουπος, καὶ ἀστραπάς, καὶ ὄμβρον, κατὰ βούλησιν ἀπεμιμείτο.

ΜΑΡΙΑ.

Τόλμη αὕτη μυσάρᾳ.

ΒΩΝΟΣ.

Τὴν Γάζαν εἰς τὰς φλόγας πᾶσαν παραδούς, πρὸς τὴν πατρίδα μετὰ ταῦτα ἔσπευσε τοῦ Ζωροάστρου, ἦν καλοῦσι Θηβαρμαῖς, ὁ Ἄναξ, πόλιν ἱεράν, περίπυστον καὶ ταύτην κεκτημένην τοῦ πυρὸς Ναόν, ἦν ἐκ θεμέθλων παρευθὺς ἀνέσκαψε.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Ἐξειδικήθη οὕτω ἡ ἐκπόρθησις τῶν Ἱεροσολύμων.

ΜΑΡΙΑ.

Καὶ ποῦ μένει νῦν

ὁ Βασιλεὺς;

ΒΩΝΟΣ.

Ἀνάνδρως ἔτι φεύγοντα διώκει τὸν Χοσρόην εἰς τὰς ἰσχυράς τῶν Μήδων δυσχωρίας, θραύει ἅπαντας αὐτοῦ τοὺς ἀνδριάντας, καὶ ἀνηλεῶς πορθεῖ τὰς πόλεις.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Λέγουσιν οἱ ἄγγελοι περὶ τοῦ μέλλοντός τι;

ΒΩΝΟΣ.

Στρατηγοὶ τινες κατὰ τῆς Κτησιφώντος συνεβούλευσαν, τῆς περιδόξου πρωτευούσης τῶν Περσῶν, ταχείαν ἐκστρατείαν· ἀλλ' ἀντέκρουσε τὴν γνώμην ταύτην ὁ κλεινὸς Ἡράκλειος. Νηστεῖαν διατάξας πρὸς ἐξάγνισιν τριήμερον, τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον συνεβουλεύθη τότε καὶ διέταξε, συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν ἐρμηνευτῶν, ἐν Ἀλβανίᾳ πρόσκαιρον ἀνάπαυαν. Ἐκεῖθεν αἱ εἰδήσεις ἐξεπέμφθησαν.

ΜΑΡΙΑ.

Καὶ πόση ἄρα αὕτη ἡ ἀνακωχή;

ΒΩΝΟΣ.

Ὡ σύντομος βεβαίως. Διὰ πράξεως ἐξόχως φιλανθρωποῦ ἐπεσφράγισε τοσαῦτα κλέη ὁ Μονάρχης. Παμπληθεῖς συνάξας αἰχμαλώτους, ἀναβαίνοντας εἰς πέντε μυριάδας, ἡλευθέρωσεν, ἀφ' οὗ προθύμως περιέθαλψεν αὐτούς.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Πολλῶν τροπαίων τοῦτο κρείττον.

ΒΩΝΟΣ.

Δάκρυα, τὸν ῥύστην ἐξυμνοῦντες, πάντες ἔχον, ἐν ᾧ ἐξ ἄλλου ἔκραζον ἀνάθεμα τῇ κοσμολέθρῃ τῆς Περσίας Ἀνακτι.

ΜΑΡΙΑ, εἰρωνικῶς.

Τοιαῦται πράξεις τὴν Ἑδὴμ ἀνοίγουσι.

ΒΩΝΟΣ.

Ἡ Σύγκλητος, Αὐγοῦστα, τὴν φωτόχυσιν τῆς πρωτευούσης πάσης ἀπέφασισεν ἐπὶ ταῖς νίκαις ταύταις, καὶ διέταξε δοξολογίαν πάνδημον δι' αὐρίον.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Γνωρίζεις ὅτι, ἀσθενοῦσα διαρκῶς, οὐδόλως καταλείπω τὰ Βασίλεια.

ΜΑΡΙΑ.

Εἰς πᾶσαν χρεῖαν πρόχειρος ὑπόκειται ὁ ἐστεμμένος μεῖραξ· τοῦτον κάλεσον.

ΒΩΝΟΣ.

Καθήκον ἐκτελέσας, ἀποσύρομαι.

Τὰ σέβη μου, Αὐγοῦστα, τὰ βαθύτατα.

(Προσκλίνει ἐδαφιαίως, καὶ ἀποσύρεται. Πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

Τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἡρακλείου πρὸ τῆς ὀχυρᾶς κώμης τῶν Σουλβανῶν, παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Καυκάσου ἐν Ἀλβανίᾳ. Ἐπὶ τοῦ μετασκηνίου φαίνεται τὸ φρούριον, ὑπὲρ ὃ πυργοῦνται τὰ χιονοσκεπῆ ὄρη. Χειμῶν βαθύς. Διάφοροι στρατιῶται, ἐν οἷς ὁ ΣΑΠΦΗΡΗΣ, ὁ ΒΟΥΣΑΣ, ὁ ΕΛΠΙΔΙΟΣ, ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ καὶ ἡ ΓΟΡΔΙΑ, παίζουν, βαλλόμενοι διὰ βῶλων χιόνος. Ἀργότερον ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ, καὶ ὁ ΘΕΟΔΩΡΟΣ μετὰ τῶν Σχολαρίων.

ΓΟΡΔΙΑ.

Κτυπάτε τὸν Σεισμόν, κτυπάτε.

(Πάντες βαλλοῦσι κατ' αὐτοῦ.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἐ, ἡσυχάσατε πλέον. Εἰς τοιοῦτους ἀγῶνας εἰσθε περίφημοι. Ἄλλ' ὅταν ὀρμώσιν οἱ Πέρσαι, ὅταν ἐγὼ προκινδυνεύω ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ποῦ κρύπτεσθε;

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἴσως εἰς τὸ στρατόπεδον, ὡς σὺ παρὰ τὴν Ἰσάσιν. (Γέλως.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Εἰς τὰ στρατόπεδον, λέγει; Σεισμός καὶ τρόμος! Ἐμὲ ὄνειδίζεις.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ, σκυπτικῶς.

Ὁ Θερσίτης τὸν Ἀχιλλέα.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τὸν Ἀχιλλέα, μάλιστα. Μείνε, δαϊλέ, μείνε· παρατάξου.

(Δράττει ὄγκον ἐκ πάγου καὶ ὀρμῇ κατ' αὐτοῦ.)

ΒΟΥΣΑΣ.

Βοήθειαν, βοήθειαν! Ὁ Σεισμός ἔκοψε τὰ πρᾶσα.

(Κρύπτεται γελῶν ὀπισθεν τῶν ἄλλων.)

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ὁ Σαμφῶν τρέπει τοὺς Φιλισταίους. Ζήτη ἡ σιαγὼν τοῦ ὄνου.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὅχι, τί νομίζετε; Μὴ κρύπτεσαι, ἀνάνδρε, μὴ κρύπτεσαι.

ΓΟΡΔΙΑ.

Φανοῦ μέγας, Σεισμέ. Συγχώρησε τὸ ἁμάρτημα.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ποτέ. Αἶμα, αἶμα!

ΓΟΡΔΙΑ.

Σὲ παρακαλῶ.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τότε πρὸς χάριν σου. Ἄλλ' ἄς προσέχη ἄλλοτε.

ΒΟΥΣΑΣ, κλίνων πρὸ αὐτοῦ τὸ γόνυ.

Ἄξιός ὁ μισθός σου.

ΣΕΙΣΜΟΣ, ἀνεγείρων αὐτὸν μεγαλοπρεπῶς.

Ὑπαγε, τέκνον, ἐν εἰρήνῃ. Ἄν θέλῃς μάλιστα σὲ συνοδεύω. Ἐβαρύνθην βλέπων αὐτὸ τὸ παλαιοφρούριον. Καὶ ἡ φλογερὰ Ἀσία; Ἀλλή κακοήθεια. Χιόνες καὶ πάγοι· ψυχὸς ἐξώτατον (Τρέμει καὶ τρίβει τὰς χεῖρας.)

Θερμαινόμεθα εἰς τὰ βλέμματα τῆς Γορδίας, ἄλλως ἀλοίμονον εἰς ἡμᾶς.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ὁ ἀληθὴς στρατιώτης ἀρέσκεται εἰς τὸς κακουχίας.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μάλιστα, μάλιστα. Ἄλλ' ἔχω ἀνάγκην δύο τριῶν ἐφόδων, ὅπως αὐξήσω τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος.

ΒΟΥΣΑΣ.

Τὸ πιστεύω. Σὺ ἔμεινες μετὰ τῆς ὀπισθοφυλακῆς ἐν Μηδία, καὶ προχθὲς ἔφθασες ῥοδοκόκκινος. Ἄλλ' ἡμεῖς ἔκτοτε διηγύσαμεν χιλίους παρασάγγας, καὶ μόλις παρήλθεν ἡμέρα ἀνευ μάχης καὶ νίκης.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μικρά πράγματα, μικρά πράγματα!

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἄ, τοῦτο νοστιμώτατον. Μικρά, λέγεις; Ἀκουσον καὶ φρίξον. Μόλις ἐξήλθομεν τῆς Ἀτροπατηνῆς, ἀπηντήσαμεν τὸν ἀγέρωχον Σαραβλαγᾶν. Ὁ Χοσρόης, ἔξω φρενῶν διὰ τὰ παρελθόντα δυστυχήματα, ἔπεμπε τὰ λαμπρότερα τῆς Περσίας τάγματα, τοὺς λεγομένους Ἀθανάτους ἢ Χοσροηγένας, καὶ τοὺς Περοζίτας.

ΓΟΡΔΙΑ.

Καὶ ὅμως τόση τοῦ Βασιλέως ἡ φήμη, ὥστε, μόλις ἐπλησιάσαμεν, κατέφυγον εἰς τὰ βουνὰ καὶ τὰς κλεισούρας.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἴσως μὲ ὑπέθετον εἰς τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ὁ Ἡράκλειος, περιφρονήσας αὐτοὺς, ἀπεφάσισε τὴν ἄμεσον κατὰ τοῦ Χοσρόου ἐπίθεσιν.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Θὰ εἴχομεν αὐτὸν σήμερον αἰχμάλωτον, πορθήσαντες τὴν λαμπρὰν Κτησιφώντα, ἀλλ' ἠμπόδισαν ἡμᾶς οἱ κατηραμένοι ἐπίκουροι, οἱ Λαῖοι, οἱ Ἀβασγοί, καὶ οἱ Ἰβηρες, ἀπειλοῦντες διαρκῶς δι' ἀνταρσίας.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Μάτην ἐξήγει ὁ Βασιλεὺς ὅτι, ἐν ᾧ οἱ Πέρσαι ἐπλανῶντο εἰς τὰ ὄρη, ἠδυνάμεθα ἡμεῖς νὰ εἰσβάλωμεν ὡς καταρράκτης εἰς αὐτὴν τὴν Περσίαν. Ἐκεῖνοι δὲν ἤκουον.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἀπητεῖτο χεὶρ στιβαρά.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Πικρῶς ὅμως μετενόησαν, ὅτε ἤκουσαν ὅτι ὁ Σάρβαρος, προφθάσας οὕτω, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀρμενίαν, καὶ ὅτι ἐπέκειτο ἡ ἐνωσις αὐτοῦ μετὰ τοῦ Σαραβλαγᾶ, παρὰ τὴν σύρροιν τοῦ Κύρου καὶ τοῦ Ἀράξου.

ΒΟΥΣΑΣ.

Τὴν αὐθάδειαν διεδέχθη τότε ὁ τρόμος, καὶ πεσόντες μετὰ δακρύων εἰς τοὺς πόδας τοῦ Βασιλέως. — "Δός, ἔκραζον, Δέσποτα, τὰς χεῖράς σου, πρὶν ἢ ἀπολεσθῶμεν οἱ ἄθλιοι. Ἐπικατάρατοι οἱ δοῦλοι οἱ παρακούντες τὰ βουλευματα τοῦ Δεσπότη. Διάτασσε καὶ τυφλῶς ἀκολουθοῦμεν." —

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὁ ἀληθῶς γενναῖος οὐδέποτε ταπεινοῦται.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ὁ Ἡράκλειος, περιχαρὴς, ὤρμησε τότε κατὰ τοῦ Σαραβλαγᾶ, πρὶν ἢ ἐνωθῇ μετὰ τοῦ Σαρβάρου.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἐκεῖ σὲ ἤθελα, Σεισμέ. Μάχαι τὴν ἡμέραν, μάχαι τὴν νύκτα. Ὡς ἀτέλη λύκων ἐφευγον οἱ Πέρσαι, καὶ ἡμεῖς κατόπιν. Ἀλλὰ τέλος διεσπάρησαν περίτρομοι, καὶ τότε ὁ Ἡράκλειος, περιφρονήσας αὐτοὺς, ἔσπευσε καὶ πάλιν κατὰ τοῦ Χοσρόου.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Εἰς τοῦτο καλῶς ἐποίησε.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἡ ὀριστικὴ νίκη ἐφαίνετο προσεχῆς, ἀλλ' ὁ μέγας Βασιλεὺς, ἀντίπαλος πράγματι ἀξίος τοῦ Ἡρακλείου, ἔπεμψε καὶ τρίτην στρατιάν ὑπὸ τὸν Σαὴν.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μεγάλῃ ἀναίδεια.

ΓΟΡΔΙΑ.

Τότε πάλιν ἐθαυματούργησεν ὁ Αὐτοκράτωρ. Ἐν ᾧ οἱ Πέρσαι ἠτοιμάζοντο διὰ τὸ πρῶτ', ἡμεῖς τὸ ἐστρίψαμεν, καὶ βαδίσαντες ὅλην νύκτα, ἐχαρακώθημεν εἰς πεδῖον χλοηφόρον.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Λαμπρὸν ἀνδραγάθημα. Εὖγε, τῇ ἀληθείᾳ. Ἄν ἤμην ἐγὼ Στρατάρχης θὰ κατέστρεφον τοὺς ἐχθρούς.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ναί, πλήν, χάριτι θεῖα, δὲν ἦσο. Οἱ Πέρσαι, νομίσαντες ὅτι φεύγομεν, ἤρχισαν ἀκόσμως ἐλαύνοντες, καὶ τότε ὁ Ἡράκλειος, καταλαβὼν λόφον ἀλσώδη, καὶ ὀρμήσας, αἰφνης, τρέπει αὐτοὺς λαμπρῶς διὰ τῶν φαράγγων, καὶ προξενεῖ φθορὰν φοβερὰν.

ΓΟΡΔΙΑ.

Μεταξὺ τῶν πρώτων ἔπεσεν ὁ Σαραβλαγᾶς.

ΒΟΥΣΑΣ.

Οὐδὲ ἤρκεσε τοῦτο. Τὸ πρῶτ' ἔφθασεν ὁ Σαὴν, ὅπως συμμετάσχη τοῦ ἀγῶνος, καὶ ἀπέμεινε κατάπληκτος ὅτε εἶδε τὴν συμβᾶσαν καταστροφὴν.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἡμεῖς ἡμεθα κατάκοποι ἐκ τῆς διώξεως, ἀλλ' αἰφνης ἤχησε πάλιν τὸ ἐμβατήριον, καὶ πρῶτος ὁ Ἡράκλειος, ἄγων τοὺς Καταφράκτους, ἐπετέθη κατὰ τῶν βαρβάρων.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἡ νέα μάχη μόλις διήρκεσε μίαν ὥραν, καὶ ὁ Σαὴν ἐτράπη, ὡς οἱ δύο ἄλλοι, εἰς αἰσχρὰν φυγὴν.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἀπώλεσε τὸ ἥμισυ τῆς δυνάμεως, καὶ ὅλον τὸ τοῦλδον, ἢ τὴν συσκευὴν, ὡς ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Καὶ οὕτω, φίλε Σεισμέ, τρεῖς λαμπραὶ στρατιαί, πᾶσα τῆς Ἀσίας ἡ ἰσχύς καὶ ἡ δόξα, κατεστράφησαν ἐντὸς μιᾶς νυκτός. Εἰς ταῦτα τί λέγεις;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἐκφράζω τὴν ὑψηλὴν μου εὐαρέσκεϊαν. Κατὶ ἐπράξατε.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐπαινοὶ ἐκ τοιοῦτου στόματος ἀξίζουσι στέφανον δάφνης.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἀκουσε καὶ τὰ ἐπίλοιπα. Ὁ Σάρβαρος καὶ ὁ Σαὴν, συνάξαντες τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ, ἐπετέθησαν πάλιν ἠνωμένοι καθ' ἡμῶν.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τίς πταίει; Ἐπρεπε νὰ τοὺς φονεύσητε ὅλους.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐξαντληθεὶς, ἐτράπη πρὸς τὸν Καύκασον καὶ τὴν χώραν τῶν Οὐννων, ὅπως συλλέξῃ ἐπικουρίας.

ΓΟΡΔΙΑ.

Τί φοβεραὶ ἡμέραι. Κρημνοὶ καὶ βράχοι, ἥλιος φοβερός, δίψα καὶ πείνα, καὶ πορεῖαι ἀδιάκοποι, διότι οἱ Πέρσαι δεκαπλάσιοι ἠκολούθουν κατὰ πόδας.

ΒΟΥΣΑΣ.

Τότε ἐστασίασαν οἱ Λαῖοι καὶ Ἀβασγοί, καὶ ἀπῆλθον ὀριστικῶς εἰς τὰ ἴδια.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Οὐδέποτε ἀνεδείχθη ἡρωϊκώτερος ὁ νέος Ἀλέξανδρος. Ὁ Σαὴν, μαθὼν τὴν ἀνταρσίαν, ὤρμησε περιχαρὴς. Ἄλλ' ὁ Ἡράκλειος, συνάξας τὸν στρατόν, — "Μὴ φοβῆσθε τὸ πλῆθος, εἶπεν, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. Σὺν Θεῷ, εἰς ἡμῶν ἀξίζει χιλίους. Ἡ ἀποχώρησις ἀβεβαίων συμμάχων ὠφελεῖ μᾶλλον ἢ βλάπτει. Θύσωμεν ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἀδελφῶν. Λάβωμεν στέφανον μαρτυρικόν, οὗ ἔσται αἶδιον τὸ κλέος παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις. Ἐκεῖ ἐπάνω ἀναμένει ἡμᾶς ἡ ἀμοιβή." —

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἐκεῖ ἐπάνω, μάλιστα. Μόνον ἡ ἀναβάθρα λείπει. Ζήσε, ἢ μᾶλλον ψόφησε, μαυρέ μου, νὰ φᾶς τριφύλλι.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐνθυμείσθε τὸν παράφορον ἐνθουσιασμόν εἰς τοὺς λόγους τούτους. Πολλοὶ ἐκλαιον, ἄλλοι κατεφίλουν τὴν χλαμύδα τοῦ Βασιλέως, καὶ ἄλλοι τὰς ἱερὰς εἰκόνας.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἐν τούτοις, δοθέντος τοῦ συνθήματος, παρετάχθημεν, καὶ ἡ δρᾶς ἐκείνη ἀντέστη δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, πρωταγωνιστοῦντος τοῦ Ἀνακτος, κατὰ τῶν μανιωδῶν ἐπιθέσεων τῶν βαρβάρων.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἄμα ἐνύκτωσε διέβημεν τὸν Κύρον, ἀλλ' οἱ Πέρσαι ἠκολούθουν πάντοτε.

ΒΟΥΣΑΣ.

Τότε ἀπεδείχθη ὅτι ἔχομεν μεθ' ἡμῶν τὴν θεῖαν χάριν. Ἐν ᾧ κατεδίωκεν ὁ Σάρβαρος, ὁ Σαὴν ἔσπευσε διὰ συντομωτέρας ὁδοῦ εἰς Περσαρμενίαν.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ὁ κίνδυνος ἦν φοβερός. Ἡμεθα ὀλίγοι καὶ κατάκοποι ἐξ ἀδιαλείπτων ἀγώνων, ἂν δ' ἐκυκλούμεθα, ὁ ὀλεθρος βέβαιος. Ἀλλ' ὁ Σαὴν, ἐμπεσὼν εἰς τόπους τελματώδεις, καὶ μάτην πλανώμενος, κατεστράφη.

ΓΟΡΔΙΑ.

Πρεσβείαις τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας. Εἰς ἐκείνην ὀφείλομεν τὴν σωτηρίαν.

ΒΟΥΣΑΣ.

Καὶ οὕτως ἐφθάσαμεν ἐνταῦθα, ὅπου τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Ὁ Σάρβαρος, καίτοι συμπληρώσας τὴν δύναμιν αὐτοῦ, τρέμει ἤδη πρὸ ἡμῶν, καὶ κατέφυγεν εἰς τὸ φρούριον ἐκεῖνο.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὅπου τριῶνται καὶ πίνει, ἐν ᾧ ἡμεῖς παγόμεν. Ὁραία διασκέδασις.

ΓΟΡΔΙΑ.

Εἰς τοῦτο ἔχεις δίκαιον. Διὰ τί διαχειμάζομεν εἰς τὴν Σκυθίαν αὐτὴν δὲν ἐννοῶ.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Οἱ Πέρσαι, ἡσυχοὶ πλέον, ἤρχισαν σκορπιζόμενοι. Ἴσως ὁ Αὐτοκράτωρ μελετᾷ τὴν ἐφοδον.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τί λέγεις; Ὁνειρεύεσαι; Ἐφοδος εἰς τοὺς βράχους ἐκείνους.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Καὶ διὰ τί ὄχι;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Διὰ τί; Διότι εἴμεθα προωρισμένοι ὡς παῖς τὸν διὰ τοὺς λύκους καὶ τὰς υἱάνας. Ὅλην τὴν νύκτα ὠρύονται περὶ τὸ στρατόπεδον, ὡς νὰ κρᾶζωσι — "Σεισμέ, Σεισμέ, ἐτοιμάσου". — (Ἀντηχεῖ αἶφνης θόρυβος μάχης. Σαλπισμοὶ καὶ ἀλαλαγμοί. Σόγχυσις. Τινὲς ἐξορμῶσιν, ἐν οἷς ὁ ΕΛΠΙΔΙΟΣ καὶ ὁ ΒΟΥΣΑΣ. Ἄλλοι προστρέχουσιν ἐν ἀταξίᾳ.)

ΓΟΡΔΙΑ.

Βεβαίως ἐξοδος τῶν Περσῶν.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Τόσον ἔξαιφνα φαίνεται ἀπίστευτον.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἀπωλέσθημεν, κατεστράφημεν! Φύγετε! φύγετε!

ΓΟΡΔΙΑ.

Σίγα! ἐτρελλάθης;

ΣΕΙΣΜΟΣ, πίπτων ἐπὶ τῶν γονάτων.

Κύριε ἐλέησον, Παναγία Δέσποινα, σῶσον ἡμᾶς. Σῶσον τοῦλάχιστον ἐμέ.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ, εἰφουλκόν.

Σίγα, δειλὲ, ἢ σὲ σχίζω εἰς δύο. Ἀρκεῖ αὐτὸς ὅπως φοβίσῃ ὅλον τὸ στρατόπεδον.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Συγχαρήσατέ με ὡς συγχαρῶ ὑμᾶς. ὦ συμφορά, συμφορά! Αὐτὰ εἶνε ριποκίνδυνα πράγματα. Ὀλίγον μακρότερα τί ἐπείραζε;

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Σιώπα σὲ λέγω, ἢ μὰ τὸν Θεόν... (Εἰσέρχεται ὁ Ἀθαλάριχος. Ὁ Σεισμός ἐγείρεται.)

ΠΟΛΛΟΙ.

Ὁ Ἀθαλάριχος! ὁ Κόμης!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἡσυχάσατε, στρατιῶται. Τὸ χαράκιμα εἶνε ἀσφαλές. Ἡμεῖς ἐπετέθημεν κατὰ τῶν Περσῶν.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἡμεῖς, ὦ Κόμης!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Μάλιστα ἡμεῖς. Τὸ σχέδιον ἐτηρήθη μυστικώτατον. Ὁ Αὐτοκράτωρ παρέλαβε μόνον τοὺς ἐκλεκτοτέρους τῶν ἱππέων, καὶ μέρος τῶν Σχολαρίων ὑπὸ τὸν Θεόδωρον. Ἡ μικρὰ δύναμις διηρέθη εἰς δύο, καὶ ὤρμησε συγχρόνως κατὰ τοῦ φρουρίου, καθ' ἣν ὥραν οἱ Ἀσιᾶται κοιμῶνται μετὰ τὸ δεῖπνον.

ΠΟΛΛΟΙ.

Ζήτω ὁ Αὐτοκράτωρ. Ζήτω!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Διανύσας ὡς κεραυνὸς τὸ μεχρὶ τοῦ φρουρίου διάστημα, ἐφθασεν ὑπὸ τὰ τεῖχη, καὶ τότε ἤρχισεν ἀμέσως ἡ ἐφοδος. Ἦδη οἱ ἡμέτεροι εὐρίσκονται ἐν τῇ πόλει.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ὁ Θεὸς μετ' αὐτῶν.

ΒΟΥΣΑΣ, εἰσορμῶν.

Ἐκομίσθησαν τραυματίαι. Διεξάγεται ἀγὼν μανιωδής. Οἱ Πέρσαι κατέφυγον εἰς τὰς στέγας, καὶ ἀμύνονται ὡς ἀπέλπιδες. Ἀλλ' ὁ Ἡράκλειος πυρπολεῖ τὰς οἰκίας. Ὁ θρήνος τῶν γυναικῶν καὶ τῶν θνησκόντων εὐκρινῶς ἀκούεται.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Καὶ ἡμεῖς μένομεν μακρὰν τοῦ λαμπροῦ τούτου ἀγώνος.

ΒΟΥΣΑΣ.

Πόσον εὐτυχεῖς οἱ ἱππεῖς. Πάντοτε προπορεύονται.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ, εἰσορμῶν.

Νίκη, νίκη! Οἱ ἐχθροὶ ἤνοιξαν τὰς πύλας καὶ φεύγουσιν ἄθροοι, ἀλλ' οἱ πλείστοι κατακόπτονται. Ὁ Σάρβαρος διεξέφυγεν ἐπὶ ταχυτάτου ἵππου, γυμνὸς καὶ ἀνυπόδητος. Πᾶσαι αὐτοῦ αἱ γυναῖκες συνελήφθησαν.

ΠΟΛΛΟΙ.

Ζήτω! Ζήτω!

(Προστρέχει ὁ Πισίδης μετ' ἄλλων τινῶν.)

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Εἰδήσεις φοβεραὶ. Ὁ Αὐτοκράτωρ κινδυνεύει! Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐκυκλώθη!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τί λέγεις, πρὸς Θεοῦ;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἰππεύων τὸν Δόρκωνα, εἰσεχώρησε μετὰ δρακὸς Σχολαρίων μέχρι τοῦ κέντρου τῆς πόλεως, ἀλλ' ἐκεῖ περιεβλήθη ὑπὸ τῶν φλογῶν. Ὁ Κουροπαλάτης Νικήτας καταβάλλει ὑπερανθρώπους προσπάθειας ὅπως φθάσῃ μέχρις αὐτοῦ, ἀλλὰ κωλύεται ὑπὸ τῶν φλογῶν καὶ τῶν ἐρειπίων.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Σπεύσωμεν καὶ ἡμεῖς.

ΒΟΥΣΑΣ.

Σπεύσωμεν πάντες.

ΠΙΣΙΔΗΣ, δεικνύων τὸν οὐρανόν.

Εἰς μάτην. Ἐκεῖ μόνον ὑπάρχει πλέον ἐλπίς. Εἰς τὰ γόνατα, τέκνα, εἰς τὰ γόνατα. (Πάντες κλίνουν τὸ τόνον ἐν κατανύξει.) Λυπήθητι, Κύριε, τὸν λαόν σου καὶ σῶσον τὸν πιστὸν ὑπέρμαχον τοῦ Σταυροῦ. Ἐκτεῖνον τὴν δεξιάν σου ἐπὶ τοῦ κεχρισμένου δούλου σου, τοῦ τιθέντος τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν προβάτων, ὅτι σοῦ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα εἰς αἰῶνας αἰώνων.

(Ἦχοι σάλπιγγος.)

ΠΟΛΛΟΙ.

Τὸ ἀνακλητήριον. Τὸ ἀνακλητήριον. (Ἐγείρονται πάντες.)

ΑΛΛΟΙ.

Ὁ ἀγὼν ἐκρίθη.

ΑΛΛΟΙ.

Ἐπιστρέφουσιν οἱ ἡμέτεροι. (Ἀντηχοῦσι παιᾶνες τοῦ ἐπανακαμπτοντος στρατοῦ.)

ΒΟΥΣΑΣ.

Παιᾶνες χαρμόσυνοι.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐσώθη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Χάρις αἰδῖος τῷ ποιητῇ τῶν ὧλων.
(Εἰσέρχεται, προπορευομένης τῆς μουσικῆς, ὁ Θεόδωρος μετὰ τῶν Σχολαρίων, οἵτινες παρατάττονται ἐκατέρωθεν. Οἱ παριστάμενοι ἀλαλῶσιν.)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Δικαίαν ἐκδηλοῦτε ἀγαλλίασιν,
γενναῖοι. Νίκην ἐντελῇ, περίδοξον
κατήγαγον τὰ ὄπλα τὰ Ἑλληνικά.
Ὅλοσχερῶς οἱ Πέρσαι συνετρίβησαν,
καὶ σκύλων πλήθος συνελέγη ἄπειρον,
ἐν οἷς τὰ ὄπλα τοῦ Σαρβάρου τὰ χρυσᾶ,
τὸ δόρυ καὶ ἡ ζώνη ἡ διάλιθος,
ὁ ἀκινάκης, ἡ πολύτιμος ἀσπίς·
τὸ ἄνθος ἅπαν συνελήφθη τῶν ἐχθρῶν,
τὰς πέδας οἱ Σατράπαι ἤδη φέρουσι
σὺν γυκαίῃ καὶ τέκνοις, καὶ προσπίπτουσι
τὸ ἔλεος ζητοῦντες οἱ Ἀθάνατοι.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Καὶ πῶς ἐσώθη ὁ Μονάρχης;

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Κίνδυνον

διέτρεξε σπουδαῖον, πλὴν διέφυγεν,
ἐπιτελέσας ἀληθῶς θαυμάσια.
Διώκει ἤδη τῶν ἐχθρῶν τὰ λείψανα.
Ἐκ τῆς πομπῆς τοῦ Σαρβάρου στρατιάς
κατησχυμένοι μόλις διασώζονται
πρὸς τὴν Περσίαν οἱ τὰ νῶτα στρέψαντες.

ΤΙΝΕΣ.

Τοῦ Ἀλεξάνδρου Ζήτη ὁ διάδοχος.

ΑΛΛΟΙ.

Ὁ Μωϋσῆς ὁ νέος Ζήτη.

ΑΛΛΟΙ.

Ἐλελεῦ!

(Ἐν ᾧ εὐφημοῖσι καταπετάννυται ἡ αὐλαία.)

Ο ΚΟΜΗΣ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ ΠΑΡΑ ΤΩΙ ΧΑΓΑΝΩΙ ΤΩΝ ΑΒΑΡΩΝ.

ΤΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΝ ΕΝ ΤΩ ΚΑΥΚΑΣΩ. Ο ΣΕΙΣΜΟΣ ΧΙΟΝΟΒΟΛΟΥΜΕΝΟΣ.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Αἰθουσα ἐν τοῖς Πατριαρχείοις. Ὁ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ κάθηται παρὰ τράπεζαν πλήρη ἐγγράφων. Ὁ ΒΩΝΟΣ ἄρθιος, ἐρειδόμενος ἐπὶ κλιντήρος. Ἀργότερον ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ καὶ ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ.

ΒΩΝΟΣ.

Ὑπὸ τὸν φόρτον, ἱεράρχα σεβαστέ,
τῆς φοβερᾶς εὐθύνης, ἣτις ἔλαχεν
ἡμῖν, καὶ ἄκων κύπτω. Κατελείφθημεν
τῆς πρωτευούσης καὶ τοῦ θρόνου φύλακες,
ἐν ᾗ δὲ δρέπει δάφνας εἰς τὰ ἔγκατα
ὁ Ἄναξ τῆς Ἀσίας, καὶ ἀνίσχυρος
κρατεῖ τὸ σκῆπτρον ὥδε μείραξ ἀντ' αὐτοῦ,
ἀνατολὴ καὶ δύσις συνεμάχησαν,
καὶ καθ' ἡμῶν χωροῦσιν ἐκατέρωθεν
τὰ λυσσαλέα τῆς πλημμύρας κύματα.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἡ θεοτόκος ἀρωγὸς καὶ σῴτειρα.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐνταῦθα τὸ σημεῖον τῆς συμμίξεως,
περίπτυξις ἀγρία, τὴν καταστροφὴν
ἐγκυμονοῦσα. Τὸ χρυσοῦν Βυζάντιον,
τὸ ἐξανθήσαν Κράτος ὑπὸ νάματα
ὀρῶν ἀγρίων καθορῶ ἐκλείποντα,
καὶ πανταχοῦ τὸ σκότος ἐξαπλούμενον
βαρβάρου καὶ τελείας κατακτῆσεως.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὸ θάρρος στιγμιαίως σὲ κατέλιπε,
πλὴν σὲ γνωρίζω.

ΒΩΝΟΣ.

Πάντα συμπαρέσυρε
τὰ γένη τῆς Σκυθίας ὁ πανάθεος
Χαγάνος, Ῥώσσοις, Οὐννοῖς, Σλαύοις,
Γήπαιδας,

καὶ ἄλλους. Ἦδη περιέζωσεν ἡμᾶς
πρωτοπορεία τρισμυρίων μαχητῶν,
ἐν ᾗ ταχέως ἡ κυρία δύναμις
χωροῦσα, τερατώδη μηχανήματα,
γαμφὰς χελώνας, ἐλεπόλεις καὶ κριούς,
πρὸς πόρθησιν τοῦ τείχους συνεπάγεται,
καὶ στόλος ὅλος μονοξύλων σὺν αὐτῇ
τὸν Ἰστρον καταπλέει.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὰ περίτρομα
τοὺς χρόνους τοῦ Ἀττίλα πλήθη βλέπουσιν
ἐπανελθόντας. Φοβερός ὁ κίνδυνος
ἐκείθεν ὄντως, ἀλλ' εὐδαίμονες ἡμεῖς,
ἂν οὗτος μόνος καθ' ἡμῶν ἐνέσκηπτε.

ΒΩΝΟΣ.

Ὡς λέγεις ἔχει. Τῶν Σκυθῶν τὴν ἐφοδὸν
καὶ ἄλλοτε πολλάκις ἀνεστείλαμεν,
ἀλλ' ἤδη κατὰ πρῶτον συνηνώθησαν
Χοσρόης καὶ Χαγάνος, πλήρη ὀλεθρον
ἐν παραβύστιω καθ' ἡμῶν ὁμόσαντες.
Ἐξηντλημένος ἐκ τοσούτων συμφορῶν,
οὐχ' ἦττον ὁ Χοσρόης τρεῖς συνήθροισε
λαμπράς καὶ αὖθις στρατιάς, ἐκ πολιτῶν,
καὶ οἰκετῶν, καὶ ξένων. Οἱ παλαίμαχοι,
κληθέντες Χρυσολόγχοι, καὶ πεντήκοντα
ἐν ὅλοις χιλιάδες, ὑπὸ τὸν Σαὴν
κατὰ τοῦ Ἡρακλείου νῦν βαδίζουσι.
Τῶν ἐπικούρων ὑπὸ τὸν Θεόδωρον
κωλύει ἄλλη μοῖρα τὴν προσέλευσιν,
καὶ ὁδητῶν τὴν τρίτην ἤδη ἐφθασεν
ὁ Σάρβαρος, ὁ κάπρος ὁ βασιλεὺς,
εἰς Χαλκηδόνα.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Λησμονεῖς τὸ ἕτερον,
τὸ καὶ ἰδίως θλίβον με, τὴν ἀσπονδον

τοῦ ἱεράρχου Ῥώμης ἐχθροπάθειαν,
Ἀφ' οὗτο ἐπεκλήθη Οἰκουμενικός
ὁ Ἰωάννης, ὁ γνωστός ὡς Νηστευτής,
ἐπὶ τοῦ Μαυρικίου, ὁ Πελάγιος
τῆς Ῥώμης Πάπας τότε, καὶ ἀργότερον
Γρηγόριος ὁ μέγας, συνεδαύλισαν
ἀνατολὴν καὶ δύσιν, καὶ ἀμείλικτον
κατ' ἀδελφῶν ἀγῶνα διεξάγουσι.

ΒΩΝΟΣ.

Οἰκτρὸν, ὡς λέγεις, ὄντως τοῦτο θέαμα.
Ἀπὸ αἰώνων μόνον τὸ Βυζάντιον,
ὡς προμαχὼν γενναῖος τοῦ πολιτισμοῦ,
κωλύει πάσης τῆς Ἀσίας τὰς ὁρμὰς,
καὶ τῶν βαρβάρων τὰ λυσσώδη κύματα
εἰς τοῦ Βοσπόρου καταστέλλει τὰς ἀκτὰς·
καὶ ὁμως τοῖς βαρβάροις νῦν συμπτύττουσι,
δι' ἀσημάντους τίτλους προτιμήσεως,
οἱ καὶ τὸν βίον εἰς ἡμᾶς ὀφείλοντες.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ὁ Κύριος φωτίσοι τοὺς τυφλώττοντας.
Τὸ ἱερὸν καθήκον φέρει ἐν αὐτῷ
τὴν ἀμοιβήν.

ΒΩΝΟΣ.

Ἄν πέσῃ τὸ Βυζάντιον,
καὶ τοῦ Χοσρόου οἱ πανάθεοι στρατοὶ
καταυλισθῶσιν εἰς τὸ Καπιτώλιον,
δικαιοσύνην πλήρη ἀποδώσουσιν
οἱ δουλωθέντες τότε εἰς ἡμᾶς λαοί.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἐλπίσωμεν ἀκόμη. Ἀκατάσχετος
ὁ Αὐτοκράτωρ σπεύδει.

ΒΩΝΟΣ.

Ναί, πλὴν φράσσουσιν
οἱ Χρυσολόγχοι τὴν ὁδόν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Πάν κώλυμα
ῥαδίως καταθραύει ὁ Ἡράκλειος.

ΒΩΝΟΣ.

Φοβοῦμαι μήπως φθάσῃ, ὅπως δάκρυα
ἐπὶ τῶν ἐρειπίων χύσῃ τῆς κλεινῆς
τοῦ κόσμου πρωτευούσης.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἦδη δύναμιν
ἀπέστειλε σπουδαίαν· ἄγει δώδεκα
θωρακοφόρων χιλιάδας ἐκλεκτῶν
ὁ πρόχθεος καταπλεύσας Ἀθαλάριχος.

ΒΩΝΟΣ.

Πῶς ἤρτησε τοσοῦτον;

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Μοὶ ἐμήνυσε,
συγγνώμην ἐπ' ὀλίγον ἐξαιτούμενος.
Κατασκηνοὶ τοὺς ἀνδρας.

ΒΩΝΟΣ.

Ἀνυπόμονος
τοῦ Ἀνακτος εἰδήσεις ἀπεκδέχομαι.
Ἐκεῖνος μόνος ὁ σωτήρ.
(Δύο διάκονοι ἀνοίγουσι τὴν θύραν.)

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἰδοὺ αὐτὸς
ἀναμφιβόλως.
(Εἰσέρχεται δρῆμας ὁ Ἀθαλάριχος, καὶ ἀσπάζεται
τὴν χεῖρα τοῦ Πατριάρχου. Οἱ διάκονοι ἀποσύ-
ρονται.)

ΒΩΝΟΣ.

Εἰς τὸ στήθος μου ἐλθέ,
ὦ Κόμη. Τὴν ἐλπίδα καὶ τὸ θάρρος σὺ
κομίζεις αὖθις.
(Ἐναγκαλίζεται αὐτόν.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τὴν ἐλπίδα, Μάστιτρε;
Εἰπέ βεβαίας νίκης κλέος ἀφθιτον,
τῶν αὐθαδῶν βαρβάρων τὴν κατάθραυσιν,
τὴν σωτηρίαν τῆς τρεμούσης πόλεως.

ΒΩΝΟΣ.

Ὑπὲρ τὸ δέον πεποισῶς μοὶ φαίνεσαι.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τοῦ Ἡρακλείου ταῦτα τὰ διδάγματα.
Πλὴν ποῖα ὡδε ἡ κατάστασις.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Οἰκτρά.
Ἐν Χαλκηδὼνι ἀφικθεὶς ὁ Σάρβαρος,
τοὺς εὐκτηρίους οἴκους, τὰ προάστεια

τὰ ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου καὶ Παλάτια,
ἐνέπρησεν ἀγρίως πάντα, τῶν Σκυθῶν
καταδοκῶν συνάμα τὴν ἐμφάνισιν.

ΒΩΝΟΣ.

Τὰ τεῖχη ἤδη τὰ μακρὰ κατέλαβε
καὶ τῶν Ἀβάρων πρὸ μηνὸς τὸ πρόκουρσον·
εἰς τὴν Μελεντιάδα τὸ χαράκωμα
ἰδρύσαν, φθάνει μέχρι τῶν πυλῶν ἡμῶν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πρὸς ἄμυναν ἐν τούτοις τί ἐγένετο;

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ὑπερανθρώπους μόχθους κατεβάλομεν,
τῶν καταπλήκτων πολιτῶν τὸ φρόνημα
ἐξαίροντες, τὰ τεῖχη, ἐτοιμόρροπα
εἰς πλείστα μέρη, αὖθις ἐκρατύνουμεν,
καὶ τέλος ὡς προσκόπους ἀπεστείλαμεν
ἵππεις γενναίους καὶ ἀστούς, ὧν ἕκαστος
παλλικαρίων στίφος συνεπήγετο.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Οὐδὲ στιγμὴν, ὡς βλέπω, ἀπωλέσατε.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐν ᾗ ταχέως τοὺς ἀγροὺς ἐθέριζον
οἱ ἄνδρες οὗτοι, ἐπεφάνη ὁ ἐχθρός,
καὶ συμπλοκὴ ἐπῆλθε, καθ' ἣν ἐπεσαν
πολλοὶ ἐξ ἀμφοτέρων.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Πᾶσα ἐξοδὸς
κατέστη οὕτως ἐφεξῆς ἀδύνατος,
ἐν ᾗ τῶν Σλαύων μοῖρα, παρακάμψασα
τὴν πόλιν, πέραν τῶν Συκῶν ἀφίκετο
εἰς τῶν ἀγίων Μακκαβαίων τὸν Ναόν,
καὶ πρὸς τοὺς Πέρσας ἤδη διαλέγεται
διὰ σημάτων καὶ πυρῶν παντοειδῶν.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐκλάμψεις τὰ ἐρέβη τῆς δειλῆς νυκτὸς
οὐρανομήκεις διαρκῶς ταράττουσιν
ἀπὸ τῆς ὥρας ταύτης, ὥς περίτρομα
τὰ πλήθη ὡς θανάτου ἐκλαμβάνουσι
καὶ ὡς πανωλεθρίας προμηνύματα.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τὰς ἐκδηλώσεις ταύτας διακόψομεν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ὁ μιᾶρος Χαγάνος ἀναμένεται
καὶ οὗτος πᾶσαν ὥραν. Ὀγδοήκοντα
προσάγει χιλιάδας. Μόνην ἔχομεν
ἐλπίδα πλέον τὴν ταχείαν ἀφίειν
τοῦ Βασιλέως.

ΒΩΝΟΣ.

Λέγε, ποῦ εὐρίσκεται
καὶ πότε καταφθάνει;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ταύτην ἄφετε
τὴν σφαλερὰν ἐλπίδα. Τὴν διάσωσιν
τῆς πρωτεύουσας εἰς ἡμᾶς ἀνέθηκεν
ὁ Ἄναξ.

ΒΩΝΟΣ.

Πῶς; Τί λέγεις;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Καὶ πληρέστατα
ἡμεῖς ἀρκοῦμεν, ἂν φανῶμεν ἀξιοὶ
τοῦ Ἡρακλείου.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τοῦ Θεοῦ τὸ θέλημα
γενέσθω τότε.

ΒΩΝΟΣ.

Ὅλως κατεστράφημεν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὁ Βῶνος λέγει τοῦτο:

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τί δυνάμεθα
συγχρόνως πρὸς τὴν Σκύλλαν καὶ τὴν Χάρυβδιν
παλαιοῦντες, ὀλίγοι καὶ ἀνέτοιμοι;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τὰ πάντα, τοῦ Ὑψίστου ἐπινεύοντος.
Ἀκούσατε καὶ γινώτε τὴν ἀλήθειαν.
Παρά τὴν Τραπεζοῦντα μένων ἔμαθε
τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀβάρων καὶ Περσῶν
τῆς ἐκκλησίας ὁ κλεινὸς ὑπέρμαχος,
καὶ πρῶτον ἔσχε λογισμὸν τὴν ἄμυναν
τῆς πρωτεύουσας. Ἄλλ' ὠρίμως ἔπειτα
τοῦ παγκοσμίου τούτου ἐξετίμησε
πολέμου τὰς ἀπόψεις, καὶ εἰς σχέδιον

κατέληξεν, ἐξόχου γέννημα νοῦς,
καὶ σωτηρίας ἀσφαλὲς ἐχέγγυον.

ΒΩΝΟΣ.

Πλὴν ποῖον ἄρα;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Καθαρῶς διέκρινεν
ὁ Ἄναξ ὅτι, ἂν τὴν ἄμυναν τυφλῶς
ἐνταῦθα συνεκέντρον, κατεκλείετο
ὡς ἐν κλωβῇ, καὶ σύρων ἀπειροπληθεῖς
τῶν πολεμίων τὰς ἀγρίας στρατιάς
κατὰ τῆς πρωτεύουσας, ἐγκατέλειπε
τὰς ἐπιλοιποὺς ἐπαρχίας ἔρμαιον
εἰς τοὺς βαρβάρους. Οὕτως ἡ ἀπώλεια
τοῦ Βυζαντίου ὄντως ἐθεσπίζετο,
καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ θρόνος ἀντρέπετο.
Ἐν ᾧ ἂν ἐναντίας, ἂν ἐμέριζε
τὰς τροπαιοῦχους λεγεῶνας, πανταχοῦ
ἀντίστασιν προβάλλων ἀπροσμάχητον,
καὶ τὴν Ἀσίαν καταστρέφων, τὸν ἐχθρὸν
διήρει, τῶν χειρίστων τὸ Βυζάντιον
ἀπῆλλασσε κινδύνων, καὶ διέσωζε,
σὺν τῇ βασιλευσούσῃ, τὴν ὑφήλιον.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Βεβαίως οὕτως ἔχει.

ΒΩΝΟΣ.

Ὁ δαιμόνιος
Στρατάρχης ὦδε ὄντως ἀναδείκνυται.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἀναποδράστως ταύτην τὴν ἀπόφασιν
ἐπέβαλλε καὶ ἄλλη σκέψις. Τὸ σεπτὸν
τοῦ μαρτυρίου Εὐλὸν ὁ Ἡράκλειος
παντὸς θριάμβου τιμώτερον τιθεῖς,
ἐκείνου ἐπιμόνως τὴν ἀνάκτησιν
ἐπιδίδωκει, καὶ εἰσέτι ὁ Σταυρὸς
εὐρίσκετο εἰς χεῖρας τῶν πυρολατρῶν.

ΒΩΝΟΣ.

Τὸν λόγον τοῦτον ἐκτιμῶ πληρέστατα.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἡ πρόωρος ἐξ ἄλλου ἐγκατάλειψις
τῶν πολυμύχθων κατακτήσεων ἡμῶν,
οὐ μόνον τὴν Ἀσίαν ἐθυσίαζεν,

ἀλλὰ καὶ αὐθις εἰς φρικώδεις διωγμοὺς
τοὺς ὀρθοδόξους ἐν αὐτῇ ἐξέθετε.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Φεῦ, τῶν ἐσχάτων μυσαρῶν κακώσεων
ἡ μνήμη ἐτι πρόσφατος. Τὰ δόγματα
τῶν παναθέων βίᾳ Νεστοριανῶν
εἰς πάντας ἐπιβάλλων ὁ κατάρματος
Χοσρόης, αὐθις τοὺς Ναοὺς ἐνέπρησε,
καὶ χιλιάδας ὄλας ἔσφαξε πιστῶν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τοῦ κραταιοῦ προστάτου ἀναπόφευκτος
ἦν ἄρα, ὡς ἐκ τούτου, ἡ ἀντίληψις.
Ἀκολουθῶν τοῦ Πέρσου τὸ παράδειγμα,
τρεις στρατιάς συντόνως παρεσκεύασε.
Καὶ τὴν μὲν μίαν μετ' ἐμοῦ ὠδήγησα·
ἐν Μεσσοποταμίᾳ ὁ Θεόδωρος
τὴν ἄλλην ἄγων, τὸν Σαὴν ἀναζητεῖ,
ἐν ᾧ τῆς τρίτης ἀρχῶν ὁ Ἡράκλειος,
τοὺς Χρυσολόγχας καταστέλλει, ἀπειλῶν
συνάμα τὴν Περσίαν ὡς ἀκάθεκτος
ἐκ τῶν ὀρέων κλύδων.

ΒΩΝΟΣ.

Ἀνεθάρρησα.

Τοῦ Ἄνακτος τὸ πνεῦμα διαφλέγει με.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Μακρόθεν περὶ πάντων ἐμερίμνησε,
καὶ ὁδηγίας σοὶ κομίζω, Μάγιστρε,
τραπτὰς περὶ τῶν ἔργων τῆς ἀσπίσεως.
Σοὶ συνιστᾷ τὸ τεῖχος τὸ ἀρτιπαγές,
τοὺς κινητοὺς πυργίσκους, τὰ βυρσώματα
πρὸ τῶν χαρακωμάτων, τὰ μαγγανικά,
δι' ὧν ὀγκώδεις λίθοι καταρρίπτονται,
καὶ τοὺς δέοντως ὀπλισθέντας δρόμυνας.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ναί, ναί, τοὺς λόγους τούτους μεταδώσωμεν,
τὰ δεικνύοντα πλήρη συναθροίσωμεν,
καὶ εἰς γενναῖον μετατρέψωμεν στρατόν,
τοιούτου Βασιλέως ἀξίον.

ΒΩΝΟΣ.

Σὺ, σὺ,

ὦ ἱεράρχα, τὴν ἀχειροποίητον
λαβὼν εἰκόνα, εἰς αὐτοὺς ὁμίλησον,

εἰς τὰς ἐπάλξεις καὶ τοὺς δρόμους δείχθητι
ἀκολουθοῦμεν πάντες. Εἰς αὐτοὺς εἶπε
τῆς ἁμαρτίας ὅτι ἀποκύημα
τὰ παρελθόντα ἦσαν δυστύχηματα,
τῆς ἁμαρτίας καὶ λαοῦ καὶ Ἄνακτος.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἄλλ' ὡς ἐκείνος ἤδη θεῖαν ἄφεσιν
ἐδέχθη, ἅς ρυσθῶσιν εἰς μετάνοιαν,
καὶ τότε τροπαιοῦχος ἔσται ἡγεμὼν
ἡμῶν ἡ Θεοτόκος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Δεῦτε, ἄγωμεν.

Ἐκλιπαρεῖ ἡ νόμφη ἡ ἀνύμφευτος
ὑπὲρ ἡμῶν τὴν νίκην λαοσώτειραν.
(Ἐγείρονται ὅπως ἀπέλθωσιν, ἀλλ' εἰσέρχεται διά-
κονος καὶ ὁμιλεῖ πρὸς τὸν Πατριάρχην.)

ὦ τί ἀκούω. Προσαχθῆτω παρευθὺς.
(Εἰσέρχεται ὁ διάκονος.)

Ἐκ Κιλικίας πρὸ μικροῦ ἀφίκετο
ὁ προσφιλεὶς Πισίδης.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τύχη ἀγαθὴ.

Ἐγώ, χωρήσας τὸ πολὺ διὰ ξηρᾶς,
ἐβάδισα βραδέως. Τὸ στρατόπεδον
καταλιπὼν ἐκείνος μόλις πρὸ μικροῦ,
εἰδήσεις φέρει νεωτέρας.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐρχεται.

(Εἰσέρχεται ὁ Πισίδης καὶ ἀσπάζεται τὴν δεξιὰν τοῦ
Πατριάρχου, ὅστις ἀντασπάζεται αὐτόν εἰς τὸ μέ-
τωπον. Μεθ' ὃ ὁμιλοῦσι τοῦ Πισίδου τὴν χεῖρα ὁ
Βῶνος καὶ ὁ Ἀθαλάριχος.)

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ὁρῶμέν σε καὶ αὐθις ἀγαλλόμενοι,
ὦ τέκνον.

ΒΩΝΟΣ.

Τίς αἰσία σὲ ὠδήγησεν
ἐκ τῆς Ἀσίας αὖρα;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Νέον ἔρχομαι
τοῦ Βασιλέως ἐξαγγέλλων θρίαμβον,
καὶ ὁδηγίας σοὶ κομίζω, Μάγιστρε,

προσθέτους. Ὡς ὁ Κόμης σοι ἐδήλωσεν, ὁ Ἄναξ μένει ἐν Ἀσίᾳ, τοὺς λαμπροὺς ἀγῶνας συνεχίζων, δι' ὧν καίρια κατήνευκε τοῖς Πέρσαις ἤδη τραύματα, καὶ καταλείπει, ἱεράρχα σεβαστέ, καὶ σὺ τοῦ Κράτους Κυβερνήτα ὀτρυνέ, τοῦ Βυζαντίου εἰς ὑμᾶς τὴν ἄμυναν.

ΒΩΝΟΣ.

Εὐθύνῃ ἅμα καὶ τιμῇ πολῦτιμος.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Καλῶς γνωρίζει τὰς ἐξόχους ἀρετὰς ἐκείνων, οἷς τὰ πάντα ἐμπιστεύεται. Πάν ἀνθρωπίνως δυνατόν ποιήσατε, καὶ σώσατε τοῦ κόσμου τὴν πρωτεύουσαν. Ἐν τούτοις τὴν ματαίαν ὁ Ἡράκλειος σπατάλην κατακρίνων τῶν δυνάμεων τοῦ Κράτους, ἅμα ὁ Χαγάνος ἀφικθῇ, Πρεσβείας συνιστῇ σοι τὴν ἀποστολήν, ὦ Μάγιστρε. Προθύμως ὑποσχίθητι πᾶν τὸ συνᾶδον τῇ τιμῇ, καὶ τὴν δεινὴν ἐπιμαχίαν ταύτην λύσον. Οἱ καιροὶ ἐκτάκτως κινδυνώδεις.

ΒΩΝΟΣ.

Ἡ προσπάθεια γενήσεται. Σὺ ἔση, Ἀθαλάριχε, μετ' ἄλλων Πατρικίων ὁ Ἀπόστολος.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἄν ἀποτύχῃς, Κόμη, τὴν γενναίαν σου ῥομφαίαν ἀνασπάσας, βάψον ἐρυθρὰ τοῦ Ἑλλησπόντου τὰ φλοισβοῦντα νάματα. Τὸ σύνθημά σου ἔστω τότε — θάνατος ἢ σωτηρία. —

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Δι' εὐχῶν σου, Δέσποτα.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τὰ ἐν Ἀσίᾳ περιγράψας τρόπαια, ἰδοὺ ἐγὼ προσήλθον ὅπως ψάλλω νῦν τῆς βασιλίδος τὴν κλεινὴν διάσωσιν. Ἡ τῶν Ἀβάρων καὶ Σκυθῶν καταστροφή τὸ στέφος ἔσται τῆς Ἡρακλειάδος μου.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τῇ ἀρωγῇ τῇ θεῇ καταστήσωμεν τὸ μέγα θέμα ἄξιον τῆς μούσης σου.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Καὶ ἤδη λέγε τί ἀγγέλλεις αἰσίων;

ΒΩΝΟΣ.

Ὁ Βασιλεὺς ποῦ μένει καὶ τί ἔπραξε;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Παρά τὴν κώμην, ὡς γνωστὸν, τῶν Σουλβανῶν κατατροπώσας εὐκλεῶς τὸν Σάρβαρον, ἐν Ἀρμενίᾳ ἔτι διεχέιμαζεν, ἀλλ' ἅμα ὡς ἠγγέλθη ὁ συνασπισμὸς ὁ νέος οὗτος, παρευθὺς ἀνέζευξε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Καὶ ποῦ μετέβη;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὅπως εὐχερίστερον τῆς πρωτεύουσας βοηθῇ τὴν ἄμυναν, προσέγγισιν ταχείαν ἀπεφάσισεν, εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν κατερχόμενος.

ΒΩΝΟΣ.

Ἡ γειτονία δι' ἡμᾶς πολῦτιμος.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὑπῆρχον δύο πρὸς τὴν κάθοδον ὁδοί. Ἡ μὲν διὰ τοῦ Κύρου καὶ τοῦ Φάσιδος ἀδύηται πρὸς τὸν Πόντον. Αὕτη σύντομος, ἀλλ' ἀπορίαν τῶν χρησίμων ἐπασχεν. Ἡ δὲ διὰ τοῦ Ταύρου, τὴν δαψίλειαν τῶν ἐφοδίων ἀφειδῶς προσέφερεν, ἀλλ' ἦν ἀνάντης καὶ μακρά.

ΒΩΝΟΣ.

Τὸ δилемма δυσάρεστον.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὁ Ἄναξ ἐξελέξατο τὴν τελευταίαν ταύτην, ἣν δαίνυσαν μετὰ τοῦ Ξενοφώντος καὶ οἱ μῦθοι. Τοῦ Ἀντιταύρου αἱ χιόνες φοβεραί, καὶ ὅλας ἔξ ἡμέρας ἐπονθήσαμεν, μετ' ἀπιστεύτου τόλμης διαβαίνοντες τὰ πεπηγότα ὄρη.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἔργον ἔσοχον τὰ κλέη τοῦ Ἀνίβα ὑπερβάν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πολλὴν

αἰχμαλωσίαν μεθ' ἡμῶν ἐφέρομεν καὶ λάφυρα ποικίλα. Τοῦτο ἠῤῥα τὰς δυσχερείας. Πλὴν ἐν τέλει, φθάσαντες παρὰ τὸν Τίγγριν, εἰς τὴν Μαρτυρόπολιν διέβημεν τὸ ρεῦμα, καὶ εἰς Ἀμιδαν ἐπὶ καιρὸν ὀλίγον ἐσκηνώσαμεν.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐπὶ δαφνῶν ἡδίστη ἡ ἀνάπαυσις.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Οἱ Πέρσαις τότε μόνον ἐκινήθησαν. Περισυνάξας τοῦ στρατοῦ τὰ λείψανα, καὶ παρὰ τοῦ Χοσρόου νέα τάγματα λαβάν, καὶ αὐθις ὤρμησεν ὁ Σάρβαρος, καίτοι τοσάκις ἡττηθεῖς.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἀπώλεσεν

ἀρίστην εὐκαιρίαν ἀντιστάσεως, μὴ προδραμῶν ὅποτε διεβαίνετε τὸν Τίγγριν ἢ τὰ ὄρη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἡ ἀπίστευτος ἡμῶν ταχύτης τοῦτο παρεκώλυσε. Ἐν τούτοις, ὡς ἠγγέλθη πρὸς ἡμᾶς χωρῶν, ἀνέζευξε καὶ αὐθις Ἡράκλειος, καὶ τὸν Νυμφίον διαβάς, κατέφθασεν εἰς τὸν Εὐφράτην.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἐκ σχοινίων γέφυρα ὑπάρχει τις νομίζω, ἣν διέβημεν καὶ ἄλλοτε.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Βεβαίως, ἀλλ' ὁ Σάρβαρος προφθάσας ταύτην ἔλυσεν. Ὁ Βασιλεὺς σὺχ ἥττον εὖρε πόρον, τὰ Σαμόσατα κατέλαβε, καὶ εἴτα πάλιν ὑπερβὰς

τὸν χιονώδη Ταύρον, κατεσκήνωσε παρὰ τὴν διανοῦσαν Γερμανίειαν.

ΒΩΝΟΣ.

Πορεία αὕτη ἀληθῶς ἀτέρωχος πρὸ τοῦ μετώπου τοῦ διώκοντος ἐχθροῦ.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐν Κιλικίᾳ αἱ κινήσεις εὐχερεῖς. Ταχέως καταφθάντες εἰς τὴν Ἀδανα, παρὰ τὸν Σάρον ποταμὸν ἠλλίσθημεν, φρουροὺς ἐν τῇ γεφύρᾳ τάξαντες.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Αὐτὴν

καλῶς γνωρίζω. Ἔργον τοῦ Ἀδριανοῦ, ἐπὶ ἀφίδων εὐτενῶν στηρίζεται, καὶ ὑπὸ πύργων κραταιῶν ἀσπίζεται.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὡς λέγεις, ἤδη δ' ἐκλείσθη ὡς σκηνὴ μυριονέκρου μάχης.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὰ καθέκαστα

εἰπέ.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τοὺς ἵππους καὶ τοὺς ἀνδρας πρὸς μικρὸν εἰς τὰς φαιδράς κοιλάδας ἀνεπαύομεν παρὰ τὴν ὄχθην ἠπλίκευσεν ὅτε, φθάς, ἀπέναντι ὁ κάπρος ὁ βασιλεὺς. Πολλοὶ τῶν ἡμετέρων, προελαύνοντες, ἀτάκτως πρὸς τοὺς Πέρσας συνεπλέκοντο ἐν τῇ γεφύρᾳ. Τοῦτο γνοὺς ὁ Σάρβαρος, προσεποieh ὅτι ἐδραπέτευεν, καὶ τῶν Ἑλλήνων ἱκανοὺς παρέσυρε παρὰ τοῦ Βασιλέως τὰ κελεύσματα. Ἐξαίφνης δ' αὐθις ὑποστρέψας, ὤθησεν αὐτοὺς πρὸ τῆς γεφύρας, καὶ κατέκοψε τοὺς πλείστους, δίκην ὑποσχόντας αὐστηρὰν τῆς ἀπειθείας.

ΒΩΝΟΣ.

Πάθος λυπηρότατον.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἀλλ' ἦν ἐκεῖ ὁ Ἄναξ. Ὅτι ἔλυσεν ὁρῶν τὴν τάξιν ὁ ἐχθρὸς, ἐξώρμησε

ράγδαιως αἰφνης καὶ εἰς μέσσην ἔφθασε
τὴν γέφυραν. Ὡ οἶον τότε θέαμα!
Γιγαντιαῖος Πέρσης ἐπιτίθεται
κατὰ τοῦ Ἡρακλείου, ἀλλ' ἥρωϊκῶς
ἀμύνεται ὁ Ἄναξ, καὶ τὸν βάρβαρον
πατάσας, τέλος εἰς τὸ βεῖθρον σφενδονᾷ.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἡ πίστις θραύει τοῦ Δαυὶδ τὸν Γολιάθ.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἰδόντες τοῦτο, εἰς φυγὴν ἐτρέπησαν
οἱ Χρυσολόγχαι· ἄλλοι μὲν ἐρρίπτοντο
ἐκ τῆς γεφύρας, ἄλλοι κατεσφάζοντο
ἐν τῇ ὠθήσει, ἐν ᾗ χάλαζαν βελῶν
οἱ ἐν τοῖς πύργοις ἐπ' αὐτῶν κατέχειον.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Μεγάλη ὥρα.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Κρατερῶς ἐμάχοντο
ἐν τούτοις εἰς τὴν ὄχθην οἱ Ἀθάνατοι,
τοῦ ποταμοῦ τὸν πόρον δυσχεραίνοντες,
ἀλλ' ὤρμησε καὶ πάλιν ὁ Ἡράκλειος
μετὰ τῶν Καταφράκτων, διεπέρασε
τὴν γέφυραν καὶ μόνος εἰσεχώρησεν
εἰς τῶν ἐχθρῶν τὸ μέσον, ὑπὲρ ἄνθρωπον,
ὡς Ἀχιλλεὺς ἢ Ἄρης ἀμυνόμενος.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὡ ποῖον, οἶμοι, θρίαμβον ἀπώλεσα.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Καταφανὴς τοῖς πᾶσιν ἐκ τῶν ἐρυθρῶν
πεδίων ἦν ὁ Ἄναξ, καὶ ὁ Σάρβαρος
πρὸς ματαρίτην πρόσφυγα στραφεὶς τινα,
— "Ὅρῃς, ἐν καταπλήξει εἶπεν, ὦ Κοσμά,
τὸν Καίσαρα πῶς μόνος ἀγωνίζεται,
θρασύς πρὸς τόσον πλήθος ἀνθιστάμενος,
καὶ ὡς ὁ ἄκμων ἀποπτύων τὰς βολάς!" —

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τοὺς διθυράμβους ὑπερβαίνει ἅπαντας
αὐτῶν τῶν πολεμίων τὸ ἐγκώμιον.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἡ νύξ τοὺς συμπλακέντας διεχώρισε,
καὶ ἀμερίμνως πλέον ὁ Ἡράκλειος
προβαίνων, κατηλύσθη εἰς Σεβάστειαν
παρὰ τὸν Ἄλυν, ὅπου νῦν εὐρίσκεται·
ἐν ᾗ κρυφίως ἐκφυγὼν ὁ Σάρβαρος,
σὺν τοῖς λειψάνοις τῆς θραυσθείσης στρατιᾶς
κατέφθασεν ἐνταῦθα.

ΒΩΝΟΣ.

Ἦδη ἐννοῶ
τὴν ἀτολίαν καὶ τὴν ἀγριότητα,
ἣν ἔδειξεν, οὐδόλως πωσβαλὼν ἡμᾶς,
καὶ καταστρέψας τ' ἀσθενή προάστεια.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἀλλεπαλλήλως οὕτω καταδομασθεῖς,
εὐχείρωτος καὶ ἡδὴ ἔσται. Ἄγωμεν,
τὸν θεῖον σπόρον σπείρωμεν ἐν τῷ λαῷ,
διὰ γενναίου αἵματος ποτίζοντες,
καὶ τὰς μυρσίνας πρὸς στεφάνους δρέψωμεν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Εὐπρόσδεκτός μοι ὁ Χατάνος ἦδη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ναί,
προσάγει αἰχμαλώτους εἰς τὸν θρίαμβον.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὁ Ἄναξ δῶρα δι' ἐμοῦ ἀπέστειλε
τῇ Βασιλίσσει. Παρ' αὐτῇ ἀπέρχομαι,
καὶ μεθ' ὑμῶν ταχέως αὖθις ἔσομαι.
(Ἐν ᾗ ἀσπάζεται τὴν χεῖρα τοῦ Πατριάρχου, ὅπως
ἀπέλθῃ, πίνει τὸ δισσέλιον.)

ΣΚΗΝΗ Β'.

Τὰ δώματα τῆς Αὐτοκρατείας. MARTINA μόνη. Εἶτα ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

MARTINA.

Ἀφίκετο ὁ Κόμης Ἀθαλάρικος
ἐκ Κιλικίας, καὶ ζητεῖ ἀκρόασιν.
Τοῦ Ἡρακλείου μοι κομίζει ἄγγελμα.
Τὸ στήθος μου πῶς τύπτει ἡ καρδιά μου.
Συγκίνησις ἡδίστη καὶ παράδοξος,
τίς ἡ πηγὴ σου; Τοῦ ἐνδόξου Ἀνακτος
τὸ ἔξανθοῦν καὶ αὖθις πρὸς με φίλτρον, ἢ
ἡ ἀφίξις τοῦ φίλου τῆς νεότητος
καὶ τῶν χρυσῶν ὀνείρων. Ἀθαλάρικε,
μακρὰ παρήλθον ἔτη, καὶ ἀνάρπαστος
εἰς σφαίρας αἰθερίους, σ' ἐλησμόνησα,
πλὴν κατὰ μόνας ἤδη συναντῶσά σε,
φωνὴν ἀκούω κρύφα ψιθυρίζουσαν,
μεγάλως ὅτι σὲ ἠδίκησά ποτε,
προδοῦσα πάθος φλογερὸν καὶ ἄδολον.
Αἱ ἀναμνήσεις αὐταὶ πόσῃν φέρουσι
καὶ μαραινθεῖσαι θυμηδίαν ἄφατον.
Ἰδοὺ αὐτός. Μαρτίνα, ἔστο Ἀνασσα.

(Ἐξαπλοῦται μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ κλιντήρος. Εἰσέρ-
χεται ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, ἀκολουθούμενος ὑπὸ εἰναό-
χων καὶ Κοιτωναρίων, φερόντων πολὺ τιμα σκῆπη.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, βαθύως ὑποκλινόμενος.

Ὁ Αὐτοκράτωρ, Ἀνασσα τρισέβαστε,
τῆς τρυφηλῆς Ἀσίας μέρος κράτιστον
δι' εὐκλεῶν ἀγώνων καθυπέταξε,
καὶ δι' ἐμοῦ σοὶ πέμπει ὡς ἐνθύμιον
τοῦ ἀμειώτου φίλτρον, ὃ σοὶ ὤμοσε,
τὰ σκεύη ταῦτα.

MARTINA.

Εὐγνωμόνως δέχομαι
τὸ δῶρον, καὶ τὰς νίκας ἐνθους ἤκουσα,
δι' ὧν ὁ λίων τέλος εἰς τὰ καίρια
ἐτρώθη τῆς Περσίας.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Οὕτως ἔληξεν
ἡ ἐντολή μου. Δέχθητι τὰ σέβη μου.
(Ὑποκλίνεται ὅπως ἀπέλθῃ, ἀλλ' ἀνακαίτιστα αὐτὸν
ἡ MARTINA. Οἱ κούσαντες τὰ σκεύη, εἰς τὴν αὐτῆς
νεύμα, καταθέτουσιν αὐτὰ καὶ ἀποσύρονται.)

MARTINA.

Πῶς, Κόμη, τόσῃν βίαν;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἐξετέλεσα
τοῦ Ἡρακλείου ἀκριβῶς τὸ κέλευσμα·
οὐδὲν μοι μένει πλέον.

MARTINA.

Ὡς εἰς ἄγνωστον
προσφέρεισαι, καὶ ὅμως, ἂν ἡ μνήμη μου
μὴ σφάλῃ, νέοι ἔτι συνεδέθημεν
δι' ἀκραιφνοῦς φιλίας.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Σφάλλει, Ἀνασσα.
Ἡ κραταιὰ τῆς Ῥώμης Αὐτοκράτειρα
πῶς κέκτηται κοινόν τι πρὸς τὸν ἄσημον
τῶν ὅπλων θιασώτην;

MARTINA.

Ἀθαλάρικε,
μετὰ τοσαῦτα ἔτη πρῶτον σήμερον
ἡ τύχη αὖθις πρὸς με σὲ ὠδήγησε,
καὶ εἰρῶνα πικρίαν εἰς τὰ χεῖλη σου
εὐρίσκεις μόνην;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Οὐδαμῶς τοῦ σεβασμοῦ
ἐπελαθόμην, ὃν ὀφείλει ταπεινῶς
τῇ Τρισαυτούστῃ τὸ πιστὸν ὑπήκοον.

MARTINA.

Ἰός, ὡς βλέπω, τρέφει τὴν φαγέδαιναν,
ἣν φέρεις ἐν τῇ στήθει. Σὲ ἠδίκησα,
γνωρίζω τοῦτο, πλὴν τῆς μοίρας τὰς βουλὰς
τίς μετατρέπει; Ὅτε σὲ κατέλιπον
ἦν ἄγνωστον τὸ μέλλον, πρὸς δ' ἔσπευδον...

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὡ σίγα.

MARTINA.

Ταύτην πρό καιροῦ ἐπόθησα
τὴν ἐντευξίν. Οὐδόλως μὲ διέφρευγον

αί σφαλεραί σου κρίσεις. Ναί, τοὺς ὄρκους μου τοὺς τρυφεροὺς προδοῦσα, καὶ ἀνάρπαστος ὡς ἐν ὄνειρῳ, εἰς τὸν θρόνον τὸν λαμπρὸν εὐρέθην τοῦτον· ναί, τὸ στέμμα φέρω νῦν, οὐ πάσας τὰς ἀκάνθας κατεμέτρησα ἐφ' ὅλα ἔτη συμφορᾶς, ἀλλ' οὐδαμῶς τὸν φίλον τὸν ἀρχαῖον ἐλησμόνησα. Μακρόθεν ἐφορῶσα, τῶν ἀγώνων σου ὑπῆρξα μάρτυς, καὶ πανδήμως ἤκουσα μεθ' ὑπερηφανείας τὴν ἀνδρείαν σου ἐξυμνουμένην. Ταύτην τῶν θριάμβων σου τὴν ἀμοιβήν, τὸ εἶφος τὸ κομητικὸν εἰς τὰς θερμὰς δεήσεις, ἃς ἀπηύθυνα τῷ Ἀνακτι, ὀφείλεις.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πῶς; Τί λέγεις; Τί;

Τὸ εἶφος τοῦτο, τὸ τοσάκις κορεσθὲν εἰς μέλαν αἷμα, κοῦφον φιλοφρόνημα, καὶ τίνος;

MARTINA.

Τίνος; Τῆς θερμῆς ἀείποτε ἀδελφικῆς φιλίας...

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, σὺν τῷ εἶφῳ.

Μόνον θησαυρὸν

σὲ εἶχον πλέον, πάντας τοὺς κινδύνους μου συνεμερίσθης, προσφιλές μου φάστανον, τὸν βίον μου πολλάκις μοι διέσωσας, καὶ σοὶ ὀφείλω τὰς ἀρίστας μου στιγμὰς, καθ' ὅς ἡ τύρβη τῶν μαχῶν μ' ἐμέθυεν, ἀλλ' ἤδη μοὶ ἀπέβης ἀποτρόπαιον.

MARTINA.

Τί πράττεις; Οἷα ἔξαπης παράδοξος

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, πρὸς τὸ εἶφος.

Αἱμάτων ἐπιχρώσεις ἐξελάμβανον, μνημόσυνα θριάμβων ἀνεξάλειπτα, τὰς ἐρυθρὰς κηλίδας, ὅσαι στίζουσι τὰς πελιδνάς σου παρειάς, ἀλλ' ἦσαν, φεῦ, τοῦ ἐνδομύχου αἰσχύους τὸ ἐρύθημα. Τὸν τελευταῖον δέξαι τοῦτον ἀσπασμόν, καὶ νῦν μακρὰν μου, φαῦλε λευκοσίδηρε! (Ἀσπάζεται τὸ εἶφος, καὶ βίπτει αὐτὸ κατὰ γῆς.)

MARTINA.

Χριστὲ καὶ Παναγία, παρεφρόνησε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τὴν κάραν ἤλθον κύπτων, καὶ τὰ χεῖλη μου ἐκφράσεις μόνον τυπικὰς ἐτραυλίζον ὀφειλομένου σεβασμοῦ, πλὴν ἄκοντα μὲ ὠθησας εἰς ταύτην τὴν ἐξήγησιν. Ὀλίγη σοὶ ἐξήρκει ὀξυδέρκεια ὡς βράχον ὅπως μὴ ἐκλάβης αὐχμηρὸν τὸ ὑπ' αἰθάλην καλυφθὲν ἠφαιστείον, ἀλλ' εὐτραπέλως ἀνεδαύλισας τὸ πῦρ, καὶ ἤδη αὐθις ἀκαθέκτως ῥήγνυται.

MARTINA.

Τὴν ὁμιλίαν ταύτην διακόψωμεν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Οὐχί, οὐχί, τὰ πάντα ἤδη ἄκουσον. Ναί, παραφόρως σὲ ἠγάπησα ποτέ, καὶ ὅτε σὺ ἀσπλάγχχνως μὲ κατέλιπες, τοῦ στέμματος τὴν αἴγλην προτιμήσασα, τὸ αἰσθημὰ μου ζωηρὸν ἀνέθορε, διότι θῦμα σ' ἐθεώρουν, ἔμπεσόν εἰς τὰς ἀγκάλας ἀναξίου.

MARTINA.

Ἐρὸς Θεοῦ.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὡς τοὺς φωστήρας τοὺς λαμπροὺς λατρεύουσιν οἱ Πέρσαι, οὕτω σοὶ προσήτον λίβανον ἀναλλοιώτου φίλτρου. Ὑποφίρουσαν ἐγνώριζόν σε, καὶ θερμῶς συμπάσχουσαν μετὰ τῆς ἐπιλοῖπου ἀνθρωπότητος, τῆς εἰς ἀφάτους ἔμπεσούσης συμφορᾶς, φρονῶν σε, κρύφα μετὰ σοῦ συνέκλαιον. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐμακρύνθη πρὸς μικρὸν ὁ Ἀναξ τῆς στυγίας ἐπηρείας σου, καὶ εἰς τὸν σάλον τῶν μαχῶν ἐγγὺς αὐτοῦ ῥιφθεὶς καὶ ἄκων, εἶδον ἄλλοιούμενον ἐκείνον, ὃν ἐμίσουν τὴν ἀλήθειαν τυμνὴν διέγωνν τότε, καὶ εἰς ἄμετρον ταχέως μετεβλήθη ἐνθουσιασμόν ἢ περιφρόνησίν μου.

MARTINA.

Κόμη, σύνελθε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Σὺ ὁ ἀλάστωρ δαίμων, εἰς σὲ ἅπασαν ὀφείλομεν τοῦ Κράτους τὴν κατάπτωσιν, σὺ τοῦ ὀλέθρου ὁ ἴος καὶ τῆς φθορᾶς, σὺ τῆς αἰσχύνης ὁ ἡδὺς ὑποβολεύς, σὺ τῆς ἀνάνδρου ἀκηδίας ἡ πηγή, σὺ ἡ τὴν ἀλουργίδα τὴν περίπυστον βυθίσασα τῆς Ῥώμης εἰς τὸν βόρβορον.

MARTINA.

Παράφρον, ἐυβρίξεις τὴν Βασίλισσαν. Μὴ τῆς ἀτχόνης λησμονῆς τὴν ὑπαρξίν;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τὸν θάνατον πολλάκις κατὰ πρόσωπον ἠτένισα· οὐδόλως ἐκφοβίζει με τὸ εἶδεσθαι τοῦ ὄχλου μορμολύκειον, τὸ φέρον τὴν ψαλλίδα τὴν λυσίδεινον.

MARTINA.

Ναί, πλὴν ἐκ τρόμου πελιδνοὺς οὐδέποτε διητουμένους ἤκουσας τοὺς γέροντας ὁποίας κρύπτει ἐν τοῖς σπλάγχνοις τοῖς στυγνοῖς εἰρκτὰς δυσώδεις τὸ χρυσοῦν Παλάτιον. Εἰς τὸ φρακτὸν ἐκείνο ἐνδιαίτημα οὐδέποτε τὸ σέλας ἐμειδίασε χαροποιὰς ἀκτίνος, καὶ κατέρχονται, ὡς ἐν τῇ τάφῳ, ζῶντα ἐπὶ πτώματα, ὧν καὶ ἡ μνήμη μετ' αὐτῶν συνθάπτεται.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Γνωρίζω τῶν τυράννων τὰ τεχνάσματα, καὶ διὰ τοῦτο τρέφω μῖσος ἀσπονδόν κατὰ τῆς τυραννίας. Εἰς τὰς χεῖράς σου κρατεῖς τὸν τολμητῆν καὶ παράφροντα, ἀλλ' ἐπὶ μάθε παρ' ἐμοῦ τὸ φρόνημα τῆς οἰκουμένης.

MARTINA.

Παύσον καὶ μακρύνθητι.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Εἰς τῆς πατρίδος γ' ὄνομα τὸ ἱερὸν, τῆς μόνης πλέον ἐπὶ γῆς λατρείας μου,

εἰς σὲ ἀρά, ὦ γύναι, τὴν ὀλέτειραν τῆς παρελθούσης δόξης καὶ τιμῆς ἡμῶν. Ἀρὰ φωνοῦσι δι' ἐμοῦ τὰ ὀρφανὰ, τὰ γεννηθέντα εἰς αἰσχύνης ὑπαρξίν, ἀρὰ αἱ χῆραι τῶν ἀθλίων ἀγελῶν, ἃς προτροπάδην πρὸ αὐτῶν διώκοντες, κατέκοπτον οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Ἀβαρες...

MARTINA.

ὦ λύσσα! Τοῦτο πλέον ἀνυπόφορον.

(Κροῖει διὰ χρυσοῦ ἀσπερνίου κόμβalon κρεμάμενον ἐπὶ μιᾷ τῶν στηλῶν, καὶ εἰσορμῶσιν ἐνοπλοὶ εὐνοῦχοι καὶ σχολάριοι. Ἡ Ἀνασσα, διασταυροῦσα τὰς χεῖρας, θεωρεῖ ἐπὶ τινι ὄφρῳ ἀσκαρδαυκτὴν τὸν Ἀθαλάριχον, ἀλλὰ βαθμυδὸν ἐξημεροῦται, καὶ τέλος λέγει μετὰ τριμοσύνης φωνῆς εἰς τοὺς εἰσελθόντας.)

Κατὰ διαταγὴν μου ἐδοκίμασεν ὁ Κόμης πόσον τρηγορεῖτε. Ἄγετε!

(Πάντες κλίνουσιν ἐθαπταίως καὶ ἀποσώρονται. Μετὰ στιγμὴν ἀδημονίας.)

Παράσχου μοι συγγνώμην, Ἀθαλάριχε. Τὸ στέμμα καταθέτω καὶ παρίσταμαι πρὸ σοῦ γυνὴ δειλαία καὶ κατάρματος, ἀλλ' ὅχι ὅσον σὺ νομίζεις ἐνοχος. Ὁ ἀποφράς μου γάμος μὲ παρέσυρεν εἰς βάραθρον αὐχμῶδες καὶ ἀπόθμενον, εἰς ὃ οἰκτρῶς σφαδάζω μάτην ἔκτοτε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ναί, τοῦτο, φεῦ, γνωρίζω.

MARTINA.

Ἀλλ' οὐδέποτε

ὁποῖον κόσμον ἄλγους συνεπάγεται τὸ στιγμαῖον λάθος σὺ φαντάζεσαι, καὶ πῶς σταγῶν κωνείου εἰς τὸ κύπελλον ῥιφθεὶς τοῦ βίου, ἅπαν εἰς πικρὰν χολὴν τὸ μέθυ μετατρέπει τῆς νεότητος.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὅρῳ νῦν ὅτι ὀντως σὲ ἠδίκησα. Ἀνάλητον καὶ κοῦφην ἐθεώρουν σε, ἐν ᾧ σὺ πάσχεις.

MARTINA.

Πάσχω; Ἀλλὴν ἐκφρασιν

εὐρέ, ὦ φίλε. Ὅπως τὸ ἀμάρτημα τῶν προπατόρων πάσας συναπώλεσε

τῶν ἐπιγόνων τὰς ἀθῶας γενεάς,
ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ μόνου τούτου σφάλματος
ἀνέβρυσαν τὸ αἶσχος καὶ ὁ ὀλεθρος,
ἀ μοι προσήπτες ἀμειλίκτως πρὸ μικροῦ.
Ναί, ἀληθῶς ὑπῆρξα θεῖα Νέμεσις,
ὥς ἔλεγες, τὸ Κράτος ἅπαν μὲ μισεῖ,
πλὴν καταρῶμαι πρώτη ἐμαυτὴν ἐγώ,
καὶ πρώτη χαίρω ὅτι ὁ Ἡράκλειος
τὸν Ζόφον τέλος εὐκλεῶς διέλυσεν,
ἐν ᾧ τοσοῦτον χρόνον ἀπεκρύπτετο.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἄν οὕτως ἔχῃ, θραύσον τὸν ἀπαίσιον
δεσμόν, καὶ ἄφες...

MARTINA.

Αἱ ἀλύσεις σιδηραὶ
τῆς εἰμαρμένης. Σκέψου τί προτείνεις μοι,
μετὰ τοσαῦτα ἔτη συμβιώσεως.
Ἡ μήτηρ, ὁ υἱὸς μου...

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τότε τέλεσον
τὰ ὀργιά σου αὐθις, ἔξαφάνισον
τὰ σπέρματα τὰ μόλις ἀναθάλλοντα
εὐγενεστέρου βίου, καὶ συμπλήρωσον
τὸ ἔργον τῆς αἰσχύνῃς τὸ κατάπτυστον.

MARTINA.

Μοὶ ὁμιλεῖς τραχέως· καθυσύχασον.
Ἐμοῦ ὁ οἶμος φέρει πρὸς τὴν ἀβυσσον,
ἀλλ' ἔσται ὅλως ξένος ὁ Ἡράκλειος
πρὸς τὴν ὀδύνην, ὅση μοὶ ἀπέμεινε.

Ἐκεῖνος ἤδη τῶν πεδῶν μου λυτρωθεῖς,
ὥς σπεύσῃ περιδόξως εἰς τὸ στάδιον
τῶν ἐθνικῶν θριάμβων, καὶ τὰ τριῦματα
τοῦ παρελθόντος ὑπὸ δάφνας εὐθαλεῖς
ὥς κρύψῃ.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τοῦτο ἀληθῶς ὑπόσχεσαι;

MARTINA.

Ἐξ ὅλης μου καρδίας.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τότε σύγγνωθι,
ἀν βίαιός τις λόγος μοὶ ἐξέφυγε.

MARTINA.

Τὴν χεῖρα δός μοι. Φίλοι χωριζόμεθα;
(Ὁ Ἀθαλάρικος, κλίνων τὸ γόνα, ἀσπίζεται αὐτῆς
τὴν χεῖρα.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Μακρὰν σου μένων, εὐπειθῆς ὑπήκοος
καὶ τοῦτο μόνον, ὦ Αὐγούστα, ἔσομαι.
Ἄλλ' ἄγνωστα τῆς μοίρας τὰ βουλευμάτα,
καὶ ἂν ποτὲ τις προσπελάσῃ κίνδυνος,
ὁ σιδηροῦς βραχίον σου ἀνήκουσι
καὶ ἡ ἐσχάτη τῆς καρδίας μου βανίς.

MARTINA.

Εὐγνωμονῶ, τὴν μνήμην τῆς νεότητος
διατηροῦσα ὡς ἡδὺ κειμήλιον.

(Ὁ Ἀθαλάρικος ἐγείρεται, ὀλβίων αὐτῆς τὴν χεῖρα,
καὶ ἀποσύρεται. Ἐν ᾧ ἐκείνη ἀκολουθεῖ αὐτὸν διὰ
τῶν ὀφθαλμῶν, πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Γ΄.

Ἡ περιβάλλουσα τὸν φόρον τοῦ Κωνσταντίνου Στοῦ. Ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ περιφέρεται ἐν αὐτῇ γαριφάν. Παύεται
τινὲς θεωροῦσιν αὐτὸν μετὰ περιεργίας. Ἡ ΛΕΟΝΤΩ, διαβαίνουσα, ἀναγνωρίζει αὐτόν.

ΛΕΟΝΤΩ.

Σωστά βλέπω, ἢ μὲ γελοῦν τὰ μάτια μου;
Ὁ Σεισμός. Καλῶς τὸ νόμα μου, καλῶς
τονε. (Ὁ Σεισμός παύρεται πρὸ αὐτῆς ἐναβρονό-
μενος, καὶ σιδῶδες εἰς αὐτὴν προσέχων). Τί, μὰς

λησμόνησες, παιδί μου; Γιά διέ καμάρ.
Σεισμέ, εὐγενέστατε, γεννηώτατε!

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τίς ἐτόλμησε; Τίς ἐπρόφερε τ' ὄνομά μου;

Ο ΚΟΜΗΣ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ ΠΑΡΑ ΤΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑ.

ΛΕΟΝΤΩ.

Ἐγώ, ἐνδοξότατε, ἐγὼ ἢ Μπόμπω!

ΣΕΙΣΜΟΣ, ἰστάμενος πρὸ αὐτῆς.

Σὺ; Οὔτε νία, οὔτε εὐμορφη, καὶ ἀναξία
τῶν βλεμμάτων μου.

ΛΕΟΝΤΩ.

Κότταξ με καλλίτερα. Δὲν μὲ θυμάσαι;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἀμυδρότατα. Ἐχεις θυγατέρα μίαν προ-
κομμένη Γορδία.

ΛΕΟΝΤΩ.

Ναί, νὰ σὲ χαρῶ, τὴν Γορδίτσα. Τί γίνε-
ται; Πῶς περνᾷ;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὅ,τι θέλεις γίνεται, καὶ διὰ τὸ πέρασμα
δὲν ἔχει δεύτερη.

ΛΕΟΝΤΩ.

Κάτι καλὰ, κάτι καλὰ. Καὶ τὴν ἀγαποῦν
ἐκεῖ στὸ στρατόπεδο;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἀκοῦς ἐκεῖ, λέει, τὴν ἀγαποῦν. Ἀμα
τελειώσουν τὰ γυμνάσια, Λοτχοφόροι καὶ
Κατάφρακτοι αὐτὴν μόνον συλλογίζονται.

ΛΕΟΝΤΩ.

Χαίρομαι· τέτοια τιμὴ δὲν τὴν ἐπίστευα.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τιμὴ μὲ τὸ καλῶς. Ὅσοι τὴν ἰδοῦν
εὐθὺς φέρουν τὰ ὅπλα.

ΛΕΟΝΤΩ.

Καὶ πῶς δὲν φοβεῖται ὅλαις ἐκείναις ταῖς
λότχαις;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Νὰ φοβηθῇ; Τότε μάλιστα καμαρόνει.

ΛΕΟΝΤΩ.

Σπάνια κοπέλλα, σπάνια. Καὶ ποῦ τὴν
ἀφησες, παιδί μου;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Εἰς τὰ βάθη τῆς Κιλικίας.

ΛΕΟΝΤΩ.

Τὰ πάθη τῆς ἡλικίας; Διὰ τί τὸ λὲς αὐτό;
Μόλις εἶνε εἴκοσι χρόνων. Ὅλο στὴ χώρα
τῶν ἀφωρισμένων βρίσκεται;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μάθε πρῶτα γεωγραφία, κ' ἔπειτα τὰ
λέγουμε.

ΛΕΟΝΤΩ.

Α, τώρα ἐνόησα. Ὁραῖος τόπος πρέπει
νὰ ἦναι. Καὶ ὁ Σαπφῆρης τί γίνεται;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τόφλα ν' ἀχῇ ὁ Ζηλιάρης. Ἀκόμῃ δὲν
ἔφαγε τὸ κεφάλι του.

ΛΕΟΝΤΩ.

Πτοῦ, πτοῦ, σὲ καλὴ ὥρα. Τέτοια λόγια,
τὸν Σαπφῆρη τὸν καυμένο;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἐνας δειλός, σὲ λέγω, ἕνας ἀγύρτης.
Λόγια παχιά, καὶ ἅμα πλησιάζῃ ὁ ἐχθρός,
ὅπου πρωτοκρυφθῇ. Ἐγὼ τὴν δειλία δὲν
τὴν ὑποφέρω.

ΛΕΟΝΤΩ.

Ὡ, αὐτὸ τὸ πιστεύω. Τέτοιο παλλικάρι.
Καὶ δὲν μᾶς λὲς, υἱόκα μου, πῶς ἦταν καὶ
μᾶς θυμήθηκες;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἀνωτέρα διαταγὴ. Ἀφοῦ ἀφανίσαιμε τοὺς
Πέρσας, ἤλθαμε νὰ κατακόψουμε καὶ τοὺς
Ἀβαρας.

ΛΕΟΝΤΩ.

Ἀχ, κάτι καλὰ ποῦ ἐπροφθάσατε, γιὰ τί
μᾶς ἐπνίξαν. Ἀμαρτίαις εἶχαμε, ἀμαρτίαις.
Ὁ κόσμος ὁλονυχτίζει σταῖς ἐκκλησίαις, καὶ
ὅλοι τὴν πόλι τὴν ἔχουν χαμένη.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Κοροφίεζα. Χαμένη, ἀφ' οὗ ἤλθαμεν
ἐγὼ καὶ ὁ Ἀθαλόριχος; Σεισμός καὶ τρόμος!
Διψῶ αἵματα.

ΛΕΟΝΤΩ.

Ἔτσι, παιδί μου, ἔτσι, ποῦ νὰ μὴ βασκα-
θῇς. Προχθὲς ἔφθασε καὶ ὁ Χαμένος τῶν

βαρβάρων, πῶς τὸν λένε, μὲ ἄλλαις ὀγδοήντα χιλιάδαις.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὁ Χαγάνος τῶν Ἀβάρων. Ἄς πᾶν νὰ ἔφθασε. Τώρα σὲ λέγω θὰ τὸν χαιρετίσωμεν ἐγὼ καὶ ὁ Ἀθαλάριχος ὡς Πρέσβεις, καὶ θὰ τῷ εἰπῶμεν γλυκὰ λογάκια. Ἄν δὲν πάρῃ τὸν δρόμον τοῦ ἀμέσως, οὔτε ρουθούνι θὰ μείνῃ· Σεισμός καὶ τρόμος!

ΣΚΗΝΗ Δ'.

Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς σκηνῆς τοῦ Χαγάνου, βαρβάρως πολυτελές, ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἀβάρων πρὸ τοῦ Βυζαντίου. Ὁ ΧΑΓΑΝΟΣ καίθηται ἐπὶ θρόνου κεκαλιμμένου διὰ λεοντῆς. Παρ' αὐτὸν ἑτέρος θρόνος χαμηλότερος. Ὁ ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ ὁρθὸς συνομιλεῖ μετὰ τοῦ ΧΑΓΑΝΟΥ. Δεξιῶς μετίστανες Ἀβάρες, καὶ ἀριστερῶς ἡ ἀκολουθία τοῦ Γουσανάσπα. Ἀργότερον ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ μετ' ἄλλων ἀδελφικῶν.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Καὶ λέγεις, Γουσανάσπα, ὅτι πάντοτε τοὺς Ἕλληνας εὐκόλως ἐνίκησατε;

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Τ' ἀσκέρι, Σάχ Χαγάνε, τώρα φέραμε στὰ βιλαέτια ὅλα τῶν Χριστιανῶν. Σὰν τὰ τσακάλια τὴν ἡμέρα κρύπτονται, καὶ σκούζουν ὅλη νύκτα — Κύριε ἐλέησον.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Ὅλην ἔσται τότε καὶ τῆς πόλεως ἡ ἀμυνα, βεβαία ἡ ἐκπόρθησις.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Δικό σου εἶνε τὸ Σταμπούλ, ἐφέντι μου, μόν' κάνε Ζεῦφκι καὶ στὸ γλέντι ῥίξε το, δικό σου καὶ δικό μας.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Τέλος ἔφθασεν ἡ ὥρα σου, ὦ πόλις ὑπερφίαλε, τῆς οἰκουμένης ἀλαζῶν πρωτεύουσα. Ἐγκλείω μῖσος κατὰ σοῦ καὶ ἀσπονδὸν ἐκδίκησιν. Τοσάκις σ' ἐπλησίασα, ἀλλ' ἀπερῶχως ἐκ τοῦ ὕψους τῶν τειχῶν σὺ θεοῦρεϊς τὸν κλεινὸν κατακτητήν

ΛΕΟΝΤΩ.

Τὴν εὐχή μου νάχης, παιδί μου. Ἡ Παναγία σὰς ἔστειλε.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μὲ συμπάθειον. Μὲ περιμένουν ὑποθέσεις σπουδαῖαι.

ΛΕΟΝΤΩ.

Στὸ καλὸ, ἐνδοξότατε, στὸ καλὸ! (Ἐν ᾧ ἀπομακρύνεται ὁ Σεισμός, πίπτει τὸ διασκήνιον.)

τῆς δύσεως. Νῦν μάθε τὴν ἀξίαν μου, καὶ εἰς σωροὺς αἰθάλης μεταβλήθητι. Μὲ ἀπεκάλεις ἀτασθάλως βάρβαρον, ἀλλ' ἤδη πέδας ἐκ σιδήρου καὶ πυρὸς σοὶ περιβάλλω, δούλη ἐπαφρόδιτε, καὶ εἰς τὰ γόνατά μου καταρρίπτω σε.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Ἔτσι ποῦ νάχης τὸ χατήρι τοῦ Ὁρμούζ, ποῦ νὰ χαρῆς τὰ νειάτα καὶ τὰ τένεια σου, γιαννὶ κοπανισμένο κάμε τοὺς Γραικοὺς, γὰ νὰ σουρῶσῃ ἡ μεγάλη μύτη τους.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Καὶ σὺ αὐτοὺς δικαίως ἀπεχθάνεσαι.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Ποιὸ συχαμένο τένος ἔχει ὁ ντουινᾶς; Στὸ ἀτ-μεϊδάνι μέρα νύκτα παίζουν, ὅλα τὰ ἔξερουν, ὅλα τὰ χαλεύουν, ὁ μπεχλιβάνης Ζωροάστρης κρίνεται, καὶ τ' ἄλλ' ἀσκέρια φαρασιῶν σαρώματα, μ' ἂν τοὺς σκαλίσῃς λίγο, τύφλα ν' ἄχουν.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Ὁ Σάρβαρος βεβαίαν τὴν ἀντίληψιν ὑπόσχεται;

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Σὺ στείλε τὰ καΐκια σου, καὶ ὅλοι σὰν τοὺς λύκους θὰ χουμίζουμε.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Οἱ Σλαῦοι διοικοῦσι τὰ μονόξυλα. Ἀνέλαβον ἐκεῖνοι τὴν μεταφορὰν. Ἐσμέν καθ' ὅλα ἐπομένως σύμφωνοι. Τὰ δύο τρίτα τῶν ἐκκλησιῶν ἐμὰ καὶ τῶν παρθένων, τὰ λοιπὰ ὁμέτερα.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Καμήλαις, Σάχ Χαγάνε, δὲν γεννήθηκαν νὰ κουβαλήσουν τέτοιο κόσμον πλάτζικο. Ὅταν θυμοῦμαι, τζάνουμ, πῶς θὰ σύρουμε ἀπ' τῆς χρυσαῖς πλεξίδες τῆς γκιουζὺλ χανούμ, μόλις ὀρθὸς κραποῦμαι στῆς ἀρίδαις μου, καὶ τρέμει σὰν τὸ φύλλο τὸ πηγοῦνί μου. (Ἀντηχοῦσιν ἐκτὸς τῆς σκηνῆς σαλπιστοί, καὶ θόρυβος δορῶντων κροισμένων ἐπὶ τῶν ἀσπίδων.)

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Ἰδοὺ οἱ πρέσβεις τῶν Ἑλλήνων. Κάθησον ἔγγυς μου, ἐν ᾧ οὗτοι μένουσιν ὀρθοὶ καὶ ἀσκεπεῖς ὡς δούλοι. Ἄν ἀμαχητὶ παραδοθῶσι, τὴν ζωὴν χαρίζομεν εἰς βρέφη καὶ πρεσβύτας, ἄλλως αὐριοὺς τὴν πόλιν ἐξ ἐφόδου κυριεύομεν, καὶ πάντας ἀμειλίκτως κατασφάζομεν.

(Εἰσέρχεται ὁ Ἀθαλάριχος, ὁπὸ ἑτέρων ἀδελφικῶν ἀκολουθοῦμενος, καὶ προσκνέει ὀπισθόφυλλον. Οἱ συνοδευόντες αὐτὸν μένουσι παρὰ τὴν εἴσοδον.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἐκ μέρους τοῦ Μαγίστρου ἔρχομαι πρὸς σέ, Χαγάνε τῶν Ἀβάρων. Οὕτω σέβασαι τοὺς ὄρκους σου, ἢ ὅλως ἐλησμώνησας τὰ πάντα, ὅσα μεθ' ἡμῶν ὑπέγραψας, καὶ τοὺς ἀφθόνους θησαυροὺς, οὓς ἔλαβες; Τὸ δίκαιον τὸ θεῖον καὶ ἀνθρώπινον πῶς οὕτως αὐθις ἀθετῶν, ἐπέρχεσαι, ὡς λαίλαψ λαοφθόρος καὶ ἀκάθικτος, τὰς ἐπαρχίας διὰ τί λυμαίνεσαι τοῦ Κράτους τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἀτάσθαλος τὰ τεῖχη πῶς ὑβρίζεις τὰ περίπυστα τοῦ Βυζαντίου;

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Πνέετε τὰ λοίσθια καὶ κομπορρημονεῖτε; Καθυπέταξε τὸ γένος τῶν Ἀβάρων ἤδη ἅπασαν τὴν δυσμικὴν Εὐρώπην. Ἐχει σύνορα τοὺς πάγους τῆς Σκυθίας καὶ τὰ ὕδατα τοῦ διαυγούς Ἀδρία. Τρέμει πρὸ αὐτοῦ ἡ κοσμοκράτωρ Ῥώμη, καὶ ἀγέρωχον κομπάζει ἔτι μόνον τὸν Βυζάντιον. Τοὺς μαχητὰς μου πρὸ αὐτοῦ ὠδήγησα πολλάκις, ἀλλ' ἐκάμφθην ἐκ δεήσεων, καὶ ἀρκεσθεῖς εἰς δῶρα εὐτελεῖ τινα, προσκαίρως παρητήθην τῆς ἀλώσεως. Εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τούτῳ δεῖξατε, καὶ πρόθυμοι τὰς πόλεις νῦν ἀνοίξατε. Γενναιοφρόνως τὴν ζωὴν δωρῶ ὑμῖν. Λαβόντες σάγιν καὶ χιτῶνα ἕκαστος, εἰς τὴν Ἀσίαν παρευθὺς ἀπέλθετε· ἀλλ' ἄφετε τὴν πόλιν πᾶσαν εἰς ἐμὲ μεθ' ὅλων ὅσα περιέχει. Ἄγετε. Σιγίλλιν γράφω τότε εἰς τὸν Σάρβαρον, τὸν σύμμαχόν μου, ὅπως μὴ τι πάθῃτε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἀρέσκεσαι, ὡς βλέπω, εἰς τὰ ὄνειρα, πλὴν πρόσεχε, διότι ἔχει ὄριον καὶ ἡ μακροθυμία.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Σὺ τὰ βλέμματα εἰς τὰς εὐρείας πεδιάδας πλάνησον, καὶ ἴδε τὴν στεφάνην, δι' ἧς ἔ ζωσα τὰ ἐτοιμόρροπα σου προτειχίσματα. Ἡ σωτηρία δι' ὑμᾶς ἀδύνατος καὶ ἂν μεταβληθῇτε εἰς γορτοὺς ἰχθὺς ἐν τῷ ἀφρώδει πόντῳ, ἢ διέλθῃτε ὡς ὄρνεις τοὺς αἰθέρας ταυνοσίπτεροι.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἡμεῖς εἰς αἶμα μόνον βαπτιζόμεθα, καὶ εἰς τῆς νίκης τὰ πτερά φερόμεθα.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Πλὴν τῶν ἀπροσμάχητων μυριάδων μου, καὶ Πέρσας τρισχιλίους διὰ Πρέσβειων μοὶ πέμπει ὁ πιστὸς μου φίλος Σάρβαρος, ὡς βλέπετε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.
Ὅλιγον με φοβίζουσιν
αἱ μυριάδες αἱ τὴν χρεῖαν ἔχουσιν
τῶν χιλιάδων.

ΧΑΓΑΝΟΣ.
Σύνελθε, μαινόμενε.
Μὴ παροξύνῃς οὕτω τὸν πανίσχυρον,
μὴ τρομερὰ ἐπέλθῃ ἡ ἐκδίκησις.
Ἄδύνατος ἐνταῦθα ἡ ἀντίστασις,
καὶ ὡς οἱ Πέρσαι οὗτοι βεβαιούσιν με,
οἰκτρὰς ὑπέστη ἦττας ὁ Ἡράκλειος,
οὐδ' ἐξ αὐτοῦ ὑπάρχει δι' ὑμᾶς ἐλπίς.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.
Δαινῶς οἱ σύμμαχοί σου ἀπατῶσίν σε.
Ἐν μέσῃ τῇ Περσίᾳ ὁ Ἡράκλειος
εἰσδύς, δεκάκις κατετρόπωσεν αὐτούς,
ἀνέσκαψεν ἐκ βάθρων τὴν γενέθλιον
τοῦ Ζωροάστρου, ἀπειλεῖ τὸ Δασταγέρδ,
καὶ πρὸ μικροῦ ἀκόμη ἐξωλόθρευσε
παρὰ τὸν Σάρον τὴν τετάρτην στρατιάν,
ἧς ἀνεδείχθη Στρατηγὸς ὁ Σάρβαρος.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.
Τί τζαμπουνίζεις, μπρὲ γκισοῦρι, πεζεβέγκι;
Μὴ τὸν ἀκοῦς, Χαγάνε. Ἐξω βγάλε τον!
Γρακοὶ καὶ ψεύσται μᾶς μουντζούρας
λέκισμα.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.
Οὐδέποτε πρὸς δούλους ἀπευθύνομαι,
ἀλλ' ὁ Χαγάνος, ὅστις ἐπιτρέπει σοὶ
τὴν γλώσσαν ταύτην, με ὑβρίζει διὰ σοῦ.

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

Τὰ δώματα τῆς Αὐτοκρατορίας. ΜΑΡΙΑ καὶ ΜΑΡΤΙΝΑ.

ΜΑΡΤΙΝΑ.
ὦ μήτερ, μήτερ, οἷα θέσις ἡ ἐμὴ!
Ἡ πόλις πᾶσα ἐνθους ὑπεκδύεται
εἰς ἱερὸν ἀγῶνα· πρῶτην Σύβαρις,
εἰς φιληδόνους κῆμους ὀργιάζουσα,
καὶ τῶν ἐρήμων ἐνδον τρέμουσα τειχῶν,
εἰς ἡρωῖδα μετεβλήθη, σπεύδουσιν

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.
Ἀκοῦς τί λέει; Σφάξε τον, ἐφέντι μου,
Στὴ σοῦβλα βάλ' τον. Τὰ παῖδια κόψε του!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.
Πρὸς σέ, Χαγάνε, ἦλθον ὅπως ἴδωμεν
ἂν τῆς εἰρήνης δυνατὴ ἡ τήρησις.
Πλὴν βλέπω ἤδη ὅτι ὅλως μάταιοι
οἱ περαιτέρω λόγοι. Καταλείπω σε,
ἀλλ' ἀκουσον καὶ ταῦτα. Πρὶν ἀφήσω σοὶ
ὡς ἔρμαιον τοῦ κόσμου τὴν πρωτεύουσάν,
ἐκατοντάκις προτιμῶ τὸν θάνατον.
Ἰππέων ἔχω χιλιάδας δώδεκα,
καὶ ἄλλους τόσους οἱ ἄστοι παρέταξαν,
ἐν ᾧ προθύμως εἰς τὰ ὅπλα ἔσπευσαν
πρεσβύτεοι καὶ παῖδια. Ἐτοιμάσθητι
εἰς φοβερὸν ἀγῶνα, καὶ ἀνόρουζον
βαθεῖς τοὺς τάφους τῶν ἀγρίων σου ὀρδῶν.

ΧΑΓΑΝΟΣ.
Μὴ ἐκ τοῦ σοῦ ἀρχίσω μόνον πρόσεξον.
Σὲ ἀπόλύω.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.
Σπεύδω εἰς τὴν ἀμυναν.
(Ἐν ᾧ ἀπέρχεται ὁ Ἀθαλάρικος μετὰ τῆς συνοδείας
αὐτοῦ, καὶ ἠχοῦσιν αἱ σάλπιγγες, πίπτει τὸ δια-
σκήνιον.)

εἰς τὰς ἐπάλλξεις οἱ ὀργῶντες ἔφηβοι,
αἱ διανθοῦσαι κόραι ὀπισθεν αὐτῶν
κομίζουσι τὰ ὅπλα, καὶ προπέμπουσιν
ἐνδάκρεις αἱ μητέρες...

ΜΑΡΙΑ.
Σπάρτη, φθίνουσιν
αἱ ἐωλοὶ σου δάφναι.

ΜΑΡΤΙΝΑ.
Μία κρύπτεται
γυνὴ καὶ μόνη, μία, ἡ Βασίλισσα!
Ἐκείνη, ἥτις καθωρίσθη ἀνωθεν
ὡς κεφαλὴ τῶν ὄλων, ἦν τὸ λάβαρον
σημαιοφόρον ἀναμένει, βαίνουσιν
μετὰ τῶν πρώτων, τρέμει ὡς κατάδικος
καὶ μετ' αὐτῶν πανδήμως καταγγέλλεται
ὡς τῆς πανωλεθρίας ταύτης ἔνοχος.

ΜΑΡΙΑ.
Κατ' ὄναρ εἶδον τὸν Τυρταῖον, φαίνεται,
πρὸ τῆς γεννήσεώς σου.

ΜΑΡΤΙΝΑ.
Τὸ ἐξαίσιον
οὐδόλως δράμα συγκινεῖ σε; Ἄσματα,
καὶ τρίχαπτα, καὶ ἄνθη, ὡς ἐκ θαύματος,
εἰς σιδηροῦς παῖδας μετεβλήθησαν,
ἐν ᾧ ἐξ ἄλλου εὐλαβῶς μετέλαβε
τῶν παναχράντων μυστηρίων σύμπασα
ἡ πόλις, ἥδη γηθοσύνως ἑτοιμος
εἰς τὴν θυσίαν, ἣν αἰτεῖται ἡ πατρίς.

ΜΑΡΙΑ.
Τοῦ Πατριάρχου ταῦτα τὰ διδάγματα.

ΜΑΡΤΙΝΑ.
Τὸν μέγαν ἀφες ἱεράρχην, μήτέρ μου.
Ἀναπληρῶν ἐκείνος τὰ ἐλλείμματα
ἡμῶν, κατέστη τῆς ἀμύνης ἡ ψυχὴ.
Ὡς περὶ βράχον συνωθοῦνται ναυαγοί,
τὸν ἄμβωνα τὰ πλήθη οὕτω τῶν πιστῶν
κυκλοῦσι, καὶ τὸν τροχὸν μετατρέπουσι
τὰ θεῖα ἔπη εἰς ἀκράτητον ὀρμὴν.

ΜΑΡΙΑ.
Τὰ θεῖα ἔπη. Πλάγιοι ὑποινιγμοί,
καὶ ῥαδιοῦργοι καθ' ἡμῶν ἐνέργειαι.

ΜΑΡΤΙΝΑ.
Ἀπ' ἐναντίας φοβεραὶ ἀλήθειαι
ἐν μετριοπαθείᾳ ἐκφερόμεναι.
— "Τοῦ κόσμου, λέγει, τέκνα, ἐλαφρύνετε
τὴν χειμασθεῖσαν καρδίαν· δυσβάστακτον
κομίζει φόρτον, τὰ ὀφλήματα ἡμῶν

καὶ τῶν Ἀνάκτων τὸ στειγνὸν ἀμάρτημα.
Διὰ τῆς μετανοίας κατευνάσατε
τὴν μοῖραν· δρόσος τῶν πιστῶν τὰ δάκρυα,
τὸν θεῖον σπὸρον ἐν Ἐδέμ ποτίζουσα.
Κατὰ τῶν μισοχρίστων πάντες σπεύσατε·
ὁ θάνατος ἀπείρως προτιμότερος
τῆς ἀρνησιθρησκείας." —

ΜΑΡΙΑ.
Φληναφήματα.
Ἄλλ' ὄντως εὖνους πρὸς ἡμᾶς ὁ οὐρανός,
ἀφ' οὗ ἐκ βαρσοφόρων διαπλάττει νῦν
τοὺς Στρατηλάτας.

ΜΑΡΤΙΝΑ.
Ἄγει, μήτερ, ἡγεμῶν,
τοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ Βῶνου φέρτερος,
τοὺς ἡμετέρους.

ΜΑΡΙΑ, εἰρωνικῶς.
Τίς; Ὁ Ἀθαλάρικος;

ΜΑΡΤΙΝΑ.
Ἡ Θεομήτωρ, πολιοῦχος κραταιὰ
τοῦ Βυζαντίου. Τὴν ἀχειροποίητον
αὐτῆς εἰκόνα φέρων, ἐπιφαίνεται
εἰς τὰς ἐπάλλξεις συνεχῶς ὁ Σέργιος,
καὶ τὴν μορφήν δεικνύει τὴν πασιφανή
εἰς τὰς ἐκπλήκτους τῶν βαρβάρων στρατιάς.

ΜΑΡΙΑ.
Καὶ ὅμως αἱ νηστεῖαι, καὶ ὁ λίβανος,
καὶ αἱ πομπώδεις λιτανεῖαι μάταιαι.
Ἀμετακλήτως τὴν ἀπώλειαν ἡμῶν
ἡ εἰμαρμένη πλέον ἀπεφάσισε,
καὶ τένη αὐθις ἀγριόμορφα ἡ γῆ
ἐξήμεσε γιγάντων.

ΜΑΡΤΙΝΑ.
Εἰς τὴν πρόνοιαν
ἐλπίζω. Ὁ δωρήσας τὸσα τρόπαια
τῷ Ἡρακλεῖ, ἔσται καὶ σωτὴρ ἡμῶν.

ΜΑΡΙΑ.
Θαυμάτων ὄντως χρεῖαν ἔχομεν πολλήν.
Τὸ τεῖχος ὁ Χαγάνος περιέζωσσε
μετὰ παντὸς τοῦ ὄχλου, καὶ ἀνήγειρε

τὰς φοβεράς χελώνας, τὰ μαγνανικά,
καὶ τοὺς πυργοκαστέλλους· μάχονται γυμνοὶ
οἱ Σλαῦοι καὶ ἀπαύστως ὠρυόμενοι,
ἀπὸ τῆς Πύλης τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ
εἰς τὴν Πολυανδρίαν ἀφικνούμενοι,
καὶ τὴν τοῦ Πέμπτου. Πάσας ἐκαλάμωσε
τὰς πετράριαις, καὶ βυρσώσας ἔξωθεν,
φθορὰν μεγίστην προξενεῖ ὁ βάρβαρος
τοῖς ἡμετέροις.

MARTINA.

Παρευθὺς τοὺς πίπτοντας
ἀναπληροῦσιν ἄλλοι. Προσετέθησαν
εἰς τὸν γενναῖον τῶν προμάχων ὄμιλον
ἐσχάτως καὶ οἱ ναῦται.

MARIA.

Ὅλως ἄχρηστοι
ἐπὶ ξηρὰς βεβαίως.

MARTINA.

Ἦνδρατάθησαν
ἀπ' ἐναντίας.

MARIA.

Τί μοι λέγεις;

MARTINA.

Στήσαντες
ιστὸν ὑπερμετέθῃ καὶ κινούμενον,
μεγάλην λέμβον ἐπ' αὐτοῦ ἀνήρτησαν,
καὶ τοὺς πυργοκαστέλλους ἀναφλέγουσιν
ἐκείθεν τῶν βαρβάρων. Μοὶ ἀνήγγειλε
τὸ τεγονὸς ὁ Βῶνος, παραστήσας μοι
τὸν θριάμβον ὡς μέγαν.

MARIA.

Ὀνειρεύεται
θριάμβους ἔτι ὁ παλὺμπας Μάγιστρος.

MARTINA.

Πρὸς τούτοις πᾶσα τῶν Περσῶν διάβασις
παρεκωλύθη ἄχρι τοῦδε. Μένοντα
τῶν Σλαύων θρασυδείλως τὰ μονόξυλα
παρὰ τοὺς βράχους, πέραν εἰς τὴν γέφυραν
τοῦ Καλλινίκου, ἐπετῆρουν διαρκῶς
καλῶς ἐξηρτημένοι σκαφοκάραβοι.

MARIA.

Μικρὸν τὸ κέρδος.

MARTINA.

Οὗτοι πᾶσαν τὴν γραμμὴν
συνεῖχον μέχρι τοῦ ἁγίου Κόνωνος
τοῦ ἐν Πηγαῖς, καὶ τέλος πλεύσας εἰς Χαλάς,
ἐκείθεν τὸν διάπλουν ἐπεχείρησεν
ὁ ἔκμανῆς Χαγάνος.

MARIA.

Καὶ ἀπέτυχε.

MARTINA.

Τοῦ πυκνοτάτου σκότους ὠφελούμενα,
τινὰ τῶν μονοξύλων διεξέφυγον
τὴν σκοῦλκαν, καὶ φορτίον ἔλαβον Περσῶν,
ἀλλ' αἱ τριῆρεις κατεπόντισαν αὐτά,
ἐπιτεθεῖσαι κατὰ τὴν ἐπάνοδον,
καὶ πάντας τοὺς βαρβάρους ἐκρεοῦρτησαν.

MARIA.

Εὐάρεστά πως ἴσος ἐπείσῳδια,
ἀλλ' ἄφευκτος ἐν τούτοις ἡ καταστροφή,
ἦν ὡς εὐκταίαν ἀναμένω λύτρωσιν.
Τίς οἶδε ποίαν φοβεράν ταπείνωσιν
εἰς τὰς καταπεσούσας ἐπεφύλαττεν
ἡ μοῖρα ἔτι; Οὕτω τελευτῶμεν κἄν
ἐπὶ τοῦ θρόνου.

MARTINA.

Ἀπατάσῃ, μήτ' ἐρ μου.
Ὁ Ἄναξ, σώσας ἑαυτὸν, καὶ τὴν ἀρχὴν
λαμπράν καὶ αὐθις ἀναδείξας, εὐμενῶς
προσνεύει. Τοὺς κινδύνους τὸ Βυζάντιον
ἂν διαφύγῃ τούτους....

MARIA.

Φροῦδα ὄνειρα.
Καὶ ἂν κοπάσῃ ἡ παρούσα καταγίς,
αἰσχύνῃ μόνον δι' ἡμᾶς ἀπέμεινε.
Μακρὰν σου ἀνεδείχθη ὁ Ἡράκλειος,
καὶ τὴν ἡδεῖαν πλέον μόνος κύλικα
μυζῶν τῆς ἔξουσίας, καταλείπει σοι
τὴν ὑποστάθμην. Προτιμῶ τὴν κόλασιν.

MARTINA.

Τὸ θάρρος μου κλονίζεις εἰς τὴν κρίσιμον
στιγμὴν. Ὁ Βῶνος ἀναμένει σήμερον
ἐπιθεσιν σπουδαίαν.

MARIA.

Ἐτοιμάσθητι
εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν ἢ τὸν θάνατον.
Σὲ καταλείπω.

MARTINA.

Σπεύδω εἰς τὸ τέμενος
τῶν Βλαχερνῶν. Παρθένε, σὺ εὐλόγησον
τὰς προσπάθειαις τῶν πιστῶν προμάχων σου.
(Ἐέρχονται κατ' ἐναντίας διευθύνοντες. Πίπτει τὸ
διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

Ἡ πρὸ τῆς Χρυσῆς Πύλης τοῦ περιβόλου πλατεῖα. Συναντῶνται, ἔξ' ἀντιθέτων μερῶν ἐρχόμενοι, ἀπ' ἐνὸς
μὲν ὁ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ μετὰ τοῦ ΠΙΣΙΔΟΥ, καὶ ἄλλων κληρικῶν, ἀπ' ἑτέρου δὲ ὁ ΒΩΝΟΣ μετὰ στρατιωτικῆς
ἀκολουθίας.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἡρωϊκὴ καὶ πάλιν ἡ ἀντίστασις
καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν· λίθων χάλαζαν
αἱ πετράριαι διαρκῶς κατέρριπτον,
αἱ ἐλεπόλεις πολλαχοῦ ἐκρήμνισαν
καὶ οἱ κριοὶ τὸ τεῖχος, φλογοεροὶ πυρσοὶ
ἐκ τῶν πυργοκαστέλλων ὡς μετέωρα
κατέπιπτον, καὶ νέφη ἐπεσκίαζον
βελῶν τὴν πόλιν, ἀλλ' οὐδ' εἰς κατέλιπε
τὴν τάξιν τῶν γενναίων, καὶ ἀνίσχυρος
ὁ μυσαρὸς Χαγάνος ἥδη μαίνεται.

ΒΩΝΟΣ.

Παρασκευάζει τὴν ἐσχάτην ἐφοδὸν
διὰ τὰς πρώτας τῆς αὐτῆς μαρμαρυγᾶς.
Εἰς τὰς ἀμμόεις τοῦ Βαρνύσσου ἐκβολᾶς
συνήθροισε τὰ σκάφη καὶ μονόξυλα,
βοῆς πληροῦντα ὅλον τὸ Χρυσόκερας
καὶ τρόμου.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ποῖον ἔχει ἄρα σχέδιον;

ΒΩΝΟΣ.

Κατάσκοποι τὰ πάντα μοὶ μετέδωκαν.
Πρὸ τοῦ τεμένους σύνθημα τῶν Βλαχερνῶν
διὰ πυρᾶς ὀρώντες, ἀνοιχθήσονται
οἱ Βούλγαροι καὶ Σλαῦοι πρὸς τὸν Σάρβαρον,
ἐν ᾧ συγχρόνως γενικὴ γενήσεται
κατὰ τοῦ τεύχους τῆς ξηρᾶς ἐπιθεσις.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ὁ κίνδυνος σπουδαῖος τότε.

ΒΩΝΟΣ.

Πρόκειται

περὶ τῶν ὅλων, ἀλλ' ἐξήρτυσα καλῶς
τὰ καθ' ἡμᾶς.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐδείχθης ὄντως Προμηθεὺς
ἐν πάσῃ συγκυρίᾳ.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐνεδρεύουσιν
ἡμῶν αἱ νῆες, κρύφα ἐκατέρωθεν
τοῦ Κέρατος ταχθεῖσαι, σύνθημα ψευδὲς
ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων ἀναφθῆσεται,
εἰς τοῦ ἁγίου Νικολάου τὸν Ναόν,
τῶν Βλαχερνῶν καὶ τοῦτον ὄντα γείτονα,
καὶ οὕτω ἀνυπόπτως καταπλέοντες,
ὡς ἐν παγίδι οἱ ἐχθροὶ ληφθήσονται.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Θαυμάσια.

ΒΩΝΟΣ.

Συνάμα προδιέθηκα
πρὸς ἔξοδον τὰ πάντα. Ὁ ἀτρόμητος
μυρίους ἄγων ἄνδρας Ἀθαλάριχος
καταδοκεῖ τὴν ὥραν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐπὶ κάλλιον

ΒΩΝΟΣ.

Ναί, ναί, ἀκμαίαν ἔχω τὴν πεποιθήσιν.
Ὁ οὐρανός, ὦ φίλοι, εὐνοὺς δέικνυται,
καὶ πρὸ μικροῦ ἀρίστας αὐθις ἔλαβον
εἰδήσεις ἐξ Ἀσίας. Ταύτας ἔφερον
κατεσπευσμένως πρὸς ὑμᾶς.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

ὦ λάλησον!

Τοὺς ἀσπασίους οἰωνοὺς μετάδος μοι.

ΒΩΝΟΣ.

Ἀπαντηθέντες τέλος, συνεπλάκησαν
ἐγγὺς τῆς Ἀρμενίας ὁ Θεόδωρος
καὶ ὁ Σαῖν. Ἡ μάχη ἦν ἀμφίροπος
ἐπὶ μακρόν, ἀλλ' αἰφνὴς χάλαζα σφοδρὰ
καταπεισοῦσα τοὺς ἐχθροὺς ἐπάτασεν,
ἐν ᾧ αἰθρίας ἡ παράταξις ἡμῶν
ἀπῆλauen.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Εὐνοίας δείγμα ἔκτακτον
τῆς πανυμνήτου Θεοτόκου.

ΒΩΝΟΣ.

Εὐχερὴς
ὤπῃρξε τότε ἡ τροπή, καὶ φοβερά
τῶν πολεμίων ἡ σφαγή. Τὸν ὀλεθρον
ὄρων, καὶ τρέμων τὴν μανίαν ὁ Σαῖν
τοῦ ἀπηνόου Χοσρόου, ἐτελεύτησεν
ἐκ λύπης, ἀλλ' οὐδ' οὕτως ὑπέξφυγε
τὴν ἀτιμίαν. Ἄλατι ταριχευθὲν
τοῦ ἀτυχοῦς τὸ σῶμα, εἰς τὸν Ἀνακτα
ἐστάλη καὶ ὑπέστη πᾶσαν ὕβριν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Φεῦ,

ἡ θέμις αὕτη τῶν τυράννων.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐκτοτε

χωρῶν ἀνενοχλήτως, ἀναμένεται
μετ' οὐ πολὺ ἐνταῦθα ὁ Θεόδωρος.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Βεβαία τότε ἡ κατίσχυσις ἡμῶν.

ΒΩΝΟΣ.

Ἀκούσατέ μου ἐτι. Εἰσεχώρησαν,
τὰς πύλας τὰς Κασπίας ἐκπορθήσαντες,

οἱ φοβεροὶ Χαζάραι, ἔθνος Τουρκικόν,
εἰς τὴν Περσίδα, ὑπὸ νέον Στρατηγὸν
τὸν Ζιεβήλ. Πρὸς τοὺτους καταστρέφοντας
τὰ πάντα καὶ δρῶντας, Πρέσβεις ἐπεμψεν
ὁ Ἀναξ μετὰ δώρων, καὶ συνήντησεν
αὐτοὺς παρὰ τὴν πόλιν τοῦ Τιφίλεως.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Διὰ τοὺς Πέρσας θέαμα διδακτικόν.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐκ τῆς λαμπρᾶς οἱ Τοῦρκοι παραστάσεως
καταπλαγέντες τοῦ Δεσπότη, ἔπεσαν
καὶ προσεκύνουν τὸ διάδημα πρηνεῖς,
ἀλλ' εἰς τὸ στήθος ἔθλιψε τὸν Ζιεβήλ
ὁ Ἀναξ, καὶ τὸ στέμμα ἰδωρήσατο,
μετὰ τῆς βαρυτίμου πάσης συσκευῆς
τοῦ δείπνου.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Σπόρος ἀποδίδων πολλαπλᾶ.

ΒΩΝΟΣ.

Ὡς λέγεις. Τόσον τῶν Χαζάρων αἱ τιμαὶ
κατέβλεψαν τὸν Ῥῆγα, ὥστε τέσσαρας
τῷ Ἡρακλεῖ μυριάδας μαχητῶν
παρέδωκε γενναίων.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἀνεκτίμητος

ἐπιτηδεΐας πολιτείας ἀμοιβή.

ΒΩΝΟΣ.

Ὁ Ἀναξ οὕτως εἰς τὴν Ἀτροπατηνὴν
καὶ αὐθις εἰσχωρήσας, ἤδη ἀπειλεῖ
τὴν Κτησιφώντα, τῶν Περσῶν πρωτεύουσαν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τὴν ἡμετέραν, δεῦτε, τότε σώσωμεν.

ΒΩΝΟΣ.

Εἰς τὰς ἐπάλλξεις πάντες.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Εἰς τὸ τέμενος·

ἡμεῖς ὡς ὅπλα τὰς δεήσεις ἔχομεν.

(Ἀπέρχονται οἱ μὲν δεξιόθεν, οἱ δὲ ἀριστερόθεν.
Πίπτει τὸ διακήριον.)

ΣΚΗΝΗ Ζ΄.

Τὸ προαύλιον τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐπὶ τῆς ἀπορρώγος ὁχθῆς τοῦ Κερατείου κόλπου. Φαίνεται ἀριστερῶς
ἡ μαρμαρίνος τοῦ Ναοῦ πρόσφυς. Δεξιῶς μεγάλη στιβὰς φρυγάνων ἐτοίμη πρὸς ἀνάφλεξιν. Ἐπὶ τοῦ
μετασκηνίου διακρίνεται ἡ θάλασσα. Ἡ ὁχρὰ ἡμισέληνος κατέρχεται πρὸς τὴν δύσιν· ἐν ᾧ βαθυδὸν
πορφυροῦται ὁ ἀνατολικὸς ὁρίζων. Ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ μόνος. Ἀργότερον ὁ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ καὶ ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ
μετ' ἄλλων ἱερέων καὶ πολιτῶν, καὶ τέλος ὁ ΒΩΝΟΣ μετὰ στρατοῦ καὶ λαοῦ.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὡραία διασκέδασις. — Ἄμα ἡχώρησεν σάλ-
πιγξ ἐπὶ τῆς ἁγίας Σοφίας ἀναψε τὰ φρύ-
γανα. — Καὶ διὰ τί, παρακαλῶ; Ἐκεῖ κάτω
συνηθροίσθη τῶν ἐχθρῶν ὁ στόλος. Μὴ
ἔχη ἀνάγκην φωτοχυσίας; Ἐγὼ προτιμῶ τὸ
σκότος. Ἐάν μὲ ἀνακαλύψουν ἰδῶ, καὶ
δοκιμάσω τὴν εὐθυβολίαν τῶν τοξοτῶν;
Ἡ ἐάν ἀποβοῦν καὶ μὲ κυριεύσουν ἐξ ἐφόδου;
Μόνος καθ' ὀλοκλήρου στόλου δὲν εἶνε
δίκαιον. Εἰς τὴν ὁχθὴν φυλλάττει τὸ σῶμα
τῶν Ἀρμενίων. Πλὴν τί μὲ τοῦτο; Ὅταν
φθάσῃ ἡ κακὴ ὥρα τίς ἐνθυμείται τὸν γεί-
τονα; Τί διάβολον, δὲν ζῆμενα εἰς τὴν Ἀσίαν;
Πάλιν καλλίτερα ἐκεῖ. Ἐδῶ τὸ θηρίον αὐτὸ
ὁ Χαγάνος θά μὲς χάψῃ ὅλους ζωντανούς.
(Ἥκει σάλπιγξ ἐν τῇ ἀποστάσει.) Ἡ σάλπιγξ!
Ἡ μὴ καμμία κουκουβάγια; Ὅχι, τελείωσαν
τὰ ψέματα. Βωβάσσο δά· σέ ἤκουσα. Θάρ-
ρος. Σεισμὲ, θάρρος! Γεννηθήτω φῶς, καὶ σὺ,
Ἄϊ Νικόλα, μὴ λησμονῆς τὸ κέρι ποῦ σέ ἀναψα.
(Ἀναφλέγει τὰ φρύγανα καὶ φωτίζεται ἡ σκηνή.)
Εἶμαι περίργος τί θά συμβῇ. Δὲν διακρίνω
τίποτε. Ἄ, ναί, τὰ μονόξυλα ἐκινήθησαν,
καὶ ὁρμοῦν πρὸς τὸ στόμιον. Ἐφθασαν
εἰς τὰς Συκάς. Κατευόδιον, Χαγάνε. Διὰ
ποῦ παρακαλῶ; Προσκυνήματα εἰς τὸν Σάρ-
βαρον. Πλὴν τί βλέπω; . . . Ναί, δὲν ἀπα-
τῶμαι. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἐκεῖ, ἐκεῖ, ὁ
στόλος ἡμῶν καταπλέει πλησίστιος. Ἦρχισα
νὰ ἐννοῶ. Ἰδοὺ συνηντήθησαν. ὦ τί θέαμα!
Ἀμυδρῶς διακρίνω. Τὰ μονόξυλα βυθίζον-
ται. Ἡ θάλασσα βράζει. Οἱ πνιγόμενοι ἐπι-
πλέουν κατὰ χιλιάδας. Φόβος καὶ τρόμος.
Εὐγε, Σεισμὲ, εὐγε! Ἦνδραράθησες, φίλε
μου. Σὺ ἔδωσας τὸ σύνθημα. Εἰς σέ ἀνέκει

ὁ θρίαμβος. (Ἦχοσι πρὸς τὸ μέρος τῆς ἐπὶ τῆς
σαλπισμοί, καὶ ἀκούεται ὁ θόρυβος μάχης.) ὦ, ὦ,
ἄλλο κακό! Τοῦτο πάλιν τί σημαίνει; Βεβαίως
ἐξοδος τῶν ἡμετέρων. Ἡ μὴ ὤρμησαν οἱ
Ἀβαρες; Ἀλλὰ τότε ἐγὼ εἶμαι εἰς τὸ μέσον.
Ἄσχημα τὴν ἔχομε, Σεισμὲ, ἄσχημα. Ἄϊ Νι-
κόλα, ἐκεῖνο ποῦ ξέρεις· θυμήσου τὸ κέρι.
(Ὁ θόρυβος προσεγγίζει.) Ἐρχονται. Ὁ Χαγάνος!
Ὁ Χαγάνος! Κ' ἐξημέρωσε. Ἄϊ Νικόλα,
καμμία σκοτεινὴ γωνία, γιὰ τὸν Θεό!

(Σπεύδει καὶ κρόπεται ἐντὸς τοῦ Ναοῦ. Εἰσέρχονται
ὁ Πατριάρχης καὶ ὁ Πισίδης, ὑπὸ πολλῶν ἀκολου-
θούμενοι.)

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Καλῶς ἐντεῦθεν πάντα διακρίνονται.
Εἰκὼν ὑφίστη. Σωρηδὸν ἐξώκειλαν
ἐπὶ τῆς ὁχθῆς τὰ κενὰ μονόξυλα,
καὶ φοινικοὺς ἐβάφη ἐκ τοῦ αἵματος
ὁ μέλας πόντος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ταῦτα ἐξηπάτησαν

τὰ φρύγανα τοὺς Σλαῦους. Ὅτι πρόκουρσον
φυλάττει ὡδε Σκυθικὸν ἐνόμισαν,
καὶ πρὸς τοὺς βράχους τοὺτους κολυμβή-
σαντες,

ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων κατεσφάγησαν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πρὸς τὸν Χαγάνον ἄλλοι διεσώθησαν,
ἀλλ' ἐκμανεῖς ἐκείνος ὁ κατάρτος,
διέταξε καὶ τούτων τὴν καταστροφὴν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τῆς Παναγίας ἐντελής ὁ θρίαμβος.
Ἐν ᾧ τὸν μέγαν εἶχον πόντον οἱ ἐχθροὶ
ἐν τῇ λεκάνῃ ταύτῃ συνηθροίσθησαν,
ἐφ' ἧς δεσπόζει ὁ Ναὸς τῶν Βλαχερνῶν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὡς ἐν δικτύῳ οὕτω συνελήφθησαν,
καὶ μία ὥρα τὴν φθορὰν ἐπήνεγκε
τῆς φοβεράς τῶν Σλαύων παρατάξεως.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Εἰς τὰς Συκάς ὁ στόλος ἀναπαύεται,
καὶ τὰς λευκὰς συμπτύσσει ἤδη πτέρυγας,
ὥς μετὰ θήραν γένος λαύρων πελαργῶν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Καὶ τῶν Θωρακοφόρων ἀκατάσχετος
ἡ ἔξοδος ὑπῆρξε, τραῦμα καίριον
κατενεγκοῦσα τῇ Χαγάνῳ.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Πράγματι,

ἡρωϊκῶς ὁ Κόμης Ἀθαλάριχος
τετραπλασίους διεσκόρπισεν ἐχθροὺς.
(Ἀντιχόσιν ἀλαλαγμοὶ πρὸς τὸ μέρος τῆς μάχης.)

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τί τρέχει;

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Εὐφροσύνῳς ἀλαλάζουσιν
ἐκτὸς τοῦ περιβόλου.

ΠΙΣΙΔΗΣ, παρατηρῶν.

Πλήθος φαίνεται

προσερχομένων μετὰ.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ, ὁμοίως.

Διακρίνεται

μετὰ τῶν πρώτων καὶ ὁ Βῶνος.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἀγαθός

κομίζει ἀγγελίας.

(Εἰσέρχεται ὁ Βῶνος μετὰ στρατιωτῶν, οἵτινες παρα-
τάττονται ἑκατέρωθεν, καὶ λαοὶ.)

ΒΩΝΟΣ.

Χαίρε, Δέσποτα!

Ἡ νίκη πληρεστάτη· τὸ Βυζάντιον
ὁλοσχερῶς ἐσώθη, καὶ δέσωσε
τὴν οἰκουμένην πᾶσαν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τί νεώτερον;

ΒΩΝΟΣ.

Τῶν ὁμοφύλων γνόντες τὴν ἀπώλειαν,
ἐμάνησαν οἱ Σλαῦοι καὶ κατέλιπον
τὸν ἄθεον Χαγάνον, ἀναγκάσαντες
εἰς ἐσπευσμένην καὶ αὐτὸν ἀνάλευξιν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ὡ τέλος!

ΒΩΝΟΣ.

Τὸν Ἑρμίτιν πέμψας, ἦτοι μοι
συνέντευξιν, ἀλλ' εἶπον ὅτι ἔληξεν
ἡ ἔξουσία ἡ ἐμὴ, καὶ προσεχῶς
ὁ τοῦ Δεσπότη καταφθάνει ἀδελφός,
σὺν τῇ θεοφυλάκτῳ πάσῃ στρατιᾷ.
— «Ἐκεῖνος ἔπεται σοι εἰς τὴν χώραν σου,
προσέθηκα, καὶ τότε διαλέγεσθαι» *

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἀπάντησις ἀρίστη.

ΒΩΝΟΣ.

Ἄμα ἤκουσεν
αὐτὴν, κατεπειγόντως πᾶσας ἔκαυσε
τὰς ἐλεπόλεις καὶ χελώνας, χύματος
ἐπλήρωσε τὰς τάφρους, ἀπειβύρσωσε
τοὺς πύργους, καὶ ἀτάκτως ἀνεχώρησεν,
ἀφ' οὗ τῶν προαστείων ἐπυρπόλησε
διὰ νυτοφυλάκων τὰ ἐγγύτερα.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Κοινὴ δαπάνη αὐθις ἐτερῇσονται.

ΒΩΝΟΣ.

Συνάμα, κρύπτων τὴν φθορὰν, ἐδήλωσε
προσκαίρως ὅτι μόνον ἀποσύρεται,
ἐξαντληθέντων τῶν χρησίμων τοῦ στρατοῦ,
καὶ ὅτι αὐθις ἐφορμῶν ἀκάθεκτος,
τὴν ὕβριν ἐκδικήσει τὴν θανάσιμον.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Γνωρίζει ἤδη ποία ἡ δεξιότης.

ΒΩΝΟΣ.

Καὶ τοῦτο ἐτι δηγείται. Δέσποιναν
εἰς τὰς ἐπάλξεις συνεχῶς διέκρινε,
σεμνοφοροῦσαν καὶ ἀπείργουσιν αὐτόν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Παρεμφερῇ πως καὶ οἱ Σλαῦοι λέγουσι.
Καλλίστη ὅτι ἐθεάθη τις γυνή,
ἐξερχομένη μετ' εὐνούχων παμπληθῶν
τῆς ἐν Βλαχέρναις πόλεως. Ὡς τὴν Ἀνασσαν
ἐξέλαβον τὸ φάσμα, μεταβαίνουσιν
πρὸς τὸν Χαγάνον, κατ' ἀρχάς, ἀλλ' ἔπειτα
συντόνως πρὸς τοὺς βράχους κατεδίωξαν,
παρ' οὗς καὶ διελύθη. Φόβος ἄλογος
ταχέως τότε διεδόθη ἐν αὐτοῖς,
καὶ ἀμοιβαίως κατεκρεουργήθησαν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τῆς Παναγίας ἡ εἰκὼν ἐτάραξε
τὰς φρένας τῶν βαρβάρων.

ΒΩΝΟΣ.

Ὅντως εἰς αὐτὴν
ὀφείλεται ἡ νίκη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐν ᾧ ἅπαντα
ἐκάησαν τὰ περίε, σῶον ἔμεινε
τῶν Βλαχερνῶν τὸ θεῖον μόνον τέμενος,
ὅπ' ἀφανῶν ἀγγέλων φυλαττόμενον.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐκεῖ τὸ πλῆθος, ἔβαλλον ἐκ τῆς χαρᾶς,
συρρεῖ ἤδη, τὴν Παρθένον ἔξυμνοῦν
τὴν σώτειραν τοῦ κόσμου.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ, τῇ Πισιδῇ.

Πλείστους ἔφαλες
περικλειεῖς ἀγῶνας, τέκνον· μένει σοι
τὸ ὄσμη τῶν ὁσμάτων ἐτι. Σύνθεσον
τὸν ὕμνον τῆς Παρθένου τὸν Ἀκάθιστον,
καὶ τὴν ἀκολουθίαν ταύτην ἐφεξῆς
τελεῖτε τὴν μεγάλην Τεσσαρακοστὴν
εἰς πᾶσαν χώραν ὅπου ζῶσιν Ἕλληνες.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Αὐθόρμητα τὰ ἔπη ἀναβρύουσιν
ἐκ τῆς ψυχῆς μου, ὥς λιβάνου ἄρωμα.
"Τῇ ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια!
Ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν, εὐχαριστήρια
ἀναγράφω σοι ἡ πόλις σου, Θεοτόκε.
Ἄλλ' ὥς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον,
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
ἵνα κράζω σοι, Χαίρε νύμφη ἀνύμφευτε!"

ΒΩΝΟΣ.

Ὡ εὐγε, εὐγε! Ἀληθῶς ἐπάξιος
ὁ ὕμνος ταύτης τῆς εὐέλπιδος σπιτιμῆς.

ΠΙΣΙΔΗΣ, μετ' αἰδούντος ἐνθουσιασμοῦ.

Χαίρε τῆς ἐκκλησίας ὁ ἀσάλευτος πύργος.

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

Ἀμήν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Χαίρε τῆς Βασιλείας τὸ ἀπόρρητον τείχος.

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

Ἀληλοῦῖα!

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Χαίρε δι' ἧς ἐγείρονται τρόπαια!

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

Ἀμήν!

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Χαίρε δι' ἧς ἐχθροὶ καταπίπτουσι!

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

Ἀληλοῦῖα!

(Ἐν ᾧ πάντες ἀλαλάζουσιν, καὶ οἱ στρατιῶται κρού-
ουσι τὰς ἀσπίδας διὰ τῶν δοράτων, πίπτει τὸ δια-
σκήγιον.)

ΣΚΗΝΗ Η'.

Τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἡρακλείου παρὰ τὴν Γάζαν τῆς Μηδίας. Ἐπὶ τοῦ μετασκηνίου φαίνονται χιονοσκεπὴ τὰ Γορδωαῖα ὄρη. Ὁ ΘΕΟΔΩΡΟΣ καὶ ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Αὐτοκράτορος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Δικαίως καυχᾶσαι ἐπὶ τῇ καταθραύσει τοῦ Σαῖν. Ἐχει συνεπείας ἀνυπολογίστους.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Καὶ ὁμως ὀφείλω αὐτὴν κυρίως εἰς τὴν χάλαζαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ναί, ἀλλ' ἐφήρμους τὸ ῥητὸν — «Σὺν χαλάζῃ καὶ χεῖρα κίνει». —

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἀσυγκρίτως θαυμασιώτεροι οἱ ὑμέτεροι ἄγωνες. Ἄμα ἐγνώσθη ἡ περικλεὴς διάσωσης τῆς πρωτευούσης, εἰσεβάλετε εἰς τὴν Ἀτροπατηνὴν καὶ τὴν Ἀσσυρίαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Αἱ ἀπαρχαὶ ὑπῆρξαν ὄντως λαμπραί. Ὁ ἀκάματος Χοσρόης παρέταξεν αὐτῆς στρατιάν ἐκ πεντήκοντα μυριάδων ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Ῥαζάτην, Στρατηγὸν πολεμικώτατον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὅστις ἐν τούτοις ἐπὶ μακρὸν ἀπέφυγε τὸν ἀγῶνα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Εἶχε δίκαιον ἐκτυμνάζων τοὺς νεοσυλλέκτους διὰ μικρῶν συμπλοκῶν. Ἀλλ' ἡμεῖς, προελάσαντες ἀπὸ τοῦ Ἀράξου μέχρι τοῦ Τίγριδος, πολλὰς ἐπυρπολήσαμεν πόλεις, καὶ τὴν χώραν πᾶσαν ἐληλατήσαμεν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἐκεῖ ἐγκατέλειπον ἡμᾶς οἱ Χαζάροι.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐκεῖ Ὁ Ζιβεὴλ ἀπέθανε, καὶ ὅτε εἶδον τὸν δριμύν χειμῶνα καὶ τὰς ἀπαύστους ἐπι-

δρομάς, ἤρχισαν ὑποβρίοντες, καὶ τέλος ἀπεσκίρτησαν ἐν σώματι.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἐγὼ τότε ᾤδευον πρὸς τὴν Χαλκηδὸνα κατὰ τοῦ Σαρβάρου, ἀλλ' ἅμα ἐγνώσθη ἡ εἰδησις, ἔσπευσα πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οὐδέποτε ὑπῆρξε θαυμασιώτερος. Παρατάξας τοὺς στρατιώτας — «Γνώτε, ἀδελφοί, εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι οὐδεὶς ἡμῖν συμμαχῆσαι θέλει, ἀλλ' ἡ μόνος ὁ Θεὸς καὶ ἡ ταύτον ἀσπύρως τεκοῦσα μήτηρ.» —

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Φαντάζομαι τὸν ἐνθουσιασμόν τῶν λεγεῶνων.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀκράτητοι ὤρμησαν αὐτῆς πρὸς τὰ ἐμπρός. Ὁ Ῥαζάτης ἠκολούθει πάντοτε, ἀποζῶν ὡς κύων ἐκ τῶν ψυχίων, καὶ βλέπων κατὰ χιλιάδας θνήσκοντας τοὺς ἵππους αὐτοῦ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Δυσάρεστος συνοδεία.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀποῦ διεμείναμεν ἡμέρας τινὰς ἐν Χαμαθῇ, ἐφθάσαμεν εἰς τὸν ποταμὸν Ζάβατον ἢ μέγαν Ζάβ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τὸν ποτὲ Λύκον, παρ' ὃν οἱ μύριοι μετὰ τοῦ Ξενοφώντος, καταπροδοθέντες ὑπὸ τοῦ Τισσαφέρνους, ἀπώλυσαν πάντας αὐτῶν τοὺς Στρατηγούς.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Αὐτὸν ἐκείνον, ὃν καὶ διαβάντες, ἠολίσθημεν παρὰ τὴν Νινευί.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἡ σωζομένη πολίχνη οὐδόλως ἐνθυμίζει τὴν λαμπρὰν τῆς Ἀσσυρίας πρωτεύουσιν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ναί, ἀλλ' ἐκεῖ, ἐπὶ τοῦ περικλεοῦς πεδίου τῶν Γαυγαμήλων, κατέστρεψε τὸ πρῶτον Περσικὸν Κράτος ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, καὶ ἤρκει διὰ τὸν Ἡράκλειον ἡ ἀνάμνησις αὐτῆ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὡ βεβαίως! Ἀφ' οὗ ἐνίκησε παρ' Ἰσσόν, ἔλειπον μόνον τὰ Γραυτάμηλα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Ῥαζάτης, ὡσεὶ ὑπὸ τῆς μοίρας ὠθοῦμενος, διέβη καὶ οὗτος τὸν ποταμὸν, καὶ κατεσκήνωσε παρὰ τὴν συμβολὴν αὐτοῦ καὶ τοῦ Τίγριδος. Ἐν τῶν Περσῶν βάνδον συνεκρούσθη μετὰ τῶν ἐπιλέκτων τοῦ Στρατηγοῦ Βαάνου, καὶ παρὰ τῶν αἰχμαλώτων ἐμάθομεν, ὅτι προσεχῶς ἀνεμένοντο τρισχίλιοι ἔτι ἱππεῖς. Ὁ Ἄναξ οὐδὲ σιτημὴν τότε ἀπώλεισε, καὶ προσφωνήσας τὸν στρατὸν, παρετάχθη.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ δὲ Ῥαζάτης.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐνεφανίσθη ἀμίσως, ἀφ' οὗ διήρσεν εἰς τρεῖς φάλαγγας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ. Ἦν ἡ δωδεκάτη τοῦ Δεκεμβρίου, ἡμέρα ψυχρά, ἀλλ' ὠραία. Οἷα σκηνὴ ἀπερίγραπτος! Ὁ Ἡράκλειος ἵππευε τὸν Δόρκωνα, καὶ ἅμα εἶδε τὸν Ῥαζάτην, προεπήδησε κραδαίνων τὸ φοβερόν αὐτοῦ ξίφος. Βραχὺς ὑπῆρξεν ὁ ἀγὼν, καὶ ὁ Σατράπης ἐκυλίετο ἐν τῇ κόνει, ἐν ᾗ δρομαῖοι ἐφευγον οἱ σωματοφύλακες. Ἀλλ' ἕτερος ἐξώρμησε μεριστάν, ὃν ἐπίσης κατέβαλεν ὁ Ἄναξ, καὶ τούτον διεδέχθη τρίτος, ὅστις ἔτρωσε τὸν Ἡράκλειον εἰς τὸ χεῖλος, ἀλλ' ὁμοίως ὑπ' αὐτοῦ ἐφονεύθη. Τότε ἤχησαν αἱ σάλπιγες, καὶ ματωδῶς ἐπέπεσαν κατ' ἀλλήλων αἱ ἀντιμέτωποι στρατιαί. Εἰς τὸ μέσον, ὡς βράχος

ὑπὲρ τὰ ἐξηγριωμένα κύματα, διεκρίνετο πάντοτε ὁ Ἡράκλειος. Ὁ Δόρκων ἐπλήγη εἰς τὸν μηρόν, καὶ πυκνὰ ἦσαν τὰ ἴχνη τῶν ξιφισμῶν ἐπὶ τῆς καταφράκτου πανοπλίας, ἀλλ' ἔφερε πάντοτε γαυριῶν τὸν ἀτρόμητον ἀναβάτην.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Εἰκὼν ἀξία τοῦ Ὀμήρου.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἡ μάχη διήρκεσε μέχρι βαθείας νυκτός· ὁ θάνατος ἐψηλάφει ἐντὸς τοῦ σκότους, ἀναζητῶν τὰ θύματα, καὶ τέλος ἀπέβη ὁλοσχερῆς τῶν Περσῶν ἡ καταστροφή. Πλὴν τοῦ Ῥαζάτου, ἔπεσαν οἱ τρεῖς Τουρμαρχαί, οἱ πλεῖστοι τῶν ἀρχόντων, καὶ τῶν ἀνδρῶν ἀναρίθμητοι.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Σπουδαία ὑπῆρξαν βεβαίως τὰ λάφυρα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Εἴκοσι καὶ ὀκτὼ σημαῖαι, πλὴν τῶν θραυσθεισῶν, ἡ κατάχρυσος πανοπλία τοῦ Ῥαζάτου, οὗ περιφέρετο ἡ ἀποκοπεῖσα κεφαλὴ, ἡ σπάθη αὐτοῦ, καὶ ὁ τελαμῶν, καὶ τὸ ἐφίππιον, καὶ ὁ θώραξ, καὶ μυριάδες ὀλοι βαρυτίμων ὅπλων. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον, συνελήφθη ζῶν ὁ τῶν Ἰβήρων ἀρχὸν Βαρσαμοῖσης.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Νίκη ὄντως ἐξαισία.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οἱ διασωθέντες τῶν Περσῶν ζεῖναν μέχρι τῆς πρωῆς ὡσεὶ ἐμβρόντητοι ἐπὶ τῶν πτωμάτων, καὶ τότε, παραλαβόντες τὸ φωσφάτον, καὶ τρέμοντες ἔτι, ἠπλίκευσαν παρὰ τοὺς πρόποδας δυσβάτου ὄρους.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ δὲ Ἡράκλειος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀφ' οὗ κατέλαβε τὴν Νινευί, διεπέρασε καὶ αὐτῆς τὸν Ζάβατον, καὶ ὤρμησε πρὸς

τά εμπρός, ὅπως ἐκβίασεν τὴν ἐκ Χαλκηδόνος ἀνάκλησιν τοῦ Σαρβάρου.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οἱ δὲ Πέρσαι οὐδὲν ἔκινησαν;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀπ' ἐναντίας, καταφθάντες οἱ τρισχίλιοι, καὶ παραλαβόντες τὰ λείψανα τοῦ Ῥαζάτου, ἠκολούθουν ἡμᾶς, ἀλλ' ἀνευ βλάβης. Προήλασε δὲ τότε ὁ Στρατηγὸς Γεώργιος ὁ Ἀρμένιος, καὶ κατέλαβε τὰς τέσσαρας γεφύρας τοῦ Κάπρου, ὃν διαβάς εἶτα καὶ ὁ Ἡράκλειος, κατέλυσεν εἰς τὰ Βασιλεία τοῦ Ἰεσδέμ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Λέγεται θαυμάσιος ὁ παράδεισος οὗτος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ δικαίως! Αὐχμηρὰ ἔρημος πᾶσα ἡ πεδιάς αὕτη τῆς Ἀσσυρίας, ἐν ἣ φύεται μόνη ἡ ἀμινθος, καὶ ἦν διασχίζουσι φυλαὶ νομάδες, καὶ ἀγέλαι στρουθοκαμήλων. Ἀλλὰ τὰς ὄχθας τοῦ Τίγριδος μέχρι Κτησιφώντος κοσμοῦσι πολλαὶ τοιαῦται περικαλλεῖς ὁάσεις. Ἐν Ἰεσδέμ ἐπανηγορίσαμεν τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ μετέβημεν εἶτα εἰς τὸν παράδεισον τοῦ Ῥουσά, οὗ ἐπίσης κατεστρέψαμεν τὸ λαμπρὸν Ἀνάκτορον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Θλιβεραὶ αἱ ἀνάγκαι αὗται τοῦ πολέμου.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐν τούτοις ὁ Χοσρόης, μαθὼν τὴν ἐν Νινευὶ πανωλεθρίαν, ἔγραψε τῷ Σαρβάρῳ, ἀνακαλῶν αὐτὸν ἐσπευσμένως. Ἀλλὰ συνελήφθη ὁ ἄγγελος, καὶ ἄλλη δι' αὐτοῦ ἐστάλη ἐπιστολή, ἀγγέλλουσα τὴν δέθεν κατατρόπωσιν τοῦ Ἡρακλείου, καὶ διατάττουσα τὴν παράτασιν τῆς ἐν Χαλκηδὸνι διαμονῆς.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Στρατήγημα ἄντως εὐφυές.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οἱ λοιποὶ Πέρσαι, ὑπὸ τὸν Γουνδαρνάσπαν, προηγοῦντο ἤδη, καὶ ὁ Ἀναξ, ὑποπεύσας ὅτι ἐμελέτων ἀντίστασιν παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ Φίσκου, ἐσπευσε πρὸς αὐτήν, ἀλλὰ καὶ αὐθις ὑπεχώρησαν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Πόσον μετεβλήθησαν οἱ καιροί.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Διέβημεν τότε τὸν ποταμὸν, καὶ κατελύσαμεν εἰς τὸν παράδεισον τοῦ Βεκλαλί, ὅπου εὑρομεν στρουθεῖνας σιτευτοὺς, καὶ δορκάδας, καὶ ὀνάγρους, καὶ παμπληθεῖ ἄλλα ζῶα, δωρηθέντα ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου εἰς τὸν λαόν. Ἐκτίσαμεν δὲ καὶ ἵπποδρομον, καὶ τὸν Θεὸν δοξάζοντες, ἐφ' ἱκανὸν ἀνεπαύθημεν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Μετὰ τόσους ἀγῶνας ἦν πολῦτιμος ἡ μικρὰ αὕτη ἀνάπαυλα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐκεῖ πλησίον κεῖται, ὡς γνωρίζεις, ἐν ὀχυρωτάτῃ θέσει, τὸ Δασταγέρδ, ὅπου ἀπὸ εἰκοσι καὶ τεσσάρων ἐτῶν διέμενε ὁ Χοσρόης.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Κατέλιπε, λέγουσι, τὴν Κτησιφώντα, χρησιμοδοτηθεὶς ὑπὸ τῶν γοήτων καὶ ἀστρολόγων ὅτι ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ προῦρισται τὸ τέλος αὐτοῦ.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Ἡράκλειος, μαθὼν παρ' Ἀρμενίων ὅτι ὁ μέγας Βασιλεὺς μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ἐλεφάντων εὐρίσκετο ἐν Βαρασρώθ, ἐγγὺς τοῦ Δασταγέρδ, ὅπου ἐφύλαττε στενὴν γέφυραν ἐπὶ ποταμοῦ δυσβάτου, τρεφομένου ὑπὸ σαπρῶν ῥυάκων, ἠτοιμάζετο πρὸς ἐπίθεσιν, ὅτε ἠγγέλθη αἰφνης ἡ εὐφρόσυνος ἀλήθεια.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Καὶ εἰσὶν ἀκριβὴ ὅσα περὶ αὐτῆς θρυλοῦνται;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀκριβέστατα. Ἄμα μαθὼν ὁ Χοσρόης ὅτι διέβημεν τὸν Φίσκον, διέτρησε κρύφα τὸ τεῖχος τῆς πόλεως τὸ ἐγγὺς τοῦ Παλατίου, καὶ διὰ τῶν κήπων ἐξῆλθε μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτοῦ καὶ παίδων.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Κάμπτεται μέχρι τέλους καὶ ὁ χάλυψ.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἦν ἤδη μακρὰν πρὶν ἢ ἐννοήσωσι τὸ πρᾶγμα οἱ Σατράπαι καὶ στρατιῶται, οὓς ἐκάλεσε τότε εἰς Κτησιφώντα. Δρομαῖος ἔφρευεν ὁ πρῶν μόνις κινούμενος, καὶ ἠκολούθουν φύρδην μίγδην γυναῖκες καὶ τέκνα, τέως μὴ βλέπομενα. Τὴν δὲ νύκτα κατέφυγεν εἰς πενιχρὰν καλύβην ὁ ἑκατὸν οἰκοδομήσας θαυμάσια Μέλαθρα.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οἷα κατὰπτωσις.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐφθασεν εἰς Κτησιφώντα, ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖ ἐθάρρησε, καὶ περάσας τὴν ποντογέφυραν τοῦ Τίγριδος, κατέφυγεν εἰς Γουεδεσῆρ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τὴν ἡμετέραν Σελεύκειαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Αὐτὴν ταύτην. Ἐκεῖ κατέθεσε τοὺς θησαυροὺς, καὶ παρέμεινε μετὰ τῆς περικαλλοῦς Σειρέμ, καὶ τριῶν ἐτέρων γυναικῶν, τῶν καὶ θυγατέρων αὐτοῦ. Τὰς λοιπὰς πάσας, καὶ τὰ παμπληθεῖ αὐτοῦ τέκνα, ἔπεμψεν εἰς ἕτερον ὀχυρὸν φρούριον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τὴν Σειρέμ, λέγεις, τὴν ὠραίαν Χριστιανὴν Σίραν, μεθ' ἧς συνέζευξεν αὐτὸν ἄλλοτε ὁ Μαυρίκιος;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ ἦν περὶπαθὺς ἐκτοτε ἀγάπῃ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Καὶ ὁ Ἡράκλειος τί ἐποίησε τότε;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀφ' οὗ ἔκαυσε τὸ Βεκλαλί, καὶ ἄλλο Παλάτιον τὸ Βεβδάρχ, εἰσῆλθε κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Φώτων εἰς Δασταγέρδ. Τὰ ἐκεῖ εὐρεθέντα μόνις περιγράφονται. Μάγοι καὶ ἀστρολόγοι ἀπειράριθμοι, φυλάττοντες τοὺς πεπυρακτωμένους ἀνθρακας, τριακόσια Ῥωμαῖκαί σημαῖαι, τρόπαια τῶν πολέμων τοῦ Σαπῶρ καὶ τοῦ Νουσιρβάν, τρισχίλια περικαλλεῖς παρθένοι ἀπὸ πάσης τῆς συλλεγεῖσαι, καὶ ὑπὸ δωδεκακισχιλίων εὐνοούχων ὑπηρετούμεναι, ἐλέφαντες χίλιοι, λευκοὶ οἱ πλείστοι, καὶ τίγρεις ὑπερμεγέθεις, καὶ λέοντες, καὶ δορκάδες, καὶ ὀναγροὶ, καὶ ταῦνες, καὶ φασιανοί. Πρὸς δὲ ἀλόη, καὶ μέταξα, καὶ πίπερ, καὶ ζάκχαρ, καὶ ζιγγίβερ, καὶ ὀλοσηρικά ἱμάτια, καὶ σκεύη χρυσὰ ἀναρίθμητα, καὶ τάπητες, καὶ πολυτίμων λίθων χίλια κιβώτια.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἀληθὴς τοῦ Κροίσου θησαυρὸς. Καὶ τί ἐγένοντο πάντα ταῦτα;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πολλὰ παρελάβομεν, ἀλλὰ τὰ βαρύτερα κατεκάησαν, ὡς καὶ τὰ πολλὰ τοῦ Χοσρόου ἀγάλματα, καὶ αἱ Στοαί, καὶ τὰ θαυμάσια Παλάτια.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οὕτως ἠρημοῦντο καὶ κατεστρέφοντο ἄλλοτε αἱ ἡμέτεραι πόλεις. Ἦδη γνωρίζει ὁ βάρβαρος ποῖον τὸ ἐκ τούτου ἄλγος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀφ' ἑτέρου φαντάσθητι τὴν χαρὰν ἡμῶν, ὅτε εἶδομεν προσερχομένας χιλιάδας ὅλας αἰχμαλώτων, Ἐδεσσηνῶν, καὶ Ἀλεξανδρέων, καὶ ἄλλων ποικίλων, οὓς ὁ Ἀναξ ἀπίστευεν εἰς τὰ ἴδια.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Καὶ διεμείνατε πολὺ ἐν Δασταγέρδ.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐκεῖ ἐωρτάσαμεν τὰ Φῶτα, εὐφραινόμενοι καὶ τὸν στρατὸν ἀναπαύοντες, ἐν ᾧ σπουδαῖα παρὰ τοῖς Πέρσαις συνέβαινον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τὰ κατὰ τὸν Σάρβαρον;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Αὐτὰ ταῦτα. Γνωρίζεις ὅτι, μὴ ἐπανακάμψας οὗτος ἔνεκα τοῦ γνωστοῦ στρατηγήματος, διεβλήθη, ὡς φρονῶν τὰ ἡμέτερα καὶ ὑβρίζων τὸν μέγαν Βασιλέα. Ὁ Χοσρόης, ἀνευ περαιτέρω ἐρεύνης, ἐπεμψε Σπαθάριον πρὸς τὸν Συστράτηγον αὐτοῦ Καρδαρίγαν, δι' οὗ ἐπέτασσε τὸν φόνον τοῦ Σαρβάρου, καὶ τὴν ταχεῖαν ἐπάνοδον τοῦ στρατοῦ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Καὶ ὁ Σπαθάριος οὗτος συνελήφθη, νομίζω.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Μάλιστα, ἐν Γαλατίᾳ, καὶ ἀπῆχθη εἰς Βυζάντιον. Ἐκεῖ ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος, ἅμα γνοὺς τὴν ἐπιβουλήν, καλεῖ τὸν Σάρβαρον, καὶ ἀνακοινοῖ αὐτῷ τὰ πάντα.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Εὐγε. Τοῦτο ἦν ἐπιτηδεῖον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐξεμάνη, ὡ εἰκός, ὁ Σατράπης, καὶ ἀμέσως μεθ' ἡμῶν συνεμάχησε. Οὐδ' ἤρκεσε τοῦτο, ἀλλὰ παραγράψας τὴν διαταγὴν τοῦ Χοσρόου, εἰς ἣν προσέθηκεν ὡς καταδικασθέντας ἑτέρους τεσσαράκοντα Σατράπας καὶ Χιλιάρχας, ἐπιδεικνύει αὐτὴν οὕτω εἰς τὸν Καρδαρίγαν καὶ τοὺς λοιποὺς ἡγεμόνας.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Μαντεύω τὰ ἐπόμενα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πάντες ἀπεκώρυξαν μετ' ὀργῆς τὸν Χοσρόην, καὶ πρὸς τὸν διάδοχον συμβληθέντες, κατέλιπον τὴν Χαλκηδόνα, ὅπως ἀπέλθωσιν ἡσυχῶς εἰς τὰ ἴδια.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Φοβερὸν πολλάκις ὄπλον ἡ πανουργία.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Ἡράκλειος, γνωρίζων τὴν ἐν Περσίᾳ αὖξουσιν δυσαρέσκειαν, καὶ τὴν ἐπέκτασιν ἐλπίζων τῆς στάσεως, ἀνέμενεν εἰς Δασταγέρδ, ποιήσας μάλιστα καὶ νέας προτάσεις εἰρήνης. — «Ἐγὼ διώκω καὶ πρὸς εἰρήνην τρέχω, ἔγραψε τῷ Χοσρόῃ· οὐ γὰρ ἐκὼν πυρπολῶ τὴν Περσίδα, ἀλλὰ βιασθεὶς ὑπὸ σοῦ. Ῥίψωμεν οὖν τὰ ὄπλα, καὶ εἰρήνην ἀσπασώμεθα. Σβέσωμεν τὸ πῦρ πρὶν τὸ πᾶν καταφλέξῃ.» —

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Λόγοι ὄντως εὐγενεῖς.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄλλ' οὐς ὁ πείσμων Χοσρόης ἐξέλαβεν ὡς ἔνδειξιν δειλίας. Δι' ὃ καὶ ἀθροίσας νέον στρατὸν ἐξ εὐνοῦχων καὶ δούλων, ἀπέστειλεν αὐτὸν μετὰ διακοσίων ἐλεφάντων, ὅπως ἀσπίσῃ τὴν Κτησιφώντα, καὶ κόψῃ τὴν τέφυραν τοῦ Ἀρβά.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Κύριος μωραίνει ὃν βούλεται ἀπολίσσαι.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Ἡράκλειος ἀνέζευξε, καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ Τουρμάρχου τῶν Ἀρμενιακῶν ὅτι ἐκόπησαν πάσαι αἱ γέφυραι, ἀπέφυγε ματαίαν αἱματοχυσίαν, καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν Σιάζουρον, ἐξηκολούθησε τὴν πυρπόλησιν τῶν πόλεων καὶ τὴν δῆωσιν μέχρι τοῦ Μαρτίου, ὅτε ὑπερβάς τὰ Γορδυσία ὄρη διὰ τῶν πολίων τοῦ Ζάτρου, ἀφίκετο ἐνταῦθα.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἡ διάβασις ὑπῆρξε φαίνεται κινδυνωδὲς στάτη.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐπίπονος μόνον, ἀλλ' ἐξεφύγομεν κίνδυνον δεινόν, καθ' ὅσον εὐθὺς μετέπειτα κατέπεσε χιῶν πυκνοτάτη, ἕνα διαρκέσασα μῆνα.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οὐδ' εἰς ἐσώζετο ἂν καταλαμβάνετο ὁ στρατὸς εἰς τὰς μισγαγκείας ἐκεῖνας. Καὶ τὴν χάριν ταύτην ὀφείλομεν εἰς τὴν θείαν ἀντίληψιν. Ἡμεῖς, ἐλθόντες διὰ τῶν πεδιάδων, οὐδὲν ἐπάθομεν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐνταῦθα, ὡς ὄρῃς, ζῶμεν ἐν ἀφθονίᾳ. Ἄλλ' ὁ Ἡράκλειος δυσανασχετεῖ, διότι, ὡς ἐκ τοῦ χειμῶνος, οὐδεμίαν λαμβάνει εἶδησιν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἐπεμψε προχθὲς εἰς κοῦρσον, ὡς μοι εἶπε, τὸν Στρατηγὸν Μεζέζιον, ὅπως συλλέξῃ πληροφορίας.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ναί, ἀλλ' εἰσέτι οὐδὲν ἠκούσθη.

(Ἀντηχοῦσι χαρμόσυναι παιᾶνες.)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Παιᾶνες εἰς τοιαύτην ὥραν. Συμβαίνει τί ἑκτακτόν. Ἐρώτησον τοὺς φύλακας.

ΝΙΚΗΤΑΣ, βαίνων πρὸς τὴν εἴσοδον τῆς σκηνῆς.

Προσέρχεται ὁ Αὐτοκράτωρ ὑπὸ πολλῶν ἄλλων ἀκολουθούμενος.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ! Σπεύσωμεν εἰς συνάντησιν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἴδου αὐτός.

(Εἰσέρχεται ὁ Ἡράκλειος μετ' ἄλλων Στρατηγῶν καὶ Μεγιστάνων.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Θεόδωρε, Νικήτα, τέλος ἔληξαν οἱ φοβεροὶ ἀγῶνες, καὶ ἡ Πρόνοια τὴν κορωνίδα εἰς τὸ ἔργον τὸ κλεινὸν ἐπέθηκε.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τί λέγεις;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰς τὸ στήθος μου, τὸ ἀκαθέκτως πάλλον, δεῦτε, ρίφθητε, καλοὶ μου φίλοι, μετ' ἐμοῦ εὐφράνθητε χαρὰν μεγάλην. (Ἐναγκαλίζεται αὐτούς.)

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πλὴν τί τρέχει, Βασιλεῦ;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὁ τύραννος Χοσρόης τέλος ἔπεσε, καὶ βασιλεύει τῆς Περσίδος ἀντ' αὐτοῦ ὁ ἡμερος Σιρόης, ὁ πρωτότοκος ἐκ τῶν υἱῶν, εἰρήνην προβαλὼν ἡμῖν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

ὦ, ἀληθῶς μεγάλη καὶ τρισένδοξος ἡμέρα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὰς εἰδήσεις μοι ἐκόμισεν ὁ Γουνδαβούνας, τῶν Περσῶν Χιλιάρχος, ὃν εἰς τὰ ὄρη εὖρεν ὁ Μεζέζιος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ πῶς ἐπῆλθεν ἡ δεινὴ καταστροφή;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Καταβληθεὶς ἐν τέλει, εἰς παραίτησιν ἐν Σελευκείᾳ ὁ Χοσρόης φαίνεται προέβη, καὶ τὴν στέφιν ἀπεφάσισε τοῦ Μερδασά, δευτέρου τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐκ τῆς Σεϊρέμ.

ΝΙΚΗΤΑΣ, θεωρῶν τὸν Ἡράκλειον.

Κινδύνους συνεπάγονται δεινοὺς αἱ ἀδικίαι αὐταὶ πάντοτε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰς στάσιν τότε ὁ Σιρόης ὤθησε τὸν Γουνδαβούναν καὶ τοὺς ἄλλους ἄρχοντας, εἰρήνην καὶ ποικίλας ὑποσχόμενος τοῖς συνωμόταις ἀμοιβὰς καὶ χάριτας, ἐν ᾧ παρίστα ὡς βεβαίαν παρ' ἡμῖν τὴν προσφυγὴν, ἂν ἄλλως πῶς κατέληγε τὸ πρᾶγμα.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἦδη ἀκριβῶς γνωρίζομεν
τὰς χάριτας οἱ Πέρσαι πῶς ἀμείβουσι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐν τούτοις ὁ Σιρόης ἐκ τῶν φυλακῶν
τοὺς αἰχμαλώτους ὡς συμμάχους προσλαβὼν,
τὸν ἀτυχῆ πατέρα, δραπετεύοντα,
συνέλαβε, καὶ πέδας εἰς τὸν τράχηλον
καὶ τὰ γεγηρακότα μέλη περιθείς,
εἰς τὸν στυγνὸν τοῦ σκότους οἶκον ἔρριψε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Λαμπροῦ σταδίου τέλος ἀποτρόπαιον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τῆς ἀνομίας φοβερῶς ἀπέτισε
τὸ τίμημα ὁ Ἄναξ ὁ κατὰπτωτος.
Χρυσὸν ἀντὶ σιτίων παραθέτοντες
τῷ τάλαιπῶρι, ἐφ' ἡμέρας ἱκανὰς
ἐλιμαγχόνοιν, πρὸ αὐτοῦ φονεύσαντες,
τὸν Μερδασάν καὶ πάντας τοὺς λοιποὺς υἱούς,
ἐν ᾧ ἀφόβως ἤδη παριστάμενοι
οἱ χθὲς ἀκόμη ἐν τῇ κόνει ἔρποντες,
ἐνέπτυνον βαναύσως καὶ καθύβριζον
τὸ εἶδωλον τὸ πρῶην τὸ ἰσόθειον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Βαρβάρων ἦθη.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τέλος τὸ μαρτύριον
ὁ ἀσπλαγχνος Σιρόης συνεπλήρωσε,
κατατοξεύσας τὸν πρεσβύτεν, καὶ αὐτὸς
περιβληθεὶς τὸ στέμμα τῶν Σασσανιδῶν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οἱ προταθέντες ὄροι ποῖοι;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὡρίσα
αὐτοὺς ἐγώ. Καὶ αὖθις παραδέχομαι
τὰ φυσικὰ μονίμως πλέον σύνορα,
τοὺς αἰχμαλώτους ἀνταλλάσσω ἅπαντας,
καὶ — τοῦτο δὲ τὸ πάντων σπουδαιότατον —
τοῦ Πατριάρχου Ζαχαρίου λύονται

αἱ ἀσεβεῖς ἀλύσεις, καὶ ἀλώβητον
τὸ εὖλον ἀνακτῶμεν τὸ ζωοποιόν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Χαρὰ καὶ δόξα καὶ τιμὴ αἰδίου
εἰς σέ, ὦ Ἄναξ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Πανευφρόσυνος στιγμή.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οἱ ἄλλοι ὄροι κατὰ πάντα μέτροι,
μακρὰς εἰρήνης ἀσφαλὲς ἐχέγγυνον!

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, τῷ Θεόδωρῳ.

Θεόδωρε, σοὶ τούτων ἡ ἐκτέλεσις
ἀπόκειται. Τὰς χώρας ἐπισκέψῃτι,
ἅς ἀνακτῶμεν, καὶ φρουράς ἑλληνικὰς
ἐγκαταστήσας, πέμψον εἰς τὰ ἴδια
τοὺς Πέρσας.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τὴν διπῶσαν κατατίθημι
βομφαίαν, καὶ προθύμως δράττω τὸν θαλλὸν
τῆς ἰλαρῆς ἐλαίας.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰς τὰς φάλαγγας
τὰς ἀναγκαίας προσταγὰς μετάδοτε.
Ἐπανακάμπτω τέλος εἰς Βυζάντιον,
τὸ θεῖον φέρων σῆμα τῆς λυτρώσεως.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐνθουσιῶντα καὶ μυρσίνας φέροντα,
τὰ πλήθη τῶν λαῶν σου σὲ προσμένουσι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Καὶ ἤδη τῷ Σερτίῳ μεταδώσωμεν,
καὶ τῷ πιστῷ μου Βῶνι, τὰ μηνύματα
δι' ἀσφαλῶν δρομέων. Λάβε κάλαμον,
Θεόδωρε, καὶ γράψον.

(Ὁ Θεόδωρος κἀθῆται παρὰ τρίπεζαν, ἀπὸ τοῦ εὐρη-
ταί τὰ πρὸς γραφήν.)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Υπατόρευσον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ἀπαγορεύον.

Ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ πῶσα ἡ γῆ. Εἰσελθετε
εἰς τὰς αὐλὰς αὐτοῦ ἐν ὕμνοις, αἰνεῖτε τὸ

ὄνομα αὐτοῦ ὅτι Χριστὸς Κύριος. Εὐφραν-
θήτωσαν οἱ οὐρανοί, καὶ ἀγαλλιᾶσθω ἡ γῆ,
καὶ τερφθήτω ἡ θάλασσα, καὶ πάντα τὰ ἐν
αὐτοῖς. Ἐπεσε γάρ ὁ ὑπερήφανος καὶ θεο-
μάχος Χοσρόης. Ἐπεσε καὶ ἐπτωμάτισθη
εἰς τὰ καταχθόνια, καὶ ἐξωλοθρεύθη ἐκ γῆς
τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ. Ἀπώλετο ὁ ἀσεβὴς
μετ' ἡχοῦς. Στεφθεῖς δὲ Βασιλεὺς Βασιλέων
ὁ ἡμερώτατος Σιρόης, ἀνείλε τὸν ἀγνώμονα,
καὶ ἀνάσκαφον, καὶ βλάσφημον πικροτάτῳ
θανάτῳ, ἵνα γνῷ ὅτι Ἰησοῦς, ὁ τεχθεὶς ἐκ
Μαρίας, Θεὸς παντοδύναμος ἐστί. Ἀπῆλθε
τὴν ὁδὸν Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου εἰς τὸ πύρ

τὸ ἀκατάσβεστον, τῷ ἡτοιμασμένῳ τῷ
Σατανᾷ.

(Εἰς τῶν παρισταμένων φέρει τὸν κάλαμον καὶ τὴν
πορφύραν, δι' ἧν ὑπογράφει ὁ Αὐτοκράτωρ.)

Καὶ ἤδη, τέκνα, ἐν εἰρήνῃ ἄγετε.
Εὐφρόσυνος ὁ ὕπνος ταύτης τῆς νυκτός.

ΤΙΝΕΣ.

Ὁ μέγας ζήτην τοῦ Σταυροῦ ὑπέρμαχος.

ἌΛΛΟΙ.

Ἡ θεία μᾶστιξ τῶν Ἀβάρων καὶ Περσῶν
(Ἐν ᾧ ἀποσύρονται καταπετάννυται ἡ αὐλαία.)

Ἡ ΜΑΧΗ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΝΙΝΕΥΙ.

Η ΒΑΣΙΛΟΜΗΤΩΡ ΜΑΡΙΑ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΖΟΥΣΑ ΤΟΝ ΔΙΑΔΟΧΟΝ.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α'.

Αἱ εἰσαὶ τῆς Γεθσεμανῆ παρὰ τὴν Ἱερουσαλὴμ. Περὶ τὰς ρίζας μιᾶς ἐξ αὐτῶν κᾶθηνται ἡ ΓΟΡΔΙΑ, ὁ ΣΑΠΦΗΡΗΣ καὶ ὁ ΒΟΥΣΑΣ. Δεξιῶς ἴστανται ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ καὶ ὁ ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

ΒΟΥΣΑΣ.

Λέγε, Σεισμὲ, λέγε τὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Πῶς κατέκοψα διακοσίους ἄβαρας, πῶς ἔδωκα τὸ σύνθημα εἰς τὰς Βλαχέρνας...

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ὅχι, ὄχι. Αὐτὰ τὰ γινώσκω. Διηγήσου τὰ τῆς λαμπρᾶς ὑποδοχῆς τοῦ Αὐτοκράτορος μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τὸν Ἐλπίδιον ἐρωτᾷτε. Ἐκεῖνος συνώδευσε τὸν Τρισαύγουστον.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Τοιαῦται σκιναὶ δυσχερῶς περιτράφονται. Φαντάσθητε τὸν θαυμασιώτερον θρίαμβον, τὴν πόλιν πᾶσαν ἔξαλλον ἐκ τῆς χαρᾶς...

ΓΟΡΔΙΑ.

Αὐτὸ δὲν ἀρκεῖ. Θέλομεν τὰς λεπτομερείας.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Πολλὰ ζητεῖτε, ἀλλ' ἔστω. Ἄμα ἐγνώσθη ὅτι κατέφθανεν ὁ Ἡράκλειος εἰς τὴν Χαλκηδὸνα, ἔσπευσαν ἀκατασχέτως εἰς ὑπάντησιν αὐτοῦ ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος, ὁ Πατριάρχης, καὶ δέκα μυριάδες λαοῦ.

ΒΟΥΣΑΣ.

Καὶ ὁ Μάγιστρος Βῶνος;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Πῶς ἀγνοεῖτε ὅτι ἀπέθανε;

ΓΟΡΔΙΑ.

ὦ, τί λέγεις;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἀφοῦ ἔσωσε τὴν πρωτεύουσάν, ἀπεκοιμήθη εἰς τὰς αἵματηράς αὐτοῦ δάφνας.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Μέγα δυστύχημα.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Πράγματι μέγα. Ὀλίγοι διεχειρίσθησαν, ὡς ἐκεῖνος, τὴν ἀνωτάτην ἔξουσίαν.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Καὶ τί εὐγενής. Μίαν ἡμέραν μὲ συνήντησε, καὶ ἀμέσως μοι ὠμίλησε.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ὅχι δά. Καὶ τί σὲ εἶπε;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μὲ εἶπε — «Χάσου ζῶν!» — Ἀλλὰ τί μὲ τοῦτο; Δὲν μ' ἐγνώριζε.

ΒΟΥΣΑΣ, γελῶν.

ὦ βεβαίως. Λοιπόν, Ἐλπίδιε;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ὅλοι ἐβάσταζον κλάδους ἐλαίας καὶ λαμπάδας, καὶ ἀνευφήμουν μετὰ δακρύων χαρᾶς τὸν Ἄνακτα· ἀλλ' ὅτε ὁ διάδοχος ἐρρίφθη κλαίων εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρός, ῥίγος διέτρεξε τὸ πλῆθος, καὶ ὁ ἐνθουσιασμός ἔφθασε μέχρι τῆς παραφροσύνης.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Μεγάλῃ ὄντως στιγμῇ.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἀφ' οὗ ἀνεπαύθη ὀλίγον εἰς τὸ Ἀνάκτορον τῆς Ἱερείας, ἐπεβίβασθη ὁ Ἡράκλειος μετὰ πάντων τῶν μεγιστάνων ἐπὶ λαμπρᾶς τριήρους, καὶ κατέπλευσεν εἰς τὰς Συκάς.

ΓΟΡΔΙΑ.

Εἰς τὰς Συκάς; Διατί;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ὅπως ἐπισκεφθῇ τὸ θέατρον τῆς καταστροφῆς τῶν Ἀβάρων.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Διὰ τὸ σύνθημα ἔμαθε;

ΒΟΥΣΑΣ.

Καὶ ἀμφιβάλλεις; Τοιοῦτον ἀνδραγάθημα λησμονεῖται;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἠσπᾶσθη τὰς εἰκόνας εἰς τὴν Παναγίαν τῶν Βλαχερνῶν, καὶ εἶτα, διελθὼν πρὸ τῆς Πύλης τοῦ Ῥωμανοῦ καὶ τοῦ Καλλινίκου, ἔφθασεν εἰς τὴν Χρυσήν.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἐνθουμείσθε πῶς διέβη αὐτὴν πρὸ ἐτῶν, διωκόμενος ὑπὸ τῶν βαρβάρων;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ναί, ἀλλ' ἤδη τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Ἀναβάς ἐπὶ λαμπροῦ ἄρματος, συρομένου ὑπὸ τεσσάρων ἐλεφάντων, περιβλήθη τὴν ἀληθῆ πορφύραν καὶ τὸ στέμμα. Πρὸ αὐτοῦ ἐφέρετο ἐν πομπῇ τὸ τιμαλφέστερον τῆς νίκης τρόπαιον, ὁ ἀληθινὸς Σταυρός, καὶ μετ' αὐτὸν αἱ τριακόσαιο σημαῖαι τοῦ Δασταγέρδ.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἀληθῶς πρωτοφανής ἐν τῷ κόσμῳ θρίαμβος.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Οἱ θησαυροὶ τοῦ Χοσρόου διενέμοντο ἀφειδῶς εἰς τὸ πλῆθος, καὶ ἡ συνοδεία, διασχίσασα τὸν Φόρον τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ τὰς θέρμας τοῦ Ὀνορίου, ἀφίχθη εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, ὅπου ἐπισήμως ἐδέχθη τὸν

Βασιλέα ὁ Σέργιος, καὶ ἠὺχαρίστησεν οὗτος τὸν Ὑψιστον, ἐκεῖ ὅπου πρὸ ἑξ ἐτῶν ἐζήτησεν ἐν δακρύοις τὴν ἀρωγὴν αὐτοῦ.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐξ ἑτη πλήρη ἀπιστεῦτων κατορθωμάτων.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Εἰς ἅ ὅλοι ἠρωϊκῶς συνετελέσαμεν.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Μετὰ τοῦτο μετέβη ὁ Ἄναξ εἰς τὸν ἵπποδρομον, καὶ λαμπροὶ ἐτελέσθησαν ἀγῶνες μεταξὺ τῶν ἐξ Ἀσίας κομισθέντων λεόντων, ἐλεφάντων, καὶ τίγρεων.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Κάπως ἐπικίνδυνος διασκέδασις. Μία λέαινα τόσον ἐπιμόνως μ' ἐθεύρει ὥστε τρεῖς ἡλλαῖα θέσιν.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἄνὰ πᾶσαν στιγμὴν διέκοπτον τὴν πάλιν φρενητιώδεις ἀλαλαγμοί. Τὸ πλῆθος, ἔξαλλον ἐκ τῆς χαρᾶς, ἔλεγεν ὅτι, ὡς ὁ Θεὸς ἐπλασε τὸν κόσμον εἰς ἑξ ἡμέρας καὶ ἀνεπαύθη τὴν ἐβδόμην, οὕτω καὶ ὁ Ἡράκλειος μετὰ τὰς ἑξ αὐτοῦ περικλεῖς στρατείας ἐτέλει τὸν ἐν Βυζαντίῳ θρίαμβον.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἄλλοι ἐκάλουν αὐτὸν Σκιπίωνα, ἄλλοι Δαυὶδ, καὶ ἄλλοι νέον Ἀλέξανδρον.

ΒΟΥΣΑΣ.

Καὶ δικαίως. Μετὰ τὸν Ἀρκάδιον οὐδεὶς Αὐτοκράτωρ ἐξῆλθε τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Αὐτὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τὰ τρόπαια ὀφείλονται εἰς τὸν Βελισάριον καὶ Ναρσὴν, ἐν ψὲ μετὰ τοῦ Ἡρακλείου ἐπανήλθον οἱ χρόνοι τοῦ Πομπηίου καὶ τοῦ Καίσαρος.

ΓΟΡΔΙΑ.

Οὐδεὶς ποτε Μονάρχης αὐτοπροσώπως τοσαῦτα διέπραξε.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Οὐδεὶς ἀνῆλθεν εἰς τοιοῦτον ὕψος. Ἐνθους ἀνευφημεῖ αὐτὸν σύμπασα ἡ Οἰκουμένη, καὶ οἱ ἀπώτατοι Κυρίαρχοι ἐκλιπαροῦσι τὴν εὐμένειαν αὐτοῦ.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἐν Βυζαντίῳ εὗρε Πρίσβεις, ἀφ' ἐνὸς μὲν τῶν Ἰνδῶν Ἀνάκτων, καὶ ἀφ' ἐτέρου τοῦ μεγάλου τῆς Γαλατίας Βασιλέως Δαγοβέρτου.

ΓΟΡΔΙΑ.

Καὶ ὅμως ἡμιτελὲς ἐθεύρει τὸ ἔργον αὐτοῦ, ἐνόσῳ ἔλλειπεν ἡ κορωνίς, ἢ ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ ἀναστήλωσις τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ναί, καὶ διὰ τοῦτο ἀποπλεύσας πάλιν ἀμέσως, ἀφίχθη ἐνταῦθα διὰ τῆς Συρίας, ὅπου καὶ ἡμεῖς ἀνεμένομεν.

ΒΟΥΣΑΣ.

Πρώτην ἔσχε φροντίδα τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Πατριάρχου Ζαχαρίου, τοῦ ἐπὶ τόσα ἔτη φαγόντος τὸν πικρὸν ἄρτον τῆς δουλείας.

ΓΟΡΔΙΑ.

Καὶ σήμερον τέλος προίβη εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ζωοποιοῦ ξύλου, ὅπερ εὗρίθη ἄθικτον, καὶ φέρον ἀκόμη τὰς σφραγίδας τῆς ἀγίας Ἐλένης.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τίς εἶδε καλῶς πάντα τὰ γενόμενα;

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐγὼ δὲν ἠδυνήθην νὰ πλησιάσω ἕνεκα τοῦ ἀπείρου πλῆθους.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἐγὼ ἀπὸ τῆς αὐτῆς κατέλαβον θέσιν πλησίον τοῦ Ἁγίου Τάφου, καὶ ἠκολούθησα τὴν πομπὴν ἕως εἰς τὸν Κρανίου τόπον.

ΓΟΡΔΙΑ.

Εὐγε. Καὶ τί εἶδες;

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Θέαμα ἐξαίσιον. Ὁ Βασιλεὺς ἐκράτει ὁ ἴδιος τὸν Σταυρόν, καὶ ἠκολούθει ἅπας ὁ κλῆρος, καὶ πλῆθος ἀναρίθμητον φέρον λαμπάδας. Ὅτε δὲ τέλος ἐφάνη ἀνορθούμενον τὸ θεῖον σύμβολον, πρῶτος ὁ Βασιλεὺς, καὶ πᾶσαι ἐκεῖναι αἱ χιλιάδες ἔπесαν πρηνεῖς, εὐχαριστοῦσαι μετὰ δακρύων τὸν Κύριον.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἡ ἡμέρα αὕτη, ἡ δεκάτη τετάρτη τοῦ Σεπτεμβρίου, ἀνεγράφη πλέον ὡς μία τῶν μεγίστων ἑορτῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἡμίσειαν ὥραν προσηυχῆθη ὁ Βασιλεὺς γονυκλινής, καὶ τέλος ἀπεσύρθη σκεπτικός. Τὸ πλῆθος, τὸ πρὸ μικροῦ τοσοῦτον ζωηρόν, ἐφάνη βαθέως ἐπηρεασθέν, καὶ ἠκολούθησεν ἐν σιγῇ μέχρι τῆς πύλης τῶν Ἀνακτόρων.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἦμην ἐπὶ τῆς πλατείας, καὶ παρέστην εἰς τὴν παράδοξον ταύτην σκηνὴν. Ἐκαστος

ἀπεσύρετο ποιῶν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ὡς εἰ ἐξήρχετο τῆς Ἐκκλησίας. Οὐδὲ ψίθυρος ἠκούετο.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Περίεργος ἡ σοβαρότης τοῦ Βασιλέως ἐν τοιαύτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀφ' οὗ ἔφθασεν εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς δόξης.

ΒΟΥΣΑΣ.

Τίς γνωρίζει τὰς σκέψεις τῶν Ἀνάκτων; Φέρουσιν ἐπὶ τῶν ὤμων τὴν οἰκουμένην.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ὁ ἥλιος ἔδυσε, καὶ τῆς πόλεως αἱ πύλαι κλείουσιν ἐνωρίς.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐχεις δίκαιον. Ἀγῶμεν.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μετὰ τοιαύτην ἡμέραν ἀπαιτεῖται καὶ ἀνάπαυσις.

(Ἐν ψ ἀπομακρύνονται πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Β'.

Τὸ Γολγοθᾶ. Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λοφίσκου, ἐπὶ ὀψηλοῦ βάθρου, ὁ τίμιος Σταυρὸς. Δεξιῶς ἐλαίαι, κίκτοι, καὶ διανθείς θάμνοι. Χρυσᾶ νέφη καλύπτουσι τὸν ἐσπερινὸν ὀρίζοντα μετὰ τὴν δύσιν. Ὁ ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ἐφ' ὅν μανθῶν περιβεβλημένος, ἀναβαίνει βραδέως ἀριστερόθεν. Ἀργότερον ὁ ΘΕΟΔΩΡΟΣ καὶ ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ μετ' ἀκολουθοῦν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἰδοὺ τὸ ἔργον τέλος τὸ γιγάντειον συνεπληρώθη. Θεσπεσίαν χίμαραν διώκων, εἰς ἀγῶνα ὑπεράνθρωπον ἐρρίφθην, ἀλλ' ἐν τέλει θεῖος δάκτυλος τὸ φροῦδον ὄναρ εἰς πραγματικότητα μετέτρεψε. Τοὺς πόθους τοὺς διακαεῖς ἀμείβει αὕτη ἡ παμπόθητος στιγμή, καὶ τὰς αὐπνους νύκτας, καθ' ἃς ἔλειβε τὸ καὶν ὄμμα δάκρυ ἀπογνύσεως. Τὸ Κράτος διεσώθη, ἡ ἀγέρωχος

ἐταπεινώθη πλέον τῶν Περσῶν ὄφρ' οἱ Ἀβάρες ἐκ βάθρων κατεστράφησαν, καὶ καταυγάζει αὐθις ἐκ τοῦ Γολγοθᾶ τὴν οἰκουμένην πᾶσαν τὸ οὐράνιον τοῦ θεοῦ ξύλου σέλας. (Μετὰ μακρόν.)

Τὶ ἀπέμεινε, καὶ πῶς, ἐν μέσῳ τῆς ἀταλλιάσεως καὶ τῶν τροπαίων, τοῦ ἀρχαίου τραύματος τὰ δῆγματα καὶ αὐθις συναισθάνομαι; Ἐφ' ὅλους χρόνους ἐν τῇ μέθῃ τῶν μαχῶν ἐσίγα, καὶ πιστεύσας εἰς τὴν ἰσιν,

μετά θερμῶν δακρῶν νύχαρίστησα
τὴν θείαν δίκην. Πῶς ἐκ νέου μαίνεται
ὁ ἀδηφάγος ἔρπης, μόλις ἔληξεν
ἡ ψυχοβόρος πάλη; Μὴ τὴν ἀφεισιν
ἐλπίσας ἡπατώμην, μὴ τὴν γένναν
εἰσέτι φέρω ἐν ἐμοί; Εἰς ἄφατον
ἀπελπισίαν ἐξωθεῖ με ἅπαντα
ὁ φόβος οὗτος. Ἀλλὰ πῶς; Ἀνεπαρκεῖς
οἱ τόσοι μόχθοι, οἱ ἀγῶνες οἱ μακροί,
τὸ αἷμα τῶν φλεβῶν μου καὶ τὰ δάκρυα
τῶν ὀφθαλμῶν μου τὰ πικρά;

(Μετὰ μικρὸν παραφύρως.)

Ὡ ἀσπλαγχνε,

χαίρεκάκε θεότης, ἦν διέσωσα,
τί λείπει ἔτι; Τό μακρὸν μαρτύριον
τοῦ βίου μου εὐρίσκει, σὺ ἀθάνατος,
βραχύ, καὶ θέλεις τὴν αἰωνιότητα
τοῦ ἄλγους, μόνην τιμωρὸν ὀξίαν σου;
Τίς Φάλαρις πλὴν τότε ἀπηνέστερος,
ἢ τῶν εἰδώλων τίνα τῶν αἰμοδιψῶν,
εἰς ἡ φρικώδεις ἐκατόμβας θύουσιν
οἱ Ἀσιάται; Ἡδονὴ τοῦ σώματος
εἰσὶν αἱ ἀλγυδιόνηες αἱ δεινότεραι
πρὸς τῆς ψυχῆς τὴν νόσον τὴν ἀκοίμητον.

(Βαθυφρόνως συνερχόμενος.)

Τί λέρω, οἶμοι; Βλασφημῶ ὁ δαίλιος.

(Βαίνει καὶ κλίνει τὸ γόνα πρὸ τοῦ Σταυροῦ.)

Ἰλάσθητι τοὺς λόγους τοὺς παράφρονας
σὺ ὁ τὴν τὴν λυτρώσας, ὁ ἐνσαρκωθεὶς,
ὁ βύσας τοὺς ἀνθρώπους τοῦ ἐγκλήματος
ἐπὶ τοῦ ξύλου τούτου. Σὺ τοῦ σύμπαντος
ὁ κραταῖος δυνάστης. Τῶν βλεμμάτων σου
τὸ φῶς ἀνάπτει τῶν ἡλίων τοὺς σωρούς,
καὶ κόσμων νέων τὸ στερέωμα πληροῖς,
τὰ κράσπεδα τινάσσω τῆς πορφύρας σου.
Σοῦ ἀπεκλήθη τὸ μειδίωμα ζωῆς,
καὶ θίξας σὺ τὸ χάος τὸ ἀπαίσιον,
μετέτρεψας εἰς κόσμον ἐναρμόνιον,
τοῦ ἀκηράτου κάλλους θεῖον κάτοπτρον.

(Μικρὰ παύσις.)

Καὶ ὅμως εἰς τὸν κόκκον τούτον τοῦ πηλοῦ
κατήλθες, τὸ σαρκίον τὸ ἐτώσιον
περιβλήθηκες τοῦ ἀθλίου σκώληκος,
οἰκείος τῶν πενήτων καὶ τῶν ἀλητῶν,

χολὴν καὶ δῆας ἐποτίσθης, στέφανον
περιδέθηκες ἀκανθῶν, κολάφισμα
ἐπὶ τῆς θείας κατεδέχθηκες παρειᾶς,
καὶ τέλος ὡς κακούργος ἐτελεύτησας
ὕπὲρ τῆς ταλαιπώρου ἀνθρωπότητος.

(Ἐγείρεται.)

Ἄν οὕτως ἔχῃ, ἀσφαλῶς ἐλπίζομεν
ἐν μετανόᾳ διὰ σοῦ τὴν ἀφεισιν,
καὶ μὲ σπαράσσει πάντα φόβος μάταιος.
Τὸ θεῖον ὄμμα στρέφον πρὸς με εὐμένεις,
καὶ ἴδε με, μέγαλε παρηγορητὰ.
Γνωρίζεις τὸν ἐν θρήνοις λιπαροῦντά σε
ἀχράντου φέρω μύρου εἰς τὸ μέτωπον
σφραγίδα, καὶ τὸ λύνει ἔχω καὶ δεσμύν.
Εἰς ἐν μου νεῦμα χιλιάδες πίπτουσιν,
ἡ ζωσινεύφροσύνης. Τρέφεις τὰ στρουθία σὺ,
καὶ ὁ τὰς τρίχας ἀριθμῶν τῆς κεφαλῆς
οὐδὲ τὰς τύχας ἐπαφῆκε τῶν λαῶν
εἰς παραβάτην τῶν ἀγίων ἐντολῶν,
καταδικασμένον εἰς ἀπώλειαν.

Ἐσχάτως ἔτι μοὶ παρέσχες δέγματα
καταφανοὺς εὐνοίας, καὶ τὰ ὄπλα μου
διὰ τροπαίων εὐκλειῶν ἐπέστεψας.

Ἀδύρτος πιστεύω ἡ ἀπόδειξις.

(Βαδίζει μετ' ἀδμονίας.)

Καὶ ὅμως πάσχω διαρκῶς καὶ τήκομαι.
Ὡ ἀπευκατῖον καὶ στυγνὸν μαρτύριον!
Ἡ κραταιὰ θεότης, ἥτις κρύπτεται
πεισμώνως εἰς τοῦ χάους τ' ἀτελεύτητα
καὶ ὁμιχλώδη βάθη, σῶμα τήνινον
περιβληθεῖσα, ἐπὶ γῆς ἐβίωσε
πρὸ ἔξ αἰώνων μόλις, διελέγοντο
οἱ πρόγονοί μου ὡς οἰκείοι μετ' αὐτῆς,
καὶ μετὰ βίον ὅλον εἶδον θνήσκοντα,
θαπτόμενον τὸν γόνον τὸν οὐράνιον.
Τὰ ἴχνη φέρει τῶν σεπτῶν αὐτοῦ ποδῶν
τὸ χῶμα τοῦτο, καὶ σταγόνας αἵματος
ἐπὶ τοῦ ξύλου ἔτι ψαύω, αἰτινες
ἐκυκλοφόρουν εἰς τὰς φλέβας τοῦ Θεοῦ.
Ναί, ἀπευκατῖον καὶ στυγνὸν μαρτύριον!
Ἐπὶ τῆς σφαίρας ταύτης τῆς οὐτιδανῆς
κατήλθεν ἡ θεότης ἡ πανάκρατος,
καὶ ὅμως ἔτι ἐν τῇ πλάνῃ μένουσι
τὰ πλείστα ἔθνη, τὸ ἀμάρτημα ὑποφύ-

τὴν κεφαλὴν τῆς ὕδρας τὴν ἀτάσθαλον,
τῶν νόσων ἡ χορεία ἡ μορμογενης
τὰ θύματα σπαράσσει, καὶ ἀπέμεινεν
ἡ μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου ἄδης ἄφατος
μετὰ τοιαύτην φοβερὰν ἐπίσκεψιν.
Τὰ πάντα πῶς τηροῦνται ἀναλλοίωτα,
καὶ πῶς, ἀντὶ προόδου, κατεπέσαμεν
ἀπείρως ἐκ τῶν χρόνων τῶν περιφανῶν
τοῦ Περικλέους, καὶ αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος;

(Μετὰ μικρὸν.)

Μειρακιώδης πλάνη. Ἄν πιστεύσωμεν
εἰς ὄνειρα τοιαῦτα, τὰ μυθεύματα
πῶς τῶν ἐθνῶν τῶν ἄλλων μυκτηρίζομεν;
Καὶ ὅμως πίστιν, πίστιν, δός, πανάγαθε
καὶ πανοικτίρμον· ταύτην μόνην ἄγκυραν
παρέχεις ἐν τῇ πόντῃ τῇ ἀτέρμονι
ματαίων φαινομένων, μόνον ἔχομεν
πρὸς τὴν ὥχραν ἐλπίδα ταύτην σύνδεσμον,
καὶ ἂν ἐκλείψῃ, μένομεν ἐφήμερος
σπορὰ εἰλώτων, καὶ τὸ σύμπαν τρέπεται
εἰς φάυλης Ἄτης κοῦφον συνονθύλευμα.
(Μετὰ μικρὸν, ριπτόμενος καὶ αὐθὺς πρὸ τοῦ Σταυροῦ.)
Μακράν, μακράν μου οἱ φρικώδεις δισταγμοί!
Τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν σου κατασπάζομαι,
καὶ σὲ λατρεύω τῆς Παρθένου γέννημα.
Εἰπέ μοι ὅτι τέλος συνεχώρησας,
καὶ ὅτι καὶ τοῦ Κράτους καὶ τοῦ Ἀνακτος
παρήλθε πλέον τὸ πικρὸν μαρτύριον.
Ναί, ἡμαρτον ὁ τάλας, σὲ παρήκουσα,
πλὴν σὺ τὰ πάντα οὕτω συνεδύσας,
σὺ ἐπλάσας τοσοῦτον ἐπαφρόδιτον
τὸν πειρασμόν, σὺ ὅλως μὲ ἀφώπλισας,
σὺ πάντα διατάσσω κατὰ βούλησιν.
Ἄν ἡ πικρὰ σὲ θίγῃ μεταμέλεια,
καὶ οἱ μακροὶ ἀγῶνες καὶ ἀνένδοτοι,
ἐλέησόν με ἦδη, φεῦ, ἐλέησον!

(Μένει σιγῶν. Μετ' ἄλλον.)

Μὲ καταβάλλει νάρκη ἀπροσμάχητος,
αἱ τόσαι στυγνῆσεις μὲ κατέθραυσαν,
αἰσθάνομαι βαρεὰ ὡς τὸν μόλυβδον
τὰ βλέφαρά μου. Ἐνα ἔτι ἀσπασμόν,
ὦ θεῖον, δέξαι, σῆμα τῆς λυτρώσεως.
(Κατακλίνεται, ἐναγκαλιζόμενος τὸ βῆθρον τοῦ Σταυροῦ, καὶ μετ' ὀλίγον ἀποκοιμάται. Τὸ βῆθος τῆς

σκηνῆς φωτίζεται, καὶ φαίνεται πελώριον φῶσμα
τοῦ ΜΩΑΜΕΘ, διὰ τῆς ἀριστερᾶς βασιτάζον τὴν
ἡμισέληνον, ἐν τῇ μεταξὺ τούτῃ βραδέως ἀνατεί-
λασαν, καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς αἰμοσταγῇ ῥομφαίαν.
ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ κοιλάς, ἐν ἡ διακρίνονται
καίόμενα χωρία. Εἰς τὰ ἐμπρὸς σωροὶ πτωμάτων.)

ΤΟ ΦΑΣΜΑ.

Ἀλλάχ, Ἀλλάχ, λά ἱλ Ἀλλάχ, Μουχαμέτ οὐλ
Ἀλλάχ.

(Ὁ Ἡράκλειος φαίνεται ταρασσόμενος, καὶ τέλος
ἀναπηδᾷ ἐντρομος, ἐν ᾧ τὸ εἶδωλον ἀφανίζεται.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Φεῦ, οἶον ὄναρ φοβερὸν! Δυσοίωνος
ὁ ἐφιάλτης οὗτος. Μοὶ ὠμίλησε
τὸ φῶσμα, πλὴν εἰς γλῶσσαν ἀκατάληπτον.
(Ἀκούεται θόρυβος πολλῶν ἀνθρώπων προστρέ-
χόντων.)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ἐκ τῶν παρασκηνίων.

Ἡράκλειε, ποῦ μένεις;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄναξ, ἄγρυπτε!

(Προκύπτουσιν ὁ Θεόδωρος καὶ ὁ Νικήτας, ἀκολου-
θοῦμενοι ὑπὸ Σχολαρίων, φερόντων δόδας. Φωτί-
ζεται ἡ σκηνή.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τί τρέχει, φίλοι;

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τέλος σ' ἐπανεύρομεν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πρὸ χρόνου μάτην ἐρευνῶμεν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πρὸς μικρὸν

ἐν τῇ ἀγίῃ τούτῃ χώρῃ καθεσθεῖς,
ἀνεπαυόμην.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Θλιβεράς κομίζομεν

εἰδήσεις.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀπροόπτως ἐμηνύθησαν
ἀγγέλματα ὀλέθρου.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πῶς; Τί λέγετε;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐν ᾧ τετελεσμένον σὺ ἐνόμισας
τὸ ἔργον σου δικαίως, ἐν ᾧ ἔδρεπες
ἐπταετῶν ἀγώνων ἀγλαοὺς καρπούς,
καὶ εἰς τῆς δόξης ἀνελθὼν τὸ ἄωτον,
προέβλεπες, ὥς μόνην πλέον μέριμναν,
τὴν ἐν εἰρήνῃ τῶν λαῶν σου πρόσοδον,
ἐξαίφνης φάσμα φοβερόν...

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ὦ Ὑψιστε!

Πῶς εἶπες; Φάσμα;

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ Μωάμεθ, ἐξελθὼν
τῆς Ἀραβίας, μύστης νέου δόγματος,
καὶ τὴν βορραία ἔχων εὐαγγέλιον,
ἀμφισβητεῖ σοι τὰ κλεινὰ σου τρόπαια.
Ὡς εἰ πρό θείας ὀρρωδούντες μάλιστα,

πρὸ τῶν ἀγρίων τούτων φεύγουσιν ὀρδῶν
οἱ δαφνηφόροι τοῦ στρατοῦ παλαίμαχοι,
σπουδαῖαι ἤδη χῶραι ὑπετάγησαν,
καὶ τὸ σωθὲν χθὲς· μόλις Κράτος ἀπειλεῖ
καὶ αὖθις τῶν κινδύνων ὁ δεινότητος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, κλονιζόμενος.

Τετέλεσται. Ὑπῆρξε τὸ ἀμάρτημα
τῆς μετανοίας ἰσχυρότερον.
(Πίπτει λειπόθυμος εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν παριστα-
μένων.)

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Θεοί!

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ Ἄναξ πάσχει.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Σπεύσατε, βοήθειαν!

(Ἐν ᾧ σπεύδουσιν τινες, πίπτει βραδύως τὸ διανοήσιον.)

ΣΚΗΝΗ Γ.

Αἰθούσα ἐν τῷ Ἀνακτόρῳ τῆς Ἱερίας, παρὰ τὴν Χαλκηδῶνα. ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ, ΠΙΣΙΔΗΣ καὶ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.
Ἀργότερον ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ καὶ ΝΙΚΗΤΑΣ, μετ' ἄλλων Μετιστιάνων.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἐφ' ὅσον τῆς θρηνώδους συναντήσεως
ἡ ὥρα προσεγγίζει, καταλείπει με
τὸ θάρρος ἅπαν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Οἷος ἀνεχώρησε,
καὶ οἷος αὖθις ἤδη ἐπανερχεται.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Μετὰ τὴν πρώτην φοβερὰν κατάπτωσιν,
καὶ τὴν σκηνὴν ἐκείνην εἰς τὸ Γολγοθᾶ,
συνήλθεν ἐπ' ὀλίγον, καὶ ἀντέταξε
κατὰ τῆς μοίρας ἐρρωμένην θέλησιν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ναί, πλὴν εἰς μάτην πάντα. Ὑπὸ τοῦ Ἀμρού,
Στρατάρχου τοῦ Καλίφου, ὁ Διοικητὴς
τῆς Καισαρείας ἐνίκηθη Σέρτιος,
ἡ Γάζα καὶ ἡ Βόστρα παρεδόθησαν,

καὶ ἀναιδῶς ἠσπάσθη τὸν Ἰσλαμισμὸν
ὁ ἡττηθεὶς Τουρμάρχης.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἡ προσπάθεια

πρὸ σωτηρίας τῆς δειλαίας Δαμασκοῦ
ὑπῆρξε καὶ γενναία καὶ ἀνένδοτος.
Τοὺς πεντακισμυρίους ὁ Θεόδωρος
ἀρίστους ἄνδρας μετ' αὐτοῦ ᾤδητησε
κατὰ τοῦ ἀκαθέκτου στρατηγοῦ Καλὲδ,
ὃν τοῦ Θεοῦ βορραία ἀπεκάλεσαν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Καὶ ὅτε κατεθραύσθη ὁ Πατρίκιος,
δευτέρα πάλιν ἐξεπέμφθη στρατιὰ,
ἀλλὰ δεινὴν καὶ αὕτη ἦταν ἐπαθε.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Μακρὸν ἀντέστη μετὰ τοῦτο ἡ φρουρά,
καὶ παρεδόθη μόνον, ἅφ' οὗ ἐπεσε
τὸ πλεῖστον τῶν κατοίκων.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Διεσπάρησαν

οἱ ἄλλοι, καὶ ἡ πόλις ἡ περίπυστος
κατέστη οὕτω τοῦ Μωάμεθ ἔρμαιον.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἐτέρα ταύτην ἠκολούθησεν εὐθὺς
καὶ ἀσυγκρίτως δεινότερα συμφορά.
Ἐκ Βυζαντίου σῶμα πολυάριθμον
ὁ Μανουὴλ προσάγων ὁ Ἀρμένιος,
πολιορκούντα τὸν Καλὲδ τὴν Ἑμεσαν
προσέβαλε, καὶ μάχην συνεκρότησε
παρὰ τὸ ρέυμα τοῦ Ἱερομιάκος.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Γνωρίζω παρ' αὐτόπτου τὰ καθέκαστα.
— «Τοῦ παραδείσου πρὸ ὑμῶν αἱ χαρμοναί,
καὶ ὀπισθεν αἱ φλόγες τῆς κολάσεως» —
πρὸς τὰς ὀρδὰς φωνοῦντες τὰς θεομανεῖς,
ἐπῆλθον οἱ Ἐμίραι. Τρεῖς τὸ ἱππικὸν
τῶν ἡμετέρων ἔτρεψε τοὺς Ἀραβας,
καὶ οἱ τοξόται ἠγωνίσθησαν λαμπρῶς·
ἀμφίρροπος ἡ μάχη διετελέσεν
ἐπὶ πολὺ, καὶ ὅλοι κατεκόπησαν
ἔξ ἀμφοτέρων χιλιάδες τῶν μερῶν·
ἀλλ' ἐπὶ τέλους εἰς φυγὴν ἐτράπησαν,
πρὸ τῆς τυφλῆς μανίας τῶν Ἰσλαμιτῶν,
οἱ Ἕλληνες.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὴν τύχην ἐπεσφράγισεν
ἡ ἥττα αὕτη τῆς Συρίας.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πράγματι
παράδοξος τῆς μοίρας ἡ ἀστάθεια,
καὶ ἤδη πάσχων, φυσικῶς ἐξέλαβεν
ὁ Ἄναξ ὡς τοῦ θεοῦ ἐγκατάλειπιν
τὰς ἀνηκέστους καὶ ραγδαίας συμφοράς.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Αὐτὸ τὸ θεῖον εὐκρινῶς ὠμίλησε
διὰ σημάτων φοβερῶν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Σεισμὸς δεινὸς
τῆς Παλαιστίνης αὖθις εἰς ἱρείπια
μετέβαλε τὰς πόλεις.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐφ' ὁλόκληρον
ἐφάνη μῆνα μέγας πρὸς ἀνατολὰς
ἀστήρ, κληθεὶς δοκίτης.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὸ Βυζάντιον
ἠπείλει ἡ βορραία, καὶ προήγγελλε
τὴν τῶν Ἀράβων ἐντελὴ κατίσχυσιν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τὰς δεισιδαιμονίας ταύτας τῶν λαῶν
ὁ Ἄναξ ἤδη πρῶτος υἱοθέτησε.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Συνέλευσιν μεγάλην συνεκάλεσε,
καθ' ἃ μανθάνω, εἰς τὴν Ἀντιόχειαν,
τῆς ἀπαισίας πυνθανόμενος τροπῆς
τὰ αἷτια.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πρεσβύτες ἀνηγέρθη τις
καὶ εἶπε — «Τιμωρίαν ὑφιστάμεθα
τῶν θανασίμων παραβάσεων ἡμῶν» —
ἠσπάσθησαν δὲ ταύτην τὴν ἐξήγησιν
ὁ Βασιλεὺς καὶ ἅπαν τὸ συμβούλιον.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἀποφωλία καὶ οἰκτίστη τύφλωσις!
Πηγὴ ἀπάντων αὕτη τῶν δεινῶν ἡμῶν.
Οἱ Ἰσλαμίται φοβεροὶ ἀπέβησαν
ἀφ' ἧς στιγμῆς τοιοῦτοι ἐκηρύχθησαν.
Καθ' ὅλα ἐπὶ ὑπερέχοντες αὐτῶν.
Τὸν ὀπλισμὸν, τοὺς ἄνδρας, τὰ ἐφόδια
μεγάλου Κράτους, τοὺς ἐνδόξους Στρατηγούς
θεομανῶν βαρβάρων στίφη τρέπουσι.
Καὶ διὰ τί; Διότι οἱ ἡμέτεροι,
τὴν ἥτταν θεωροῦντες οὐρανόπεμpton,
κατὰ τῆς μοίρας ἀσθενῶς ἀμύνονται,
ἐν ᾧ ἐξ ἄλλου τῆς Ἑδέμ τὰ θέλγητρα
προσφέρει ὁ Μωάμεθ γέρας ἀφευκτον
τοῦ πίπτοντος γενναίως.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐχεις δίκαιον.
Ἡ πλάνη αὕτη τοῦ ὀλέθρου πρωτουργός,
καὶ ἅμα διεδόθη, τὰ θεμέλια
ἰσείσθησαν τοῦ Κράτους.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Συνετέλεσαν
μεγάλως καὶ τὰ πάθη τὰ θρησκευτικά.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὡς πρὸς τοὺς Πέρσας πρῶην οἱ τοῦ Νέστορος
συνέπραττον ἑταῖροι, νῦν οἱ Ἄραβες
εἰς τοὺς μονοφυσίτας ἐπερείδονται.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Μετὰ τοῦ Βασιλέως συνειργάσθημεν
ἐκθύμως, ὅπως τὸ κακὸν προλάβωμεν,
καὶ τοῦ Χριστοῦ τὴν φύσιν καθορίσωμεν,
πλὴν μάτην. Οὐκ ὀλίγοι Εὐτυχianoὶ
συνήλθον, ἀλλ' ὁ Πάπας ἀντενήργησε,
καὶ τέλος νέα αἵρεσις προέκυψε,
τῶν ἄλλων χείρων, ἢ τῶν Μονοθελητῶν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Οὐδὲ τὴν θέσιν ταύτην ἐβελτίωσεν
ἡ δημοσιευθεῖσα τότε — Ἐκθεσις. —

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὑπὸ τὸ βάρος πάντων τούτων τῶν δεινῶν
καὶ ἡ καρδία τέλος ἡ μετάνησις
τοῦ Ἡρακλείου συνετρίβη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ζοφερόν

τὸ μετὰ πνεῦμα νέφος ἐπεκάλυψε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Στιγμὰς μανίας ἔχει, ἀλλ' εἰς ἄφατον
μελαγχολίαν τὸ πολὺ βυθίζεται.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Καὶ ἡ ἐσχάτη πράξις τοῦ τριστάλαντος
παραφροσύνης μίγμα καὶ συνέσειως.
Φρονῶν ματαίαν πλὴν πᾶσαν ἀμυναν,
τὸ θεῖον εὖλον αὐτὸς ἐξερρίζωσε,
καὶ μετ' αὐτοῦ κομίζει.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Οἷον θέαμα!

Ἀλλόφρων ἤδη φεύγει καὶ περίτρομος,
τὸ σῆμα ὑποκλέπτων τὸ τρισάγιον,
ὁ ἥρωας ὅστις, ἀναβάς εἰς Γολγοθᾶ,
πρὸς τοῦ Θεοῦ τὸν θρόνον ἐπλησίασε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τὴν εἶδησιν μαθοῦσα, πᾶσα ἐφριξεν
ἡ ἀτυχὴς ἑψα, καὶ ὡς ἀφρευκτον
τὸν πλήρη πλὴν ἀναμένει ὀλεθρον.

ΠΙΣΙΔΗΣ, βαίνων πρὸς τὸ παράθυρον.

Ἰδοὺ, νομίζω... Ναί, βεβαίως... Φαίνεται
ἡ συνοδεία. Προχωρεῖ βραδύτατα.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ὡ οἶα ὦρα!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τὸν κλεινὸν κατακτητὴν
πῶς ὑπεδέχθη ἐνθουν τὸ Βυζάντιον!
Ἐσχάτως ἔτι, πῶς ἐκ βάθρων ἔσειον
φρενητιώδεις τοῦτο τὸ Ἀνάκτορον
ἀλαλαγμοί, καὶ οἶα, οἶμοι, σήμερον
διαφορά!

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τοιαῦτα τὰ ἐπίγια.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἀπηγορεύθη αὐστηρῶς πᾶς θόρυβος,
τὸν ἀσθενὴ ταράττων.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, θεωρῶν ἐκ τοῦ παραθύρου.

Ἀφιππεύουσι.

(Ἀναπετάσσεται ἡ θύρα, παρατάσσονται Σχολάριοι,
καὶ εἰσέρχεται ὁ Ἡρακλεῖος, ἀτημιλῶς ἐνδεδυμένος,
κεκυφώς, καὶ ὑπὸ τοῦ Νικητὰ βασταζόμενος. Ἀκο-
λουθοῦσιν ἑτεροὶ Μεγιστάνες καὶ ἀξιωματικοί, οἵτινες
μένουσι παρὰ τὴν θύραν. Ὁ Ἀθαλίριχος βαίνει
καὶ κλίνει δακρύων τὸ γόνυ πρὸ τοῦ Αὐτοκράτορος.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Χαῖρε, Αὐγουστε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Χαῖρε ἡ μάχαιρα ἡ ἐκκόπτουσα τὰ κέρατα
δαμόνων!

Χαῖρε εὖλον προφητόφθεγκτον!

Χαῖρε τετρακτινοπύρσευτε καὶ πυρίμορφε
Σταυρέ!

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Φεῦ, τὰ τοιαῦτα διαρκῶς ἀναφωνεῖ.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἴδε με, Ἄναξ, ἰδε με.

(Ἀσπάζεται αὐτοῦ τὴν χεῖρα.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ τὸν κόπον σου, ἀλλ' ἔχω
κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην
ἀφήκας.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὁ Ἀθαλίριχος σοὶ ὁμιλεῖ, Βασιλεῦ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, μετὰ Ζωηρότητος.

Ἀθαλίριχε! Ἐμπρὸς οἱ Κατάφρακτοι!
Τρέπονται! Τρέπονται! Κτυπάτε τοὺς Χρυ-
σολόγχας. Ἐν τούτῳ Νίκα! Ἐν τούτῳ
Νίκα! Σάρβαρε, διατὶ φεύγεις; Φεῖδεσθε
τῶν αἰχμαλώτων. Δόρκων, γενναῖέ μου
Δόρκων. Ρέει τὸ αἷμα ἐκ τῶν πληγῶν μου.
Ἴδετε, ὑψοῦται, ὑψοῦται! Ἀλλ' ἔτι μένει τὸ
στίγμα, τὸ ἀπαίσιον στίγμα. Πλύνετε τὸ
μέτωπον. Αἷμα, αἷμα! Ἰδοὺ ἔρχεται ἐπὶ τῶν
νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμός.
Οὐαί, λέγω σοι, οὐαί, ὅτι σοῦ ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ τριγμὸς τῶν ὀδόντων.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Παναγία Θεοτόκε, μέγα σου τὸ ἔλεος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Φαρισαίου φύγωμεν ὑψηγορίαν καὶ τελώνου
μάθωμεν τὸ ταπεινόν. Ἡ Μαρτίνα ἔρχεται.

Σιωπὴ. Κλείσατε τὰς θύρας μὴ ἴδῃ ὁ
παντεπόπτης. (Θεωρῶν δειλῶς εἰς τὰ περίε.)
Ἡ Μαρτίνα ἔχει ὤμους λευκοὺς ὡς τὸ γάλα.
Μὲ ἀγαπᾷ, μὲ καλεῖ, πλὴν... Ὁ Ἱππόδρο-
μος φρυάττει, ὁ λαὸς ἐξανίσταται. Τὴν
Βασίλισσαν, ἀθλιοι, τὴν ἐστεμμένην Βασι-
λισσαν! Τίς γνωρίζει τῶν κρυφίων ἀσπα-
σμῶν τὴν ἡδύτητα; Ὡ, τὸ ἀμάρτημα, τὸ
ἀμάρτημα, ἀνεκκλήτος ἡδονή! Ἴδετε τὰ
ρόδινα χεῖλη, τοὺς φλογεροὺς ὀφθαλμούς.
Καίουσι, καίουσιν ὡς αἱ φλόγες τοῦ ἁδου.
Αἰσχυρῶν ἐνθυμήσεων ἐν ἐμοὶ πηγάζει πλημ-
μύρα, βορβορώδης καὶ Ζοφερά.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Σπαραξικάρδιον φάσμα τῆς πρώην Μεγα-
λειότητος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, παραφόρως.

Τὸ φάσμα! Ἐκεῖ, ἐκεῖ τὸ ἀμείλικτον
φάσμα. Ἡμαρτον, Θεέ μου, ἡμαρτον. Ἀλλάχ,
Ἀλλάχ. Ἡ γῆ κλονίζεται. Σκοτίζεται ὁ οὐ-
ρανός. Σώσατέ με, σώσατε τὸν Ἡράκλειον.
Τὸ ἀμάρτημα. Πνίγομαι! Πνίγομαι!
(Διարηγνόναι τὰς ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ πόρπας,
καὶ καταπίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν παρισταμένων.
Ἐν ᾧ οὗτοι βραδέως ἀπάγουσιν αὐτόν, πίπτει τὸ
δασκῆριον.)

ΣΚΗΝΗ Δ'.

Διώματα τῆς Αὐτοκρατορίας ἐν Βυζαντίῳ. ΜΑΡΙΑ καὶ ΜΑΡΤΙΝΑ.

ΜΑΡΙΑ.

Σὺ πράξον μόνον ὅπως σὲ ὠδήγησα.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Φεῦ, τῆς ὑπακοῆς μου ἔχεις δείγματα.

ΜΑΡΙΑ.

Τρεῖς ἤδη τὸν διάπλουον ἐπεχείρησαν
οἱ τὸν πιστὸν σου σύζυγον φυλάττοντες,
ἀλλ' ἅμα πλησιάσῃ πρὸς τὴν θάλασσαν,
ταράσσεται, καὶ φρίσσει, καὶ ἀνθίσταται
πεισματωδῶς.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Βεβαίως ἡ ἀνάμνησις
τῶν εὐκλεῶν θριάμβων, ὧν τὸ θέατρον
ὑπῆρξεν αὕτη...

ΜΑΡΙΑ.

Νοσηρὸν ἐγκέφαλον
ποικίλαι φαντασίαι κατατρώχουσι.
Ἐνίοτε νομίζει ὅτι, Φαραῶ,
τὸν ἐκλεκτὸν διώκει τοῦ Θεοῦ λαόν,
καὶ θνήσκει μεθ' ἀπάσης τῆς δυνάμεως

εἰς τὰ λυσσῶντα κύματα τῆς Ἐρυθρᾶς, ἢ καὶ μαντεύει ἴσως τὸ ἀμάρτημα, ὑπὸ τοὺς φίλους χαρακτήρας σου λοχῶν ἐπὶ τῆς ἄλλης ὁχθῆς.

MARTINA.

Οἱμοι, μήτέρ μου.

MARIA.

Ὀλίγης τοῦτο δείγμα τρυφερότητος, πλὴν τί τὸ ποιητέον; Ὅπωςδὴποτε ὁ Ἄναξ καταφθάνει. Τὸ στρατήγημα γνωρίζει τοῦ Νικήτα;

MARTINA.

Ἐγεφύρωσεν,

ὡς πρὸ καιροῦ ὁ Ξέρξης, τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ διὰ κλῶνων παχυφύλλων ἔκρυψε τὴν θίαν τῶν ὑδάτων ἑκατέρωθεν.

MARIA.

Τυφλῶς ὁ Ἄναξ τὸν Σταυρὸν ἀκολουθεῖ, καὶ οὐδαμῶς μαντεύει ποῦ εὐρίσκεται· πρὸς τὸ ἑσπέρας ἐν τῇ πόλει ἔφιππος, ἐκείνου ἡγουμένου, ἀναμένεται.

MARTINA.

Συνάντησιν τοιαύτην τίς προέβλεπε;

MARIA.

Ἀμίσως σὺ τὸ πνεῦμα, ὅσον ἔμεινε, κατάκτησον. Πολλάκις διαλείμματα

μέ βεβαιούσιν ὅτι ἔχει φωτεινά· ἐπωφελήσου τούτων καὶ ἀπόσπασον ὑπόσχεσιν, ἢ μᾶλλον τὸ διάταγμα, τὸ καθαιροῦν τοῦ θρόνου τὸν διάδοχον, καὶ διορίζον τῆς ἀρχῆς ἐπίτροπον ἐμὲ ἢ σέ, καὶ μόνον Αὐτοκράτορα τὸ τέκνον σου.

MARTINA.

Πλὴν, μήτερ...

MARIA.

Ἡ ὑπάκουσον,

ἢ εἰς τὴν τύχην ὅπως καταλείπω σε. Μεταβολὴ κατέστη ἀναπόφευκτος· ἂν θέλῃς σὸν τὸ σκήπτρον, ἂν διστάσῃς νῦν, ὁ Κωνσταντῖνος βασιλεύει, καὶ οἰκτρὸς σὲ ἀναμένει τότε πάντως θάνατος.

MARTINA.

Φεῦ, μήτερ, οἷον φοβερὸν ἀδίκημα.

MARIA.

Τὸ μητρικὸν σου φίλτρον ἐπιβάλλει σοὶ μικρὰν θυσίαν. Ἄλλως εἰς τὸν δῆμιον παράδος τὸν υἱόν σου, καὶ ἡσύχασον.

MARTINA, καταπίπτουσα ἐπὶ ἀνακλίντρον.
Σκεπτόμεθα καὶ αὐθις!

MARIA.

Χαῖρε, θύγατερ.

(Ἐν αὐτῇ ἀπομακρύνεται πύκτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

Ἡ πρὸ τῶν Ἀνακτόρων πλατεία. Ἡ πρόσοψις αὐτῶν, μετὰ τῆς Χαλκῆς, φαίνεται ἐπὶ τοῦ μετασκήνιου. ΣΑΠΦΗΡΗΣ, ΒΟΥΣΑΣ, ΕΛΠΙΔΙΟΣ καὶ ΓΟΡΔΙΑ.

ΓΟΡΔΙΑ, δεικνύουσα τ' Ἀνάκτορα.

Εἰς ἐκεῖνο ἐκεῖ τὸ δωμάτιον τηρεῖται ὁ Αὐτοκράτωρ.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ναί, διαβαίνω πολλάκις τὴν νύκτα, καὶ βλέπω τὴν λυχνίαν καίουσαν μέχρις αὐγῆς.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Λέγουσιν ὅτι οὐδέποτε κοιμάται.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Οὐδέποτε. Ἡ ταράσσεται βιάως, ἢ μένει ὥρας ὅλας ἀκίνητος. Ἐνίοτε συνέρχεται, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγα μόνον λεπτά.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἦκουσα ὅτι ὑπεγράφη ἤδη τὸ διάταγμα τῆς παραίτησεως.

ΒΟΥΣΑΣ.

Οὕτω θρυλλεῖται. Ὁ Κωνσταντῖνος καὶ Ἡρακλεωνᾶς διορίζονται συνάρχοντες, καὶ ἡ Μαρτίνα Ἐφορος τῆς ἀρχῆς.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Συνδυασμός, ὅστις μοὶ φαίνεται προμηνύων νέας θυέλλας.

ΓΟΡΔΙΑ.

Βεβαιούσιν ὅτι ἡ Βασιλομήτωρ Μαρία ἐκίνησε πάντα λίθον πρὸς ἐντελὴ ἀπομάκρυνσιν τοῦ Κωνσταντίνου, ἀλλ' ὁ Ἡράκλειος, καίτοι παράφρων, ἡρνήθη.

ΒΟΥΣΑΣ.

Τὸ ἀδίκημα πάντοτε μέγα. Τὴν Μαρτίαν μισεῖ τὸ Κράτος ἅπαν, ὡς αἰτίαν τῆς φοβεράς ταύτης καταστροφῆς.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Τίς προειμάντευε τοιοῦτον τέλος, ὅτε εἰσερχόμεθα τροπαιοῦχοι εἰς Δασταγέρδ.

ΓΟΡΔΙΑ.

Εἰς τὴν ἀνάμνησιν ταύτην κλαίω πολλάκις πικρότατα. Ὁ ἐνδοξος ἥρωας εἰς τοιαύτην σήμερον θέσιν. ὦ, ἡ μοῖρα ὑπῆρξεν ἀμείλικτος.

ΒΟΥΣΑΣ.

Πράγματι καταπληκτικὴ ἡ ταχύτης, μεθ' ἧς συνετελέσθη ὁ ὀλεθρος. Τὸ Κράτος καταρρεῖ πανταχόθεν ὡς τηκομένη χιών.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Μετά τὴν Συρίαν ὑπέκυψεν αὐθις ἡ Παλαιστίνη, καὶ τέλος πολιορκηθέντα, παρεδόθησαν τὰ Ἱεροσόλυμα, ἡ ψυχὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἀπεδνώσαμεν τοὺς Πέρσας, ὅπως διευκολύνωμεν τὸ ἔργον εἰς τοὺς Ἀράβας.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Καλῶς λέγεις. Τὸ Περσικὸν Κράτος ὀριστικῶς ἤδη καταλύθη, καταθραυσθέντος ὑπὸ τοῦ Καλίου τοῦ τελευταίου Σασσανίδου Ἰεζδεγέρδου, πολὺ δὲ φοβοῦμαι ὅτι ἡ αὐτὴ τύχη ἀναμένει καὶ ἡμᾶς.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἐὰν ἐξακολουθήσωμεν ὡς σήμερον, ἀναμφιβόλως.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Τὴν Ἱερουσαλὴμ διεδέχθη ἡ Βέροια, καὶ ταύτην ἡ λαμπρὰ Ἀντιόχεια, ἡ δευτέρα τοῦ Κράτους πρωτεύουσα.

ΒΟΥΣΑΣ.

Πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῆς ἐσπευσεν αὐτὸς ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος, μετὰ στόλου καὶ στρατοῦ, ἀλλ' ἡττήθη, καὶ κατέφυγεν εἰς Καισάρειαν.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἐκεῖ δευτέρα συνεκροτήθη μάχη, μεθ' ἣν οἱ Μωαμεθανοὶ καὶ τὰς δύο ταύτας πόλεις, καὶ τὴν Τρίπολιν, καὶ τὴν Τύρον κατέλαβον.

ΓΟΡΔΙΑ.

Οἱ πλείστοι τῶν κατοίκων ἡσπάσθησαν τὸν Ἰσλαμισμόν.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἐπανήλθε σχεδὸν μόνος εἰς Βυζάντιον, καὶ ὑπέκυψε τότε ἡ τε Μεσοποταμία καὶ πάσα ἡ λοιπὴ Ἀνατολή.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἡ Ἐδεσσα, ἡ Δάρα, ἡ Νίσιβις, καὶ αὐτὴ ἡ Ἀμιδα, ὡς ἡρωϊκῶς ἐξεπορθήσαμεν, παρεδόθησαν ἀμαχητί.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ὁ φοβερὸς Ἀμρου πολιορκεῖ ἤδη τὴν Ἀλεξάνδρειαν.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἐκείνη κἂν ἀνθίσταται γενναίως. Ἐχει τροφὰς ἀπείρους, προτειχίσματα λαμπρά, καὶ μηχανὰς τελειοτάτας.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ναί, ἀλλ' ἐντὸς τῶν προτειχισμάτων ἔχει καὶ τοὺς προδότας. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Μονοφυσιτῶν Μουκαυκάς συνεννοεῖται κρύφα μετὰ τῶν Ἀράβων, ὅπως ἀπαλλαγῇ τῶν Ὀρθοδόξων.

ΓΟΡΔΙΑ.

Τότε τὸ τέλος ἐγγίζει.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἦκουσα ὅτι δύο μυριάδες ἐκ τῶν πολιτῶν ἐσφάγησαν ἤδη ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων.

ΒΟΥΣΑΣ.

Εὐτυχεῖς ἐκεῖνοι. Διατὶ δὲν ἐπίσαμεν καὶ ἡμεῖς εἰς κάμμίαν ἀπὸ τὰς ἐνδόξους ἡμῶν ἐφόδους;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἐχεις δίκαιον. Χιλιάκις τοῦτο προτιμότερον τῆς παρούσης ἀθλιότητος.

ΓΟΡΔΙΑ.

Λέγεται ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ μεταφέρεται προσεχῶς εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Σάββα.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Δυστυχὴς Ἄναξ! Ἐάν ἐγνώριζε κἄν πόσον ἀγαπᾶται.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Πολλάκις εἶδον στρατιώτας περὶ αὐτοῦ ὁμιλοῦντας, καὶ κλαίοντας περὶ τὴν ἐσπερινὴν πυράν.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἄτρωμεν, ἄτρωμεν! Συνθλάται ἡ καρδιά μου. (Ἐν ᾧ ἀποσύρονται πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

Προθάλαμος ἐν τοῖς Ἀνακτόροις, δι' ἀγαλμάτων καὶ διανθῶν θάμνων ἡντρεπισμένος, καὶ ἀμφιδῶς πεφωτισμένος. Δεξιῶς θύρα, φέρουσα πρὸς τοὺς θαλάμους τοῦ διαδόχου ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ. Μεσονύκτιον. Ἐκ τοῦ βάθους εἰσέρχεται ἡ ΜΑΡΤΙΝΑ, ἡμφιεσμένη νυκτερινὴν ἐσθῆτα, καὶ κρατοῦσα λυχνίαν. Ἀργότερον ἡ ΜΑΡΙΑ.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Ἀπ' οὗτου ἀπεσύρθη ὁ Ἡράκλειος εἰς τοῦ ἁγίου Σάββα τὴν σепτὴν Μονήν, ἡ μήτηρ μου δὲς ἤδη, τὰ μεσάνυκτα κρυφίως ἐγερθεῖσα, περιφέρεται ἐντὸς τῶν προθαλάμων. Τὸ μυστήριον μὲ κατατῆκε τοῦτο ἔκτοτε δεινῶς. Τί ἄρα μηχανάται; Ὁ διάδοχος, καὶ τοῦ υἱοῦ μου ἤδη συγκυρίαρχος, ἐκεῖ κοιμάται. Φοβερά ὑπόνοια, πλὴν ἀδίκος βεβαίως, μοὶ ἀφῆρεσε τὸν ὕπνον. Τρεῖς εἰς μάτην παρεφύλαξα, θηρεύουσα τὴν λύσιν τοῦ αἰνίγματος. Εὐτυχεστέρα ἄρα ἤδη ἔσομαι; Πλὴν, ναί, ἀκούω κρότον... Τρέμω σύσσωμος. (Ἐξεννύει τὴν λυχνίαν αὐτῆς, καὶ κρύπτεται ἀπὸ τοῦ θάμνου. Εἰσέρχεται ἡ ΜΑΡΙΑ ἀκροποδητὴ, καὶ ψηλαφῶσα ἐν τῇ σκότη.)

ΜΑΡΙΑ.

Καὶ σήμερον ἀκόμη θάρρος. Ἦγγικεν ἡ ὥρα τέλος τῆς πλουσίας ἀμοιβῆς. Τὴν ὑπαρξίν μου πᾶσαν ἔθυσάσα, θηρεύουσα τὸ στέμμα τὸ παμπόθητον ὑπὲρ τοῦ τέκνου τῆς δαλῆς μου θυγατρὸς· αὐτὸν τὸν ἄδην τολμηρῶς ἠψήφησα, καὶ ἤδη, ὅτε ὁ καρπὸς ὠρίμασε, μοὶ κλέπτετε τὸ μείζον τῶν ἡμίσεων, διότι οὕτω Βασιλεὺς φρενοβλαβὴς ἠθέλησε. Ὀλίγον μὲ γνωρίζετε! (Δεικνύουσα πρὸς τὸν θάλαμον τοῦ Κωνσταντίνου.) Ὁ νέος οὗτος ἐάν Ζήσῃ, ἀφευκτος ἡ ἡμετέρα προσεχὴς ἀπώλεια. Ἐκεῖνος κατὰ νόμον ὁ διάδοχος, ἐκεῖνον θέλει ἅπαν τὸ ὑπῆκοον, τὸ πρὸς ἡμᾶς πρὸ χρόνων δυσμενέστατον.

Ἐνόσω ἀναπνέει ὁ Ἡράκλειος, παρὰ τοῖς πᾶσι μείνας ἔτι λατρευτὸς καὶ μετὰ ταύτην τὴν οἰκτρὰν κατάπτωσιν, ἢ διαθήκει ἴσως μείνη σεβαστή· ἀλλ' ἅμα λείψῃ — καὶ τὸν πόδα ἔθηκεν ἐντὸς τοῦ τάφου — δι' ἡμᾶς τετέλεσται. Οὐχί! οὐχί!

(Δεικνύουσα μικρὰν φιάλην.)

Πιστὸν μου φιαλίδιον, σὺ πάντας τοὺς κινδύνους τούτους πρόλαβε. Κατέπεσαν δὲς ἤδη αἱ σταγόνες σου εἰς τὰ βίγουντα χεῖλη τοῦ ὑπνώττοντος· εἰσέτι ἀπαῖ ἀρωγὴν παράσχου μοι, καὶ τότε μοὶ ἀνήκει τὸ Βασίλειον. (Εἰσέρχεται δρομαία εἰς τὸν θάλαμον τοῦ διαδόχου. Προκύπτει ἡ Μαρτίνα βωβὴ ἐκ τῆς συγκινήσεως, καὶ τείνει ἐπανειλημένως τοὺς βραχίονας, ὡς εἰ ἵνα ἀναχαιτίσῃ αὐτήν. Τέλος συνερχομένη.)

ΜΑΡΤΙΝΑ.

ὦ φρίκη, φρίκη! Ἀκριβῶς ἐμάντευσα. Ἄν κράξω, τὴν μητέρα εἰς τὸν δῆμιον ἀφεύκτως παραδίδω, ἄλλως φοβεροῦ, σιγῶσα, συμμετέχω κακουργήματος. Τί ποιητέον; Οἶα θέσις φοβερά! (Πίπτουσα γονυκλινής.)

Τῆς τρισδειλαίας! Παναγία δέσποινα, σὺ φώτισόν με.

(Αἶφνης ἐμφανίζεται καὶ αὖθις ἡ Μαρία, ὡσεὶ καταδιωκομένη ὑπὸ τῆς τύψεως τοῦ συνειδότος, καὶ φεύγει δρομαία, μὴ παρατηρήσασα τὴν Αὐτοκράτειραν.)

Οἶμοι τρισταλαίπυρος!

(Λειποθυμεῖ. Πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Ζ'.

Αἶθουσα ἐν τοῖς Πατριαρχείοις. Ὁ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ καθέσται. Ἄλλοι κληρικοὶ ἴστανται περὶ. Εἰσέρχεται ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ, καὶ εἰς νεῖμα τοῦ Πατριάρχου ἀποσύρονται οἱ λοιποί.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Λοιπὸν, ὦ τέκνον;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἄμα τὸ ἀπαίσιον ἠγγέλθη ἐν τῇ πόλει ἄκουσμα, δεινὸς ἠτέρθη σάλος, καὶ ἡ φήμη, ἄγνωστον πῶς γεννηθεῖσα, διεδόθη ὡς τὸ πῦρ, καθ' ἣν ὁ τάλας Βασιλόπαις ἔπεσεν ὡς θῦμα τῆς Μαρτίνης.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Οἶον τόλμημα!

Ἀμαρτημάτων φέρει φόρτον ἱκανὸν ἡ Ἄνασσα, πλὴν τρέφω τὴν πεποίθησιν ἀδίκως ὅτι ἤδη καταγγέλλεται.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Περὶ κυνεῖου ὁμιλοῦσι. Λέγεται ἐντὸς τῶν προθαλάμων ἡ Βασίλισσα ὅτι εὐρέθη μόνη καὶ λειπόθυμος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τοιαύτη, φεῦ, τοῦ ὄχλου ἡ ἐμπάθεια. Τὰς ὑπονοίας μετατρέπει πάραυτα εἰς γεγονότα, γαυριᾷ καὶ μαίνεται πολλάκις κατ' ἀθῶων.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἦδη ἔπασχε πρὸ ἡμερῶν ὁ Πρίγκηψ, καὶ φιλάσθενος ἀείποτε ὑπῆρξε.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τί πλεότερον συνέβη;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τόλμην ἡ Μαρτίνα ἔκτακτον ἀπέδειξε. Μαθοῦσα τὰ γενόμενα, καὶ τὸν υἱὸν λαβοῦσα, εἰς τὸ Κάθισμα ἐνεφανίσθη αἰφνός. Τὸ διάδημα

καὶ τὴν πορφύραν ἀγερύχως ἔφερεν
ὁ μονοκράτωρ ἤδη ἀπομείνας παῖς,
καὶ ὡς ἐν ἱκεσίᾳ τοὺς βραχίονας
ἐξέτεινεν ἢ μήτηρ.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τί ἐποίησαν

οἱ παρεστῶτες;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Κατ' ἀρχὰς ἐσίγησαν,
ἀλλ' εἶτα, ὡς ὁ πόντος ὁ δερόμενος
ὕπὸ σφοδρᾶς θυέλλης, ὁ ἱππόδρομος
ἠγέρθη ἅπας μετ' ἀγρίων ὠρυγῶν,
καὶ μόλις ἡ Αὐτοῦστα διεξέφυγε,
κρυβεῖσα ἐσπευσμένως εἰς τ' Ἀνάκτορα.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὰ πράγματα δεινοῦνται.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὁ Φιλάτριος,
τοῦ Κωνσταντίνου Μάγιστρος, καὶ οἱ λοιποὶ
αὐτοῦ ἑταῖροι, μετ' αὐτῶν τὰ νεογνά
λαβόντες τέκνα τοῦ θανόντος, ἔφυγον
εἰς Χαλκηδὼνα. Τῆς Μαρίας λέγεται
βυσσοδομοῦσης κατ' αὐτῶν ἀπαΐσια,
ἐξέπλευσαν, καὶ ἤδη στασιάζουσιν
ἀναφανδὸν καὶ οὗτοι.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τούτο χερίστον.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Εὐθὺς τοὺς δύο ἀνηλίκους Πρίγκηπας
νομίμους διαδόχους ἀναδείξαντες,
καὶ τὸν Οὐαλεντίνον ἀρχηγὸν αὐτῶν,
σπουδαίαν ἤδη δύναμιν συνήθροισαν,
ἀλλ' ἡ Μαρτίνα, λέγουσι, προσήνεγκε
τῇ πρεσβυτέρῃ τῶν μεράκων Κωνσταντὶ
τὸ στέμμα, καὶ προτείνει τίτλον Καίσαρος
εἰς τὸν Οὐαλεντίνον.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἴσως προληφθῇ

τὸ πρᾶγμα οὕτως;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἀμφιβάλλω. Πανταχοῦ
παρατηρεῖται ἄκρα δυσἀρέσκεια·
ἐνόπλων στίφη τὰς ὁδοὺς κατέχουσι,
καὶ μελετᾶται, ὡς μοι εἶπον πρὸ μικροῦ,
αὐτῶν τῶν Ἀνακτόρων ἡ ἐκπόρθησις.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὴν δεξιάν σου, Παντοκράτορ, ἔκτεινον.
Παρά τῇ Ἡρακλείῃ ἦσο σήμερον;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐκεῖθεν ἤδη κατ' εὐθείαν ἔρχομαι.
Περὶ τὰς ὥρας εἰς τὸν κήπον τῆς Μονῆς,
ἐν μέσῳ ῥόδων καὶ ναρκίσσων εὐθαλῶν,
ἀλλ' ὡς ὑπνώττων. Ἐν ᾧ πέραν μαίνεται
ὁ κλύδων, ἀνατρέπων τὰ θεμέλια
τοῦ περιδόξου θρόνου, ὃν ἀνίδρυσεν,
ἐκεῖνος πᾶσαν μνήμην καὶ συναίσθησιν
ἀπώλεσε.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Φεῦ, ἴσως οὕτω κάλλιον.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὁ ἀτυχὴς Νικήτας μένει παρ' αὐτῷ,
μέχρι θανάτου εἰς τὸν Ἀνακτα πιστός,
καὶ πάσχων ἴσως καὶ αὐτοῦ πλειότερον.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Μετὰ θυμος καρδία!

(Θόρυβος ἐν τῇ ὁδῷ. Περὶ στίφη στασιαστῶν
κράζοντα — «Ζήτω ὁ Κωνσταντὶ! Θάνατος τῇ Μαρ-
τίνῃ!» —)

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τί σοι ἔλεγον;

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὸ τέλος προσεγγίζει, τέκνον; Σπεύσωμεν!
Πρὸς τὸν λυσσῶντα ὄχλον ὁμιλήσωμεν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πλὴν προσοχή, ὦ πάτερ. Ἐκπιθέμενος
εἰς τὴν μανίαν οὕτω τῶν στασιαστῶν,
καὶ σὺ σπουδαῖον διατρέχεις κίνδυνον.
Ἐμὲ μετ' ἄλλων πέμψον τῶν Συνοδικῶν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τί λέγεις; Ὅταν λύκοι παρεισδύσωσιν
ἐντὸς τῆς ποιμνῆς, πρῶτος σπεύδει ὁ ποιμὴν.
Ἐλθέ.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἀμέσως τότε εἰς τ' Ἀνάκτορα.
(Ἐν ᾧ ἀπέρχονται πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Η'.

Στοὰ πρὸ τῶν θυμάτων τῆς Αὐτοκρατείας ἐν τοῖς Ἀνακτορίοις. ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, ΕΛΠΙΔΙΟΣ, ΣΑΠΦΗΡΗΣ
καὶ ΒΟΥΣΑΣ φυλάττουσιν ἐν αὐτῇ. Ἀργότερον ΣΕΙΣΜΟΣ μετὰ στίφους στασιαστῶν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πᾶσα ἐλπίς ἀπώλετο. Οἱ Σχολάριοι ἠνώ-
θησαν μετὰ τοῦ πλήθους. Οἱ στασιασταὶ
χωροῦσι πρὸς τ' Ἀνάκτορα. Ὅστις ἀγαπᾷ
τὴν ζωὴν, ἄς ἀπέλθῃ.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Μετὰ σοῦ, ὦ Κόμη, μέχρις ἐσχάτων.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πλὴν ἐννοήσατε, καλοὶ μου φίλοι. Ἀδύ-
νατος ἡ ἄμυνα. Ἐμὲ κρατεῖ τὸ καθήκον,
διότι ὑπεσχέθην εἰς τὸν Ἡράκλειον· ἀλλ'
ὁμείς.

ΒΟΥΣΑΣ.

Μετὰ σοῦ μέχρις ἐσχάτων.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἴσως ἔχετε δίκαιον. Τοιαύτη ζωὴ οὐδε-
μίαν πλέον ἔχει ἀξίαν διὰ τοὺς κατακτη-
σαντας τὴν Ἀσίαν.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Μὴ ἀνακαλῆς τοιαύτας ἀναμνήσεις.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Διπλασιάζουσι τὸ ἄλγος τῆς παρούσης
στιγμῆς.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὅπισθεν τῆς θύρας ταύτης, ὡς γνωρίζετε,
ἡ Ἀνασσα ἐτοιμάζεται πρὸς φυγὴν. Ἐάν
παρτείνωμεν τὴν ἀντίστασιν, ἐάν χύσωμεν
πᾶσαν αἵματος βανίδα, ἴσως δοθῇ καιρὸς...

ΒΟΥΣΑΣ.

Τὰ πάντα χάριν τῆς μνήμης τοῦ Αὐτο-
κράτορος.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἐκεῖ τρέμουσιν ἡ σύζυγος αὐτοῦ καὶ τὸ
τέκνον. Ἐνόσῃ ἀναπνέει ὁ Ἐλπίδιος ἡ
θύρα αὕτη ἔσται κεκλεισμένη.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Εἰς τὸ στήθος μου τότε, ὦ γενναῖοι, καὶ
δότε μοι τὸν ἐσχατὸν ἀσπασμόν.

(Ἐναγκαλίζονται ἀλλήλους. Θόρυβος ἐντὸς τῶν
Ἀνακτόρων. Κραυγαὶ — Θάνατος! Θάνατος!)

ΒΟΥΣΑΣ.

Εἰσέβαλον.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Περιτρέχουσι τὴν ἄλλην πτέρυγα.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Προσεγγίζουσι.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἴδού αὐτοί. Ἐτοιμάσθητε.

(Σύρουσι τὰ εἶρη. Εἰσορμὴ ὁ Σεισμός, δηγγῶν στίφος
στασιαστῶν.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πῶς, Σεισμέ, σὺ;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἐγὼ, βέβαια. Τί νομίζετε;

ΒΟΥΣΑΣ.

Σὺ μετὰ πῶν ἀθλίων τούτων;

ΣΕΙΣΜΟΣ, τοῖς ὁπαδοῖς αὐτοῦ.

Ἀκούετε; Ἀκούετε; Ἀποκαλοῦσιν ἀθλίους τοὺς ἐλευθερωτὰς τῆς πατρίδος.

ΤΟ ΠΑΗΘΟΣ.

Θάνατος! Θάνατος!

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Μακράν, ἀνδράποδον, σὺ καὶ οἱ ὁπαδοί σου.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἀνδράποδον ἐγώ; Ὁ νικήσας τοὺς Ἀβαρας; ὁ Στρατάρχης τοῦ Λαοῦ;

ΤΟ ΠΑΗΘΟΣ.

Ἐμπρός, ἔμπρός! Θάνατος, θάνατος!

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὑβρίζουσι τὸν λαόν! Ἀδικούμεθα, τυραννούμεθα.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἡ σιγῆς, τέρας, ἢ σὲ συντρίβω ὑπὸ τοὺς πόδας μου.

(Ἀρπάζει τοῦ τραχήλου, καὶ ρίπτει αὐτὸν κατὰ γῆς.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἐλεος, Σαπφηράκη. Σώσατέ με, σώσατε.

(Συμπλέκονται οἱ περὶ τὸν Ἀθαλάριχον μετὰ τῶν στασιαστῶν, οἵτινες κατ' ἀρχὰς ὀπισθοχωροῦσιν, ἀλλ' εἰτα πανταχόθεν περιβάλλουσιν αὐτοὺς. Πίπτουσιν ὁ Ἐλπίδιος νεκρός, καὶ ὁ Ἀθαλάριχος βαρύνως τετραυματισμένος. Οἱ στασιασταί, ὠθοῦντες πρὸ αὐτῶν τὸν Βούσαν καὶ Σαπφήρη, εἰσορμῶσιν εἰς τὰ δώματα τῆς Αὐτοκρατείας.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Μαρτίνα, ἐτήρησα τὸν λόγον μου. Ἡ ψυχὴ μου, ἐκφεύγουσα διὰ δέκα πληγῶν, σοὶ δεικνύει τὸν δρόμον τῶν οὐρανῶν.

(Ἐκπνέει.)

ΣΕΙΣΜΟΣ, ὅστις προσεποιεῖτο τὸν νεκρὸν, ἀνεγειρόμενος μετὰ προσοχῆς.

Οὐδεὶς πλέον κίνδυνος. Καλὸν κατευόδιον. Συγχώρησον ἐὰν δὲν σὲ ἀκολουθῶ. Ἐχῶ ἀκόμη ὀλίγην ἐργασίαν ἐπὶ τῆς γῆς. Ποῦ ἀφήκαν οἱ γενναῖοί μου τὸν ἀρχηγόν; (Ἐκ τῶν δωματίων τῆς Αὐτοκρατείας ἔχει κραυγὴ σπαρακτωδῆς.) Ἀ! αἱ μοὶ ἀπαντῶσι δι' ἀνδραγαθημάτων. Ἐρχομαι, ἔρχομαι. (Σπεύδει ὀπισθεν αὐτῶν. Πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Θ'.

Κῆπος παρὰ τὴν Μονὴν τοῦ ἁγίου Σάββα, ἐπεκτεινόμενος μέχρι τῆς θαλάσσης. Ὁ Ἡράκλειος, καθήμενος ἐντὸς μεγάλου ἀνακλίντρου, ὑπὸ ὕψηλά δένδρα, ὁρᾷ πρὸ αὐτοῦ ἀτενῶς. Ὁ Νικήτας, παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐπὶ σκίμπος, κρόπτι τὸ πρόσωπον ἐντὸς τῶν χειρῶν. Εἰσέρχεται ὁ Πισίδης καὶ βαίνει ἡρέμα πρὸς αὐτόν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Νικήτα.

ΝΙΚΗΤΑΣ, ἀνεγειρόμενος.

Σὺ, Πισίδη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πῶς εὐρίσκεται;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὡς βλέπεις. Μόλις πρὸς μικρὸν ἀνένηψε χθὲς τὴν πρωΐαν. Τὸν ἐπίλοιπον καιρὸν διάγει ὡς ἐν νάρκῃ, καὶ ἀναίσθητος.

(Χαιροῦσι πρὸς τὰ ἔμπροσθεν τῆς σκηνῆς. Ὁ Ἡράκλειος, ὀπισθεν αὐτῶν ἀπομείνας, βαθμὴδὸν ἀνακίπτει, ἀναγνινύσκει αὐτοὺς, καὶ φαίνεται μετὰ μεγάλης προσοχῆς ἀκροώμενος τῶν λεγόμενων.)

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Εἰς εὐλογίαν ἤδη μεταβάλλεται ἡ δυστυχία. Οὕτω καὶ οὐδέποτε μανθάνων τῶν φιλιτάτων τὴν ἐπώδυνον καὶ ἀποφράδα τύχην...

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πῶς; Συνέβη τι;

Ἐνταῦθα ζῶμεν καθειργμένοι. Αἱ ἡχοὶ τῆς γῆς πρὸ τῶν πυλῶνων τούτων θνήσκουσι.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τοῦ Κωνσταντίνου ἤκουσας τὸν θάνατον;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ναί, οὗτος διεδόθη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἡ ἀδέσποτος

τοῦ ὄχλου φήμη ἐν αὐτῇ κακούργημα διέγνω, ὅπερ ἀπεδόθη πάραυτα εἰς τὴν Μαρτίαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τί ἀκούω.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Φοβερὸν

τὸ μῖσος ἐξερράγη τότε τὸ κοινόν· ἄστοι καὶ στρατιῶται συμμαχήσαντες, ἐκήρυσσον ἐκείνην ὡς ὑπεύθυνον τῆς ἀσθενείας τοῦ πεσόντος ἥρωος, καὶ τοῦ κοινοῦ ὀλέθρου, ὃν ἐπέστεψε διὰ τοῦ φόνου τοῦ νομίμου Ἀνακτος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ τότε;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Προσηνέχθη εἰς τὸν Κωνσταντα, τοῦ Κωνσταντίνου τὸν πρεσβύτερον υἱόν, τὸ στέμμα, ἀλλ' εἰς μάτην· ἐξεπόρθησε μαινόμενος ὁ ὄχλος τὸ Παλάτιον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὡς ὤφιστε!

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πρὸς ὥραν ἀνεχαίτισαν παρὰ τὴν θύραν τῆς Ἀνάσσης τοὺς φονεῖς

ὁ μεγάλωφρων Κόμης Ἀθαλάριχος, καὶ δύο τρεῖς ἐταῖροι.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Λέγε, τάχυνον·

μὲ βασανίζεις.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Δέκα φέρων τραύματα, κατέπεσεν ὁ Κόμης.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Παντοδύναμε

Θεέ.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Καὶ τότε εἰσορμήσαν λυσσῶδως τὸ στίφος τῶν κακούργων, κατεσπάραιε τὴν ἀτυχὴ Μαρίαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ ἡ Ἀνασσα;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Αὐτῆς τὴν γλῶσσαν ἐκταμόντες, ἔκοψαν τὴν ρίνα τοῦ δειλαίου Ἡρακλεωνᾶ, καὶ ὡς ἐπαίτας ἐξεδίωξαν αὐτούς. (Ὁ Ἡράκλειος ἐν τῇ μεταξὺ τούτων βαθμὴδὸν ἐγερθεὶς, καταπίπτει αὐθις.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὡς ἀποθνήσκω!

ΝΙΚΗΤΑΣ, σπεύδων πρὸς αὐτόν.

Ἀναε!

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Φεῦ, μὲ ἤκουσε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, μόλις ἀρθρῶν τὰς λέξεις.

Ναί, φίλοι, ἐπανεύρον τὰς αἰσθήσεις μου, ὅπως κενώσω τὸ πικρὸν ποτήριον μέχρι πυθμένος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁλεθρία σύμπτωσις.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Οὐχί, Νικήτα, ἤδη ἐδοκίμασα τοῦ ἄδου πάσας τὰς βασάνους ἐπὶ γῆς· εἰς τῶν φιλιτάτων τὴν στοργὴν τὸ ἱερὸν

καθήκον θυσιάσας, όπου ἡμартон
ἐκεῖ καὶ τιμωροῦμαι.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πολυεὐσπλαγχνος

ὁ Πλάστης. Ἴσως ἔτι ἀναμένη σε
καιρὸς βελτίων.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Δι' ἐμὲ κατέληξεν

ἡ ἔξορία, ὦ Πισίδη. Μυστική
φωνὴ μοὶ λέγει ὅτι τέλος ἀφεςιν
τελείαν εὖρον, καὶ τὰς πτέρυγας ἀγνάς
πρὸς τὴν Ἑδέμ τὸ πνεῦμα τὸ ἀθάνατον
τανύει ἤδη.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀναπαύθητι μικρόν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἡ αἰωνία μὲ καλεῖ ἀνάπαυσις.
Ὑμεῖς τῶν ἰδεῶν μου οἱ διάδοχοι
ὑπὲρ τοῦ Κράτους σταθερῶς μοχθήσατε,
καὶ τὰς παρούσας ἐπουλώσατε πληγὰς.
Τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν μου δέχθητε.
Κατενικήθη τέλος ὁ Ἡράκλειος,
ἀλλ' ὑπὸ μόνης τῆς ἰσχύος... τοῦ Θεοῦ.
(Καταπίπτει νεκρὸς. Ὁ Νικήτας ρίπτεται ὀλοφυρό-
μενος ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτοῦ.)

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὁ Φοῖβος οὕτω δύνει, κατέρχόμενος
πρὸς τὸ λωφῶδες χάος, πλὴν ἐπὶ μακρὸν
ἀκόμη καταυγάζει τὸ στερῆμα
τὸ σέλας, ὅπερ ἔχυσε μεσουρανόων.
(Κατεπετάννυνται ἡ αὐλαία.)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΠΗΓΑΙ.

Ἀνεφίκτου ἀποβαινοῦσης τῆς παραπομπῆς εἰς
τ' ἀπειράριθμα χωρία τὰ ἐν τῇ ἡμετέρῃ ἔργῳ ἀν-
τανακλίσμενα, περιοριζόμεθα εἰς τὴν γενικὴν ἀνα-
γραφὴν τῶν συγγραμμάτων, ὅτινα συνεβουλευθῆμεν,
μελετώντες τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἡρακλείου. Εἰσὶ δὲ
ταῦτα τὰ ἑξῆς.

Ἐκ μὲν τῶν Βυζαντινῶν, ὁ **Θεοφάνης**, ὁ **Νικη-
φόρος**, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, τὸ **Πασχά-
μιον Χρονικόν**, τὰ ποιητικὰ ἔργα **Γεωργίου τοῦ
Πισίδου**, καὶ κατὰ δευτέρον λόγον ὁ **Σοῦιδας**
εἰς **Λέβιν Ἡράκλειος**, ὁ **Κεδρητός**, ὁ **Ζωταράς**, ὁ
Ματασός, καὶ ὁ **Γλυκᾶς**.

Πλὴν τούτων σπουδασιότατην ἱστορίαν τῆς ἐπο-
χῆς ἐκείνης συνέγραψεν ὁ Ἀρμένιος Ἐπίσκοπος
Σηπαῖος, **Sêpêos**, ἡτις δυστυχῶς μένει εἰσὶ ἀμετά-
φραστος, τῇ ἑταιρείᾳ χωρίων τινῶν καταχωρι-
σθέντων ἐν τῇ *Chronologie Arménienne* τοῦ **Κ^ο
DULAURIER**, καὶ ἑτέροις, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συγγραφίως
ἀγρότερον ἐξηγησθέντων, καὶ συμπληρωθέντων
ἐν τῇ λαμπρῇ περὶ Ἡρακλείου μονογραφίᾳ τοῦ **Κ^ο
DRAPEYRON**, περὶ ἧς κατωτέρω ὁ λόγος. Ἡ ἱστορία
τοῦ Σηπαίου περιέχει ἰδίως λεπτομερὴ ἀφήγησιν
τῶν περιουσιῶν τοῦ μεγάλου Αὐτοκράτορος στρα-
τειῶν, περὶ ὧν τόσον συγκεχυμένας καὶ ἀτελεῖς
εἰδήσεις διέσωσεν ἡμεῖς οἱ ἕτεροι συγγραφεῖς, δι' ἃ
καὶ πολὺτιμος συμβολή, πρὸς διαλεύκανσιν τῶν μα-
κρῶν ἐκείνων ἀγώνων, ἤθελεν εἶναι ἡ ὀλοσχρὴς
μετάφρασις τοῦ ἐν λόγῳ συγγραμματος.

Υπόκειται προσέτι καὶ λατινικὸν Χρονικόν, τὸ τοῦ
Φριδεγαύρου, **Frédégaire**, λίαν ἐνδιαφέρον, καθ'
ὅσον παρίστανται ἡμεῖς τὴν ἱστορίαν τοῦ Βυζαντινοῦ
ἡρώος, περιβεβλημένην πλέον τὰ μυθικά ἐκείνα χρώ-
ματα, δι' ὧν ἐνέδουσιν αὐτὴν ὁ μεσαιῶν.

Ἐκ δὲ τῶν μεταγενεστέρων, ἡ μεγάλη ἱστορία
τοῦ **LEBEAU**, ἡ τοῦ **Γέζβουτος**, ἡ τοῦ **FONLAY**, ἡ τοῦ

ἡμετέρου **Παπαρηγοπούλου**, καὶ ἡ τοῦ ἐν Νέῳ
Ἰόρκῳ ὁμογενοῦς καθηγητοῦ **Τ. Τιμαγέτους**,
History of Greece, 2 vol. New-York. Διὰ τὴν Βυζαν-
τινὴν ἱεραρχίαν τὸ λαμπρὸν σύγγραμμα τοῦ **KRAUSE**:
*Die Byzantiner des Mittelalters in ihrem Staats- Hof-
und Privatleben*. Halle, 1869. Διὰ τὰς αἰρέσεις, καὶ
τὴν ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου δημοσιευθεῖσαν **Ἐκθεσίαν**,
τὸ πασίγνωστον σύγγραμμα τοῦ **FLEURY**, *Histoire
Ecclesiastique*, καὶ τέλος αἱ ἑξῆς δύο πρόσφατοι, καὶ
πλείστου λόγου ἄξιοι μονογραφίαι. Ἡ τοῦ καθηγη-
τοῦ **G. RASPE**, *Die Kämpfe zwischen Heraklius I
und Chosroes II.*, δημοσιευθεῖσα, κατὰ τὸ Γερμανικὸν
ἔθος, ἐν τοῖς διὰ τὰ ἔτη 1875 καὶ 1876 προγράμμασι
τῆς ἐν **Gustrow** Ἱερατικῆς Σχολῆς, καὶ περιέχουσα
πολλὴν νέαν ὁλὴν, καὶ τὸ προμνησθέν ἀληθῶς ἔξο-
χον σύγγραμμα τοῦ **Κ^ο L. DRAPEYRON**, *L'Empereur
Heraklius et l'Empire Byzantin au VIIe Siècle*. Paris
1869. Τὰ ἔργον τοῦτο, ἐπαξιὸν τοῦ θέματος ὃ
πραγματεύεται, καὶ πᾶσας τὰς πηγὰς ἐξαντήλασεν,
παρέχει τέλος ζωηρὰν καὶ πλήρη μεγαλογραφίαν
τῆς ἐνδόξου τοῦ Ἡρακλείου Βασιλείας, ἧς τοσοῦτον
ἐπαισθητὴ ἀπέβαινεν ἡ ἁλλειψίς. Ῥίσις προσέτι
μνείας ἄξια τυγχάνει καὶ ἡ τοῦ **Κ^ο Ἀμεδαίου ΤΙΠΠΕΚ**
ἱστορία τοῦ Ἀττίλα, ἡτις περιέχει εὐχλωτὰ τινα
περὶ Ἡρακλείου κεφάλαια. *Histoire d'Attila et de
ses successeurs*, Tome II, Chap. II, III et IV.

Ἐν δὲ τῇ ἁμαρρᾷ φιλολογίᾳ φερώνυμον τραγῳ-
δίαν περὶ τοῦ θέματος τούτου ἔγραψεν, ὡς γνω-
στὸν, κατὰ τὸ 1647 ὁ μέγας Κορνήλιος. Ἐτέρα
τραγῳδία, ἐπιγραφομένη **Heraclius ou la Croix re-
conquise**, ἀναφέρεται ἐν τῇ Καταλόγῳ τῆς Βρετα-
νικῆς βιβλιοθήκης, ὡς παρασταθεῖσα ἐν Παρισίῳ
κατὰ τὸ 1688, ἐπὶ τοῦ θεάτρου τοῦ **Λυκείου-Louis-
le-Grand**, ὑπὸ τῶν Ἰηρουϊτῶν τότε διευθυνομένων.
Τοῦτο δ' ἔχει πρὸς τούτους τὸ θέμα καὶ ἡ Κομηδία
τοῦ **Καλδερῖνου**, ἡ ἐπιγραφομένη: *En esta vida*

todo es verdad y todo mentira (Ἐν τῷ βίῳ τούτῳ τὸ πᾶν ἐστὶν ἀλήθεια καὶ ψεῦδος), ἦν καὶ ὁ Βολταίρος μετέφρασε. Œuvres Complètes, Tom. IV. Προσθετέον εἰς ταῦτα τὸ πόνημα τοῦ Κ^{ου} F. MASS-MANN, Eraclius, εἰς γλῶσσαν Γερμανικὴν καὶ Γαλλικὴν, μετ' ἐμβριθεύς προοιμίου. Quedlinburg 1842. Πρὸς δὲ καὶ δύο μυθιστορήματα, γραφέντα κατὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα, τὸ μὲν γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ Gauthier d'Atlas, τὸ δὲ γερμανιστὶ ὑπὸ τοῦ Otho de Freisingen.

Τοσοῦτον δὲ βαθεῖα ὑπῆρξεν ἡ ἐκ τῶν ἀνδραγαθισμῶν τοῦ Ἡρακλείου ἐντύπωσις ἐπὶ τῶν ἐπιγόνων, ὥστε καὶ πολλὰ ἕτερα ἀπαντῶμεν αὐτῆς μαρτύρια.

Οὕτως ἐν Βαρλέττῳ τῆς Ἰταλίας διατηρεῖται ἔτι κολοσσαῖον τοῦ περικλεοῦς Αὐτοκράτορος ἄγαλμα, ὅπερ ἐν τούτοις ὁ Κόμης Trojano Marulli θεωρεῖ ὡς παριστῶν μᾶλλον τὸν Θεοδόσιον. Ἴδε MARULLI, Discorso Storico-critico sopra il colosso di bronzo esistente nella città di Barletta. Napoli 1816.

Τὸ ὄνομα τοῦ Ἡρακλείου ἐδόθη πρὸς τούτους εἰς πόλιν τοῦ Βενετικοῦ, ἰδρυθείσαν κατὰ τὰ ἔτη 628—641. Ἴδε Histoire des relations de Venise et de l'Empire d'Orient jusqu'au XIII siècle, par M. AK-MINGAUD, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου γνωρίζομεν ὅτι ἐν Γαλλίᾳ.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ.

Τὸν Ἡράκλειον περιγράφει ὁ Κέρηνος 1, σ. 714 ὡς ἑξῆς. — Οὗτος ὁ Ἡράκλειος ἦν τῆς ἡλικίας μισθμῆ, εὐσεβής, εὐστροφός, εὐόχθαμος, ἀλγος ἐπὶ ὀφθαλμοῖς, θαρσύνων τὴν τρίχα, λευκὸς τὴν χροιά, ἔχων τὸν πῶγονα πλατὺν καὶ πρὸς μέγος ἐκκερμῆ. — Δυστυχὸς ἡ ἀτέλεια τῶν διασωθέντων νομισμάτων ἀνδρῶν μόνον παρέχει ἡμῖν ἰδέαν τοῦ ἐκτάκτου τούτου κάλλους, οὐδεμίᾳ δ' ἕτερα διασώθη ἄχρις ἡμῶν εἰκονικὴ παράστασις. Ἴδε, SABATIERE, Description des monnaies Byzantines. DE SAULCY, Classification des suites monétaires Byzantines. BARTHÉLEMY, Heraclius Consul, dans la Revue numismatique de 1867, καὶ BOGHESSI, Dissertation sur une médaille d'Heraclius. Ἄλλ' ὑποσώθηκε τῆς ἐπιβαλλούσης τοῦ ἥρωος μορφῆς, ἥτις τοσαύτην ἐνεποιεῖ εἰς τοὺς συγχρόνους ἐντύπωσιν, διατηρήθη ἐπὶ μακρὸν ἡ παράδοσις. Ὁ Εὐφραάσιος, γράφων μετὰ τὴν παύσειν αἰώνων, λέγει,

Ἡράκλειος πέγγειν ἀρσενεὺς μέγας,

Ἄλλος τις ὄντως Ἡρακλῆς κατὰ σθέτος.

στιχ. 1346.

κατὰ τὸν μεσαιῶνα πλέον, παρίστατο εἰκονικῶς ὁ πορθητὴς τοῦ Δασταγέρδ, διαφύζων τὸν Χοσρόην. Ἴδε M. DE LONGPÉRIER, Revue Archéologique, 1849.

Καὶ τέλος τὸ χρονικὸν τοῦ Κασίου ὅρους ἀναφέρει οἰονεὶ ἀποθέωσιν τοῦ Ἡρακλείου, γενομένην ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὸ 629, καὶ μνημονευομένην ἐν ἐπιγραφῇ τεθείσῃ ἐν τῷ οἰκίῳ μέρει τοῦ Καισαρικοῦ Ἀνακτόρου. Κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἐξετυπώθη, ὡς ὑποτίθεται, καὶ μετάλλιον εἰσέτι σωζόμενον, ἐφ' οὗ φαίνεται ὁ Ἡράκλειος, ὡφῶν ὡς ἐν ἐκστάσει τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς οὐρανόν, καὶ εἰς τὸ ἑμπαλιν ὁ Αὐτοκράτωρ, ὀχούμενος ἐφ' ἄρματος σκεπομένου ὑπὸ οὐρανίσκου, καὶ φέρων τὸν Σταυρόν. Πέραν ὑπάρχουσι δύο λατινικαὶ ἐπιγραφαί, καὶ αἱ ἑξῆς δύο Ἑλληνικαί. — Ἡράκλειος, ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς Βασιλεὺς καὶ Λέτοκράτωρ Ῥωμαίων, νικητὴς καὶ ἀγρονομήτης, αἰεὶ Αἰγιόνατος — εἰς δὲ τὸ ἑμπαλιν — Δόξα ἐν ὑψίστοις Χριστῷ τῷ θεῷ, ὅτι διέφραξε σιδηρὰς πύλας, καὶ ἔλευθέρωσε σταυρὸν ἁγίου Βασιλεὺς Ἡράκλειος. Περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ περιγεγραμμένου τούτου μεταλλίου ἀμφιβάλλει ἐν τούτοις ὁ DUCANGE, Dissertations 65 et 66, p. III.

Ὁμοίως δ' ἀποφαίνεται περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ Μανασσῆς, Ὁπλίτης καρτερώτατος, ὀξύχυρος, βριαρόχυρος. στ. 3665.

Ἐν ᾧ, εἰν πιστεύομεν τὸν ἐκ Βουργουνδίας Φραγγιτρον, ἐφόνευσεν ἰσοχειρῶς Μανασσῆν ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ.

Ἐγεννήθη δὲ ὁ Ἡράκλειος ἐν Καππαδοκίᾳ κατὰ τὸ 575, ὀλίγα ἔτη μετὰ τὸν Μωῦσιν, ἐκ γένους περιφανοῦς. Ὁ Μανασσῆς λέγει ῥητῆς.

Τούτῳ πατρίς Καππαδοκίῳ ἢ τρισιτιδαίρῳ χώρα,

καὶ γένος τῶν ἐπιφανῶν καὶ τῶν πορώντων πλοῦτος.

στ. 3664.

Καὶ πράγματι, κατὰ τὸν 5^{ον} αἰῶνα, ὅτε ὁ Γεζαρχος καὶ Ἀττίλας, αἱ θεῖαι αὐτῶν μάστιγες, ἤπειλουν τὰ τε δυτικὸν καὶ τὸ ἀνατολικὸν Κράτος, Ἡράκλειος ἐκαλεῖτο, καὶ πρόγονος ἦν τοῦ Αὐτοκράτορος, ὁ Στρατηγός, ὅστις μετὰ τῶν λεγεῶνων τῆς Αἰγύπτου, τῆς Θηβαΐδος, καὶ τῆς Ἑρήμου, ἀπέδιωξε τοὺς Βανδύλους ἐκ Τριπόλεως. Ἴδε DUCANGE, Constantinopolis Christiana. Ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ ἀνεδείχθη ἐπὶ

σης ἔσοχος κατὰ τῶν Περσῶν Στρατηλάτης, ἀναστηλῶν τὸ λάβαρον, ὅπερ ἔξέπιπτε τῶν ἀσθενῶν τοῦ Φιλιππικοῦ χειρῶν. Διορισθεὶς ἀργότερον Ἐσαρχος τῆς Ἀφρικῆς, ἀπέμεινεν ἡ μόνη ἐλπίς τοῦ ὑπὸ τὸν τύραννον Φωκᾶν καταρρέοντος Κράτους, ὅπερ καὶ διέσωσε τέλος διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ἦσαν δὲ παράδοξος διακεκριμένα καὶ πάντα τὰ ἐπιλοιπα μέλη τῆς ἐξοχῆς ταύτης οἰκογενείας. Οὕτως ὁ πατὴρ Ἡράκλειος εἶχεν ἀδελφόν, τὸν Γρηγοράν, ἀριστον ἐπίσης ἀξιωματικόν, ὃν παρέλαβεν ἐπίκουρον ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἀφρικῆς, καὶ ὅστις ὑπῆρξεν ὁ διαδοχὸς αὐτοῦ ἐν Καρχηδόνι. Σημειωτέον ὅτι, ἀντιθέτως πρὸς ἄλλους συγγραφείς, ὁ Θεοφάνης οὐδὲν λέγει περὶ τῆς συγγενείας ταύτης, καὶ καλεῖ τὸν Γρηγοράν ἀπλῶς ὀπισοστράτηγον τοῦ Ἡρακλείου. Τέκνα δὲ εἶχεν ὁ τῆς Ἀφρικῆς Ἐσαρχος, πλὴν τοῦ ἡμετέρου ἥρωος, τὸν Θεόδωρον, γενναῖον Στρατηγόν, καὶ τὴν Μαρίαν, ἥς τὴν θυγατέρα Μαρτίαν ἐνυμφεύθη ἐν δευτέρῳ γάμῳ ὁ Αὐτοκράτωρ. Ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου τοῦ Γρηγορά υἱὸς ἦν ὁ Νικήτας, ὁ πιστὸς μείνας τῇ ἐπαγγελίᾳ ἀχρις ἐσχάτων, καὶ οὗ τὴν θυγατέρα Νίκη ἐνυμφεύθη ἀργότερον ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Ἡρακλείου νέος Κωνσταντῖνος. Μήτηρ δὲ τοῦ Αὐτοκράτορος ἦν ἡ Ἐπιφανία, δέσποινα ἐκ μεγάλου γένους, διὰ σπανίων πεποικισμένη ἀρετῶν, ἥτις ἐπέζησε τοῦ συζύγου, καὶ συνοδεύσασα τὸν υἱὸν εἰς Βυζάντιον, φαίνεται ὅτι ἐξοχῶς ἐκείνῳ ἐπιμύητο, ἀλλ' οὐδόλως συγκαταλέγεται μετὰ τῶν προσώπων τοῦ ἡμετέρου δράματος.

Τὴν γενέτειραν τοῦ Ἡρακλείου πόλιν οὐδεὶς τῶν συγγραφέων ῥητῶς ἀναφέρει, ἀλλ' ὁ DRAPEYRON εἰκάζει ὅτι ἦν αὕτη ἡ Μελιτηνή. Παρ' αὐτὴν ὅπερ ἡ Χοσρόης Α' ἢ Νουσχίρβάν τὴν δεινὴν ἐκείνην ἤτταν, μετ' ἧν, φέρονται, κατηράσθη πάντα διδοχὸν αὐτοῦ προσωπικῶς στρατεύοντα. Ὁ Ἡράκλειος ἦν τότε ἑξαέτης, καὶ ἱσχυρὰν βεβαίως ἐποίησεν ἐντύπωσιν εἰς τὴν παιδικὴν αὐτοῦ φαντασίαν ἡ φοβερὰ ἐκείνη σύγκρουσις μετὰ τῶν ὁπλῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν λατρευτῶν τοῦ Ὁρμιοῦ· διήνκει δὲ τὸ δέκατον ἔκτον ἔτος ὅτε ὁ πατὴρ αὐτοῦ περικλεῶς ἐνίκησε παρὰ τὴν Δάραν καὶ τὴν Νισβην. Βαῖν ἐν μέσῳ τῆς μεταλωπεπεστότης ἐκείνης τῆς Καππαδοκίας φύσεως, ἦν περιγράφει ὁ Στράβων, Β. 18^{ον}, συνεκίδουσαν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων εἰς τὴν διαμύχην τοῦ Ἑλληνορωμαϊκοῦ Χριστιανισμοῦ ἀφ' ἑνός, καὶ τοῦ Ζωροαστρικοῦ Μαγιαμοῦ ἀφ' ἑτέρου· ὁ δ' αἱματηρὸς οὗτος ἀγὼν μετὰ τῶν ἐκκλησίων καὶ τῶν πυρίων, πρὸς κατάληψιν τῶν ἐρειπίων τῶν ἀρχαίων Σητῶν τοῦ πανθέου, διέπλεον ἐπὶ τὸ σοβαριώτερον καὶ ἀνδρικώτερον τὸν προέφρων ἀρμαστάνα χαρακτῆρα τοῦ νεανίου, καὶ κατέθηκε τὸν σπέρων μεγα-

λεπηβόλων σχεδίων, καὶ περιδόξων ὀνείρων. Ἀκολουθήσας δὲ μετὰ ταῦτα τὸν πατέρα εἰς Καρχηδόναν, ἐδιδάχθη ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκείνῃ ἐπαρχίᾳ, τῇ ἀποδοθείσῃ εἰς τὸ σκῆπτρον ὑπὸ τοῦ Βελισαρίου, τὰ μυστήρια τῆς διοικήσεως τοῦ ὅλου Κράτους.

Ὁ Ἡράκλειος ἐνυμφεύθη κατ' ἀρχὰς τὴν Εὐδοσίαν, θυγατέρα Ῥόγα τοῦ Ἀφρου, κατὰ Θεοφάνην. Μεινῆστευμένη οὖσα, διήγεν αὕτη ἐν Βυζαντίῳ μετὰ τῆς μητρὸς τοῦ Ἡρακλείου Ἐπιφανίας, βασιλεύοντος ἐπὶ τοῦ Φωκά. Ἀρνηθέντος δὲ τοῦ Ἐσαρχοῦ ἐπὶ dietίαν τὸν ὑπὸ τῆς Ἀφρικῆς ὀφειλόμενον φόρον, ὁ τύραννος ἀνεκάλυψε τὰς δύο γυναῖκας, καὶ καθείρξεν αὐτάς ἐν τινι Μονῇ. Τούτο ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἀφορμὴ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ἡρακλείου, σπεύσαντος ἀμέσως πρὸς σωτηρίαν τῆς μητρὸς, ἣν ἐλάτρευε, καὶ τῆς μελλούσης συζύγου. Τοιαύτη δὲ ἡ παράδοξος ἀλληλουχία τῶν ἀνθρωπίνων γεγονότων. Ὀλίγον ἐμάντευεν ὁ τύραννος, ὅτε παρείχε τὴν περὶ φυλακίσεως διαταγὴν, ὅτι ἐπεσφράγιζεν αὐτῷ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φοβερὰν τέχνην, καὶ ἀνιβίβαζεν ἐπὶ τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου δυναστείαν, ἥς τὰ χρονικά ἐπὶ ὀλόκληρον αἰῶνα πληροῦσι τινὰς τῶν εὐκλεεστέρων καὶ ἀπαισιωτέρων συνάμα σελίδων τῆς ἱστορίας.

Καταβαλὼν τὸν τύραννον ὁ Ἡράκλειος, περιέβαλεν αὐθημερὸν τῇ Εὐδοσίᾳ τὸν τε γαμήλιον καὶ τὸν αὐτοκρατορικὸν στέφανον. Ὁ Θεοφάνης ἐκφράζεται περὶ τούτου ῥητῆς — «Εἰσελθὼν δὲ Ἡράκλειος εἰς τὰ βασίλεια, ἐστῆθη ἐπὶ Σεργίου πατριάρχου... ἐστῆθη δὲ καὶ ἡ μενῆστευμένη αὐτῷ Εὐδοκία Λίγοῦστα... καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁμοῦ Λέτοκράτωρ καὶ τυρῆσις ἀναδείκνυται. Σελ. 461. Τρυφερῶς δὲ φιλοῦν τὴν φιλάσθενον καὶ συμπαθεῖ σιγίαν, ἀπεσύρθη μετ' αὐτῆς εἰς τ' Ἀνάκτορα, ὅπου ἐλησμένησεν ὧως, εἰς τοὺς πόδας τῆς νέας ταύτης Ὁμαλῆς, τοὺς ἀναμένοντας αὐτὸν ὄθλους.

Ἐκ τῶν ἐρώτων τούτων ἐγεννήθη πρῶτον θυγατὴρ τὴν 7 Ἰουλίου 611, κληθεῖσα καὶ αὕτη Ἐπιφανία ἢ Εὐδοκία, τὸ δ' ἐπὶ τὸν 3 Μαρτίου 612, υἱός, εἰς ὃν ἐδόθη τὸ πολυσήμαντον ὄνομα τοῦ νέου Κωνσταντίνου, ἐκπροσωποῦντος αὐτὸν τὸν Ἡράκλειον, καὶ τοὺς εὐγενεῖς αὐτοῦ πόθους.

Ἀλλὰ μετὰ τρεῖς μῆνας, ἥτοι τὴν 17 Αὐγούστου, ἀπεβίωσεν ἡ Εὐδοκία, καὶ τότε ὁ εὐαίσθητος Ἀναξ, ὑπὸ νέου καταληφθεὶς πᾶθος, ἐνυμφεύθη τὴν ἰδίαν ἀνεψίαν Μαρτίαν, τὴν αἰτίαν πάντων αὐτοῦ τῶν δεινῶν. Μεταβὰς εἰς ἄκρον εἰκόνα κατέλειπον ἡμῖν οἱ σύγχρονοι τῆς Ἀνάσσης ταύτης, ἦν ὁ Νικηφόρος παραβάλλει πρὸς τὴν Ἀγριππίναν, καὶ περὶ ἧς λέγει

ὁ ΔΡΑΠΕΥΚΟΝ ὅτι — «*ἡ δολία καὶ θυριώδης αὐτῆς ψυχὴ πρὸ οὐδενὸς αἰσχοῦ καταρρωδία*» — Σελ. 108. Ἀφίσταται ἄρα οὐκ ὀλίγον τῆς ἱστορικῆς ἀκριβείας ἡ ἡμετέρα παράστασις, καθ' ἣν ἀπασαι αἱ σκιάι αἰσιπυκνοῦνται ἐπὶ τῆς Μαρίας, καὶ ὑφίσταται ἀπλῶς τὴν σατανικὴν αὐτῆς ἐπιρροὴν ἢ ἄλλως πρὸς τὸ ἀγαθὸν ῥέπουσα νεαρὰ Βασίλισσα. Τῆς μεταβολῆς ταύτης, ὑπαγορευθείσης ὑπὸ τεχνικῶν λόγων καλαισθησίας, ἀναλαμβάνομεν τὴν εὐθύνην.

Ἐκ τῆς Μαρτίνης ἀπέκτησεν ὁ Ἡράκλειος πολλὰ τέκνα. Τοῦ Φλαβίου, ἐπικληθέντος ἐπίσης μικροῦ Κωνσταντίνου, καὶ τοῦ Θεοδοσίου τὴν δυσμορφίαν καὶ τὸν πρόωρον θάνατον ἀπέδωκεν ὁ δεισιδαίμων ὄχλος εἰς τὴν θεϊαν ὀργὴν ἐπὶ τῷ παρανόμῳ γάμῳ. Ὁ Νικηφόρος, Σελ. 16 λέγει ῥητῶς — «*Ἡ δὲ δὴν δὲ θηριώδης τὸ ἀδύμιτον, καὶ τοῦ μὲν προσηγμένου παρεμύχου ἰδίαν τὸν αἰχρῆτα, τοῦ δ' αὖτε τῷ τῆς ἀκουστικῆς ἀνέχοντο αἰσθητικῆς, καὶ μωρὸν ἔτι ἀπέχοντο*» — Ταύτους ἠκολούθησεν ὁ Ἡρακλεωνᾶς, καὶ εἴτα ἐγεννήθησαν δύο θυγάτρια, θανόντα ἐν ψὶ διέμενεν ὁ Ἡράκλειος ἐν Ἀσίᾳ. Ὁ Νικηφόρος, Σελ. 29, λέγει. — «*Ταύραρχοι δὲ Ἡρακλείου ἐν τῇ Περσίᾳ, ἐτέλεον τῶν αὐτῶν δύο υἱοὶ καὶ θυγατέρες δύο*» Τέλος δὲ τὴν 7 Νοεμβρίου 630 εἶδε τὸ φῶς ἐν Ἀνατολῇ ὁ νέος Δαυὶδ, ἐν ψὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀπέκτα ὁ πρωτότοκος νέος Κωνσταντίνος ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ Νικητᾶ Νίκης τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῆ, ἢ καὶ Ἡράκλειον, τὸν ἀργότερον Βασιλευσάντα. Ἀλλὰ, πλὴν τούτων, ὁ Νικηφόρος ἀναφέρει εἰσὶ βασιλοῦντα τὸν Μαρῖνον, καὶ δύο ἡγεμονίδας, τὴν Αὐγουστίναν καὶ Μαρτίαν, περὶ ὧν ἁλλοῦται πᾶσα περαιτέρω εἰδησις. — «*Δαυὶδ δὲ καὶ Μαρῖνος, τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, Καίσαρας ἀνεγάρμεναι, Αὐγουστίναν δὲ καὶ Μαρτίαν, τὰς θυγατέρας Αὐγουστᾶς*» — Σελ. 31.

Τὸ ἔθος τοῦτο εἰς τὰ βαπτιστικὰ προσκολλησῶν τῶν δημοφιλῶν τοῦ Ἡρακλείου ἢ Κωνσταντίνου ὀνομάτων, μετὰ τῶν ἐπιθέτων *μικρὸς ἢ νέος*, τοσοῦτον ἀσαφὴς καθίσταται τὰ ἤδη συγκεχυμένα χαρὰ τῶν συγγραφέων, ὥστε ὑφίσταται καὶ νῦν ἐτι ἀμφιβολία τις ὡς πρὸς τὸ ἐν λόγῳ ἀντικείμενον. Οὕτω, φέρ' εἰπεῖν, ὁ Θεοφάνης ἀναγράφει τὴν γέννησιν τοῦ Κωνσταντῆ διὰ τῶν ἑξῆς — «*Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ Ἡράκλειος ἐτέχθη, υἱὸς Ἡρακλείου τοῦ μικροῦ, τοῦ καὶ Κωνσταντίνου, υἱοῦ Ἡρακλείου τοῦ μεγάλου*» — Ἐνθα ἁλλοῦται ὅπως ἡ ἐπωνυμία, ὅφ' ἦν κατέστη ἀργότερον τοσοῦτον μισθὸς ὁ τύραννος ἐκεῖνος.

Ἐκ πάντων τούτων τῶν τέκνων ἀναφέρονται ἐν τῷ ἡμετέρῳ δράματι ὁ Κωνσταντίνος καὶ ὁ Ἡρακλεωνᾶς. Ἀπέκτησε δὲ ὁ Ἡράκλειος, πῶς καὶ πότε ἄδηλον, καὶ νόθον, τὸν Ἀθαλάριχον, οὐ μόνον τὸ ὄνομα διετηρήσαμεν.

Οὐ μόνον δὲ τὰ πλείστα τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας μέλη ἐξόχως διεκρίθησαν, ἀλλὰ καὶ οἱ δύο κυριώτατοι τοῦ Ἡρακλείου λειτουργοί, ὁ Πατριάρχης Σέργιος καὶ ὁ Μάγιστρος Βῶνος, αἵτινες καὶ βραχίονες αὐτοῦ ἐκλήθησαν, ὑπῆρξαν ὁμολογουμένως ἄνδρες μετὰ τιμῆς καὶ σεβαστοί.

Κατὰ τὸ 610 ἔτος, καθ' ὃ ἐστέφη ὁ Ἡράκλειος, κατελήφθησαν καὶ οἱ τρεῖς κυριώτατοι τῆς ὀρθοδόξου θρόνου ὑπὸ ἱεραρχῶν ἐξόχως διαπρεπῶν. Καὶ εἰς μὲν τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐχαροτονήθη ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμων, τοσοῦτον μετὰ ταῦτα διακριθεὶς κατὰ τὴν Περσικὴν ἀλωσιν, εἰς Ἱερουσολίμῃ δ' ὑπὸ τοῦ Σαρβέρου ἀργότερον αἰχμάλωτος Ζαχαρίας, καὶ εἰς Βυζάντιον ὁ Σέργιος.

Σύγχρονος ἐπομένως τοῦ Ἡρακλείου ὁ νέος Πατριάρχης ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης συνειδέθη στενότερα μετὰ τοῦ Μονάρχου, συμμετασχόντων πᾶσιν τῶν πράξεων τῆς μακρᾶς αὐτοῦ βασιλείας, καὶ διατελέσας, κατὰ τὴν ἐκφράσιν τοῦ ΔΡΑΠΕΥΚΟΝ, ὥσει ἡ ψυχὴ αὐτοῦ καὶ συνειδήσις. Αὐτὸς ἔθηκεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα, καὶ ἠλόγησε τοὺς δύο αὐτοῦ γάμους, ἀφ' οὗ μὲν διαισθητήθη κατὰ τοῦ ἀνοοίου μετὰ τῆς Μαρτίνης δεσμοῦ — «*Εὖ μὲν ἔχει τὰ παρὰ σοὶ λεγόμενα, ἀπῆντα τότε ὁ Αὐτοκράτωρ, ὃ γὰρ σοὶ χρεῖς, ὡς ἀρχιερεὶ καὶ φίλοι, ἔτι ἀποδίδωκες· ἐγὼ ἔτι δὲ τὸ λοιπὸν κίεσται τὰ τῆς πράξεως*» — Νικηφόρος, Σελ. 17. Αὐτὸς ἐβάντισε πάντα αὐτοῦ τὰ τέκνα· αὐτὸς, ὅτε ἠρπάγη τὸ σπαθίον τοῦ Χριστιανισμοῦ σύμβολον, ἐβύθησε τὸν Ἀνακτᾶ πρὸς τὴν Ἀσίαν, ἐγένετο ἡ κυρία ἀφορμὴ τῶν περικλειῶν αὐτοῦ τραυμάτων, καὶ ἀναλαβὼν ἐν τούτοις μετὰ τοῦ Βῶνου τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν, ὑπερησπίσθη λαμπρῶς τὴν πρωτεύουσάν κατὰ τὴν πρώτην πολιορκίαν, ἣν ὑπέστη, καὶ μετ' αὐτῆς ἔσωσε τὴν Αὐτοκρατορίαν. Αὐτὸς, ὅτε, μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν Ἀράβων, ἐπανήλθεν ἐκ τῆς ἐξίας ὁ Ἡράκλειος, τεθραυσμένος πλέον καὶ ἀπληρὴς, παρέστη αὐτῆς παρηγορῶς, καὶ ἀνέπτυξε τὰς πολιτικὰς αὐτοῦ ἀρετὰς εἰς βαθμὴν, ἐπιτρέποντα τῷ Πισίῳ τὴν κρίσιν, ὅτι ὁ ἐκπεπαισμένος Ἡράκλειος ὑπερέβαινε πάντας τοὺς ἀρίστους τῶν Βυζαντινῶν Ἀνάκτων. Αὐτὸς τέλος, ἀφορμῇ τῶν σφαλμάτων, ὡς ὑπῆρξε πηγὴ τῶν ἀρετῶν, παρέσυρε περὶ τὰ τέλη τὸν Αὐτοκράτορα εἰς τὴν ἀναλωτικὴν τῶν θεολογικῶν ἐρίων, ἔτι

ὧν προέκυψε, μετὰ τῆς *Ἐαθέσιως*, ἡ αἵρεσις τῶν *Μονοθελητῶν*, καὶ ὧν ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἐπισπευσις τῆς καταστροφῆς. Ὁ μέγας οὗτος ἱεράρχης, ἔχων ὡς ῥητὸν τὸ *μόνος ἐπὶ πάντων*, Πισίδης, Ἀβάρ. 135, ἐκείνητο εἰς ὑψιστον βαθμὸν τὴν ἐνεργὸν ἐκείνην καὶ μεγαλοπράγμονα εὐσέβειαν, δι' ἣς καὶ μόνος οὐκ ὄντων τὰ Κράτη, καὶ ἦν τοσοῦτον εὐγλύττως περιγράφει ὁ Κ^ς Παπαρρηγόπουλος, Τόμ. Γ', Σελ. 281—284. Δικαίως ἄρα λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ πιστὸς αὐτοῦ διάκονος, ὅτι οὐδεμίαν καταλείπων ψυχὴν στείραν, καὶ σπείρων διαρκῶς τῷ θεῷ, ἦν συνάμα παρηγορῶσα μήτηρ, καὶ διοικὼν Στρατηγός. Ἀβάρ. 137. Ὡς δὲ συγχρόνως ἐνεφανίσθησαν Ἀναὶ καὶ Πατριάρχης, συγχρόνως καὶ κατέλιπον τὴν μετὰ τὴν τοῦ κόσμου σκηνὴν. Ἐκείτο ἤδη βαρύνως ἀσθενὴς ὁ Ἡράκλειος, ὅτε, κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 638, ἀπεβίωσεν ὑπέρβλητος πλέον ὁ Σέργιος, μετὰ 28 ἐτῶν περιβλεπτον πατριαρχίαν. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ υἱοῦλος μοναχὸς Πύρρος, ὅστις προσποιεῖτο μὲν ἀπὸ καιροῦ ἄκραν πρὸς τὸν θανόντα ἀφοσίωσιν, ἀλλ' ἦν πράγματι τυφλὸν ὄργανον τῆς Μαρτίνης, μεθ' ἣς κατηγορεῖται ὅτι διέπραξε τὰ μελανιότερα τῶν κακοῦργημάτων. Ὁ Θεοφάνης λέγει ῥητῶς περὶ τοῦ νέου Κωνσταντίνου ὅτι «*Φαρμακευθεὶς ὑπὸ Μαρτίνης, τῆς αὐτοῦ μητρίδος, καὶ Πύρρου, πατριάρχου, τελευτᾷ*» Σελ. 522. Τὸν θάνατον τοῦ Σεργίου, καὶ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Πύρρου, οὐδόλως ἀναφέρονται ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔργῳ πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως. Παλὺ ἐνωρίτερον, ἦτοι κατὰ τὸ 628, καὶ ὀλίγον πρὸ τῆς ἐπανόδου τοῦ Ἡρακλείου εἰς Βυζάντιον, ἀπεβίωσεν ὁ Μάγιστρος Βῶνος, ὃν ὁ Θεοφάνης ἀποκαλεῖ Βονουσῶν. «*Βονουσῶ τῷ πατριῳ, ἀνδρὶ ἐχίρρῳ καὶ τὰ πάντα σιτητῶ καὶ πεπιρασμένῳ*» Σελ. 466. Εἰλικρινῶς δ' ἐθρήνησεν ὁ τε Ἀναὶ καὶ σύμπαν τὸ Κράτος τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἐξαιρέτου τούτου ἀνδρός, οὐ ἀγνοοῦμεν τίς ὑπῆρξεν ὁ διάδοχος.

Ἀλλὰ παρὰ τὰ δύο ταῦτα πρωτεύοντα πρόσωπα ὑπῆρχε καὶ τρίτον, ὁ διάκονος καὶ σκευοφόλος τῆς Ἀγίας Σοφίας Γεώργιος ὁ Πισίδης, ὅστις ψυχῇ τε καὶ σίματι ἀρωματισμένος εἰς τε τὸν Πατριάρχην καὶ τὸν Βασιλέα, στενῶς ἀνεμίσχθη εἰς πάσας τὰς ποικίλας αὐτῶν τύχας.

Ὁ Πισίδης ἐγεννήθη, ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος δέλον, ἐν Πισιδίᾳ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀλλ' ἀρίστη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα παῖς ἐτι εἰς τὴν πρωτεύουσάν, πρὸς ἣν εἴλκον αὐτὸν τὰ σπάνια αὐτοῦ χαρίσματα. Ἐπιμελῶς φοιτήσας παρὰ τοῖς παιδαγωγοῖς ἐκεῖνος, οὓς ἀναφέρει μετὰ σεβασμοῦ, προσεκλήσθη τὴν αἰγρένικαν καὶ χάρην τῆς ἐκφράσεως, ἥτις τοσοῦτον

ἐτιμᾶτο ἐν τῇ Νέᾳ Ῥώμῃ. Νέος ἐτι ἐπεσκέφθη τὸν ἱππόδρομον, παρ' οὗ ἀρύεται τὰς ἀρίστας αὐτοῦ παραβολὰς, συγκαταριθμηθεὶς δὲ μεταξὺ τῶν ἐθῶν τῶν τε Πατριαρχῶν καὶ τῶν Ἀνακτόρων, καὶ διὰ τῶν ποιητικῶν αὐτοῦ ἔργων ἀναδειχθεὶς, περιβλήθη ταχέως ὑψηλὸν ὁκλήσιαστικὸν ἀξίωμα.

Ἀλλὰ ποῖον τὸ ἀξίωμα τοῦτο; Πάντες οἱ συγγραφεῖς ἀποκαλοῦσιν αὐτὸν διάκονον καὶ σκευοφόλακα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐὰν δὲ τοῦτο μόνον ἦν, δυσχερὲς ἐξηγεῖται ἡ περιβλεπτος θέσις, ἣν κατεῖχε παρὰ τε τῷ Πατριάρχῃ καὶ τῷ Βασιλεῖ. Μακρὰ ἐγεννήθη ὡς ἐκ τούτου ἀμφισβήτησις. Καὶ ἄλλοι μὲν θέλουσιν αὐτὸν συνάμα καὶ Ῥεφερενδάριον καὶ Ἀρχιεπισκόπον, ἐν ψ ἄλλοι, παρατηροῦντες ὅτι ὑπῆρχον ἐν Ἀγίᾳ Σοφίᾳ 4 σκευοφόλακες καὶ 6 διάκονοι, προδγουσιν αὐτὸν εἰς ἀρχηγὸν πάσης ταύτης τῆς ὑπηρεσίας· ἄλλὰ ταῦτα εἰσὶν ἀπλᾶι εἰκασίαι, καὶ ἀδύνατον μένει μόνῃ ἡ μετὰ αὐτοῦ ἐπιρροὴ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἡ στενὴ σχέσις μετὰ τοῦ Πατριάρχου, οὗ ὑπῆρξεν ὁ ἔξ Ἀπορρήτων, καὶ τοῦ Ἀνακτοῦ, οὗ, κατὰ τὸν ΔΡΑΠΕΥΚΟΝ Σελ. 10, διετέλεσε πιθανῶς ὁ πνευματικὸς.

Υπάρχει δὲ μετὰ τοῦ Ἡρακλείου καὶ τοῦ Πισίδου τόση σχεδὸν συνήφεια, ὥστε μετὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ Σεργίου. Ἀμφότεροι γεννηθέντες κατὰ τὰ τέλη τοῦ 6^{ου} αἰῶνος ἐν τῇ αὐτῇ σχεδὸν χώρα, ἐξηφανίσθησαν συγχρόνως κατὰ τὰ μέσα τοῦ 7^{ου}. Καθ' ὅλον δὲ τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα, ὁ μὲν Ἀναὶ ἐστὶν ὁ ἐπὶ τῆς μετὰ τὸν κόσμον σκηνῆς πρωταγωνιστῶν, ὁ δὲ ποιητὴς συμμετέχει τοῦ θεσπεσίου δράματος ὅπως ὁ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις χορὸς, ἄλλοτε μὲν ἐπαινῶν, ἄλλοτε συμβουλεύων, καὶ ἄλλοτε θρηνῶν ἐκ χαρᾶς ἢ ἐκ λύπης. Ἐν ὅσῳ μάχεται ὁ ἥρωας τὸν βαρυστῶν διαπλέγει θεῶριος ἐνθουσιασμός, καὶ τρέφει τοὺς Πέρσας, τοὺς Ἀβάρας, τὴν Ἡρακλειάδα. Ἀλλ' ἅμα συνοσιολογηθῇ ἡ εἰρήνη, ὁ ὁμνητὴς τῶν αἱματηρῶν δαφνῶν ψάλλει εὐπειθῶς τὴν Θύαν. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἀναπαύεται μετὰ ἑταεῖς θριαμβοῦς, καὶ ὁ ποιητὴς φθεῖ τὴν *ἐξαίμειρον* πλάσιν, καὶ περιγράφει τὰ θαύματα τῆς φύσεως. Ἀργότερον ἐγείρει τὴν κεφαλὴν ἡ αἵρεσις τῶν Μονοφυσитῶν, ἡ ἱερὰ κιβωτὸς διατρέχει κίνδυνον, καὶ ὁ Ἀναὶ μεταβάλλεται εἰς θεολόγον. Ὁ Πισίδης ἐνθυμεῖται ὅτι φέρει ῥάσσον, καὶ κατυπολέμει τὸν ἄθεον Σεβήρον. Τέλος δὲ μεταβάλλεται ἡ σκηνογραφία, ὥσει ὑπὸ κακοβούλου τινὸς Ἀτῆς, καὶ τὸν ἥρωα τῆς Νανευὶ διαδέχεται ὁ φηγὴς τοῦ ἱεροπλάκου. Ὁ Ψάλλης δημοσιεύει τότε τὸ ποιητικὸν αὐτοῦ περὶ τῆς ματαιότητος τῶν ἐπιτείων. Καὶ ὅσῳ τῆς καὶ ὁ ἥρωας φαίνεται τεθραυσμένος· τὸ τέλος ἐπικαίται. Πράγματι δὲ ὁ Πισίδης οὐδαμῶς πλέον

αναφέρεται κατά τὰ τελευταῖα τοῦ Ἡρακλείου ἔτη, ὅπερ ἐστὶ δεινὴ δι' ἡμᾶς ἀπώλεια. Ἐάν, ὡς ἄλλος ἱερμίας, ἐθρῆναι ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ πεσόντος ἐκείνου μεγαλείου, πόση νέα πρὸς ἐκμετάλλευσιν ὅλη διὰ τοὺς μεταγενεστέρους.

Τὸν Ἡράκλειον συνώδευσεν ὁ Πισίδης κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ στρατείαν, οὐχὶ δίκην Τυρταίου, ἀλλ' ἐπισήμου μάλλον ἱστορικοῦ, ὡς ὁ Ἐννιος συνώδευε τὸν Σκηπίωνα. Ἐπανελθὼν εἰς Βυζάντιον μετὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ ἥρωος, ἐμφανίζεται αὖθις κατὰ τὴν ὁλίστην, ὅτε πλέον πρωταγωνιστοῦσιν ὁ Πατριάρχης καὶ οἱ ἄσσοι.

Οἱ ἀκριβεῖς τίτλοι τῶν ἔργων τοῦ σκευοφύλακος εἰσὶν οἱ ἑξῆς.

Α'. Γεωργίου Διακόνοῦ καὶ Σκευοφύλακος τῆς τοῦ θεοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, τοῦ Πισίδου, εἰς τὴν κατὰ Περσῶν ἐστρατείαν Ἡρακλείου τοῦ Βασιλέως ἀποράσεις τρεῖς.

Β'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν γενομένην ἔξοδον τῶν βαρβάρων, καὶ εἰς τὴν αὐτῶν ἀστοχίαν, ἔστι ἐκδοσις τοῦ γενομένου πολέμου εἰς τὸ τεῖχος τῆς Κωνσταντινουπόλεως μεταξὺ Ἀβάρων καὶ πολιτῶν.

Γ'. Τοῦ αὐτοῦ Ἡρακλείου, ἔστι εἰς τὴν τελείαν πτώσει Χοσρόου, Βασιλέως Περσῶν.

Δ'. Ἐξαήμερος ἢ κοσμογονία.

Ε'. Εἰς τὸν μάταιον βίον.

ΣΤ'. Ἀζάβιστος ὕμνος.

Ζ'. Εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡρώων Ἀνάστασιν.

Η'. Κατὰ δυσσεβεῖς Σενέρον Ἀγτιοχίας.

Θ'. Ἐγκώμιον εἰς τὸν μάρτυρα Ἀναστάσιον.

Ι'. Ἐπιγράμματα καὶ Ἀποσπάσματα.

Ἐκ τούτων γνωστότερα εἰσὶ τὰ τρία πρῶτα, ἀτινα συμπεριελήφθησαν εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς Βόννης.

Περὶ τῆς φιλολογικῆς αὐτῶν ἀξίας μετὰ τὴν διαφύλαξιν αἱ γνώμαι. Κατὰ τὸν μεσαῖον αἰῶνα ἡ φήμη τοῦ Πισίδου ὑπῆρξεν εὐρεία. Ὁ Νικηφόρος Κάλλιστος ἀποκαλεῖ αὐτὸν θαυμάσιον. Ὁ Ἐπίσκοπος Κορινθίας Γρηγόριος, θερμῶς συνιστῶν τὴν ἀνάγνωσιν τῶν λόγων αὐτοῦ, θεωρεῖ αὐτὸν ὡς ἔσχατον ποιητὴν, καὶ παραβάλλει πρὸς τὸν Σοφοκλέα, ἐν ᾧ ὁ Ψελλὸς κηρύσσει αὐτὸν ἐφάμιλλον τοῦ Εὐριπίδου. Τὸν ἐνθουσιασμόν δὲ ταῦτον συμπεριλαμβάνει ὁ Σουΐδας, ὁ Κεδρηνός, καὶ ὁ Τζέτζης. Καὶ ταῦτα μὲν καταδεικνύουσιν ἀπλῶς τὴν κατάπτωσιν τῆς κριτικῆς καλαισθησίας κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς ἐκείνους αἰῶνας· οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὅτι τὸν Πισίδην

χωρίζει χῶρος, οὐ μόνον ἀπὸ τῶν ἀθανάτων ἔργων τῆς κλασικῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν συνθέσεων Παύλου τοῦ Σιλεντιαρίου, τοῦ ἑνα μόνου αἰῶνα πρὸ αὐτοῦ γράψαντος. Ἀλλ' οὐχ ἥττον αὐστηρὸς δεικνύται, νομιζομέν, ὁ Κ^ς Παπαρρηγόπουλος, λέγων ὅτι «ἡ ποιήσις αὐτῆς, διὰ τῆς ἀπειροκαλίας τοῦ λόγου, τὸ ἀλλόκοτον τῶν εἰκότων, καὶ τὸ ἀσαφὲς τῶν πραγμάτων, εἶναι ὅλως ἀναξία τοῦ ἀντιτιμῆναι, ὅπερ προκρίβη τὰ ἐγκωμιάς». Τόμ. Γ'. Σελ. 310, ὅπου παρατίθενται καὶ τεμάχια τινά. Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει, ἐάν ὀλίγη τῶν συνθέσεων τούτων ἢ ποιητικὴ ἀξία, οὐ μικρὰ ἢ χρησιμότης αὐτῶν ὑπὸ ἐποφιν ἱστορικῇν. Τοῦτο πρῶτος κατανοήσας ὁ Κ^ς Δραβεγρον, ὅστις ἐπιμελῶς ἐμελέτησεν αὐτάς, ἠρώσθη ἐκείθεν πολλὴν νέαν καὶ πολύτιμον ὁλὴν. Περὶ τῶν τίτλων τῶν συνθέσεων τούτων, καὶ τῆς ἀμφισβητούμενης γνησιότητος ἐνίων ἐξ αὐτῶν, ἴδε τὸ ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Βόννης σοφὸν προσόμιον: Josephi Mariae Quercii Florentini de Georgio Pisidae ejusque scriptis praefatio.

Τὸ Πασχάλιον Χρονικόν, Σελ. 715, διηγείται ὅτι «συνέχθησαν αἱ σχολαί, ἐν τῇ ἀγνωστάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ κατέκραζαν Ἰωάννην, τοῦ ἐπίκλην Σισμοῦ, ὡς θελήσαντος ἐπάραι τὰ ψῆφια.» Καθ' ἡ δὴ ὁλὴν, ὁ ἡμέτερος Σεισμός παρὰ τοῦ ὁμωνύμου αὐτοῦ μόνον τὸ ὄνομα ἐδανείσθη.

Ἱστορικὸν πρόσωπον τυγχάνει πρὸς τοὺς καὶ ὁ ἐν Χαλκηδόνι Πέρσης Στρατηγὸς Σαῖτος, ὃν ἄλλοι συγγραφεῖς ἀποκαλοῦσι Σαῖν καὶ Σαῖν. Ἴδε περὶ τούτου LEBEAU. Τόμ. ΙΑ'. Σελ. 14. Σημ. I ἐκδότου St. Martin. Ἀλλ' ἡμεῖς ἠκολοθησάμεν μάλλον τὸν Νικηφόρον, Σελ. 13, ὅστις ἐν τούτοις καὶ τὴν Χαλκηδὸνα ὀνομάζει Χαλκηδὸνα, ἵνα μὴ ἐπὶ ὀλίγῃ σὺγχυσις μετὰ τοῦ ἐτέρου Σαῖν, ὃν ἀργότερον κατετρόπωσεν ὁ Ἡράκλειος.

Τὰ λοιπὰ πάντα τοῦ δράματος ἡμῶν πρόσωπα, πλὴν τῶν ἀνωτέρω μνημονευμένων, καὶ τοῦ Χαγίνου τῶν Ἀβάρων, οὐδεμίαν ἐκτίηται ἱστορικὴν ὁπδοσιν. Ἀφ' ἐτέρου ὅμως φαίνονται ἡμῖν ἀναγκαῖαι ὀλίγαι λέξεις περὶ τοῦ Σαρβάρου, ὅστις, καίτοι μὴ συγκαταριθμώμενος μετὰ τῶν δρῶντων ἐν τῇ ἔργῳ ἡμῶν, ἀναφέρεται οἷα ἥττον συνεχέστατα. Ὁ Ρουμζάν, γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Χοσρόου, καὶ Στρατηλάτης διόσημος, ἐπεκαλεῖτο Σαχαρβάρ, ἥτοι βασιλικὸς κάπρος (sanglier royal), ἔνεκα τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἀνδρείας ἅμα καὶ θυμότητος. Παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀναφέρεται συνήθως ὡς Ρουμζάνης ἢ Σάρβαρος, ἀλλ' ἀπαντῶσι καὶ οἱ τύποι Ραζμζάν,

Σαρβαραζάν, καὶ Σαρβαναζάν. Οἱ δὲ Ἀρμένιοι ὀνομάζουσιν αὐτὸν Χορέμ-Ραζμάν-Σαχαρβάρ. LEBEAU T. XI. Σελ. 14. THIERRY T. II. Σελ. 50. DRAVEYRON. Σελ. 275. 328. Εὐθὺς ἐν ἀρχῇ, αὐτὸν ἀπήντησεν ὁ Ἡράκλειος παρὰ τὴν Ἰσάον, αὐτὸν ἀργότερον ἐν Ἀτροπατηνῇ, αὐτὸν ἐν Ἀρμενίᾳ μετὰ τοῦ Σαρβαγαῖ καὶ Σαῖν, αὐτὸν τέλος παρὰ τὸν Σάρων. Ἐπὶ τῆς πολιορκίας τοῦ Βυζαντίου, αὐτὸς ἐδήγησε τὰς Περσικὰς δυνάμεις εἰς Χαλκηδὸνα, ὅπου πλέον διέμεινε, μέχρις οὗ, σιμαχῆσας μετὰ τοῦ Σιρδου, ἀνέτρεψε τὸν Χοσρόην. Τοῦ δὲ Σιρδου ὀλίγους μόνον μῆνας βασιλεύσαντος, αὐτὸς πάλιν κατέρριψε τὸν υἱὸν καὶ διαδοχὸν αὐτοῦ Καβόην, ὅστις ἦν ἴδιος αὐτοῦ ἀνεψιός, καὶ συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ Ἡρακλείου, ἐξώσθη πλέον ἀναφανδὸν τὴν βοιωτὴν τῶν Σασσανιδῶν, κατ' ἰούλιον τοῦ 629. Ὡς ἀλλαχόθεν εἰδομένη, ἀπέδωκε τότε προθύμως τὸ τίμιον εἶλον, ὅπερ αὐτὸς ἐκ Παλαιστίνης ἐκόμισε, καὶ οὐ μόνος ἐγνώριζε τὴν κρήνην. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ παντοειδῶς ἀπέδειξε τὴν ἀφοσίωσιν αὐτοῦ καὶ τὸν θαυμασμόν πρὸς τὸν ἀρχαῖον πολέμον. Ὁ Νικηφόρος, ὅστις ἄλλως τε συγγείνη τὸν Σάρβαρον καὶ

Ὀρμίσαν, λέγει Σελ. 23 «Τὸν τε ἴδιον υἱὸν σὺν δώροις πολυτιμίτοις πρὸς αὐτὸν ἀπέστειλεν· γράφει τε ἀπολογίαν εἰς Ἡράκλειον, ὡς οὐχ ἐκὼν ἔπραττεν ἅπαν εἰς Ῥωμαίους πεποιθεῖ... καὶ χαῖματα ἐκ Περσίδος διδόναι ἐπισχεῖτο, δὲ ὃν πάλιν καὶνίζοντο ὅσα ἂν αὐτὸς ἐν χώρᾳ τῇ Ῥωμαίων κατεστρέψατο.» Ἀνεκτιμήτους ἀφελείας ἐφαίνετο ὑποσχόμενῃ ἡ ἀρμονία αὐτῇ, ἀλλ' ἀτυχῶς ἡ συνήθης τοῦ Σαρβάρου θυμότης ἐῤῥηγε κατ' αὐτοῦ τοὺς λοιποὺς Σατράπας, οἵτινες κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐπιόντος ἔτους ἐδολοφώνησαν αὐτόν, ἐν ᾧ ἐπεβίβη τὸν στρατόν. Δεινὴ ἀναρχία ἐπεκράτησε τότε καθ' ἅπασαν τὴν Ἀσίαν, καὶ διάφοροι ἐστέφθησαν συγχρόνως μνηστῆρες ἐν διαφόροις ἐπαρχίαις. Ἀπὸ τοῦ Χοσρόου, τελευτήσαντος μόλις πρὸ τετραετίας, ἐννέα ἦσαν ἤδη οἱ Σασσανίδαι οἱ περιβληθέντες τὸ στέμμα. Ἀλλὰ τέλος, τῇ ἀρωγῇ τοῦ Ἡρακλείου, ὑπερέσχυσεν ἡ μερίς τοῦ νέου Ἐδεγέρκου, υἱοῦ τοῦ Σαρβάρου, ὃν ἐν τούτοις κατετρόπωσεν μετ' ὀλίγου ὁ Καλὸς, ὀριστικῶς καταλύσας τὸ Περσικὸν Κράτος.

ΜΕΡΟΣ Α'.

Ἀλλὰ τότε ὁ Ἡράκλειος ἔγραψε τὴν πορφύραν.

Ὁ δομὸς τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπιτιμητῆς Νικηφόρος λέγει «Λιγνὸς παραχρῆμα εἰς γνήνην ἐτράπητο» Σελ. 15. Ἀλλὰ δικαίως παρατηρεῖ ὁ Δραβεγρον, ὅτι πᾶσα ἄμυνα κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἦν ἀδύνατος, καὶ ὅτι ὁ Ἡράκλειος ἄριστα ἐποίησε, προτιμήσας τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τὴν διδασκίαν, ἥτις ἐπέτρεψεν αὐτῷ τοὺς μεταγενεστέρους εἰσδεῖς ὑπὲρ τοῦ Κράτους ἀγῶνας. Δραβ. Σελ. 123. Ὁ Πατριάρχης Νικηφόρος ἔγραψε μετὰ μίαν ὁλὴν ἑκατονταετηρίδα, ὅτι ἡ μνήμη τῶν θρασυῶν τοῦ Ἡρακλείου ἐπεσκοῦετο πλέον ὑπὸ τῶν ἐπακολουθησασῶν αὐτοῖς συμφορῶν. Πνέαν δὲ μένεις κατὰ τῶν Ἀνάκτων, οἵτινες ἐβίβισαν αὐτὸν, κύριον τῆς συγγραφῆς αὐτοῦ σκοπὸν προτίθηται τὴν κατάδειξιν, ὅτι πᾶσα τοῦ Κράτους αἱ συμφοραὶ ἀφορμῇ ἔσχον τὴν ἀσέβειαν τῶν Βασιλέων, καὶ τὴν πρὸς τοὺς αἰρετικούς ἐπίεικταν αὐτῶν.

Τὴν ἐν Χαλκηδόνι προδοσίαν τῶν Ἀβάρων ἀφηγεῖται ἡμῖν μετὰ τινος λεπτομερείας τὸ Πασχάλιον Χρονικόν, ἐνθα τὴν ἀτελεότητα καὶ ἔργον τῶν γεγονότων ἀναγραφὴν περικύλουν ἐνίοτε πολύτιμα ἱστορικὰ κεφάλια. Ὁ λαὸς ἀπέδωκε κατὰ τὸ συνήθες καὶ

τὴν διδασκίαν ταύτην εἰς τὸ θεῖον. Τὸ Πασχάλιον λέγει περὶ τοῦ Χαγίνου «Καὶ τὸ τεῖχος ἐσείχθη καὶ τὴν πόλιν περιέλαμβανεν, εἰμὲν ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἐκώλυεν» Σελ. 713, ἔξ οὗ ἐφαίνεται καὶ τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου.

Καὶ τοῦ ἡλίου αἱ ἀκτῖνες εἰσεβῶς τὰς ἱερὰς εἰκόνας κατεσπάζοντο εἰς τὸν ἰσθμὸν τὰ ἅπαντα.

Εἰς τὸ ἄκρον τοῦ μεσαίου ἱστοῦ τῆς ναυαρχίδος προσήρμυσεν ὁ Ἡράκλειος τὴν ἀχειροποίητον εἰκόνα τῆς Παναγίας, μὴ γραφείσαν δηλονότι ὑπὸ ἀνθρωπίνης χειρός, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀγγέλων ἐξ οὐρανοῦ κομισθείσαν· ἔσχε δὲ τὸ νέον τοῦτο λῆθρον μετ' αὐτοῦ διαρκῶς, μέχρις οὗ ἀντικατέστησεν αὐτὸ διὰ τοῦ διασωθέντος Σταυροῦ. Κατὰ τὸν Θεοφάνην «Ἦκεν ἀπὸ Ἀγριαῖς, γέροντος πλοῖα κατελλωμένα, ἔχοντα ἐν τοῖς καταρτίοις κιβώτια, καὶ εἰκόνας τῆς Θεομήτορος» Σελ. 459. Ἴδε καὶ Σελ. 467, ὅπου εὐρηγνται σχεδὸν ἀπαράλλακτοι αἱ κατωτέρω ἐκφράσεις τοῦ Πισίδου.

Ὁ δὲ Κεδρηνός, διηγουμένος τὸν ἐκ Βυζαντίου πρῶτον ἀπώλειαν τοῦ Ἡρακλείου, ἀναφέρει ἕτερον

τοιαύτην εικόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣτις ἐκέκτητο καὶ τὴν πρόσθετον ταύτην ἀείαν εἰς τὰ ὄμματα τοῦ Ἀυτοκράτορος, ὅτι προήρχετο ἐκ τῆς προσφιλὸς αὐτοῦ Ἑδέσης. «**Λαβὼν δὲ μετὰ χειρὸς τὴν θειανδρικὴν ἀχειροποιήτον μορφήν τοῦ Κυρίου**» Κέρην. Σελ. 718.

Ὁ δὲ Πισίδης ἐκφράζεται ἐτι καθαριώτερον εἰς Περσικῶν Ἀκρόασιν Α'. Στ. 139.

Λαβὼν δὲ τὴν θείαν τε καὶ σεβάσιμον μορφήν ἐκείνην τῆς γραφῆς τῆς ἀγράφου, ἣν χεῖρες οὐκ ἔγραψαν, ἀλλ' ἐν εἰκόνι ὁ πάντα μορφῶν καὶ διαπλάττων λόγος, ἄνευ γραφῆς μόρφωσεν, ὥς ἄνευ σπορᾶς κέχσιν, αὐτός, ὥς ἐπίσταται, γέρει.

Οὐδ' ἀρκεῖται εἰς ταῦτα, ἀλλ' ἐπιφέρει ἐν μιᾷ τῶν συνήθων αὐτῷ παρενθέσεων.

Ἐχρὴν γὰρ αὐτόν, ὥς τότε σπορᾶς δίχα, οὕτω τυποῦσθαι καὶ πάλιν γραφῆς ἄνευ, ὅπως δὲ ἀμφοῖν τοῦ λόγον μορφοῦνται, μέν τὸ πιστὸν τῆς ἐναγρωπείας, τῶν φαντασιαστικῶν ἐξελέγχον τὴν πλάνην.

Φαντασιασταὶ ἦσαν, ὡς γνωστόν, οἱ αἰρετικοὶ ἐκεῖνοι, οἱ πιστεύοντες ὅτι τὸ σταυρωθὲν καὶ ταφέν, ἦν οὐχὶ τὸ σῶμα τοῦ Σωτῆρος, ἀλλ' ἀπλοῦν αὐτοῦ εἶδωλον ἢ φάσμα.

**Πρὸ μετὸς
ἐξέπλευσαν τὰ πλοῖα.**

Κατὰ τὴν Ἀσιατικὴν παράδοσιν, χίλια ἦσαν τὰ πλοῖα τὰ κομίζοντα τοὺς θησαυροὺς τοῦ Ἡρακλείου.

ΜΕΡΟΣ Β'.

Γραφήν πρὸς τοῦτοις τῆς Συγγλήτου γέροισι.

Κατὰ τὸν Σηπαῖον, μίαν ὅλην ἑβδομάδα διήρκεσαν αἱ ἐν Χαλκηδόνι ἑορταί, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Ἡρακλείου. Τὴν διὰ τῶν τριῶν Πρίσβεων ἀποσταλείσαν πρὸς τὸν «θεόπρωτον» Χοσρόην περιεργωτάτην ἐπιστολήν διετήρησεν ἡμῖν τὸ Πασχάλιον Χρονικόν, Σελ. 706. Ἐγγραφή δὲ αὕτη πιθανότατα ὑπὸ τοῦ Πισίδου, καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Πατριάρχου, ὡς μαρτυροῦσι φράσεις τινὲς συνήθεις εἰς τὸν ἡμέτερον ποιητὴν. Τὸ Πασχάλιον λέγει ἀπλῶς «**ἀποκρίσεις γραφείας ἐπὶ τῶν ἀρχόντων ἡμῶν.**» Ἀλλ' ἂν περίεργος ἦ ἐν λόγῳ ἐπιστολή, ἀσυγκρίτως περιεργωτέρα τυγχάνει ἢ τοῦ

Ἀφ' οὗ δὲ ταῦτα ἐβύκειαν ἐπὶ παραλίας τινός, ὅπου ἤρχον οἱ ἀξωματικοὶ τοῦ Χοσρόου, πάντα τὰ πολύτιμα ἐστάλησαν εἰς τὸν μεγάλον Βασιλέα, ὅστις ἠρέσκετο καθημερινῶς θεωρῶν τ' αὐτοκρατορικὰ ταῦτα λάφυρα, τὰ γνωστὰ πλέον ἐν Περσίᾳ ὑπὸ τὸν τίτλον **Βεδαζέρδ**, ἥτοι θησαυρὸς κομισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀνέμου.

Τὸν ἀκινάκην αἰθαδῶς προτείνοντες.

Ὁ Σηπαῖος παρεντίθησιν ἐνταῦθα θρίαμβον τῶν Ἑλληνικῶν ὁπλίων, περὶ οὗ σιγῶσιν οἱ λοιποὶ χρονογράφοι, καὶ ὅστις κατὰ πρῶτον ἤδη ἀναγράφεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Διετάχθη, λέγει, ὑπὸ τοῦ Χοσρόου τῷ ἐν Χαλκηδόνι στρατῷ ἡ διάβασις τοῦ πορθμοῦ, καὶ ἡ κατὰ τοῦ Βυζαντίου ἐπίεισις. Πράγματι δὲ κατέπλευσαν οἱ Πέρσαι, καὶ περιέζωσαν τὴν πόλιν, ἐν ᾧ οἱ Ἕλληνες ἡμύοντο διὰ τοῦ στόλου· ἀλλ' ἐνίκησαν οἱ βάρβαροι, καὶ τραπέντες εἰς ἐπαίσχυντον φυγὴν, ἀπώλεσαν τετρακισχιλίους ἀνδρας μετὰ τῶν πλοίων αὐτῶν. Μετὰ τοῦτο δὲ οὐδέποτε πλέον ἀπετόλμησαν παρόμοιον ἐγχείρημα. Ὁ Κ^ς Παπαρηγόπουλος, Σελ. 131, παρατηρεῖ ὁρθῶς ὅτι ἡ ναυμαχία αὕτη οὐδὲν ἔχει τὸ κοινόν πρὸς τὴν κατὰ τὸ ἔτος 626 συγκροτηθεῖσαν, καθ' ἣσαν κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην κατεστράφησαν οἱ Ἀβάραι, οὐδὲν ἄναμικθέντων τῶν Περσῶν. Φανερὸν δὲ πρὸς τοῦτοις ὅτι, ἐάν καθ' αὐτὴν ὀλίγην κέκτηται σημασίαν ἡ πρώτη αὕτη ἐπιτυχία, οὐκ ἦν τὸν μεγάλως συνετέλεσεν ὅπως ὑπεκαύσῃ τὸ ἀναγεννώμενον τῶν Ἑλλήνων θάρρος, καὶ παρέσχεν αὐτοῖς ἐκδούλευσιν ἀνεκτίμητον, ὑποδείξασα ὅτι ἐν τῇ θαλασσοκρατίᾳ ἔκειτο ἡ ἀληθὴς αὐτῶν ἰσχὺς.

μεγάλου Βασιλέως ἀπάντησις, ἣν παρατίθεμεν ὡς δολόκληρον ἐκ τοῦ Σηπαίου. Ἰδοὺ αὕτη.

«Ὁ εὐγενέστερος τῶν θεῶν, ὁ κόσμος καὶ Βασιλεὺς συμπόσης τῆς γῆς, ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Ὁρμοῦ Χοσρόης τῷ Ἡρακλεῖ, παρόφρονι καὶ ἀλλίῳ αὐτοῦ δούλῳ.»

«Ἀρνούμενος τὴν εἰς τὸ Κράτος ἡμῶν ὀφειλόμεν ὑπακοήν, ἀποκαλεῖσαι Δεσπότης καὶ Κορίαρχος. Διανέμων τοὺς θησαυροὺς ἡμῶν, οὓς κατακρατεῖς, ἑσπατῆς τοὺς θεράποντας ἡμῶν. Ἀθροίσας συμμορίαν ληστῶν, ἐνοχλεῖς ἡμᾶς διαρκῶς· μὴ ἀπαί μόνον κατέστρεψα τοὺς Ἕλληνας. Ἐμπιστεύεσαι εἰς θεόν, ὅστις ἐν τοῦτοις οὐδὲ τὴν Καπάρειαν ἔσωσε

τῶν χειρῶν μου, οὐδὲ τὴν Ἱερουσαλὴμ, οὐδὲ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ἄγνοεῖς ἀκόμη ὅτι καθυπέταξα τὴν τε Ἐφρὰν καὶ τὴν θάλασσαν; Μόνῃ δρᾷ γε ἀπόρθητος ἡ Κωνσταντινούπολις; Ἀλλ' οὐχί. Σοὶ συχωρῶ πάντα σου τὰ παραπτώματα, ἐάν, παραλαβάνων τὴν οὐλύγον καὶ τὰ τέκνα σου, ἔλθῃς παρ' ἐμοί. Ὑπόσχομαι σοὶ ἀμπέλους, ἐλαιῶνας καὶ ἄλλα κτήματα, ἐπαρκῆ πρὸς διατήρησίν σου. Σοὶ ἐπιφυλάττω βλέμμα εὐμενές. Μὴ μάτην ἐλπίζῃς ἐν τῷ Χριστῷ ἐκείνῳ, ὅστις οὐδ' αὐτὸν ἔσωσεν, ἀλλ' ἐσταυρώθη ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων. Καὶ εἰς τοὺς βοθοὺς τῆς θαλάσσης ἐὰν καταβῇς, ἡ χεὶρ μου οἱ φθάνει, καὶ τότε ὀφεί με ἔκλιν ἢ ἄκων.»

Τὰ αἰθαδῆς τοῦτο μήνυμα, οὐ μόνον οὐδὲν ἀπέκρυπεν ὁ Ἡράκλειος, ἀλλὰ καὶ διέταξε τὴν εἰς τὸν λαὸν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ. Τότε δὲ οἱ ἀκροσταί, κατὰ τὸν Σηπαῖον πάντοτε, σπεύσαντες εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, κατέθηκαν αὐτὸ ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπέζης, καὶ πικρὰ χέοντες δάκρυα, ἐδεήθησαν πρὸς τὸν Ὑψίστον, ὅπως ἐκδικήσῃ τὰς μακρὰς αὐτῶν δοκιμασίας, καὶ τὰς ὀφείας τῶν ἐχθρῶν τοῦ παναχρίντου αὐτοῦ ὀνόματος. Τῶν διαθέσεων δὲ καὶ τῆς ἀγανακτήσεως ταύτης ἐπωφελήθησαν ὁ Ἡράκλειος καὶ ὁ Σέργιος, ὅπως ὑπεκαύσῃ τὸ ὄνυξτον τοῦ λαοῦ αἰσθημα. Διέδωκαν πρὸς τοῦτο ὅτι ὁ Χοσρόης ἐπέζητει τὴν καταστροφὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅπως ἐπὶ αὐτῇ τὴν λατρείαν τοῦ Ἡλίου, ὅπερ ἐφαίνετο πιθανόν μετὰ τὰς σφαγὰς τῆς Παλαιστίνης, καὶ αἰμῶνος ἐκείνου ὁ λαός, ὁ τοὺς Ναοὺς πλημμυρῶν, καὶ πρὸ τῶν εἰκόνων τὸ γόνυ κλίνων, ἠγέρθη σφρητῶν ὅπως ἀποθάνῃ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος.

**Τὰ κειμήλια
καὶ τοὺς ἀγθόνους θησαυροὺς τῶν εἰαγῶν
λαβὼν καθιδριπάτω.**

Ἡ ἐκ μέρους τοῦ Πρωθυερέρχου παροχή αὕτη πάντων τῶν ἀνεκτιμῆτων ἐκκλησιαστικῶν θησαυρῶν, τῶν ἀπὸ Κωνσταντίνου ἀθροισθέντων, πρὸς ἐξάρτυσιν τῆς ἐκστρατείας, δι' ἣς ἠλπίζετο ἡ διάσωσις τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Κράτους, ἐστὶ πρῶτις εἰς ἄκρον εὐγενής, ἣτις μένει ἐνιαῖα ἐν τῇ ἱστορίᾳ, καὶ μεθ' ὅσα λέγει πρὸς διαστροφὴν αὐτῆς ὁ αἰσιότες κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καταφερόμενος Γίββων. Πράγματι, κατὰ τινὰς Χρονογράφους, ὁ Πατριάρχης ἰσχυρίσθη ὅτι τὰ χρήματα ἐλάμβανεν ἐκ μυστικοῦ θησαυροῦ, ἀλλὰ τοῦτο ἐλέγχθη βεβαίως ὅπως κατασχεθῇ ἐνδεκαμένη ἀντίστασις τοῦ κατωτέρου κλήρου. Ἀληθὲς δ' ἀφ' ἑτέρου ὅτι πρόκειται περὶ δανείου, καὶ οὐχὶ περὶ δωρεᾶς· ἀλλὰ τί τοῦτου δικαιότερον; Τὴν ἀποτίμωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν οὐδὲ ὁ Πατριάρχης βεβαίως ἐπέθηκε, οὐδὲ ὁ Ἀναξ, ἐπιτυγχάνουσης

δὲ τῆς ἐκστρατείας, πρῶτιστον καθήκον ἀμφοτέρων ἦν ἡ ἀπόδοσις τῶν ληφθέντων, ἐν ᾧ ἐὰν ἀπετύγχανεν αὕτη, ἡ ἀπώλεια ἀπέβαινεν ὀριστική. Οὐδόλως ἐπομένως ἀλλοιοῦται ὡς ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης ἡ μεγάλθυμος αὕτη ἀπόφασις, ἣν κατ' ἀνάγκην ἠκολούθησαν μετὰ τοῦτο καὶ οἱ λοιποὶ ἱεράρχαι.

Ὁ ΔΡΑΚΕΥΚΟΝ, πολὺ δικαιότερος τοῦ Γίββωνος, ἰσχυρίζεται μὲν ὅτι ἀφευκτος συνέπεια τῆς ὀριστικῆς ἐκλαϊκέσεως τοῦ ἐν λόγῳ ἀμυθήτου πλοῦτου ἤθελεν εἶναι ἡ ἐξάνθησις τῶν ἐπαρχίων, καὶ ἡ ὀριστική διάσωσις τῆς Ἀυτοκρατορίας, ἀλλ' ἀναγνωρίζει τὸ ἀνέφικτον τοῦ ἐγχειρήματος, κατὰ τοὺς αἰῶνας ἰδίως ἐκείνους. Ὁ κλῆρος, πολυθρήβιος καὶ πανίσχυρος, ἀποτελῶν ἀληθὲς Κράτος ἐν Κράτει, ἐδεῖτο μέσων ἀφθονωτάτων πρὸς διατήρησιν τῆς προαιωνίου αὐτοῦ αἰγλης, ἡ δ' ἀποτίμωσις αὐτοῦ, ἰσχυρὰν πρὸς ἐκχώρησιν πάσης σημασίας καὶ δυνάμεως, οὐδὲ διὰ τὸν ἀνώτατον αὐτοῦ ἀρχηγὸν Σέργιον ἦν δυνατὴ, οὐδὲ διὰ τὸν ἐολαβέστατον Ἡράκλειον, εἰς οὗ τοὺς ὀφθαλμοὺς παρίστατο ὡς θανάσιμον ὁμάρτημα καὶ ἱεροσυλία. Ἡ πρώτη δὲ αὕτη καὶ ἱερωτάτη τῶν σταυροφοριῶν, ἡ ὑπὸ τοῦ κλήρου διοργανωθείσα καὶ διατραφεῖσα, ἤθελεν εἶναι τὸ χεῖριστον τῶν ἀδικημάτων, ἐὰν κατέλθῃ εἰς αὐτοῦ τοῦ κλήρου τὴν καταλήστευκιν. Δι' οὗ καὶ, ὡς ὑπογραφείσης τῆς εἰρήνης, ὁ Ἡράκλειος ἔσπευσεν εἰς ὀλοσχερή τῶν δανεισθέντων ἀποδοσιν ἐκ τῶν λαφύρων, ἑοικονομῶν τὰς λοιπὰς ἀνάγκας τῆς διοικήσεως δι' ἐκτάκτων τῶν ἐπαρχιῶν ἐράνων. Ἐκ τοῦτου ὅμως προέκυψαν συνέπειαι καταστρεπτικαί, καθ' ὅσον αἱ τοσαῦτα ἤδη παθοῦσα χώρα ἐτι μάλλον ἐξηγνέθησαν, παρημελήθη ὁ στρατός, ἔξ οὗ ἐξηρτάτο ἡ κοινὴ συντηρία, καὶ προήλθεν ἡ ἀσθενὴς ἀντίστασις κατὰ τῆς μετ' ὀλίγον ἐπισυναβίσεως νέας τῶν Ἀράβων ἐπιθέσεως, ἣτις ἐπῆνγκε τὴν ἀπώλειαν πάντων τῶν προτέρων θριάμβων, καὶ τὸν κοινὸν ὄλεθρον. Διὰ τοῦτο δὲ δικαίως παρατηρεῖ ὁ Κ^ς ΔΡΑΚΕΥΚΟΝ ὅτι, ἄνευ κατακρίσεως τινός αὐτῆς τῆς ἀνταποδόσεως, λυπηρὰ ἐστὶν ἡ μὴ ἐπὶ τινα τοῖλάχιστον ἐτη ἀναβολὴ αὐτῆς, ὅτι, δεδομένου ταῖς ἐπαρχίαις τοῦ ἀναγκαίου κειροῦ ὅπως ἀναπνεύσασαι, πιθανὴ ἀπέβαινεν ἡ ἀποφυγὴ ἀνυπολογίστων δανείων. «**Ἐὰν ἡ βασιτεία αὐταπάρετης ἢ καταπλέξασα τὸν κόσμον, λέγει ὁ ἐν λόγῳ συγγραφεὺς, δίδωκε πάντα ἢ ἔξ ἀκόμῃ ἔτι, ἢ Ἀυτοκρατορία ἐσώζετο.**»

Ἀργότερον, ὅτε ἐπῆλθον αἱ συμφοραί, ἐστοδεύθη κατὰ τοῦ Σεργίου παράδοξος κατηγορία, ἣν ὁ Σουλῆδας ἐκφράζει διὰ τῶν ἐξῆς. «Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἡράκλειος χρήματα πλείστα καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ λίθους πολυτελεῖς ἔπεριεν, ἅπαι

ῥόγια γέγονεν ἐπὶ Σέργιον Πατριάρχον.»

Ἀλλὰ προκειμένου περὶ τοῦ ἀνδρός, οὗ ἐξετιμήσαμεν τὰς σπανίας ἀρετάς, φανερόν ἐστιν ὅτι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν βδελυρὰν συκοφαντίαν. Δυστυχῶς, ἀμα τὰς θεολογικὰς ἐρίδας ἀναζωπυρήσας, καὶ κηρυχθεὶς ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων αἰρετικὸς, ἐθωρήθη ὑπ' αὐτῶν ὁσίος τῶν χειρίστων κακοουργημάτων. Τοιαῦτα τὰ θρησκευτικὰ πάθη. Ὁ Πατριάρχης Νικηφόρος, γράφων μετὰ ἑνα ὁλόκληρον αἰῶνα, κατηγορεῖ τὸν Σέργιον, οὐχὶ ἐπὶ ἀπληστία, ἀλλ' ἐπὶ ὑπερβολικῇ γεννησιουργίᾳ, ἐφ' ἣ φαίνεται ὅτι ἔπνεε κρυφίως μένει τὸ ταπεινότερον μέρος τοῦ κλήρου. **«Ἐπιδοὺ δὲ ἦν ἔλων τῆς οὐσίας τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.»** Νικηφ. Σ. 26. Ὁ δὲ Θεοφάνης λέγει ἐκκρινῶς: **«Λαβὼν δὲ τὰ τῶν εὐαγῶν οἶκον χρήματα, ἐν δανείων ἀπορία κατεχόμενος, ἔλαβε καὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας πολυκάνδηλά τε καὶ ἑτέρα σκευὴ ὑπουργικά, χαράζας τομίσματα καὶ μιλιαρίσια πάμπολλα.»** (Ὁ Ἡράκλειος.) Σ. 466.

Δυσχερέστερα ἀποβαίνει ἡ ἐπίλυσις ἐτέρου ζητήματος, ἐάν δηλονότι ὁ Σέργιος, ἱεράρχης φιλόπατρις καὶ περρωτισμένος, ἐπέτρεψε πρῶτῳ τὴν ἐν τῷ στρατῷ καταστάειν τῶν μοναχῶν, καθ' ἃ φαίνεται ὑποδηλῶν ὁ Κ^ς ΔΡΑΚΕΥΚΟΝ. Ἀληθές ἐστίν ὅτι διεσάθη Νεαρά τοῦ Ἡρακλείου, περιορίζουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν διακόνων καὶ μοναχῶν. (Ihe Jus Græco-Romanum, ὅπου εὑρίθεται ἡ Νεαρά αὕτη, συνοδευομένη καὶ ὑπὸ ἐπιστολῆς τοῦ Αὐτοκράτορος πρὸς τὸν Πατριάρχην, γραφείσης κατὰ τὸ ἔτος 619. Ἐν τῇ καταλόγῳ τῶν Ἑλληνικῶν χειρογράφων τῆς ἐν Πετροῦπόλει Βιβλιοθήκης, ἀπαντᾷ ἐν Σελ. 38 ὑπ' ἀρ. 86 ὁ Νουμοκάνων τῆς Μονῆς τῶν Ἰβήρων ἐν Ἀθῶν, περιέχων τὰς Νεαράς τοῦ Ἡρακλείου, καὶ γεγραμμένος ἐπὶ περτωμῆς τοῦ 10^{ου} αἰῶνος.) Ἀλλὰ τρέφομεν τὴν πεποίθησιν ὅτι οὐδὲν πλέον ὑπῆρξε δυνατόν τοῦ ἡμιμέτρου τούτου, ἐκ τοῦ παρελθόντος ἰδίως ὀδηγούμενοι. Καὶ πράγματι, ὁ κλεινὸς Μαυρίκιος, κατανοῶν τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς προσφυγῆς μυριάδων ὁλῶν ἀκμαίων πολιτῶν εἰς τὸν μοναχικὸν βίον, ἀπηγόρευσε τὴν εἰς τὴν ἱερωσύνην καὶ τὰς Μονὰς ἀποδοχὴν τῶν λειτουργῶν τοῦ Κράτους, καὶ τῶν στρατιωτῶν. Οὐδὲν δικαιότερον τοῦ θεσπίσματος τούτου, καὶ λυσιτελέστερον, ὅπως παρακλυθῇ ὁ ὁλονὲν ἐπιτεινόμενος εὐνοητισμὸς τῆς πολιτείας, κατὰ τὴν γραφικὴν ἐκφρασὴν τοῦ Κ^ς Παπαρρητοπούλου. Ἀλλ' ὁ Πάπας τῆς Ρώμης Γρηγόριος ὁ Μῆτος, ἐπιληφθεὶς, κατὰ τὸ εἰσῆς, καὶ τῆς περιστάσεως ταύτης, ὅπως ἀναμύθη εἰς τὰ πράγματα τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, ἀνέστησεν, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ἀσθενὴς ἦν ἡ ἐκ

τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Θεοῦ παρεμπόδις ἐκείνων, οὗς αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐδάνεισεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀνακτοῦ. Ὁ Μαυρίκιος καλῶς ἐνόησε τὸ ἄτοπον τῆς ἐρμηνείας ταύτης, τῆς μεταβαλοῦσης τὸ Εὐαγγέλιον εἰς ὀλετήρα τῶν τιμαλφεστέρων συμφερόντων τῆς πολιτείας, ἀλλ' ἐνέδωκε, διότι κρόφα ἡ πλειονότης τῆς Βυζαντινῆς ἐκείνης κοινωνίας συνεμερίζετο τὴν γνώμην τοῦ Γρηγορίου.

Ὀλίγον ἀργότερον ὁ διαδοχὸς τοῦ Μαυρικίου Φωκάς, τύραννος καὶ κυβερνήτης ὀλέθριος, ἀλλὰ κρατερός στρατιωτῆς, μελετήσας στρατείαν κατὰ τῶν Περσῶν ἐν ἔτει 608, ἀπερνήσατο διὰ θεσπίσματος ὅτι πάντες οἱ ἐν πολέμῳ πίπτοντες ἔξομοιοῦνται πρὸς τοὺς ἀγίους καὶ μάρτυρας. Καταφανὴς ὁ σκοπὸς τῆς διατάξεως ταύτης. Ἐξαφανισθέντων ἀπὸ πολλοῦ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς πάντων τῶν αἰσθημάτων, δι' ὧν τὰ ἔθνη μεγαλουργοῦσι, τῆς φιλοτιμίας δηλονότι καὶ τῆς φιλοπατρίας, ἐν ᾧ τὸ τελευταῖον ἀπομείναν, τὸ θρησκευτικόν, παρεξητούμενον, μετεβάλλετο εἰς τὸ κύριον ὄργανον τῆς νύρκης καὶ τῆς ἀποσυνθέσεως, ὁ Αὐτοκράτωρ ἐμελέτησε τὴν ἀναζωπύρωσιν αὐτοῦ, ὅπως οὕτω κἂν ἀναπληρῶσθαι τὰ ἐλλείποντα. Καὶ πράγματι, λίαν ἐπιτηδεῖα ἦν ἡ πρᾶξις αὕτη, ἡ τοσοῦτον χαρακτηριστικὴ τῆς ἐποχῆς. Ἀλλὰ τὴν φερόν ταύτην ἀντέστησαν ὁ Πατριάρχης καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι, θεωροῦντες τὸ θέσπισμα ὡς προσβλητικὸν διὰ τὴν ἐκκλησίαν· ἀναγκασθέντος δὲ οὕτω τοῦ Φωκά εἰς ἀνάκλησιν αὐτοῦ, ἐπῆλθον ἀμέσως τὰ δεινὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀτυχήματα.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἀπίθανον φαίνεται, ὡς ἐρρήθη ἀνωτέρω, ὅτι προῖβη ὁ Σέργιος εἰς μέτρον τοσοῦτον ἀσάφηνον πρὸς πᾶσας τὰς τάσεις τῆς ἐποχῆς. Ἀλλὰ καὶ τοῦτου μὴ γενομένου, εἴδαμεν ὅτι ὁ Ἡράκλειος, τὰς ἱερὰς εἰκόνας ἀίποτε προτάσσων, καὶ τὰς στρατιάς αὐτοῦ ἐνθουσιῶν διὰ τῶν θεοπνεύστων αὐτοῦ προσλαλιῶν, παρέσχεον ἐξῶχος θρησκευτικὸν χαρακτῆρα εἰς τὸ ὅλον ἐγχείρημα, καὶ παρίσταται, οὐχὶ πλέον ὡς Ἀνατ., ἀλλ' ὡς Προφήτης καὶ Μωϋσῆς νῖος, ὀδηγῶν κατὰ τῶν ἀλλοθρήσκων τὰ τέκνα τοῦ Ἰσραὴλ.

Ἐξαιπὺ τὸ λάβαρον τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ τὸ στόμα μου ἔχει ὡς σάλπιγξ τῆς πατρίδος καὶ τῆς πίστεως.

Γνωστὴ ἐστίν ἡ κατὰ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς τυφλὴ καταφορά πάντων τῶν ἀρχαιότερων συγγραμμάτων τῆς ἐσπερίας, ἣτις ἐπῆρσεν ἰδίως ἐκ τῆς μεταπρὸς Ρώμης καὶ Βυζαντίου θρησκευτικῆς διαμάχης. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Γίββωνος, τοῦ Διενθέρου πάσης τοιαύτης προλήψεως, ἤρχισε διαλύμενον τὸ νέφος τοῦτο τῆς ἐμπισθείας· διαρρητίζοντα δὲ οὕτω ὑπὸ τῆς

ἀληθοῦς ἐπιστήμης, τὰ μακρὰ χρονικά τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας παρίστανται ὁσημέραι καθαρύτερον ὡς μία τῶν θαυμασιωτέρων δέλτων τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας. Πεντεκαίδεκα ὅλους αἰῶνας διήρκεσε τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐκεῖνο Ἑλληνικὸν Κράτος, ὅπερ ὑπερβάλλει, κατὰ τὴν λαμπρότητα, οὐ μόνον πᾶν ὅ,τι εἶδεν ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τῶν παναρχαίων χρόνων, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ μυθικὰ Βασιλεία τῶν Περσῶν καὶ Ἀσσυρίων. Ἐάν δὲ ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς ἀπονημονεύμασιν αὐτοῦ σάβιδες τινὲς σκοτειναί, οὐχὶ πλείονες ἢ ἐν πᾶσιν ἄλλῃ ἱστορίᾳ, ἔξαγορᾶζουσιν αὐτὰς πληρέστατα περικλεῖς καὶ μακροχρόνιοι ἀγῶνες, ἐπανειληγμένως διασώσαντες τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον κατὰ τὰς στιγμὰς τῶν δεινότερων δοκιμασιῶν. Ἡ παλινόρθωσις αὕτη τῆς ἀληθοῦς ἱστορίας τοῦ μεσαιωνικοῦ ἡμῶν βίου ἐστίν ἐν τῶν ἱερωτέρων ἡμῶν καθηκόντων, καὶ τῶν τιμαλφεστέρων πλεονεκτημάτων. Εἰς τίνα ἄλλον ἀποβαίνει εὐχερέστερα ἡ διόρθωσις τῶν φοβερῶν τῶν λατίνων ἱστορικῶν ἀδικημάτων ἢ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀμέσους τῶν ἀδικηθέντων ἀπογόνους, τοὺς ἐν πρωτοτύπῳ ἀναγινώσκοντας τὰς πηγὰς, καὶ ἀκριβῶς κατανοοῦντας τὸ τε πνεῦμα καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν προπατόρων ἐκείνων. Εὐτυχῶς ἤρχισαμεν ἐπ' ἐσχάτων κατανοοῦντες τὸ χρέος τοῦτο, καὶ ἀναφαίνεται αὖθις τις δῆλος περὶ τὰς Βυζαντινὰς μελέτας. Πολύ, πλείστον ἤδη ἀναλόγως ἐπράξαν οἱ Κ^ς Σάβας, Βυζάντιος, Ζαμπέλιος, Παπαρρητόπουλος, καὶ οἱ τινες ἄλλοι, ἀλλὰ τὸ ἀριστον ἐγχειρίδιον τοῦ τελευταίου τούτου, ἀκολουθοῦν τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς σήμερον, ἐστὶ κατ' ἀνάγκην συνοπτικόν, διό καὶ μένει εἰσέτι τὸ στίδιον ἐλεύθερον εἰς τὸν συγγραφεύτα τὴν πρώτην καθαρῶς Βυζαντινὴν ἱστορίαν, ὑπὸ τὴν ἀλήθειαν αὐτῆς Ἑλληνικὴν ἐποχὴν. Ἀπαιτεῖται δὲ καὶ σπουδὴ, μὴ τυχόν προσηγηθῶσιν ἡμῶν καὶ κατὰ τοῦτο οἱ Εὐρωπαῖοι. Ἐάν διδασκῶνται ἀσυγχρίτως κἀλλιον τὰ Ἑλληνικὰ εἰς τὰ Γερμανικὰ γυμνάσια ἢ εἰς τὰ ἡμέτερα, ἐάν δυστυχῶς οὐδὲ παραβολὴ τις ἀποβαίνει δυνατὴ τῆς παρ' ἡμῖν καλλιέργειας τῶν τραυμάτων πρὸς τὴν ἐν Εὐρώπῃ, ὅπου οὐδὲ ἡμέρα παρέρχεται ἄνευ τῆς ἐμφανίσσεως νέου τινὸς καὶ περισπουδαίου συγγραμματος, μεγάλως ἐπιτάθῃ

ἐπ' ἐσχάτων καὶ ἡ προσοχή, ἣν ἐπισύρει ἡ Βυζαντινὴ ἱστορία, καὶ ἡ ἀξία τῶν περὶ αὐτῆς δημοσιευμένων ἔργων.

Οὕτως καὶ ὁ Κ^ς ΤΙΠΕΡΥ, καὶ ὁ Κ^ς ΔΡΑΚΕΥΚΟΝ, μετ' ἀληθοῦς ἐνθουσιασμοῦ περιγράφουσι τὰς στρατείας τοῦ Ἡρακλείου, καὶ λέγουσιν ὅτι τὸ Βυζάντιον, ἐκπέμπον τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ὅπως ἐκδικήσωσι τὰς κατὰ τῆς γῆραις Ρώμης προαιωνίους προσβολὰς, ἐλευθερώσωσι τὴν ἐπίγειον Σιών, καὶ ἀνακτήσωσι τὸ ἀρπαγὲν τῆς σωτηρίας σύμβολον, ἐστὶ γεγονὸς θαυμάσιον, εἰς ὃ ὀφείλεται ὁ τίτλος τῆς πρώτης σταυροφορίας. Σπάνιοι οἱ σήμερον ἀντιλέγοντες, ἀλλ' ἐπιτραπήτω ἡμῖν ἡ προσθήκη ὀλίγων τινῶν. Ἡ Ἑλλὰς ὑπῆρξε προπόρτιον τοῦ λοιποῦ κόσμου κατὰ τῶν βαρβάρων, οὐχὶ μόνον ἐπὶ Ἡρακλείου, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Μιλτιάδου καὶ Θεμιστοκλέους μέχρι τοῦ Κανάρη καὶ Κολοκοτρώνη. Οὐδαμῶς ὁ πρῶτος, ἀλλ' ὁ περικλεέστερος τῶν Σταυροφορῶν ὑπῆρξεν ἄρα ὁ Ἡράκλειος, ὁπάρχει δὲ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Γοδοφρείδων καὶ Ταγκρέδων ἡ ἐξῆς ἐπὶ διαφορὰ. Ἐν ᾧ αἱ ἔξ τοῦ Ἡρακλείου ἡμέραι εἰσὶν ἔξακτῆς σειρὰ περικλεῶν ἀγώνων, ἐν ᾧ, οὐ μόνον τὴν Ἱερουσαλὴμ ἀνεκτήσατο οὗτος, καὶ τὸν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Περσίας ἀποκομισθέντα Σταυρόν, ἀλλ' εἰσὸς καὶ μέχρι τῆς Κτησιφώντος, ὁλοσχερῶς κατέβαλε τὸ Κράτος τῶν Σασσανιδῶν, αἱ λατινικαὶ σταυροφορίαι παριστῶσι τὸ θλιβερόν θέαμα διαρκῶν σκανδαλίων, ἐν οἷς μόλις διαλύμψουσιν ἀτομικὰ τινα ἀνδραγαθήματα, κατέληξαν δὲ εἰς ληστρικὴν κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν κτήσεων ἐπίθεσιν, καὶ τὴν ἐκπόρθειν αὐτοῦ τοῦ περικλεοῦς ὕστεως, ὅπερ ἐπὶ χίλια ἔτη διετέλεσεν ὁ μόνος κατὰ τῆς Ἀσίας πρόμαχος. Καὶ ἀπεδύσαν μὲν αὖθις οἱ Ἕλληνες Αὐτοκράτορες τοὺς ἐπιδρομῆς, ἀλλ' ἐν τῇ ἀγῶνι τούτῳ ἐξητλήθησαν ὅλως αἱ δυνάμεις τοῦ πολυπαθοῦς Κράτους, οὐ κατέθραυσε τέλος τὴν ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν ὁ Β^ς Μωάμεθ. Ἀμα δὲ τούτου γενομένου, ἅμα ἐκλείψαντος τοῦ προχύματος, ἐφθασεν ἡ Ἀσιατικὴ πλημμύρα μέχρι Βιέννης, καὶ τίς οἶδε ποῖα ἤθελεν εἶναι σήμερον ἡ τύχη τῆς Εὐρώπης, ἐάν μὴ ἐσπευδε λυτρωτὴς ὁ Σοβιέσκης. Ποῖα ὑπῆρξε καὶ τούτου ἡ ἀμοιβὴ πᾶντες οἶδασι.

ΜΕΡΟΣ Γ'.

Ἐγὼ δὲ, ἐποχόμενος, στρεβλαί, διογροί.

Διὰ μακρῶν περιγράφει ὁ Πισίδης, Περσικῶν Ακρ. Β. Στ. 47 τὴν ἐγκείμενασιν ταύτην καὶ συγγέντρων τοῦ στρατοῦ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου, ὅστις,

τυτῶν, διαρῶν, διενέων, ἱπογράφων, πρᾶττων, μιμητῶν, εἰτρεπίζων, προγράφων, διέπλεσεν ἐν βραχεὶ χρόνῳ, καὶ οἶσιν ἐκ τοῦ μηδενός, δόναμιν ὑπὸ πᾶσαν ἐποχὴν ἀξιώμαχον. Ἦν δὲ τότε ὅλη ἡ παιδεία.

σάλπιγγες ἔνθα, καὶ γάλαγγες ἀσπίδων,
αἰχμαί, γαρίτραι, καὶ βέλη καὶ γόσγαρα,
καὶ πάντα φρικτά, καὶ γόβος καὶ σύγχυσσις.

Καλλίτερος ἦτορ ὁ περίπατος εἰς τὸν λαμπτήρα. Ὁ Λαμπτήρ οὗτος, ἡ λαμπτήρων οἶκος, ἦν κολοσσαῖον οἰκοδόμημα ἐγειρόμενον μεταξὺ τοῦ Φόρου τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ Παλατίου τῶν Βλαχερνῶν. Ἐκεῖ ἐξετίθεντο τὰ τιμαφέστερα τῶν ἐμπορευμάτων, ἅτινα πανταχόθεν συνέρρεον εἰς τὴν ἀφνειὰν πρωτεύουσάν, ἐκεῖ συνωθούντο διαρκῶς αἱ περικαλλεῖς δέσποιnai, οἱ μεριστάνες, καὶ τὸ πολὺ τῶν ἀγοραστῶν πλήθος, θαυμάζον τὰ δλοσηρικὰ καὶ χρυσόπαστα ὀφάσματα, ἐξ ὧν κατασκευάζοντο αἱ ἐνδυμασίαι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· τὸ δ' ἐσπέρας τὰ πολυφθιμα τοῦ καταστήματος τοῦτου ἐργαστήρια κατηνάζοντο μέχρι βαθείας νυκτός διὰ βεήματος φωτός, ἐκ πολλῶν λαμπτήρων σχηματιζόμενου, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα. Τὸ ἀρχαῖον τοῦτο πρότυπον τῶν καταστημάτων τοῦ Λοῦβρου, καὶ εἰτινων ἄλλων, ἐκφυρπολήθη ἐπὶ τῆς στίσεως τοῦ Νίκα, ἀλλ' ἀνοικοδομηθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀπέμεινεν ἐπὶ αἰῶνας ἐν τῶν καλλίστων κοσμημάτων τῆς πρωτεύουσας.

Εἰλόγοιμετος

ὑπὸ ἀπείρου καὶ ἀλλόγοτος λαοῦ,
ἐπιβιβάσθη.

Κατὰ τὴν πρώτην ταύτην ἐκστρατείαν ἠκολούθησεν τὸν Ἡράκλειον καὶ ἡ Μαρτίνα, ἥτις καὶ ἀργότερον ἐπανειλημμένως συνύδενεν αὐτὸν εἰς διάφορα τῆς Ἀσίας μέρη, ἀλλ' ἡ οἰκονομία τοῦ ἡμετέρου δράματος ἀπῆτησεν ὡς πρὸς τοῦτο τὴν παραλλαγὴν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας.

Ὁ Πισίδης, ἐπαινῶν τὸν Ἀνακτα, ὅστις κατέλιπε τὰ πάντα ὅπως σπεύσῃ εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος, ἐπιφέρει τοὺς ἐξῆς ὠραίους στίχους·

οὐ τὰ τέκνα σου τότε,
οἱ ψυχαιῶγοι μαργαῖται τοῦ βίου,
στοργῇ δεθέντα φρεσὶ παρκεράτουν,
οἷα ἐλαβίβης τὰς ἐνοχλοῦσας τόσους,
ἀλλ' ὡς ἄσαρκος, καὶ μότος δοκῶν ἔχιν
ἢ σῶμα χαλκοῦτ ἢ σιδερεῖ καρδίαν,
ἀπῆλθες, ἐστράτευσας, ὡπίσσω πάλιν
εἰς ἀντὶ πάντων.

Ἡρακλίδης, Ἀκρ. Α. Στ. 175.

Θύελλαν ἐπίσπετε τῆς Προποντίδος ἐξελθόντες.

Ἡ περιγραφή τῆς θυέλλης ταύτης, καθ' ἣν τὸ πρῶτον προκινδυνεύσας, ἀνεδείχθη ὁ Ἡράκλειος, ἐστὶ μία τῶν ὠραιότερων περιγραφῶν τοῦ Πισίδου. Περσικά Ακρ. Α. Σ. 170.

Ἦν μὲν, Νότον πνεύσαςτος εἰς τοῦναντίον,
παλιδρομοῦντα συντόμως τὰ ρεύματα,
καὶ τὸς ἀγεγγῆς, καὶ βράσαντα κύματα
διπλῆν ἀνάγκη τῆς ἑλῆς ἀργάζετο·
πολλὴ δὲ παγλάζουσα ρεύματιος βοῆ,
τὸν ἔχον ἐψώσασα ταῖς πέτραις, ὅλον
ἔξω τὸν ἀγρὸν ἀγρίως ἀνίπτει,
καὶ προσραγέτω ταῖς λίθοις τὰ κύματα,
ἐκ τῶν βυαίων ὥσπερ ἀντιπροσμάτω
σπινθήρας ἐξέπεμπον ἰγρὰς οὐσίας.

Δυστυχῶς ὀλίγον κατωτέρω ἀπαντᾷ ἡ ἐξῆς ἀλλόκοτος εἰκὼν,

ἰδὼν δὲ ταῦτα καὶ στενάδας ὁ θρόνος,
πλήττει τὸν ἄκρον τοῦ ποδὸς σου δάκτυλον,
ἰαντόν, ὡς ἔοικε, μορφώσας λίθον,
θερμὴ δ' ἀντηκόντιζεν αἵματος χύσις.

Κατέλιπον οἱ Πέρσαι τὸ Βεζάντιον
καὶ καθ' ἑμῶν χωροῦσι.

Γραφικῶς περιγράφει ὁ Πισίδης εἰς τὴν δευτέραν περὶ τῆς κατὰ Περσῶν στρατείας Ἀκρόασιν Στ. 240—255 τὰς δύο ἀντιμετώπους στρατιάς. Καὶ ὁ μὲν

Στρατιγὸς τῆς πλάνης

... ἔργον εἶχετ ὀργάνισεν καὶ κυρβάλλων
ἄσμιγον ἔχον, καὶ γυναῖκων ἐκτόπων
ὄρχησιν, εἰς γέμνωσιν ἱερεισμένω.

Ἐν ψ. σὺ, λέγει κατωτέρω τῷ Ἡρακλείῳ, ὁ

Στρατιγὸς τῆς σοφῆς παροπλίας
ψαλμοῖς ἐτέρπον μυστικῶν ἐξ ὀργάνων,
τὸν θυὸν ἔχον ἐντιβίς τῇ καρδίᾳ,
εἶχε δὲ σερπὲν παρθέτων σικτιήματα,
τῶν σὺν λογισμῶν τὰς ἀπόρτους ἐλπίδας·
τὸ πῆρ ἐκείτος εἶχε προσκεντρίμενον,
ἐψοῖμενον δὲ σὺ, κράτιστε, τὸ ζέλον.

ΜΕΡΟΣ Δ'.

Τὴν ἄσπονδον τοῦ ἱεράρχου Ῥώμης ἐχθροπάθειαν.

Διὰ μακρῶν διηγείται ὁ Κ^α Παπαρρηγόπουλος Τόμ. Γ. σελ. 208—214 τὰ περὶ τῆς πολυθρῦλλου ταύτης ἐριδος, τῆς ἀφορέσεως τὸν τίτλον τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἀποδεικνύς ὅτι ἀδίκως κατ' αὐτοῦ ἐβανίστησαν οἱ ἀρχιεπίσκοποι τῆς Ῥώμης, διότι, ἐάν σήμερον ὑποδῆλθῃ τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρωτοκαθεδρίαν, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦν ἀπλῶς τιμητικός. Οὕτως οἱ μεγάλοι ἱεράρχαι, Χρυσόστομος, Βασίλειος, καὶ Γρηγόριος, ἀείποτε ἀπεκλήθησαν οἰκουμενικοὶ διδασκαλοὶ, τὸν αὐτὸν δὲ τίτλον ἔφερον ὁ Πρῶτος τῶν διδασκῶν καθηγητῶν, οἵτινες ἀπέτελλον τὴν ἐν ταῖς Ἀνακτόροις τοῦ Βυζαντίου ἐδρεύουσαν Αὐτοκρατορικὴν Ἀκαδημίαν. Δι' ἐρυτέρας πληροφορίας ἰδεῖ τὸ μετὰ σὺγγραμμα τοῦ Πίχλερ.

Παλληκαρίων στίγος στυπνίζετο.

Πάσαν τὴν ὑπὸ τῶν Ἀβάρων καὶ Περσῶν πολιορκίαν τοῦ Βυζαντίου συνοψίζουσιν ὁ Θεοφάνης, καὶ ὁ ἀντιγραφεὺς αὐτοῦ Κερδηνός εἰς τὰς ἐξῆς ὀλίγας γραμμὰς «ὁ δὲ Σάρδαρος Χαλκιδῶν προσβαλὼν καὶ οἱ Ἀβάραι ἐκ τῆς Θράκης τῇ πόλει πλησιάσαντες, ταύτην ἑλὼν ἐβόλοντο, καὶ πολλὰς μηχανὰς κατ' αὐτῆς κινῶντες, καὶ εἰς σκάφη γλιπτὰ ἐκ τοῦ Ἰστροῦ πλῆθος ἄπειρον καὶ ἀριθμὸν κρηττοὺν ἐνέγκαντες, τὸν κόλπον τοῦ Κέρατος ἐπλήρωσαν· δέκα δὲ ἡμέρας τῇ πόλει παρακαθίσαντες διὰ τε γῆς καὶ θαλάσσης, τῇ τοῦ θεοῦ δυνάμει καὶ στυγνῇ, καὶ ταῖς πρὸς βίαιαις τῆς ἀχράντου καὶ θεομήτορος παρθένου, ἐπτιθήσαν.» Θεοφ. Σ. 487. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Νικηφόρος μίαν μόνον παράγραφον ἀφιερῶν εἰς τὸ σπουδαιότατον τοῦτο γεγονός, παραδεχόμενος ἐπίσης τὴν θεῖαν ἐπέμβασιν «εἰπε προσήλυσαν τῷ τείχει τὰ ὄργανα, θεῖα δυνάμις ἐξαιπναίως ταῦτα διέλυσε, καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς τῶν Ἀβάρων μαχητὰς διέωλε.» Νικηφ. Σ. 20. Ὡστε πρῶτον ἀνεκτίωστον παρέχει ἡμῖν ἐκδοῦλασιν τὸ Πασχάλιον Χρονικόν, ὅπερ διὰ μακρῶν ἀφηγεῖται τὸν περιφανὴ τοῦτον τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων θρίαμβον. Πασχ. Σ. 716—726. Κέκτηται δὲ ἡ διήγησις αὕτη καὶ τοῦτο τὸ ἐνδιαφέρον, ὅτι κατὰ πρῶτον ἐν αὐτῇ ἀπαντᾷ ἡ λέξις **παλληκαρίων**, ἥτις τοσοῦτον ἐκλείσθη εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀρῶνας. Τῶν ἐχθρῶν, λέγει, μὴ φανέντων ἐπὶ δέκα ἡμέρας «ἐξῆλθον στρατιῶται

μετὰ παλληκαρίων καὶ πολιτῶν,» ὅπως θερίσωσι γεννήματά τινα. Κατὰ τὸν Κ^α Παπαρρηγόπουλον Σ. 260 ἡ λέξις φαίνεται τότε σημαίνουσα τοὺς νεωτέρους τῶν στρατιωτῶν ἀκολούθους.

Ἰκανὴν δὲ κέκτηνται ἀξίαν ὑπὸ ἱστορικῶν ἔποιν καὶ οἱ Ἀβάραι τοῦ Πισίδου, ἐνθα ἐκτίθενται πάντα τὰ κυριώτερα γεγονότα, διότι, καίτοι ἐπικρατεῖ πάντοτε ἡ συνήθης τῇ ποιητῇ σύγχυσις, ἡ μαρτυρία αὐτοῦ ὡς αὐτόπλου παρέχει ἀναμφέριστον κῶρος εἰς τὴν ἐν τῷ Πασχάλῳ ἐκθεσιν.

Ὁ Σταυρὸς

εἰρίσκειτο εἰς χεῖρας τῶν πυρολατρῶν.

Τοσοῦτον περιέργον ἐστὶ τὸ χωρίον, ἐν ᾧ διηγείται ὁ Θεοφάνης Σ. 37 τὴν ὑπὸ τῆς Ἀγίας Ἑλένης ἀνεύρεσιν τοῦ τιμίου Σταυροῦ, ὥστε παρατίθεμεν αὐτὸ ὡς δόκιμον. «Τῷ δ' αὐτῷ ἔτη Ἑλένη τὴν μακαρίαν μετὰ χρημάτων ἀπίστειλεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὁ θεὸς Κωνσταντῖνος, πρὸς τὸ ἀναζητῆσαι τὸν ζωοποιὸν τοῦ Κυρίου Σταυρόν. Μακάριος δὲ ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολέμων, σταντίσας τῇ βασιλίδι μετὰ τῆς δεοῦσας τιμῆς, τὴν ζήτησιν τοῦ ποδοκείμενου ζωοποιοῦ ζέλον ἐποιεῖτο σὺν αὐτῇ, μετ' ἰσχυρίας καὶ προσενχῶν σπουδαίων καὶ νηστειῶν. Τούτων δὲ γενομένων, ἐγένετο συντόμως θεοθεν ὁ τόπος τῷ αὐτῷ Μακαρίῳ διχθεῖς, ἐν ᾧ ἴδοντο τῆς ἀκαθάρτου δαίμονος Ἀγροδίτης ὁ τοῦ καὶ τὸ ἄγαλμα· ὃν, τῇ βασιλικῇ αὐθεντίᾳ χρωμένη, συντόμως καθάειν ἡ θεόστεπτος Ἑλένη, διὰ πλῆθους τεχνιτῶν ἐκ βάθους κατασκάψασα, καὶ τὸν χοῦν ἀπορρίψασα, ἐπὶ Ἀδριατοῦ Αἰλίου πάλαι κτισθέντα πολυτελῶς. Λύτικα δὲ τὸ ἅγιον μυστήριον καὶ ὁ τόπος τοῦ κρατίου ἀνεδείχθησαν, καὶ πρὸς ἀνατολὴν σύγγεγες τούτοις τρεῖς σταυροὶ κερχωμένοι· ἐρευνήσαντες δὲ εἶρον καὶ τοὺς ὕλους. Ἀμχαγοῦντο δὲ πάντων ποῶς ἀρα εἴη ὁ δεσποτικὸς σταυρὸς, καὶ σφόδρα τῆς μακαρίας Ἑλένης ληπομένης. ὁ Μακάριος γεροντίως ἐπίσκοπος διὰ πίστιος ἔλκεν τὸ ζητούμενον· ἀπειγώσμεν γὰρ τιτι γυναικὶ τῶν ἐμχαῶν, καὶ σχεδὸν τεθνηκυῖα, προσαγαγῶν ἐκότεροι τῶν σταυρῶν, τὸν δεσποτικὸν διέγνω· μόνον γὰρ ἔγγισεν τῇ ἀσθενούσῃ ἡ σκιά αὐτοῦ, καὶ

εὐθὺς ἢ ἄπρους καὶ ἀκίνητος, θεία δύναμις, παραχρῆμα ἀνεπὶδρασε δοξάζουσα τὸν θεὸν μεγάλη τῇ γυνή. Ἡ δὲ παρυσσεβὴς Ἑλένη μετὰ γόβου καὶ πολλῆς χαρᾶς ἀνελομένη τὸ ζωοποιὸν ξύλον, μέρος μὲν αὐτοῦ σὺν τοῖς ἔλοις ἔγαγε πρὸς τὸν παῖδα· τὸ δὲ λοιπὸν εἰς ἀργυροῦν καταθεμένη γλωσσόκομον, παρέδωκε τῷ ἐπισκόπῳ Μακαρίῳ, εἰς μετμόνοντο ταῖς μετ' ἔπειτα γενεαῖς.»

Ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται δῆλον ὁ Σταυρὸς κατετιμήθη. Καὶ ποία μὲν ὑπῆρξεν ἡ τύχη τοῦ εἰς Βυζάντιον σταλέντος μέρους καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν γνωρίζομεν δὲ μόνον παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοφάνους, ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος· «δεξιόμενος μετὰ χαρᾶς τῆς τοῦ ζωοποιοῦ ξύλου μοῖραν, ἐν χρυσῇ θήκῃ παρέθετο, παραδόντες τῷ Ἐπισκόπῳ εἰς τέλειον· τῶν δὲ ἄλλων τοὺς μὲν εἰς τὴν αὐτοῦ περιμεγαλαίαν ἐχάλευσεν, τοὺς δὲ ἀνέμιξε τῷ σαλβαρίῳ τοῦ ἵππου αὐτοῦ, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥῆθρ' ἐν τῷ προσήκοντι.» Ἡ δ' ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀφειδίσα μοῖρα ἐτηρείτο ἐν τῇ Ναφί τῆς Ἀναστάσεως, τῇ οἰκοδομηθέντι ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου, ἐν τῇ αὐτῇ ἀργυρᾷ κύστει, ἣν ἀναφέρει ὁ Θεοφάνης, καὶ ἣς ἐφύλαττε τὴν κλεῖδα ὁ Πατριάρχης, σφραγίζων αὐτὴν ἐκαστοτε καὶ διὰ τῆς ἐπισκοπικῆς σφραγίδος. Ἀλωθείσης δὲ τῆς ἀγίας πόλεως ὑπὸ τοῦ Σαρβάρου κατὰ τὴν 26 Μαΐου 614 (DULAURIER Σ. 223), καὶ καταστραφέντων πάντων τῶν ἀγίων Ναφιν, ἐκλάπη τὸ κιβώτιον, ἀφειδὲν ἄλλως ἀλιβήσαν, εἴτε ἐκ θρησκευτικοῦ δέους, εἴτε ὅπως σταλῇ τῇ Χοσρόῳ, τοῦ βαρβάρου κατακτητοῦ οὐδὲ τὰς σφραγίδας θίξαντος, οὐδὲ τὴν κλεῖδα ζητήσαντος. Ὁ Χοσρόης κατ' ἀρχὰς μὲν κατέθηκε τὸ πολύτιμον κιβώτιον εἰς φρούριον τι παρὰ τὴν Ταυρίδα τῆς Ἀρμενίας, ὅπερ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ CHABRIN (Voyages, T. II, p. 326) ἐοικέτο ἀκόμη κατὰ τὸν μεσαίωνα. Ἀλλ' ὅτε προσήγγισεν ἡ στρατιὰ τοῦ Ἡρακλείου, μετηνέχθη τὸ κιβώτιον εἰς διάφορα τῆς Περσίας μέρη, καὶ κατετέθη τέλος ἐν ἀγνωστῇ εἰς τὰ ἐνδότες αὐτῆς κρύπτῃ. Μετὰ δὲ τὴν ὑπογραφήν τῆς εἰρήνης, καὶ τὸν θάνατον τῶν τελευταίων Σασσανιδῶν, τοῦ Χοσρόου δηλονότι, τοῦ Σιρόου, τοῦ Καβόη καὶ τοῦ Ὀρμίοδα, ὁ Σαρβάρ, ὅστις μόνος αὐτὴν ἐγνώριζε, συντίθεται τῷ Ἡρακλείῳ, καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν τῶν Περσῶν «εἰρήνης τε βραβεύσεως, τῆς τε Αἰγύπτου καὶ πάσας τῆς ἀνατολικῆς γῆς Ῥωμαίους ἀποδίδουσι, τοὺς ἐκείσε Πέρσας ἐξέλκον, τὰ τε ζωοποιὰ ξύλα πρὸς Βασιλέα στέλλει.» Νικηφ. σελ. 24. Ἡ

ἀποστολὴ αὕτη ἐγένετο διὰ τοῦ Θεοδώρου, ὃς ἔλαχεν, ὡς γνωστὸν, ἡ ἐντολὴ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ὄρων τῆς εἰρήνης. Γνωρίζομεν δὲ πῶς, παραλαβὼν τὸν Σταυρὸν ὁ Ἡρακλεῖος εἰς τὸ Ἀνάκτορον τῆς Ἱερίας, διέβη κατ' ἀρχὰς θριαμβικῶς τὸ Βυζάντιον, καὶ εἰτα ἐκόμισεν αὐτὸν εἰς Ἱερουσόλυμα. Εἰδομεν δὲ πρὸς τοῦτο πῶς ἀργότερον, μετὰ τὴν δυσμενῆ τῆς μοίρας τροπὴν, ἀφαιρέσας αὐτὸν καὶ αὖθις, ἐπανήγαγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, μεθ' ὃ ἀγνωστὸς πλέον ἡ τύχη αὐτοῦ. Ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς Ἀρμενίας πολ- λάκις ἀναφέρονται θαυματουργοὶ Σταυροί, κατασκευασθέντες δὴθεν ἐκ τεμαχίων τοῦ τιμίου ξύλου, ἀποσπασθέντων καθ' ἣν ἐποχὴν ἐφυλάττετο τοῦτο παρὰ τὴν Γάζακα, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς λέγουσι ῥητῶς ὅτι τὸ κιβώτιον, ἀνευρεθὲν, ἔφερεν εἰσὶν ἀθί- κτους τὰς σφραγίδας τῆς ἀγίας Ἑλένης. «Αὐτὸς δὲ (ὁ Ἡρακλεῖος) λαβὼν τὰ ζωοποιὰ ξύλα ἐσφρα- γισμένα... πρὸς τὰ Ἱερουσόλυμα ἀγίκετο, καὶ Μοδέστῳ τῷ Ἀρχιερεῖ, καὶ τῷ αὐτοῦ κλήρῳ ταῦτα ἐπέδωκεν· οἱ δὲ τὴν σφραγίδα σώας ἐπιγίνωσκον· καὶ ὡς ἀνέπαγα καὶ ἀθέατα βιβλίοις καὶ μαιωμένοις χερσὶ τῶν βαρβάρων διειρηθῆσαν, εὐχαριστίῳις ὥδιν τῷ θεῷ ἀνέθεσαν» Νικ. Σ. 25. Ἴδε καὶ LEBEAU T. IΑ. σ. 12. σημ. 4 τοῦ ἐκδότου αὐτοῦ Saint-Martin. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται δῆλον ὅτι ὁ ὑπὸ τῶν Περσῶν ἀρπαγὴς, καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου ἀνακτηθεὶς Σταυ- ρός, ἦν αὐτὸ τὸ ἀνωτέρω περιγραφέν ἀργυροῦν κιβώτιον, ἀλλ' ἐν τῇ ἡμετέρῃ δρᾷματι παρίσταται ἐπὶ τὸ ποιητικώτερον ὡς ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ ἀναστη- λωθὲν ἀκέραιον τὸ σύμβολον τῆς λυτρώσεως.

Ἰδοὺ οἱ Πρέσβεις τῶν Ἑλλήνων. Κάθησαν.

Οἱ Πρέσβεις οὗτοι ἦσαν Γεώργιος ὁ ἐνδοξότατος Πατριάρχης, Θεόδωρος ὁ ἐνδοξότατος Κομμερκιάρχης ὁ τὴν Ἰσλαμ, Θεοδόσιος ὁ ἐνδοξότατος Πατριάρχης καὶ Λογοθέτης, Θεόδωρος ὁ θεοφιλέστατος Σὺγκελλας, καὶ Ἀθανάσιος ὁ ἐνδοξότατος Πατριάρχης. Καὶ οἱ Πέρσαι δὲ ἦσαν τρεῖς, φοροῦντες ὁλοσηρικὰ, καὶ ἐκείτους μὲν παρισυνέλασαν (ὁ Χαγάνος) «καθε- σθῆναι ἐπὶ αὐτοῖς, τοὺς δὲ ἡμετέροισι πρὸςβεν- τὰς παρίστασθαι» Πασχάλ. Σελ. 721. Οἱ ἀτυχεῖς οὗτοι Πέρσαι «κατὰ δημοτογραφίαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ γιλοκτιμήματος θεοῦ» περιέπικαν, ἐπανακαμπυν- τες διὰ νικτὸς εἰς Χαλκηδὼνα, «εἰς ἡμετέροισι καρή- βους, ἐν οἷς ἦσαν τιτὲς καὶ τῶν τοῦ ἀργατο- τροχείου». Καὶ ὁ μὲν εἰς εἰς αὐτῶν, κηρεθεὶς εἰς «καράβιν λεγόμενον σαιδάλα» ἀμέλως ἐσφάγη, συνελέφθησαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι δύο «καὶ τοῦ μὲν ἐνὸς τῶν ζώοντων κόψαντες τὰς χεῖρας, καὶ

δέσαντες εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ τὴν μεγάλην τοῦ σφαγέντος ἐν τῷ καράβῳ, ἐπιμήσαν οἱ ἡμέτεροι πρὸς τὸν Χαγάνον. Τοῦ δὲ ἄλλον... βληθέντος εἰς καράβον καὶ ἐπιδικθέντος τοῖς Πέρσαις, ἀπειρηγίαν αὐτὸν οἱ ἡμέτεροι, καὶ ἔρριψαν εἰς γῆν τὴν μεγάλην αὐτοῦ». Πασχ. 723. Πάσας ταύτας τὰς φρικαλεότητας, καίτοι χαρακτηρίζουσας τὴν ἐποχὴν, παρελείψαμεν ὡς ἀπλῶς ἐπισποδιακᾶς.

Ἀνεκτίμητος ἐπιτεθείας πολιτείας ἀμοιβή.

Τὰ περὶ τῆς συναντήσεως ταύτης μετὰ τῶν Χαζάρων ἀρρηθύνται διὰ μακρῶν ὁ τε Θεοφάνης Σελ. 480 καὶ ὁ Νικηφ. Σελ. 18. Καὶ λέγουσι μὲν ἀμφότεροι πῶς ὁ Ζιεβήλ ἔδωκε τῷ Βασιλεῖ τετρα- κισμυρίους ἀνδρας «ἐκπληκτόμενος τῇ τε θείᾳ καὶ τῇ γροσσίᾳ αὐτοῦ» καὶ πῶς «ἰδὼν καὶ προσδραμῶν κατασπάσεται αὐτοῦ τὸν τρά- χηλον, καὶ προσεινέγκειν αὐτὸν... πᾶς δὲ ὁ λαὸς τῶν Τοῦρκων, εἰς γῆν πιστότερος πρηνὲς ὡς ἐκσταθέντες, ἐπὶ στόμα τὸν Βασιλέα ἐτίμων». Ἀναφέρουσι δὲ καὶ τὰ διαρηθέντα ὑπὸ τοῦ Βασιλέως εἰς τοὺς βαρβάρους πλουσιώτατα δῶρα· ἀλλ' ὁ Νικη- φόρος ἐπιτίει καὶ τὸ ἐξῆς περιέρπον. Λαβὼν, λέγει, μετὰ τοῦτο ὁ Ἡρακλεῖος κατὰ μέρος τὸν Ζιεβήλ, παραδείκνυνται αὐτῷ τῆς θυγατρὸς Εἰδοσίας (ἡ Ἐσιφανίας) εἰκόνα, ἔφη τε πρὸς αὐτόν... ἰδοὺ αὕτη θυγάτηρ μου ἐστὶ καὶ Ῥωμαίων Λέγοῦσθα· εἰ οἶν βοήθεις κατὰ τῶν ἐχθρῶν, εἰς γυναικα δίδωμι σοι αὐτήν· ὁ δὲ τῷ κάλλει τῆς εἰκότος τρωθείς ἔρωτι τοῦ ἀρχιτέπου, ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τῇ στρατηγίᾳ ἐπέκυντο». Πράγ- ματι δὲ, ὅσα ἐπανακίμωσας εἰς Βυζάντιον, ὁ Ἡρακλεῖος ἠτοίμασε τὴν θυγατέρα, ὅπως πέμψῃ αὐτὴν πρὸς τὸν βαρβάρον νυμφίον, ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ θάνατος αὐτοῦ, ἐπισυμβὰς τότε, παρεκάλεισεν τὴν συντέλειαν τῆς πολιτικῆς ταύτης θυσίας. Ὁ Νικηφόρος λέγει, Σελ. 25. «Ὁ Ἡρακλεῖος δὲ τὴν θυγατέρα Εἰ- δοσίαν τοῦ Βυζαντίου ἐξέταται ἐπὶ τρεῖς, ὡς τῷ Τοῦρκῳ ταύτην κατεγγίξας· καὶ ἐπειδὴ ἔγνωστο ὅτι σφαγὴ ὁ Τοῦρκος ἀέριστα, ταύ- την ὑποστρίψαντες ἐκέλευται.»

Ἐκ τῶν τῶν μέγας ἔχον πόρτον οἱ ἐχθροί, ἐν τῇ λεκάτῃ ταύτῃ συνηθροίσθησαν, ἐφ' ἧς δεσπόζει ὁ Ναὸς τῶν Βλαχινῶν.

Ὁ Πισίδης, ὅστις Σιπηρὸς περιγράφει τὴν ναυ- μαχίαν ταύτην, λέγει·

Πῶς τὴν τσαύτην τῆς θαλάττης οἰσίαν οἱ βάρβαροι βλέποντες ἐξηπλωμένην, ἐκεῖ συνεκαλίσθησαν εὐθέως, ὅπου τὸν οἶκον εἶχεν ἡ στρατιγὸς παρθένος.

Ἀβαρες, Στ. 445.

Καλλίστη ὅτι ἐθεάθη τις γυνή.

Τὰ περὶ τοῦ φάσματος τούτου, ὅπερ ὁ Πισίδης ἀποδίδωσιν εἰς τὴν ἐντύπωσιν, ἦν ἐπὶ τῶν βαρβα- ρων παρήγαγε

τὸ φρικτὸν εἶδος τῆς γραφῆς τῆς ἀγράφου, ἀρρηγίται τὸ Πασχάλιον, Σελ. 725, ἐπὶ δ' ἐκτενέ- στερον ὁ Κερδηνός, Σ. 729.

Τὸν ἔμνον τῆς Παρθένου τὸν Ἀκαθίστον.

Ὁ Ἀκαθίστος ἡ ἀτελεότητα οὗτος ὕμνος, ὅστις ὑποτίθεται τοῦ Πισίδου ἔργον, ἐξηκολούθησε πράγ- ματι ἠδόμενος ἕκτοτε ἐν πάσῃ Ἑλληνικῇ χώρᾳ, κατὰ τὴν Παρασκευὴν τῆς Ε'. ἐβδομάδος τῆς μεγάλης Τεσσαρακοστῆς· ἀργότερον δὲ προσετέθη αὐτῷ καὶ ἡ μνήμη τῶν δύο ἐτέρων πολιτοκίων, καθ' ἃς οἱ Ἀραβες ἡρωικῶς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἀπεκρούσθησαν. Ἴδε ὅσα λαὸν ἐγγλύπτως περὶ τούτου λέγει ὁ Κ^κ Παπαρρηγόπουλος Τόμ. Γ'. Σ. 263. Δώδεκα παρῆλ- θον ἕκτοτε αἰῶνες, τὸ ἀνατολικὸν Κράτος ἡρω- τιμιάσθη, διμερίσθη, κατέπεσεν, ἀνωθρόθη, πάλιν κατέπεσε, καὶ ὅμως παταγοῦ ὅπου ζῶσιν Ἕλληνες — ἡ ἀκολογία τοῦ Ἀκαθί- στου ἔμνον δὲν παύει ἀναπέμποντα πρὸς τὸν Ὑψίστον αἶνον ἐγκωμοσύνης ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τοῦ ἑλληνισμοῦ, δὲν παύει ἐνοῦσα πνευματικῶς ὅτι διέσπασεν ἡ βία, καὶ πλη- ροῦσα τὰς καρδίας ἡμῶν ἐλπίδων περὶ αἰστω- τέρου μέλλοντος

Ὁ Ῥαζάτης ἐκολοῖθι πάντοτε, εἰς πόλιν ὡς κείνην.

Ὁ Πισίδης ἔχει τὴν ἐξῆς τροφικωτέτην ἐκφρασιν. ὅμως ἐπὶ χθι, καὶ κατόπι, πρὸς δίκην σιμῆς δεθέντος, ἐξ ἀνάγκης ἔλκετο.

Περσ. Ἀκρ. Β. Στ. 358.

Ὁ Δόρκων ἐπὶ γῆν εἰς τὸν μυχόν.

Τὴν μνήμην τοῦ γενναίου τούτου ἵππου διετή- ρησεν ἡμῖν ὁ Θεοφάνης, ὅστις ἐν Σ. 490 ἀρρηγίται τὰ ἐξῆς. «Ἐπληρώθη ὑπὸ τῶν πεζῶν ὁ τοῦ βασιλέως ἵππος, λεγόμενος Φάλλβας, ὁ καὶ Δόρ- κων, εἰς τὸν μυχόν αὐτοῦ λαβὼν κορταρίαν· πολλὰς δὲ καὶ σπαθείας ἐν τῇ ὄψι αὐτοῦ ἔλαβε· ἀλλὰ πορῶν κατάσφρακτα τετρακά, οἷς ἐβλάπτετο.»

Ο τέρας Χοσρόης τέλος ἔπαισε.

Διὰ μακρῶν διηγεῖται ὁ Θεοφάνης τὰ κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Σιρόου καθαίρεσιν καὶ δολοφονίαν τοῦ Χοσρόου, ὅτινα ἐν τῷ δράματι κατ' ἀνάγκην λίαν συνεπτυγμένως ἀναφέρονται. Σελ. 499—503. Ἰδὲ πρὸς τούτους DRAPEYRON 256—266 καὶ Journal Asiatique. Mars 1866. Mr. Prudhomme sur l'Histoire des Sassanides. Κατὰ τὸν Θεοφύλακτον Σιμοκάταν, ὁ Ἀσιανὸς οὗτος Μονάρχης εἶχεν εἰς τὸν γυναικωνίτην αὐτοῦ 12,000 νέας κόρας, **ὡραιό- τέρας** τῆς σελήνης, καὶ **ἰδυτέρας** τῆς ὁσμῆς τοῦ ἡλέκτρον. Ἡ πεφιλημένη αὐτοῦ Σχιρίν, μήτηρ τοῦ Μερδασά, εἰς ἣν ἀπέμεινε πιστὸς ἄχρι θανάτου, ἐκέκτητο τὰς **τεσσαράκοτα ιδιότητας τῆς ἐν- τελοῦς καλλονῆς**. Ὡστε ἐάν σκληρὸς ὤπῃρῃεν ὁ θάνατος αὐτοῦ, οὐδενὸς ἐστερήθη κατὰ τὸν μακρὸν αὐτοῦ βίον. Περὶ τοῦ τέλους αὐτοῦ λέγει ὁ Νικηφόρος Σελ. 22. «**Προῖθιζαν χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ λίθον πλείστον, λέγοντες· τοῦτ' ὡς ἀπό- λαντε, οἷς κατεμάνης, καὶ ἅπ' ἡγάπησας καὶ σπῆγας· καὶ οὕτω λιμώττοντα ἐπιλθόντες ἀπῆλθον.**»

Ἀλαλάξατε τῷ θεῷ πᾶσα ἡ γῆ.

Αὗται εἰσὶν αἱ πρῶται φράσεις τῆς μακρᾶς καὶ περιμετροτάτης ἐπιστολῆς τοῦ Ἡρακλείου, ἣν διέ- σπασεν ἡμῖν τὸ Πασχάλιον Χρονικὸν Σ. 727, καὶ ἥτις ἀπεστάλη, ὡς λέγει, ἐκ τῶν ἀνατολικῶν μερῶν. Πανεκφρόσυνος ἡμεῖς ὑπῆρξεν διὰ τὸ Βυζάντιον ἡ 15 Μαΐου 628. Ἐτελείτο ἡ δοξολογία τῆς Πεντη-

κοστῆς ὅτε τὸ Πατριάρχης Σέργιος, ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ ἁμβωνος τῆς ἀγίας Σοφίας ἐν μέσῳ τῆς ἀνεκφρά- στου τοῦ πλήθους συγκινήσεως, ἀνέγνω τὸ μήνυμα τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἐνιαῖα ὄντως ἐν τῇ ἱστορίᾳ στιγμή. Ἐπεσεν ὁ θεομᾶχος Χοσρόης, ἐπ' αὐματίσθη ὁ νέος Ναβουχοδονόσωρ, καὶ κατεστράφη ὑπὸ τοῦ νέου Ἀλεξάνδρου τὸ Κράτος τῶν Σασσανιδῶν. Αἱ δ' ἐκφράσεις αὗται αἱ πλήρεις εὐσεβοῦς ἀγαλλιάσεως, ἃς ἐχάραττεν ἡ χεὶρ τοῦ ἥρωος εἰς τὰ βῆθη τῆς Ἀσίας, καὶ ἃς ἀπήγγελλον τὰ σεπτά τοῦ ἱερέως χεῖλη ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἠχοῦσιν ἐπὶ ἀπαρallάκτως ὅπως καὶ πρὸ διώδεκα αἰώνων εἰς τὰ ὦτα ἡμῶν. Ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἀργό- τερον ἀνεγίνωσκε καὶ ὁ Πισίδης τὴν Ἡρακλειῖδα, ἐν ἣ ῥάλλει τὸν ὀριστικὸν θρίαμβον τῶν Ἑλληνικῶν ὀπλων, καὶ τὴν κατὰπτωσιν τῆς θρησκείας τοῦ Ζωροάστρου, τῆς ἀσπὸνδου ταύτης ἀντιπάλου τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὅτε ἀνέκραξεν ὁ ἱεραιμένος ποιητῆς τοῦ γῆν ὁ **λέρος τῶν ἀισχυαλῶν Μάγων;**

Ἀκρ. Β. Στ. 60.

δάκρυα χαρὰς ἔρρεον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν εὐσεβῶν αὐτοῦ ἀκροατῶν.

Ἐν τέλει τοῦ Πασχαλίου Σ. 735 διετηρήθη ἑτέρα ἐπιστολή, τοῦ Σιρόου αὐτῇ πρὸς τὸν Ἡρακλείου, ἐπίσης περίεργος, ἀλλὰ δυστυχῶς λίαν παρεφθα- ρμένη. Φέρει δὲ τὸν εἶης τίτλον «**Παρὰ Καζάτον τοῦ καὶ Συροίου Σαδασαδασάχ Ἡρακλείου τῷ ἱμνωτάτῳ Βασιλεῖ Ῥωμαίων, τῷ ἱμετέρῳ ἀδελφῷ, πλείστην χαρὰν ἀπονέμωμεν.**»

ΜΕΡΟΣ Ε΄.

Ὁ Μωάμεθ ἐξέλθων τῆς Ἀραβίας, μύστις τοῦ δόγματος.

Περιήλθαμεν εἰς τὴν ἐπισημοτάτην στιγμήν ἐν τῇ ὅλῃ ἱστορίᾳ τοῦ ἡμετέρου γένους, ἐκείνην καθ' ἣν, καταβληθέντος τέλος καὶ τοῦ δευτέρου Περσικοῦ Κράτους, ἐφαίνετο λήξας ὁ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἀσίας, ἡ μάλλον πολιτισμοῦ καὶ βαρβαρότητος προαιώνιος ἀγὼν, ὁ ἀπὸ τοῦ Δαρείου ἀρδόμενος, καὶ ἐπὶ χίλια ὅλα ἔτη, μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης, οὐδὲ στιγμήν καταπάσας. Ἀλλὰ τὰ ἐπινίκια διεδέχθησαν ταχέως οἱ θρήνοι τοῦ παντελοῦς ὀλέθρου. Ὁ Ἀσιατικὸς κόσμος, καταπεσὼν, ἠρῆσθη, ὡς ὁ Ἀνταῖος, νέος τυνάρης καὶ προσήρχετο ὑπὲρ ποτε εὐσταλῆς ὑπὸ νέον καὶ ἀπροσμάχητον ἀρχηγόν. Μωάμεθ καὶ Ἡράκλειος. Ἐκ τῆς ἐπικειμένης αὐτῶν συγκρούσεως

ἑστῆτο τὸ μέλλον τῆς οἰκουμένης· ἀπέβη δέ, οἶμαι, ἡ συγκρούσις κατὰ τῶν ἐξαντληθέντων πλέον προ- μάχων τῆς πίστεως. Παραβάλλοντες τὰς τύχας τῶν δύο μεγάλων ἀντιπάλων, οἵτινες κατὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην ἀντεπροσώπευσαν τοὺς δύο κόσμους, εὐρί- σκωμεν περίεργους τινὰς συγχρονισμοὺς. Ὁ Ἡρά- κλειος, ἀνατρέψας τὸν Φωκῆν, ἐβασίλευσε κατὰ τὸ 610, κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ἔσχεν ὁ Μωάμεθ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἀποκάλυψιν ἐπὶ τοῦ ὄρους Χαρὰ, καὶ ἤρξισε κηρύσσειν τὸν Ἰσλαμισμόν. Ἀπὸ τοῦ 610 μέχρι τοῦ 622 ὁ Ἡράκλειος σπαράσσεται ὑπὸ τῆς τύφνης τοῦ συνειδήτος, καὶ ὀφίσταται ποικίλα ἀτυχήματα, καθ' ἃσαν δὲ τοῦτο τὸ διάστημα καὶ ὁ Μωάμεθ καταδύκεται ὑπὸ τῶν Χαρείσιτων. Ἡ Ἐγίρα τοῦ Μωάμεθ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν πρώτην

τοῦ Ἡρακλείου **ἡμίραν**, καὶ συγχρόνως ἀμφότεροι περιβάλλονται τὴν ῥομφαίαν (3 Ἀπριλίου καὶ 2 Ἰου- λίου 622). Ἐν ᾧ δὲ ὁ Ἡράκλειος κατέθραυεν ἐν Ἀλβανίᾳ τὸν Σάρβαρον καὶ τοὺς ἑτέρους Σατράπας, ὁ Μωάμεθ μετὰ τῶν 314 αὐτοῦ ὁπαδῶν ἔτρεπε χιλίους ἀπίστους ἐν Βεδάρ (624). Ὀλίγον μετὰ τοῦτο ὁ Ἡράκλειος διέτρεχε τὸν ἔσχατον κίνδυνον παρὰ τὸν Σάρν, ὁ δὲ Μωάμεθ ἐπιτρώσκετο καὶ κατενικᾶτο εἰς τὸ ὄρος Ὀχοῦδ (625). Σύγχρονοι ὤπῃρῃαν αἱ πολιορκίαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Μεδίνης (625). Κατὰ τὸ 628 κατηναγκά- ζοντο εἰς ὁπαγραφὴν τῆς εἰρήνης οἱ Πέρσαι ἀπ' ἐνός, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἀπ' ἑτέρου. Κατὰ τὸ 629 ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπῆρχετο εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ὁ Προφήτης εἰς τὴν Μέκκαν, τότε δὲ μόνον ἐμάνθανεν ὁ Ἡράκλειος μετὰ θετικότητος τὴν ὑπαρξίν τοῦ Μωάμεθ ἐκείνου, τοῦ ὀρισθέντος ὑπὸ τῆς μοίρας ὡς καταστροφῆς παντός αὐτοῦ τοῦ ἔργου. Ἰδὲ DRAPEYRON, Σ. 319. Ἐν ᾧ ἀπ' ἐναντίας φαίνεται ὅτι ὁ Προφήτης καὶ πρὸ τῆς Ἐγίρας ἠκολούθει μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος τὰ διαβήματα τοῦ Αὐτοκράτορος. Τὸ Α'. Κεφάλαιον τοῦ Κορανίου ἀρχεῖται διὰ τῶν εἰης· «**Οἱ Ἕλληνες ἠγνῆθησαν· κατεθραύσθησαν παρὰ τὰ σέπορα. Ἀλλὰ μετὰ δέκα ἔτη ἀναμένει αὐτοὺς νίκη ἐξαγορά- ζουσα τὸ ἀτίγχημα τοῦτο.**»

Ἀργότερον ὁ Μωάμεθ ἔπεμψεν ἐπιστολὰς πρὸς τε τὸν Χοσρόην καὶ τὸν Ἡράκλειον, προτρέπων αὐτοὺς ὅπως ἀπαρνηθῶσι τοὺς ψεῦδεις θεοὺς, καὶ ἀσπασθῶσι τὸν Ἰσλαμισμόν. Ὁ Μέγας Βασιλεὺς διὰ ἀνέγνω τὴν ἐπιγραφὴν. «Ὁ Μωάμεθ, ἀπόστολος τοῦ θεοῦ, τῷ Βασιλεῖ Χοσρόη» ἐγένετο ἑαλλος ἔξ ὀργῆς, καὶ ἀνακράζων. «Οὕτω γράφει ὁ βλάσφημος πρὸς τὸν αὐθέντην αὐτοῦ» κατέσχισε τὸ ἔγγραφο, καὶ διέταξε συνῆμα τὸν διοικητὴν τῆς Ἀραβίας, ὅπως συλλαβὴν, πάλιν αὐτῷ σιδηροδέσμιον τὸν αὐθάδη. Ὁ Μωάμεθ ἤκουσε τοῦτο ἡσύχως, καὶ ἠρκέσθη λέγων. «Ὁ Κύριος διαρρήξει τὸ Βασίλειον αὐτοῦ, ὅπως διέρρηξεν ἐκεῖνος τὴν ἐμὴν ἐπιστολήν.» Καὶ ὁ Ἡράκλειος ἔειπεν. ὡς εἰκός, λαβὼν τὸ μή- νημα, ἀλλ' εἰσθαιμένος εἰς τὴν ἀναγκαίαν προσποι- ῆσιν, ἔθηκεν αὐτὸ εὐσεβείως ἐπὶ προσκεφαλαίῳ, καὶ ἀπέπεμψε τὸν πρεσβυτέρη μετὰ πλουσίων δάκρων. Τὸ γεγονός τοῦτο διηγούνται ἄλλως τε διαφόρως λίαν οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἀραβες. Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Μωάμεθ, ἐλθὼν, ἔκρινεν ὁ ἴδιος τὸ γόνυ πρὸ τοῦ ὑπερμάχου τοῦ Σταυροῦ, οἱ δὲ δεύτεροι διαβεβαιῶσιν ὅτι ὁ Ἡράκλειος ἠσπώσθη μὲν τὸν Ἰσλαμισμόν, ἀλλ' ἀπέκρυψε τὸ πρᾶγμα παρὰ τῶν ἰδίων ὀπαδῶν. Ὁ Κ. ΒΑΚΤΙΣΤΕΛΩΥ St. HILAIRE, ἐν τῷ σπουδασιώτῳ αὐτοῦ συγγράμματι Mahomet

et le Koran. Κεφ. IV. ἀναφέρει περίεργον περὶ τοῦ Προφήτου συνδιὰλεξιν μεταξὺ τοῦ Ἡρακλείου καὶ τοῦ Ἀβὸδ Σοφιδῶν, ἐνός τῶν ἐχθρῶν τοῦ Μωάμεθ.

Ὁ Κ. DRAPEYRON, ἐν τῷ Κ'. κεφαλαίῳ τοῦ συγ- γράμματος αὐτοῦ, ἰσχυρίζεται μετὰ πολλῆς πειστικό- τητος ὅτι, καίτοι φανευθέντων κατὰ τοὺς τελευταίους πολέμους, συμφώνως πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Σουῖδα, 200,000 ἀνδρῶν, ἐχέρης ἀπέβαιναν ἐν ἀρχῇ ἡ κατὰθραυσις τοῦ Ἰσλαμισμού, ἀνευ τῶν τότε δια- πραχθέντων ποικίλων σφαλμάτων. Ἀπὸ τοῦ Τραϊ- ανοῦ ἀνήκε τοῖς Ῥωμαίοις μέρος τῆς Βορείου Ἀρα- βίας, μεταξὺ τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς Αἰγύπτου. Εἰς τὴν πρωτεύουσάν τῆς ἐπαρχίας ταύτης Βόστραν, γείτονα τῆς Δαμασκοῦ καὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ, διέμενε διοικητής, ἐπιβλέπων τὴν ὅλην χερσόνησον, καὶ στρατολογῶν πολυαριθμούς Σαρακηνοὺς. Εὐχέρης ἐπομένως ἀπέβαιναν ἡ ἐξασφάλισις τῆς πίστεως τῶν φυλῶν ἐκείνων, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας κατὰ τὴν τελευ- ταίαν στιγμήν ἐξωθήθησαν πρὸς τὸν Μωάμεθ. Ἐτερον σπουδαῖον στοιχεῖον ἀντιστάσεως κατὰ τοῦ νέου δόγματος ἦσαν οἱ Ἑβραῖοι, ἀλλὰ δυστυχῶς ἐκ πείρας ἐγνώριζον οὗτοι ὅτι οὐδὲν δι' αὐτοὺς φοβερώ- τερον τῆς θρησκομανίας τοῦ Ἡρακλείου. Ἐκδιωχ- θέντες τῆς Ἱερουσαλὴμ κατὰ τὴν ἀνάκτησιν αὐτῆς (Θεοφάνης Σελ. 505 ΜΥΝΚ, Palestine 613), ἔπεσαν ἄθροοι, εἰς τε τὰ περίχωρα τῆς ἱερᾶς πόλεως καὶ εἰς τὴν Ἐδεσσαν, ὅπου τὸ Εἶδος τῶν ἐκμανέντων Χριστιανῶν. (Ἰβν-Βάτριχ καὶ Σηπαῖος). Ἐν ᾧ ἀργότερον, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Φρεδεγαίου, διαδοθείσης προφητείας τινός, καθ' ἣν ἐπέκειτο ἡ ἀπίθεια τῆς αὐτοκρατορίας διὰ τῶν περιτετηγμένων ἔθνων, ὁ Ἡράκλειος συνενόησεν μετὰ τοῦ Δαγοβέρ- του καὶ τῶν Γερμανῶν Ἀνάκτων, οἵτινες προέβησαν μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν βυβαίαν βάπτισιν τῶν ἀτυχῶν ἐκείνων. Μόνον ἀπέμεινεν αὐτοῖς ἄρα καταφύγιον ἡ εἰς Ἀραβίαν φυγὴ. Ἐκεῖ ἔτεινον πρὸς τὸν Προ- φῆτην ἱκέτιδας χεῖρας, προβάλλοντες τὸ συγγενὲς τῆς καταγωγῆς (Ἰδὲ Σηπαῖον), καὶ τινες μάλιστα, κατὰ Θεοφάνην Σ. 511, ἀφέντες τὴν θρησκείαν τοῦ θεόπου Μωῦσῆος «**ἐτόνισαν αὐτὸν εἶναι τὸν παρ' αὐτοῖς προσδοκώμενον Χριστόν.**» Ἐπίσης ἐσφαλμένη ὑπῆρξε καὶ ἡ πρὸς τοὺς Πέρσας πολιτικὴ μετὰ τὴν εἰρήνην, ἀρκαδοὶ δὲ ταῦτα ὅπως ἐξηγή- σωσι τὰς ἀπιστεύτους ἐπιτυχίας τοῦ Ἰσλαμισμού.

Ἡ πρώτη μεταξὺ τῶν δύο δογματικῶν συγκρούσεως ἐπῆλθε παρὰ χωρίον καλοῦμενον Μοθούς (Ματα), ἔγγυς τῆς Μουχέων κώμης, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παρα- λίας τῆς νεκρᾶς θαλάσσης. Ὑπῆρξε δὲ αὕτη σπινθήρ ἀμυδρὸς, ἀναφλέξας τρεῖς ἡπείρους, καὶ πρώτη ἀφε- τηρία πεισματούδους ἀγῶνος ὀκτὼ ὁλῶν αἰώνων, οὗ συνέπειαι ἡ ἐντός ἑκατὸν μόλις ἐνιαυτῶν ἐμφα-

νισις τῶν σημαιῶν τοῦ Ἰσλάμ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Λεϊτήρος καὶ τοῦ Γάγγου, ἡ διὰ τῶν Σταυροφοριῶν ἀντίδρασις τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ τέλος μετὰ σειρὰν ὀλην καταστροφῶν, ἡ ἄλωσις τῆς κλεινῆς μητροπόλεως, ἣτις ὑπῆρξεν ἀείποτε τὸ χρυσοῦν ὄνειρον τῶν Μεγάλων Βασιλέων καὶ τῶν Καλιφῶν.

Ἐνταῦθα ἐγκαταλείπουσιν ἡμᾶς σχεδὸν ὅλως οἱ Ἕλληνες χρονογράφοι, διό καὶ καταφεύγουσιν οἱ ἱστορικοὶ πρὸς τοὺς Ἀραβας. Ὁ Νικηφόρος μόνος παροδικῶς ἀναφέρει τοὺς πρώτους τούτους μετὰ τῶν Ἀράβων ἀγῶνας, συγκεχυμέναι δὲ καὶ ἀτελεῖς εἰσὶν αἱ εἰδήσεις τοῦ Θεοφάνους, ὅστις εὐθὺς ἐν ἀρχῇ λέγει ἐσφαλμένως «*ἦν δὲ προτελευταίος ὁ Μουαμῆδ*» Σ. 514.

Ὅπως ὁποῦντε τὰ κυριώτατα γεγονότα εἰσὶ τὰ ἑξῆς. Ὁ Μωάμεθ, ἐπανακάμψας ἐκ Μέκκας, ἐπέμπε Πρέσβεις πρὸς τὸν Διοικητὴν τῆς Ἀδρας, ὅπως προτρέψουσιν αὐτὸν εἰς παραδοχὴν τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, ἀλλ' οὗτος διέταξε τὴν δολοφονίαν αὐτῶν. Πρὸς ἐκδίκησιν τῆς παρασπονδίας ὑπῆλθεν ἀμέσως ὁ Προφήτης τρισχιλίους ὁπλίτας, καὶ ἀνέθηκε τὴν ἀρχηγίαν εἰς τοὺς τέσσαρας ἀρίστους αὐτοῦ ἑμίρας, ἡ Ἀμραϊούς, κατὰ Θεοφάνη. Ὑπὸ τοὺς θεομανεῖς τούτους ὁδηγούς διασχίσαν τὸ ἐδάριμον σῶμα τὴν Πετραίαν, τὴν Παλαιστίνην, καὶ τὰς ἐρήμους τῆς Ἰουμαίας, προήλασεν ἀκάθαρτος μέχρι τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, ὅπου ἐτέλεσε τὰς εἰδωλοθυσίας τοῦ νέου δόγματος. Ἀλλ' ὁ Βικάριος Θεόδωρος, εἰδοποιηθεὶς «*παρὰ τιος Κορασίου, Κουταβά καλοτμένον*» ἀνέμνε τὴν προσβολήν, καὶ συνάξας «*πάντας τοὺς στρατιώτας τῶν φηλακῶν τῆς ἐρήμου*» συμποσυνθέντας, κατὰ τοὺς Ἀραβας χρονογράφους, εἰς δεκακισμυρίους, ἐπιτίθεται κατὰ τῶν Σαρακηνῶν. Φοβερά ὑπῆρξεν ἡ σύγκρουσις, καὶ πρῶτος ἔπεσεν ὁ θετός τοῦ Προφήτου υἱὸς Σαῖδ, εὐρείας φέρων πληγᾶς. Ὁ Ἰαφάρ δρᾷται τότε τὸ λάβαρον τῆς ἡμισελήνου, καὶ νέος Κυναίγειρος, κρατεῖ αὐτὸ μέχρις οὗ πίπτει τρωθεὶς ἐν μέσῃ καρδίᾳ· τρίτος ἀρπάζει αὐτὸ ὁ Ἀρδάλας, καὶ πίπτει ἐπίσης.

Ἐκ τῶν τρισχιλίων ὀλίγοι ἀναπνέουσιν ἔτι, καὶ τὸ Ἰσλάμ ἀρτιγενὲς πνίγεται εἰς τὸ αἷμα. Ἡ ἀπώλεια φαίνεται βεβαία· ἀλλὰ τότε ὁρμᾷ ὁ φοβερός Καλέδ, ἀπορρίπτει τὰ λείψανα τῶν Σαρακηνῶν, καὶ τρέπει τοὺς νικητὰς. Ταῦτα κατὰ τὸν Ἀλ-Ἰαννάβαν. Ὁ Θεοφάνης λέγει ἀπλῶς ὅτι ὁ Βικάριος, ἐπιτεθείς «*ἀποκτείνει τρεῖς Ἀμραίους, καὶ τὸ πλεῖθος τοῦ λαοῦ· ἐξῆλθε (ἐσώθη) δὲ ὡς Ἀμράς, ὁ Χάλεδος, ὃν λέγουσι μάχισται τοῦ θεοῦ*» Σελ. 515. Ἀλλ' οἱμοὶ διεσάθη ὁτις ὁ φοβερώτατος τοῦ Χριστιανισμοῦ πόλεμος, ἐκεῖνος εἰς ὃν ἐπεφυ-

λάττετο ἡ ἀνατροπὴ τοῦ γηραιοῦ τῆς Περσίας θρόνου, καὶ ἡ ταπεινωσις τοῦ ἥρωος τῆς Νινευφ.

Ἐν τούτοις τὰ πτώματα τῶν θυμάτων μεταφέρονται εἰς Μεδίναν. «*Ἐγορεύθησαν οἱ ἑμίραι, κράζει ὁ Μωάμεθ, ἀλλ' ὁ Ἀλλάχ ἐνίκησε διὰ τοῦ Καλέδ*» (Ἐλ Βακῆρ). Οἱ πιστοὶ χέουσι κρουνοὺς δακρύων, καὶ θίγουσι τὰς ἐνδόξους πληγὰς. Οἱ μάρτυρες θάπτονται μεγαλοπρεπῶς. «*Ὁ Μουσαλίμανοι, μὴ κλαίετε ἐπὶ τοῦ Ἰαφάρ. Ὁ θεὸς ἔδωκεν αὐτῷ πτέρυγας ὀρνυαίας, δι' ὧν διασχίζει τοὺς αἰθέρας, ἀνοίγεται εἰς τοὺς διακαῖς αὐτοῦ πόθους*» (Ἀλ Ἰαννάβας).

Ἡ εἰδησις αὕτη κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ Ἡρακλείου ὡς κεραυνός, ἀλλὰ ταχέως ἠκολούθησεν αὐτὴν ἐτι σπουδαιότερα. Ὁ Μωάμεθ ἐστράτευσε κατὰ τῆς Μέκκας, κατέθραυσε τοὺς Χορκισίτας καὶ εἰδωλολάτρας, ἀνέτρεψε τοὺς θεοὺς αὐτῶν, καὶ προσεκήρυξεν ἐν τῇ ἑαγνισθείσῃ Καάβα τὴν ὑπαρξίν τοῦ Ἀλλάχ ὡς μόνου θεοῦ, καὶ τὴν ἐνότητά τῆς Ἀραβίας (τὴν 11. Ἰανουαρίου 630). Τότε δ' ἐφάνη πρὸς στεγνὴν ἀποφασίαν τὸν περὶ τῶν ὀλων ἀγῶνα. Συνήθροισι τρισμυρίους ἀνδρας, ἡμφιέσθη τὴν πρᾶσινην αὐτοῦ στολήν, ἵππευσεν τὴν λεικὴν ἡμίονον, καὶ προέβη πρὸς τὴν Δαμασκόν. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες οὐδόλως ἐκινήθησαν, καὶ ὁ Προφήτης, ἀσθενὴς καὶ τεθλιμμένος, ἐπέστρεψεν εἰς Μεδίναν. «*Ἐσχον, εἶπε, τὴν ἐλλογὴν μεταξὺ τοῦ βίου τοῦτον μετὰ πάντων τῶν θεσαινῶν τῆς γῆς καὶ τοῦ παραδείσου μετὰ τῆς θείας τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ προτιμήσα τὸν παραδύσου*».

Πράγματι δὲ ὀλίγον ἀργότερον, καὶ ἀκριβῶς ὅτε προσήγγιζεν ἡ ἐκτέλεσις τῶν μετῶλων αὐτοῦ σχεδίων, ὁ Προφήτης παρέδωκε τὸ πνεῦμα ἐν μέσῳ τῶν ψαλμῶν καὶ τῶν ἑορκαίων τῶν παριστοιμένων (κατὰ τὴν 8. Ἰουνίου 632). Δεινὴ ὑπῆρξε διὰ τὸν Ἰσλαμισμόν ἡ κρίσις. «*Ἀπὸ τῆς Μουαμῆδ ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς καὶ ψευδοπροφήτης, καὶ πάντες ἰγορήθησαν*» λέγει ὁ Θεοφάνης Σ. 511. Οἱ θῆνοι τῆς Φατιμάς ἡ ἀπελπισία τῆς Ἀίσχας, ἡ κατάπληξις τοῦ λαοῦ, ἀφήκαν ἰχνη ἀνεξίτηλα εἰς τὰς ἀραβικὰς παραδόσεις.

Πολύτμος ἀνάπτυκα ἐβίβετο ὁτις εἰς τὸν Ἡράκλειον, ὅστις, κατ' εὐτυχὴ συγκυρίαν, συγχρόνως ἀνέβησεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Περσίας τὸν νέον Ἰεζεκιήλ, τὸν υἱὸν τοῦ Σαρβάρου (τὴν 16. Ἰουνίου 632). Ἐάν ὑπεθαλποντο οἱ ἐν Ἀραβίᾳ σπαρταροὶ, ἐάν ἐβοηθοῦντο οἱ πανταχόθεν ἀναφανίσμενοι ψευδοπροφῆται, τὰ πάντα Ἰσως ἐσώζοντο ἔτι. Ἀλλ' ὁ Ἡράκλειος, μεταβληθεὶς εἰς θεολόγον, ἠμφισβήτηται μετὰ τῶν Συρίων Ἐπισκόπων καὶ τοῦ Πάπα, περὶ

τῆς φύσεως τοῦ Σωτῆρος. Οὕτω δὲ ἀνεδείχθη μετ' ὀλίγον ἀνενοχλήτως Καλίφης ὁ Ἀβουβάχαρ, ἀρχηγὸς τῶν πρεσβυτέρων, καὶ τὸ θρησκευμα τοῦ Μωάμεθ ὁριστικῶς καθιδρόθη. Ἀντιστάντες πρὸς στιγμὴν ὁ Ἀλῆς, σέζυτος τῆς Φατιμάς, καὶ ὁ Ὀμάρ, ψυχὴ τοῦ Ἰσλάμ, ὑπέκυψαν, ἔτι, καὶ βεβίως κατεβλήθησαν τότε αἱ ἀνυπότακτοι φυλαί, ἐν ᾧ καταδιωχθεὶς ἐφονεύθη ὁ Μωσαϊδμάς, ὅστις ἐκηρύσσεται ἀνώτερος τοῦ Προφήτου.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης τὰ πάντα ἐστράφησαν κατὰ τοῦ Ἡρακλείου, καὶ διεπράχθησαν σφάλματα ἐπὶ σφάλματων. Τὰ στόμια τῆς ἐρήμου τῆς Ἰουμαίας ἐφυλάττοντο ὑπὸ Σαρακηνῶν ἐπ' ἀμοιβῇ, ἣτις πρὸ πολλοῦ καθυστερεῖτο. Τέλος ἐφθασεν εἰς Πετραίαν ὁ τὴν ὀπηρεσίαν ταύτην διαπεπιστευμένος εὐνοῦχος, καὶ προσέδραμον οἱ Νομάδες, ἀλλ' ὀβρισητικῶς ἀπέδωκεν αὐτοὺς ὁ Ἰταμὸς ὑπαλλήλος τῆς αὐλῆς, λέγων «*οἱ δὲ δεσπότες μόνος τοῖς στρατιώταις δίδωσι ῥόγας, πόσῳ μᾶλλον τοῖς πτωχοῖς τοῖς τοῖς. Θυμίζετε οὖν οἱ Ἀραβες, ἀπέλθετε πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς*» Θεοφάν. 515. Ἡ δ' ἀποσκίρτησις αὕτη, ὡς δικαίως παρατηρεῖ καὶ ὁ Κ. ΔΑΡΕΥΚΤΟΝ Σελ. 336, καταλείπουσα ελευθέραν πλέον τὴν ὁδὸν εἰς τὰς ἐπιδρομὰς, ἦν χείρων τῆς ἀπωλείας μεγάλης μάχης. Ὀλίγον ἀργότερον ἀπηγχοῦντο ὁ Φάρβας, Διοικητὴς τῆς Φιλαδελφείας, ὡς ἀσπασθεὶς τὸν Ἰσλαμισμόν, καὶ ἀνακρίβας ὅτι «*αὐτὸς ὁ Ἡράκλειος ἀνεγνώριζε τὸν Μωάμεθ ὡς ἀπόστολος τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ προσεποιεῖτο ἐκ γένου*».

Ἐν τούτοις ὁ Ἀβουβάχαρ κατενόησεν, ὅτι ὁ ἱερός πόλεμος ἦν τὸ ἀριστον μέσον πρὸς ἐβραϊσίν τῆς ἀραβικῆς ἐνότητος, καὶ ἀποφασίσας, μετὰ σπανίας ἀεὶδαρκείας, τὴν σύγχρονον ἐπίθεσιν κατὰ τῶν δύο μεγάλων Κρατῶν τοῦ βορρᾶ, προεχίρεισε τὸν Ἀβου-Ὀβείδαχ καὶ τὸν Καλέδ ἀρχηγούς τῶν 124,000 μαχητῶν τοῦ Ἰσλάμ. Χαρούντες αὐτοί, ὁ μὲν διὰ τοῦ Ἰορδάνου, ὁ δὲ διὰ τοῦ Εὐφράτου, καὶ συναντῶμενοι πρὸς βορρᾶν τῆς Συρίας, ἐντολήν εἶχον τὴν κατὰ θρησκίαν τῆς νέας σιμασίας μεταξὺ Χριστοῦ καὶ Ὀρμουζ. Πράγματι δὲ ἡ στρατιὰ τοῦ Ὀβείδαχ ἐξῆλθε τῆς ἐρήμου, διηρημένη εἰς δέδεκα φυλάς, κατὰ τὸν τύπον τοῦ Ἰσραήλ. Ἀκολουθοῦντες ὁδὸν ἱστορικὴν διὰ τὰ σημαντικὰ ἔθνη, ἐβόδιζον οἱ Σαρακενοὶ κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἄλλοτε οἱ προπάτορες αὐτῶν κατὰ τῶν Ἀμαλητιτῶν. Μωσὴς καὶ Μωάμεθ ἦσαν οἱ ἀσπάρτες ὁδηγοῦντες αὐτοὺς, καὶ πολυάριθμοι Ἰουδαῖοι ἐμάχοντο μετὰ τῶν Ἀράβων. (Re Chronologie Armenienne τοῦ Κ. ΔΕΛΑΥΚΙΕΡ).

Ἀμα μαθὼν τὴν προσέγγισιν ὁ Ἡράκλειος, κατέλιπε τὴν Ἐδεσσαν καὶ ἦλθεν εἰς Δαμασκόν (τέλος τοῦ 632), ὅθεν διωργάνωσε μὲν τὴν ἀντίστασιν, ἀλλ' οὐδόλως ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν, ὡς κατὰ τοὺς περιδόξους χρόνους τοῦ ἑξαμήρου. Εἰς δὲ τὸν ἀντ' αὐτοῦ πεμφθέντα Σέργιον ἐδόθησαν δυνάμεις ὅλως ἀνεπαρκεῖς, τοσοῦτω μᾶλλον καθ' ὅσον κατεῖχοντο ἤδη τὸ Σιναιὸν ὄρος καὶ πᾶσα ἡ χώρα τῆς Γάζης. Ἡ μάχη ὑπῆρξεν οὐχ ἡττον πεισματώδης, ἀλλ' ὁ Σέργιος «*κτείνεται πρῶτος σὺν τοῖς στρατιώταις, τραυοσίοις οἷσι· καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους λαβόντες, καὶ λάφυρα πολλὰ, ἐπέστρεψεν μετὰ λαμπρᾶς τέχης*». Ταῦτα ὁ Θεοφάνης Σελ. 516. Ὁ δὲ Νικηφόρος ἐτι τραγικώτερον ἀφηγεῖται τὸ τέλος τοῦ Στρατηγοῦ τούτου. «*Κάμῃλοι οἱ Σαρακενοὶ ἀποδείραντες, τοῦτον (τὸν Σέργιον) ἐγκατακλείουσι τῇ δορᾷ, καὶ ἐπύρραπτον· τῆς βύρας οὖν κατεσληκνείας συταπιεζομένης καὶ ὁ ἐντὸς ἀπομαραινθεὶς πικρῶς διώλετο*» Σελ. 26.

Ἡ ἐπιτυχία καὶ τῶν λαφύρων ἡ πληθὺς ἀνεψύχωσαν τὸν Καλίφην. Νέα στρατιὰ ὑπὸ τὸν Ἀμροθ συνηνῆθη τῷ Ἀβου-Ὀβείδαχ, ἐν ᾧ κατέφθανεν ἡδὴ ὁ Καλέδ εἰς Συρίαν, ἀπ' οὗ κατέβαλε τὸ Βασίλειον τῆς Ἡρας, ὑπατελεῖς τῶν Σασσανιδῶν, καὶ τὴν ἀρχαίαν Βαβυλωνίαν. Τῶν Περσῶν διωχθέντων πλέον πέραν τοῦ Τίγριδος, ἡ «*μάχηρα τοῦ θεοῦ*» συνήθροισι τότε πάντας τοὺς πιστοὺς καὶ ἀκαθέκτως ἐπέτεθη κατὰ τοῦ Ἡρακλείου. Πρώτη ἔπεσεν ἡ Βόστρα δι' αἰσχυρὰς προδοσίας τοῦ Τουρμαρχοῦ αὐτῆς Ρωμανοῦ, ἡς δραματικῶς διηγρεῖται τὰς λεπτομερείας ὁ ΔΑΡΕΥΚΤΟΝ Σελ. 341, ταύτην ἠκολούθησεν ἡ Γάζα κατὰ τὸ 633, καὶ τέλος ἐπεφάνησαν οἱ Σαρακενοὶ πρὸ τῆς Δαμασκοῦ, τοῦ παραδείσου τούτου τῆς Συρίας. «*Ἀγες τὴν χώραν ἣν ἔδωκεν ὁ θεὸς ἡς τὸν προπάτορα ἡμῶν Ἀβραάμ*»· ἐμήνυσεν ὁ Καλέδ τῷ Ἡρακλείῳ «*Εἰς σὶ ἀνέκει ἡ ἰσχυρία*», ἀπήντησεν οὗτος, «*ἀπέλθε εἰς τὰ ἴδια*» (ΔΕΛΑΥΚΙΕΡ) ἀλλὰ συγχρόνως κατέλιπε τὴν πόλιν, ἀνέπλευσε τὸν Ὀρόν-την, καὶ κατοκλείσθη εἰς τὴν Ἐμέσαν. Τότε δὲ ἤρρισε τῆς Δαμασκοῦ ἡ πολιορκία. Ὁ Ἀρδαραμίδ, ὁ Δεράρ, καὶ ὁ Καλέδ ὠδήγησαν τοὺς ἐπιδρομῆς, ἐκπάλεις ὑπὸ ἑωροτιῶν κατασκευασθείσαι ἱσκιον τὰ τεῖχη, καὶ ἡ ἄλωσις ἐφαίνετο ἐπικείμενη, ὅτε βαγδαῖος ἐπῆλθεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Βασιλέως Θεόδωρος. Αἱ δύο στρατιαὶ συνεκρούσθησαν παρα τὸ Γαβαθᾶ· ἐπὶ στιγμὴν οἱ Ἕλληνες ὑπερίσχυον, ὁ Δεράρ ἦν ἤδη αἰχμαλώτος, ἀλλ' ὤρμησεν αἰφνης ὁ Καλέδ καὶ κατέθραυσε πᾶσαν ἀντίστασιν. Ὁ Θεόδωρος ἐκ-

μισεν αυτοπροσώπως το θλιβερόν μήνυμα εις Έδεσαν, και ο Ηράκλειος εφυγε τότε απελπισ προς την Αντιόχειαν.

Ουδέναι έχων πλέον Έλληνα Στρατηγόν ο Αναε, προχειρίζεται μετά τουτο τον Πέρση Βαάνην, φυγόντα παρ' αυτη μετά των υιών του Σαρβάρου, και εν αρτότερον εν μέρος του στρατου ανεκήρυξεν επί στιγμήν Βασιλέα: «**Στασιόσαντες δε οι του Βαάνου, Βαάνην προχειρίζονται Βασιλέα και Ηράκλειον απεικονίζαν**» Θεοφ. Σ. 517. Ουτος κατ' αρχάς μεν «**παραγεγόμενος εις την Έδεσαν, στυγατῶ πλῆθος Σαρακηνῶν, και αποκτείνας αυτούς και τον ἀμνησθέντα αὐτῶν...** ἀπαιτείει ἕως Δαμασκού· κακῶσι παρὰ τὸν Βαρδανήσιον ποταμὸν παραγωγασίει» (Αὐτόθι). Ἀλλ' ἐπέρχεται αὖθις ὁ φοβερός Καλέδ, ἀνακραζῶν «**ἐν τῷ ἐτέρῳ κόσμῳ ἀναπαυόμεθα**» και σιμβολῆς γενομένης... ἡττῶνται οἱ περὶ τὸν Σακελλάριον. Θεοφάν. 518. Φοβερά ὑπῆρξεν ἡ καταστροφή αὕτη. Ἀγγελος θεοῦ, λέγουσιν οἱ Σαρακηνοὶ χρονογράφοι, διήλθεν εἰς τὰς τάξεις τῶν ἀπίστων, ὡς ἄλλοτε εἰς τὴν στρατιάν τῶν Ἀσσυρίων, και πέντε ὅλας ἐθήρισε μυριάδας, ἐν ᾧ 470 μόνον πιστοὺς ἐκάλεσεν ὁ Μωάμεθ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ. Καὶ τοῦτο μεν φαίνεται ὑπερβολή, διότι ὁ Θεοφάνης λέγει ρητῶς «**ἦσαν δὲ ἀμνηστέροις στρατηγῶν χιλιάδες τεσσαράκοντα**» τοῦ Βαάνου δηλονότι και τοῦ συναδέλφου αὐτοῦ Θεοδώρου τοῦ Σακελλαρίου, ἀλλ' ὅπως δὴ ποτε δεινότητι ὑπῆρξεν ἡ συμφορὰ, και χιλιάδας σταυρῶν και σηματιῶν ἐπειψεν εἰς Μεδίαν ἡ «**μάχαιρα τοῦ Θεοῦ.**»

Οἱ Ἀραβες ἐπανῆλθον ἀμέσως εἰς Δαμασκόν. Ὁ Πατρίκιος Θωμάς, ταμβρός τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀνὴρ μετὰ θυμὸν και πικρότητα συναισθανόμενος τὰ πρόσφατα αἵσχη, προέβη εἰς ἀπηλπισμένην ἔξοδον, καθ' ἣν αὐτὸς μεν ἀπώλεσεν ἑνα τῶν ὀφθαλμῶν, κατεκόπη δὲ ἡρωϊκῶς μαχόμενος τὸ ἥμισυ τῆς φρουρᾶς. Ἡ ἀτυχὴς μεγαλόπολις παρεδόθη τότε τῷ Ὁρβείδῃ, ἀλλ' ἡ «**μάχαιρα τοῦ Θεοῦ**» ὀλίγον ἐσέβετο τὰς σπονδὰς. Γέροντες, γυναῖκες, και παιδία κατὰ μυριάδας ἔπεσαν ὡς ἱλαστήριος θυσία τῷ Ἀλλάχ, και τότε μόνον ἐδόθη τοῖς ἐπιζήσοις τριήμερος προθεσμία, ὡς ἀποσυρθῶσι. Φεύγουσιν οἱ δέλοιαι πρὸς τὴν Λαοδικεϊαν, ἀλλὰ μόλις παρήλθον αἱ τρεῖς ἡμέραι, ὁ θεομανὴς Καλέδ παραλαμβάνει τετρακισχιλίους ἱππεῖς, και δώδεκων καταλαμβάνει αὐτοὺς εἰς χλοερὰν κοιλάδα, ὅπου ἀνεπαύοντο. Ἐν τῷ ὀλίγῳ ἡ κοιλάς μεταβάλλεται εἰς λίμνην αἵματος.

Ὁ Θωμάς πίπτει πεισματωδῶς ἀνθιστόμενος. Παρ' αὐτὸν ὡραία γυνὴ καταπλήττει πάντας διὰ τῆς πλουσίας αὐτῆς ἐνδυμασίας, και τοῦ ἀτρομήτου θάρρους. Ἦν ἡ σύζυγος αὐτοῦ, θυγάτηρ τοῦ Ἡρακλείου. Ὁ βάρβαρος μαλάσσεται τότε, και πῖμπει τὴν νέαν ἡρωίδα εἰς τὸν πατέρα. Δυστυχῶς ἀγνοοῦμεν περὶ τίνος τῶν θυγατέρων τοῦ Ἀνακτος πρόκειται, ἀλλὰ πιθανῶς περὶ τῆς Εὐδοκίας. Τὴν εἰκασίαν ταύτην ἐπικυροῖ ἄλλως και ἡ ἡλικία τῆς ἐν λόγῳ Ἡγεμονίδος, ἐγγάμου ἤδη τυγχανούσης. *The Memoirs of Goeze, Conquête de la Syrie; Leyde 1864.*

Μετά τὴν πτώσιν τῆς Δαμασκού, ὁ Ἡράκλειος ὀριστικῶς ἀπέγνω. Ἀπὸ δύο ἐτῶν αἱ προδοσίαι, αἱ ἀποστασίαι, αἱ ἦται διεδέχοντο ἀλλήλας. Αὐτὸς ὁ οὐρανὸς διὰ φοβερῶν σημάτων ἐφαίνετο ἀπειλῶν αὐτόν, και ἤκουε περὶ αὐτοῦ πάντας ψιθυρίζοντας, προερχόντος τοῦ ἀδελφοῦ Θεοδώρου και τῶν ἐγγυτέρων συγγενῶν, τὸ τοῦ Δαυὶδ «**ἡ ἀμαρτία αὐτοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ διὰ παντός.**» Μετὰ εἰκοσαετὴ ὀλὴν σιμῶσιν, μετὰ τὴν ἀφασιν τῆς Ἐκκλησίας, μετὰ τοὺς λαμπροὺς αὐτοῦ ἀθλοὺς και τὰς εἰς αὐτὴν ἐλπίδας, παρίστατο πρὸ αὐτοῦ τὸ παράπτωμα ὑπὲρ ποτε φοβερόν. Οἱ περικλεεῖς αὐτοῦ ἀγῶνες προσέλειαν ἀπλῶς τὴν ὁδὸν τῶν Σαρακηνῶν, και ὁ ἔθνους ὑπέρμαχος τοῦ Σταυροῦ μετεβάλλετο οὕτω εἰς πρόδρομον τοῦ Μωάμεθ. Ἡ ἰδέα αὕτη ἐφαισίνιζεν ἰδίως τὸν κόσμη Ἀνακτα κατὰ τὰς μακρὰς τῆς ἀγριπνίας νίκας, και τέλος συνεκάλεσεν ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Ἀντιοχείας τὴν γνωστὴν μεγάλην Συνέλευσιν. Ὅτε δὲ ἡτέρῃ ἀπλοῦς πρεσβύτης ἐν μέσῳ πάντων ἐκείνων τῶν ἱεραρχῶν και Μεγιστάνων, και διακήρυξεν ὅτι ἀπέτιον οἱ Χριστιανοὶ τὴν δίκην βαρῶν ὀφλημάτων, ὁ Βασιλεὺς, ἐλαβὼν τοῦτο ὡς θείαν ἀπόφασιν, ἐκλίνε ταπεινῶς τὴν κεφαλὴν, και κυρῶσας οὕτω τὸ ἀέθριον δόγμα, ἀπεφάσισε τὴν ἐγκαταλείψιν τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου ἑδάφους, ἐφ' οὗ τοσαῦτα ἐπέσφυν ἡ παρουσία αὐτοῦ δεινὰ. Ἐσπευσε δ' ἐπομένως εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἤρπασε τὸ γνωστὸν γλωσσόκομον, τὸ περιέχον τὸ τίμιον Εὐλόν, και διημεύοντῃ πρὸς τὴν Χαλκηδῶνα. Κατάπληκτοι εἶδον οἱ λαοὶ τοῦ Λιβάνου τὴν παραδοθεὶν συνοδείαν, ὅτε δ' ἀφίκετο εἰς τὰ σύνορα τῆς ὡραίας ἐκείνης, ἀλλ' ἀποφράδος ἐπαρχίας, ἐν ᾗ λαμπρῶς ἐξήστραψε και αὖθις ἠμαρτήθη πᾶσι αὐτοῦ ἡ δόξα, ἐστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω, και «**Χαῖρε, ἀνέκρατε, Συρία, Χαῖρε διὰ παντός.**» *The Kalendar* Σ. 426 και Σουΐδαν.

Και ὅτε κατεδραμάθη ὁ Πατρίκιος.

Ὁ Κ^ς Παπαρηγόπουλος λέγει ὅτι μετὰ τὴν ἦταν ταύτην οὐδὲν πλεον μνημονεύεται ὁ Θεό-

δώρος. Λησμονεῖ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Νικηφόρου, Σ. 26, καθ' ἣν ὁ Βασιλεὺς, ὀργισθεὶς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, διότι ἐλαϊδῶρει αὐτὸν ἕνεκεν τῆς Μαρτίνης, εἰς ἣν ἀπέδιδε τὴν τε ἰδίαν ἀποτυχίαν και πάντα τὰ λοιπὰ δεινὰ, ἐπέστειλεν αὐτόν εἰς Βυζάντιον, «**γράφας τῷ τῷ Κωνσταντίνῳ τοῦτον ἐπ' ἀθροίσματος λαοῦ ἀτιμίσαντα, ὡς ἐν φρουρᾷ κατέχιν.**» Οὐδ' ἦν τοῦτο τὸ μόνον οἰκογενειακὸν σκάνδαλον ἐν τῇ θλιβερᾷ ἐκείνῃ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ ἐποχῇ. Ὀλίγον ἀρτότερον, ἐν ᾧ διέτριβεν εἰς τ' Ἀνάκτορα τῆς ἱερίας, και πιθανῶς πύσων ἦδη, συνέλαβεν ὀφίας κατὰ τοῦ νόθου αὐτοῦ υἱοῦ Ἀθαλαρίχου, και τοῦ Μαγίστρου Θεοδώρου, υἱοῦ τοῦ δαιμονίου ἀδελφοῦ, «**και τοῖς μετέπειτα πινθεῖς, τούτων τὰς ῥίνας και τὰς χείρας ἐξέταρε, και Ἀταλάριχον μεν εἰς τὴν νῆσον τὴν λεγομένην Πρίγκηπον ἐξόριστον ἐξέπεμψε, Θεόδωρον δὲ πρὸς τὴν νῆσον τὴν Γανδομελέτην,** (τὸ σημερινὸν Γοζιο παρὰ τὴν Μελίτην), **ἐπιτρέψας τῷ ἐκείνῳ δοκί, ἵνα πρὸς αὐτὸν καταλάβῃ, και τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν ἀγελίσθαι.**» Νικηφ. Σ. 29. Οὕτω, κατὰ παραδοθεὶν ἀντίθεσιν, ὁ θεοσεβὴς και μετάνομος ἐκείνος Ἀναε εἰσὶν ὁ πρῶτος εἰσαγαγὼν τὰς ἀπαισίας ταύτας ποινὰς, αἵτινες ἀμέσως σχεδὸν ἐφημερεύσαν ἐπὶ τῶν φαλμάτων αὐτοῦ, τῆς Μαρτίνης και τοῦ Ἡρακλεῶνα, ἀρτότερον δὲ τοσαύτης κηλιδουσι σελίδας τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας.

Τὸ μέγα πνεῦμα τῆς ἐπιτάλῃς.

Ἡ παραφροσύνη αὕτη τοῦ Ἡρακλείου ἐστὶν ἱστορικὴ. Ὁ Νικηφόρος λέγει ὅτι ὁ Αναε ἠλάζετο ἐν τῇ παλατίᾳ τῆς ἱερίας «**ἐδίδου γὰρ ἐπιβῆναι θαλάσῃ, πολλὰ τε ἀξιοῦντες οἱ τε ἄρχοντες και οἱ τῆς πόλεως ἐν τῇ πόλει εἰσιελθῶν, ἔπιπτον οἰδαμῶς· ἐν δὲ ταῖς ἑορταῖς μόνον τοῖς νιότης ἐξέπεμπε, και αὐτοὶ ἐπιτελοῦντες ἐν τῷ ἱερῷ τὴν θείαν λειτουργίαν, εἰθὺς πρὸς αὐτὸν ἐξῆσαν· ὡσαύτως και τοῖς ἱππικοῖς ἀγῶνας ἵνα δίδωτο, πάλιν πρὸς τὸν πατέρα ἀπὸ τῶν ὀφειλῶν.**» Ἡ κατὰ τὴν αὐτὴν διήκων ἐπὶ πολὺ, ἀλλὰ τέλος «**παρασκευάζονσιν οἱ τοῦ Βασιλέως ἄρχοντες τὸν ἑπαρχὸν ὡς στυγαγῶν πλείστα πλοῖα, και ἱχθυόεντα ἀλλήλους ἐξάψαι, ὡς περ γιγνέσθαι τὸν πορθμὸν τοῦ καλοτέρου στείου, κλέοντες τε δένδρων και γενέλλαν ἐκατέρωθεν διατυγχῶν, ὡς μετὰ ὀρεῖσθαι παρόντι τῇ**

θάλασσᾳ· και διὰ τὸ ἔργον εἰς τάχος προύχουσι, και ὁ Βασιλεὺς ἱππεὺς διὰ θαλάττης ὡς περ διὰ τῆς ἡπείρου, κατὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ λεγομένου κόλπου Φιδαλίας, ἐπειρωοῦτο.» Νικηφ. 30. Παράδοξος ὄντως πομπὴ ἡ διὰ τῆς τεχνητῆς ταύτης ἑρᾶς εἰς Βυζάντιον καταφθάνουσα. Ὁ παράφρων Βασιλεὺς, ἀκολουθῶν τὸ τίμιον Εὐλόν, και τερπόμενος ἐτι εἰς τὸν ἦχον τῶν λιτανειῶν, ἄς ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν διέκοπτον οἱ λυγμοὶ τῶν παρισταμένων.

Ἡ ἀσθένεια ὅμως αὕτη ὑπῆρξε παροδική, και τὴν θεραπείαν ἀποδίδωσιν ὁ Κ^ς Δραφενβον εἰς τὰ παρήγορα τοῦ Σεργίου ἐπη. Ὁ Ἡράκλειος, λέγει, ἐπανελθὼν εἰς Βυζάντιον, εὗρε τὸν Σέργιον, ἦτοι τὸ ἥμισυ τῆς ψυχῆς του. Οἱ χρόνοι τῶν εὐκλειῶν ἀγώνων ψυχὸν ἀνεπιστρέπτει, ἀλλ' ἔμνε πάντοτε ἡ ἀνωτάτη διοίκησις· και πράγματι κατὰ τοὺς θλιβεροὺς τούτους καιροὺς ἀνέλαμψεν ἐξόχως ἡ πολιτικὴ περίνοια τοῦ καταπεσόντος ἥρωος. Σ. 354. Πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου περιγράφει ὁ συγγραφεὺς τὰς μακρὰς διαπραγματεύσεις, αἵτινες κατέληξαν εἰς τὴν παραδοχὴν τῶν Σέρβων και Κροατῶν πρὸς νότον τοῦ Δουνάβειος· θεωρεῖ δὲ τὴν πρᾶξιν ταύτην, ἣν ἄλλοι κατέκριναν, ὡς πόρισμα εὐρείας πολιτικῆς συνέσεως. «**Ἐκ τῶν ὑστέρων κατεδείχθη, λέγει, ὅτι ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Ἡρακλείου ὑπελόγησε τὰς περιστάσεις μετὰ θαυμασίας δευτερείας, τὸ δ' ἔργον αὐτοῦ συνεπλήρωσε Κάρολος ὁ Μέγας.**» Σ. 359. Τῇ ἀληθείᾳ δὲ ἀποκλίνομεν πρὸς τὴν γνώμην ταύτην, μαθάνοντες παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου Κεφ. 31, ὅτι μόνον οἱ Κροάται προσήνεγκον εἰς τὸ Κράτος ἑξακισμυρίους ἱππεῖς και δεκακισμυρίους πεζοὺς.

Φροντὼν ματαίαν πλέον πᾶσαν ἄμνησιν.

Οἱ ἐπίλοιποι μεταξὺ Χριστιανισμοῦ και Ἰσλαμισμοῦ ἀγῶνες μέχρι θανάτου τοῦ ἡμετέρου ἥρωος παροδικῶς μόνον κατ' ἀνάγκην ἐν τῇ ἡμετέρῳ δρᾷματι μνημονεύονται, διό και σύντομος γενήσεται αὐτῶν ὡς μνηεῖα, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἀληθοῦς ἱστορίας, εἰ ἢς ἀνέθορε τὸ ἔργον τῆς φαντασίας.

Τὸν Ἀβουβάχαρ διεδέχθη ὁ Ὁμάρ, ἡ Ὁμαρος κατὰ Θεοφάνην, ὁ τοῦ Προφήτου ἐπιστήσιος, και διὰ θαύματος μνηεῖς, ὁ ἅγιος Παῦλος και ἀληθὴς ἱδρυτὴς τοῦ Ἰσλαμισμοῦ. Μόλις ἀναγνωρισθεὶς Καλίφης, ἀφῆρεσεν οὗτος τὴν μάχαιραν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τοῦ αἰμοβόρου Καλέδ, και παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν μετὰ θυμὸν Ὁρβείδῃ. Ὁ Καλέδ ὑπέκυψεν ἀγογγύστως, ὡς οἰκισθεὶς ἀπεσῆθη ὁ Ἀβουβάχαρ, χάριν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος. Ἐν τούτοις, ὡς ἐκ τῶν γετο-

νότων τούτων, έχαλαρώθη πως ή όρμή των Σαρακηνών, οίτινες άπώλεσαν έν έτος έκπορθούντες τās παρά τόν άνω Όρόντην πόλεις και την Έμεσαν. Ο Ηράκλειος άνεθάρρησε. Τοό έπιτρόπου της Όσορηνης, Ιωάννου τοό Κατέα, έλθόντος προς τόν Ιάδον (Jesid) έν Χαλκηδόνι, και ύποσχεθέντος δέκα μυριάδας νομισμάτων έτησίως όπως μή διαβή ούτος τόν Εόφρατην, ο Άναξ άπεκήρυξε την άισχράν συνθηκολογίαν, και άντικατέστησε τόν Κατέαν διά τοό Πτολεμαίου Θεοφάνη, 521. Ούτος δέ και ο Πέρσης Στρατηλάτης Ρουστάμ συνηννοήθησαν άμέσως χάριν της κοινής άμύνης, έν ψι ο Ηράκλειος, κατά τούς Σαρακηνούς χρονογράφους, παρέταττεν αύθις μετ' άπιστεύτου δραστηριότητος διακοσίας τεσσαράκοντα χιλιάδας άνδρών, ών την άρχηγίαν ένεπιστεύθη εις Στρατηλάτην έσοχον, τόν Άρμένιον Μανουήλ. Έν τή πρωτοπορεία έτάχθη ο Ιαβάλας, Βασιλεύς των έκχριστιανισθέντων Άράβων τοό Γασσάν, όστις διετέλει εις φιλίας μετά τοό Αυτοκράτορος σχέσις.

Άλλά δυστυχώς ο Όμάρ κατένόησε τοό Ηρακλείου τά σχέδια, και διαίρεσας τās δυνάμεις αύτοό, κατέλαβε τόν τε Ιορδάνην και τόν Εόφρατην, όπως παρακυλώση την ένωση των Έλλήνων και Περσών. Μετά δέ τούτο, προσβαλόν έκαστον των έχθρών αύτοό χωρίς μεθ' όρμης άκαθέκτου, ένίκησεν άμφότερους περίφανώς κατά τόν αύτόν μήνα Νοέμβριον τοό 636, και κατέθραυσε συγχρόνως τό τε Κράτος των Σασσανιδών και τό των Έλλήνων έν Άσία. Καί τό μόν Άραβικόν και Περσικόν Ιππικόν συννητήθησαν έν τή πεδιάδι τοό Καδεσία, προς τό ανατολικόν της έρήμου άκρον. Τούς Άραβας διψκει ο Σαΐδ, εις των άσχημότερων και τολμηροτέρων όπαδών τοό Προφήτου, έν ψι ήτε τούς Πέρσας ο Ρουστάμ, μαθητής τοό Σαρβάρου, γενναίος, άλλ' άφρόδαις και άλαζών. Τρισμύριοι μαχηταί παρετάχθησαν άπέναντι δεκακισμυρίων, και τρεις όλας ημέρας διήρκησεν ο πεισματώδης άγών. Κατά την **ήμέραν της έπικουρίας** προσήλθον έκασοχίλιοι Σύριοι προς βοήθειαν των Σαρακηνών, κατά την **ήμέραν της συγχύσεως** συνεπλάκησαν άτάκτως και μανιωδώς τά δύο στρατεύματα, και τέλος κατά την **ήμέραν τών ώρυγών** άντήχησαν αι άγρια κραυγαί των Περσών, οίτινες μάτην ήμύνοντο κατά νικητερινής των Σαρακηνών έφόδου. Ότε δέ προέκυψεν έκ της φοβεράς εκείνης νικτός ή αύγή, έφώτισε τόν έντελ ή θρίαμβον τοό Μωάμεθ επί τοό Ζωροάστρου. Βίαία καταγίς, έγερθείσα τότε, διηκόλυνε την διαρπαγήν των θησαυρών τοό Ρουστάμ, και οι Άραβες έπειδείκνυν μετ' όλίγον τρόπος τιμαλφή, την κεφαλήν αύτοό και την Ιεράν των Σασσανιδών σημαίαν.

Παράδοξος της μοίρας τροπή· ο Ηράκλειος ήνοιξεν Ιδια χειρί των λίκκων, εις όν έθόποντο, άφ' ού μετεβλήθησαν εις συμμαχικός, αι τελευταίαι τοό Περσικού Κράτους δυνάμεις, και μετετρέποντο ούτω πάντες οι άρχαιοι θρίαμβοι εις ήττας, και οι παιάνες εις θρήνους. Ο Θεοφάνης διά των έξής όλίγων ψάλλει τόν έπιτάφιον τοό άρχαίου Κράτους των Σασσανιδών **«Τούτω τώ έτι έπιστράτευσαν Σαρακηνοί κατά Περσίδος... και νικήσαντες κατά κράτος, πάντας τούς Πέρσας έπέταξαν. Όρμισδας δέ ο τών Περσών Βασιλεὺς φηγῆ χρησάμενος επί τοις ένδοτίροις Πέρσας εις τά Βασίλεια έχώρει. Οί δέ Σαρακηνοί έχμαλώτισαν τās τοό Όρμισδοι θυγατέρας μετά πάσης της βασιλικής έπισκευής»** Σελ. 522.

Ο δέ Μανουήλ έκείλετο πεδίον μάχης άνομιμήσκον τās λαμπράς τοό Ηρακλείου ημέρας. Ο Έλληνικός στρατός διέβη τόν Ιορδάνην εις Γενησαρέτ, και κατηλύσθη παρά τόν Ιερολίμα. Ήκολούθει άρα τά σεπτά τοό Σωτήρος Ιχνη, ού έσπευδε και αύθις έκδικητής. Εις τόν όρίζοντα έφαινετο τό όρος Θαβώρ άνακαλόν Ιεράς άναμνήσεως· άλλ, φεύ, άμυδρόν πλέον έκαιε τό πυρ τοό πρώτου ένθουςιασμοό. Έν τούτοις ο Ιαβάλας, συναντηθείς προς τόν Καλέδ, κατεθραύσθη άμέσως. Εις την «μάχησαν τοό Θεοό» άνετέθη τότε ή άμπροσθοφυλακή. Καί πράγματι κατά τοό άπειραρίθμου Βυζαντινοό πεζικοό έλπις τις ύπήρχε μόνον δι' άκαθέκτου τοό Άραβικοό Ιππικού προελάσεως. Ο Όρμειδάς άπεσύρθη μετριοφρόνως εις την ύστεροπορείαν, όπως καταστείλῃ τούς φυγάδας. Είχε δέ μετ' αύτοό την άδελφήν τοό Δεράρ, και τās λοιπός εκείνας Σαρακηνάς άμαζόνες, ών την δεξιότητα περί τόν χειρισμόν τοό τόξου και της λόγχης καλώς έγνώριζον οι φυγάδες της Βόστρας και τοό Γαβαθά. Γενικευθείσης της μάχης, οι Άρμένιοι τοότοι επί μακρόν άνέστειλαν την όρην των Άράβων. Τσοσάντη αύτών ή εύθυβολία, ώστε εξώρυξαν τόν όφθαλμόν έκτακοσίαν Σαρακηνών, δι' ο και παρά των χρονογράφων καλείται αύτη **ήμέρα της τυγλώσεως**. Η τροπή έφαινετο μάλιστα έπικειμένη, άλλ' ο Όρμειδάς άνεψήχυσεν αύθις τούς όπαδοός τοό Προφήτου. Μακρός και πείσμων ύπήρξε μετά τούτο ο άγών. Άλλά τέλος, άφ' ού έπεσαν δεκακισμύριοι όλοι Χριστιανοί, οι λοιποί κατελήφθησαν όπό πανικού άκατασθέντος. Ο φοβερός της Παλαιστίνης ήλιος κατέκειν αύτοός, και τοό Ιερολίμας αι διψόσαι άμμοι έπινον τό αίμα των θυμάτων. Κατά τόν Θεοφάνη **«Αείροντες δι πεισάστος κατά Ρωμαίους τότε, μή δυνά-**

θέντες άντιωπῆσαι έχθροίς διά τόν κοινοτόν, ήττώνται· και ίαντοίς βάλλοντες εις τās στεγόδους τοό Ιερμοχθοό ποταμοό, ίαυί άπόλωτο άρδην» Σ. 518. Άλλά μετά πολύ μείζονος λεπτομερείας διηγείται τά της κρισίμου ταύτης μάχης ο Σηπαλος. Ο Μανουήλ μόλις διεσώθη εις μίαν των Μονών τοό Σινά, από της στιγμής δ' εκείνης ή Άνατολή πάσα άνήκει τή Μωάμεθ.

«Λαοί εισέλθετε εις την γῆν της επαγγελίας, ήτ' ιδώρησεν ίαυί ο θεός.» Τό ρητόν τούτο τοό Κορανίου από της στιγμής εκείνης κατέστη τό κύριον των Άράβων μέλημα. Κατελθόν την δεξιάν τοό Ιορδάνου όχθην ο Όρμειδάς, περιέβαλε την Ιεράν πόλιν, άλλ' ο Πατριάρχης Σωφρόνιος άντίστη γενναίως επί τέσσαρας όλους μήνας, και τέλος έδήλωσεν ότι παραδίδεται εις χείρας μόνον τοό Καλίφου. Ο Όμάρ ύπήκουσε, και διασχίσας τό νέον και λαμπρόν αύτοό Κράτος, άπήχθη πρό της Ιερουσαλήμ, άλλ' ως άπλοός προσκυνητής μάλλον ή ως δορυκότης. Τότε ο Σωφρόνιος **«λόγος έλαβε πάσης Παλαιστίνης άσφαλίστατον. Εισελθόν δέ Ούμαρος εις την άγιαν πόλιν, τριχίτοις έκ καμήλων ένδύρασιν ένδεδυμένος ίρρηπώμενος»** έζητήσιν τόν Ναόν τοό Σολομώντος, όν έβόλετο **«προσκυνητήριον ποιῆσαι της αύτοό βλασφημίας.»** Ο Πατριάρχης μάτην προσήνεγκεν αύτῷ καθαρόν ένδυμα και σινδόνιον, όπως μετ' αύτών εισέλθῃ εις τόν Ιερών χώρον, εκείνος **«οὐκ ήνίχето ένδύσασθαι αύτά· μόγις οὐν έπαισε φορέσαι έως οὗ έπλήθυσαν τά ίμάτια αύτοό... και έχόρησι τά Ιδια».** Τούτο Ιδών ο εύσεβής Πατριάρχης, άνέκραεν έν άδερμονία **«Τούτο ιστίν έπ' αληθείας τό βδέλυγμα της ίρηνώσεως, τό ρήθιν διά Δαυίδ τοό Προφήτου, ιστίως εν τόπω άγίῳ· πολλοίς τε δάκρυσι τό Χριστιανόν γῆλον άποδύρετο της εὐσεβείας ο πρόμαχος»** Θεοφάν. Σ. 520.

Σχεδόν συγχρόνως μετά της Ιερουσαλήμ έπιπτεν ή Κτησιφών, ή Ιερά πόλις των Μάτων, εις χείρας τοό Σαΐδ. Ο Όμάρ περιεβλήθη προς στιγμήν την τιάραν τοό Χασρόου, και είτα άπέρριψεν αύτήν μετά περιφρονήσεως. Οίαν θέαμα διά τόν Ηράκλειον. Πρό έννιαετίας πορθήσας τό Δασταγέρδ, και άναστηλώσας πρό όκταετίας τόν Σπαυρόν εις τό Γολγοθά, ήλπιζεν ότι, διά της συγχρόνου έολοθρεύσεως των Ραββίνων και Μάτων, έησφαλίσει την παγκόσμιον πλέον κυριαρχίαν τοό Χριστοό, και Ιδοϋ μετά βραχείς μόλις ένιστοός έμεισουργεί ή ήμισέληνος.

Ο Όρμειδάς και ο Καλέδ έσπέυσαν τότε προς την Βέρροιν (τό Χαλέπιον), όπου προσήλθον επίσης ο Ιάδος και ο Άμροϋ, άλλ' εύρον εκεί παράδοξον άντίπαλον τόν Διοικητήν Ιουκκίαν, όστις κατ' άρχάς συνετέλεσεν ήρωϊκώς εις την άμυναν των παραλίων πόλεων, και είτα ήσπάσθη αίφνης τόν Ισλαμισμόν, εις όν παρέσχε διά της άλλοκότου αύτοό δεξιότητος και πονηρίας εξόχους όπηρεσίας. Τά περί τοό άσυνήθους τούτου άνθρώπου άφηγείται λεπτομερώς ο LEBEAU.

Έν τή μεταξύ τούτην άπεβιβάζετο εις Σελεύκειαν ο νέος Κωνσταντίνος, ή έσχάτη αύτη τοό Ηρακλείου έλπις, και άναβās τόν Όρόντην, εκλείετο εις την Άντιόχειαν, την περιδοσον πρωτεύουσαν της Άνατολής. Εκεί προσήλθεν ο Ιουκκίνας, και άποκλαύσας ύποούως την άποστασίαν αύτοό εις τούς πόδας τοό νέου Αυτοκράτορος, έτυχε συγγνώμης. Άλλ' ο προδότης συνηννοήθη τότε μετά των έχθρών, και άφ' ού, καταλαβόντες ούτοι την σιδηράν γέφυραν έφώνησαν όπό τά τείχη. Εξώρμησεν αίφνης μετά πάντων των αιχμαλώτων, έν οίς και ο φοβερός Δεράρ. Οι Έλληνες άχρι της στιγμής εκείνης έμάχοντο γενναίως έν τή πεδιάδι της Ποσηνης, άλλά νομίσαντες τότε ότι προσεβάλλοντο έκ των όπισθεν ύπ' αύτών των πολιτών, έτρέπησαν εις άτακτον φυγήν, άφέντες επί τοό πεδίου της μάχης χιλιάδας όλας νέκρων, ών έδείκνυντο οι σκελετοί μετά 25 έτι αίώνας. Τέλος δέ παρεδόθη ή πόλις άποτίσασα τριακοσίας χιλιάδας χρυσών, και ο Κωνσταντίνος έφυγεν εις Καισάρειαν, την 23 Ιανουαρ. 638.

Έν τούτοις, των Άράβων στερομένων στόλου και των Έλλήνων θαλασσοκρατούντων πάντοτε, δυνατή άπέβαινε άκόμη ή διατήρησις των παραλίων πόλεων, πολυτίμων Ιδίας ως όρητηρίων μελλούσης στρατείας. Τούτο κατώρθωσεν άλλοτε ο Νικήτας κατά την εισβολήν τοό Σαρβάρου, άλλ' ο νέος Κωνσταντίνος έστέρετο πασών των μεγάλων τοό πατρός αύτοό άρετών. Καί κατ' άρχάς μόν προέβη εις διαπραγματεύσεις μετά τοό Άμροϋ, άλλά τέλος παρετάχθη. Άτρόμητος Έλλην Μεγιστάν έεήλθε τότε των τάξεων, προκαλών τόν γενναίωτερον των Άράβων. Τρεις δεχθέντες την μονομαχίαν, κατεσφάγησαν, και προέβη έσχατος ο Σαρακηνός ήρωας Σερτιαβήλ. Άλλ' ύπέκυπτε και ούτος, ότε Ιππέδς, έφορήσας αίφνης των χριστιανικών τάξεων, άποκόπτει την κεφαλήν τοό νικητοό, και φεύγει δρομαίος προς τό στρατόπεδον τοό Ιαλάμ. Ήν ο Τολέας, εις των ψευδοπροφητιών εκείνων των καταφυγόντων παρά τή Ηρακλεία. Εις την θείαν ταύτην οι Βυζαντινοί ταράττονται, και φεύγουν σχεδόν άνευ άντιστάσεως. Άφ' έτέρου ο Ιουκκίνας έηκολούθει

διὰ τοῦ δόλου καταλαμβάνων τὰς πόλεις. Πότε παριστάμενος ὡς Στρατηγὸς τοῦ Ἡρακλείου καὶ πότε ὡς ἀπόστολος τοῦ Καλίου, κατεῖχεν ἤδη τὴν Τρίπολιν καὶ τὴν Τύρον. Ὁ νέος Κωνσταντῖνος, καταλιπὼν τὸ θέατρον τῶν ἀλλεπαλλήλων αὐτοῦ ἀποτυχῶν, ἐπανῆλθε τότε εἰς Βυζάντιον. Τὴν δὲ πτώσιν τῆς Καισαρείας ἠκολούθησεν ἀμέσως ἡ τῆς Βηρυττοῦ καὶ τῆς Ἰόππης, ὥστε ὁριστικῶς ἀπώλεσαν πλέον οἱ Χριστιανοὶ τὴν κοιτίδα τοῦ θρησκευματος αὐτῶν, ἐφ' ἧς ἄρχει ἀκόμη μετὰ δώδεκα ὅλους αἰῶνας τὸ λῆθρον τοῦ Προφήτου. Ὡσαύτως δὲ πρὸς κύρωσιν τοῦ γεγονότος τούτου, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος ἀνήγειρεν ὁ Ὀμάρ τὸ περίφημον αὐτοῦ τέμενος, ὅπερ ὑφίσταται ἔτι, καὶ ὅπου οἱ μὲν Χριστιανοὶ δεικνύουσι τὸν βράχον, ἐφ' οὗ ἀνέπαυσε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὁ Ἰακώβ, οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ τὰ ἴχνη τοῦ ποδὸς τοῦ Μωάμεθ· ἀλλὰ τὸ κτίσμα διαρκῶς κατέπιπτε. Τότε δὲ εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι «ὅτι ἴαν τὸν σταυρὸν τὸν ὅτε ἐπ' αὐτῷ τοῦ ὄρους τῶν Ἑλαιῶν οἶα ἀπάρητε, οὐ στίχει τὸ κτίσμα... διὰ ταῦτα τὴν αἰτίαν πολλοὺς σταυροὺς κατήγαγον οἱ μισόχριστοι» Θεοφ. 514.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος δεινὴν ὑπέστησαν ἀπώλειαν οἱ Ἀραβες, θανόντων τοῦ Ὁρβιάδ καὶ τοῦ Ἰαδου, διὸ καὶ καλεῖται παρὰ τοῖς χρονογράφοις **ἔτος τῆς θηλασιότητος**· ἀλλ' οἱ λοιποὶ Ἐμίροι ἀκατασχέτως ἐσέβαλον εἰς Μεσοποταμίαν. Καταλαβόντες δὲ τὴν Ἐδεσσαν, τὴν Δαίραν, καὶ τὴν Νίσβην, καὶ πορθήσαντες τὴν Ἀμίδαν, διεχύθησαν εἰς Ἀρμενίαν, ἥτις ὀλίγον ἀντέστη. Οὕτω δὲ ἡ χώρα, περὶ ἧς ἐπὶ ἑπτὰ αἰῶνας ἤρσαν Ἕλληνες καὶ Πέρσαι, περιήλθεν ἀναμωτὶ εἰς ἔθνος ἡμιβάρβαρον καὶ νεοφανές. Ἡ πόλις τῆς Βασόρας, ἰδρυθεῖσα τότε, κατέστη ταχὺς τὸ κυριώτατον ἐμπορεῖον τῆς Ἀσίας, τὴν δὲ καταστραφεῖσαν Κτησιφώντα διεδέχθη ἡ Κούφα, ἔδρα τῶν πρώτων Καλιφῶν πρὸ τοῦ Βαгдаίου.

Μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς Συρίας, τῆς Παλαιστίνης, καὶ τῆς Μεσοποταμίας, μόνῃ πλέον ἀπέμεινεν εἰς τὸ Κράτος ἡ ἀφνειὰ Αἴγυπτος, ἣν κατέκρινεν Ἐξ εκατομύρια, καὶ ἥτις εἶχε δισημίας πόλεις καὶ κύμας. Δυστυχῶς δὲ καθ' ἣν στιγμὴν ἔστρεψε πρὸς αὐτὴν ὁ Ὀμάρ τὰ βλέμματα, ἥιστα εὐάρεστος ἦν ἡ ἐσωτερικὴ τῆς χώρας κατάστασις. Οἱ τὰς πόλεις πληροῦντες ὀρθόδοξοι ὑπάλληλοι, καὶ ἄλλοι Ἕλληνες, οἱ ἐπικαλούμενοι **μειλίται** ἢ βασιλικοὶ, κατεπίεζον τοὺς ἰθαγενεῖς ἢ **Κάπτας**, οἵτινες ἦσαν πάντες **Μονοφυσίται**, καὶ ἀπεκλήθησαν **Ἰακωβίται** ἀπὸ τινος τῶν ἀναρχαίων τῆς αἰρέσεως ἐκείνης, Ἰακώβου τοῦ Βαραδαίου. Ἐπειδὴ δὲ οἱ νόμοι πολυαδῶς κατεδικάζον τοὺς αἰρετικούς, ἔτρεπον οὗτοι ἀσπανάδων

κατὰ τῆς Βυζαντινῆς διοικήσεως μίσος. Ἐν τούτοις ὁ Πατριάρχης Κύρος, προβλέπων τὴν ἐπίθεσιν, καὶ μικρὰν ἐλπίζων ἐκ Βυζαντίου ἀντίληψιν, προβαίνει εἰς παράδοσιν πρὸς τὸν Καλίφην συνθηκολογίαν. Ὑπόσχεται αὐτῷ δηλονότι διακοσίας χιλιάδας χρυσῶν ἐτησίως, καὶ ὡς σόζον τὴν θυγατέρα τοῦ Ἡρακλείου Εὐδοκίαν, τὴν ποτὲ μετὰ τοῦ Ζιζήλ μνηστευθεῖσαν· ἤλπιζε δὲ ὡς συνέπειαν τοῦ πρωτοτύπου τούτου συνοικεσίου, οὐ μόνον τῆς Αἰγύπτου τὴν διδωσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ Καλίου τὸν προσηλυτισμόν. «**Κατεγγυθῆναι αὐτῷ Εὐδοκίαν τὴν Λύγοισαν... ὡς ἐντέλλεται καὶ τῷ θεῷ λοντῷ βαπτισθεῖσάντων καὶ Χριστιανῶν χρηματίζοντι**» Νικηφ. 28. Ἀλλ' ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπέριψε μετ' ἀγανακτήσεως τὴν πρότασιν, καὶ μετακαλεσάμενος εἰς Βυζάντιον τὸν Πατριάρχην «**ἐν αἰτίᾳ μεγάλῃ εἶχεν, ὡς τὰ τῆς Αἰγύπτου πάσης Σαρακηνοῖς προίμιον πράγματα... καὶ τῷ Ἀββῶ, τῷ τῶν Σαρακηνῶν γυλάρῳ, συμβουλευσάντα τὴν τοῦ Βασιλέως κατεγγυθῆναι θυγατέρα**» Αὐτ. 30.

Πράγματι ὁ Ἀμρόδ ἐπεφάνη μετ' οὐ πολὺ εἰς τὸ Πηλοῦσιον, τὴν κλειδα τοῦτον τῆς Αἰγύπτου, ἥς ἡ ἄλωσις ἀπησχόλησεν αὐτὸν ἕνα μῆνα. Σχεδὸν συγχρόνως κατέπλευσεν ἐκ Βυζαντίου, μετ' Ἰεανῆς δυνάμει, ὁ Αὐγουστάριος Μαρνανός, ὃν ὁ Θεοφάνης συγγέει πρὸς Μανουὴλ τὸν Ἀρμένιον. Πρὸς τοὺς Σαρακηνοὺς, οἵτινες προσήλθον ὑποτιθέμενοι ὅτι κομίζει τὸ χρυσίον, ἀπήντησεν οὕτως ὑπερφάνως· «**Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ Κύρος ὁ ὁπλίς, ἵνα τέλῃ ὑμῖν παρίσχω· ἀλλ' ἐγὼ Ἰενοπίος εἰμὶ**» Θεοφ. 518. Λόγῳ εὐγενεῖς, ἀλλὰ πρὸς ὡς δυστυχῶς ἄλλον συνεφώνησαν οἱ πρῶτοι, καθ' ὅσον ὀλίγον ἀργότερον ὁ Ἕλλην Στρατηλάτης, ἡττηθεὶς κατὰ κράτος, μόλις διασώθη μετὰ τινων ὑπαδῶν εἰς Ἀλεξάνδρειαν.

Ὁ Ἀμρόδ ἐβάδισε τότε πρὸς τὸ Μισίρ (Καῖρον), τὴν Κοπτικὴν ταύτην μητρόπολιν τὴν ἀνεγερθεῖσαν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Μέμφιδος. Ὁ διοικητὴς αὐτῆς Μαυκαϊκάς, προσερχόμενος Ἰακωβίτης, ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ ἀμείροπος, τὸν στρατὸν αὐτοῦ αἰδοῦμενος. Ἀλλὰ τέλος ἐπεισεν αὐτὸν περὶ τοῦ ματαίου πάσης ἀντιστάσεως, καὶ ἀφροῖσας ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ Νεῖλου νήσῳ Ρόδη, προέβη εἰς ὁριστικὴν μετὰ τῶν Σαρακηνῶν συνθηκολογίαν. Ἡ Αἴγυπτος ἐκρηγνύετο δι' αὐτῆς φόρου ὑποτέλει, ἀλλ' οἱ Ἰακωβίται ἀπηλλοῖσσαντο τῶν ὀρθοδόξων. Τσιούτη τῶν θρησκείων παθῶν ἡ τύφλωσις! Ἡ εἰς τὴν ἡμισκληνον ὑποδοῦλιν ἐκστράτευση ὑπὸ τῶν Κοπτιῶν μετὰ παραφόρου ἐνθουσιασμοῦ, ὡς λῦτρωσις ἐκ μισήσεως

ζυγοῦ. Ὁ Μονοφυσίτης Πατριάρχης Βενιαμὴν ἐξῆλθε τότε τῆς ἐρήμου, ὅπου ἀπὸ καιροῦ ἐκρόπτετο, καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἡσπασθησαν οὐ μόνον τὰ ἔσθλα πλήθη, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀμρόδ, ἐπιτήδειος ὅσον καὶ μεγάλῃος. Ὅρα Γίββωνα Κεφ. 54.

Μόνῃ Δελφίᾳ ἔμεινεν εἰσέτι ἡ Ἀλεξάνδρεια. Ἡ βασιλεὺς αὐτῆς τῆς μεσοτείου μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Καρχηδόνας περικεῖται «**τετρακισχίλια ἀνάκτορα, τετρακισχίλια βαλάντια, τετρακόσια θέατρα, καὶ δωδεκακισχίλια μαγαζία**» (Ἀμρόδ παρὰ Γίββωνι). Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον, κατέχουσα στενὴν λιμενίδα τῆς μεταπὺ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς Μαρεινίδος λίανης, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου ἦν ἀφθόνη ἐφοδιασμένη διὰ τε τροφίμων καὶ διὰ παντοειδῶν μηχανημάτων καὶ πολεμφοδίων, ἐφαίνετο ἀπόρητος. Καὶ πρῶτα δεκατέσσαρας ὅλους μῆνας διήρκεσεν ἡ ἡρωικὴ ἡμυνα, καὶ διαμύριοι ἔπεσαν τῶν Σαρακηνῶν· ἀλλὰ τέλος ἐξητλήθησαν καὶ τὰ ἰσχυρὰ μέσα. Ὁ Ἡράκλειος, ἡμιθανὴς πλέον, ὅσα ἤκουσε τὴν ἀλγινὴν εἰδησίην, ἐνεθυμήθη τὰς προτάσεις τοῦ Κύρου, ὅστις ἐνεφανίσθη μετ' ὀλίγον εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἐμίρου, καὶ ὑπεραπολογούμενος ὡς ἀνάσιος τῆς προτίρας παραβάσεως, προέτεινε τὴν δι' ὅρων βεβαίωσιν τῶν ἀρχαίων συμφωνιῶν. Ἀλλ' οἱ Σαρακηνοὶ, δεικνύοντες παρακείμενον ὀφελισκόν, ἠρώτησαν αὐτόν. «**Δέξῃ τὸν παρμεγῆθι τοῦτον στίλβος καταπύρι; Ὁ δὲ αἶψα· οἶα ἐνδέχεται. Οἱ δὲ εἶπον· οἷδὲ ἑμὶν ἐνδέχεται ἀναχωρεῖσαι τῆς Αἰγύπτου ἔτι**» Θεοφάνης, 519. Πράγματι ὀλίγον ἀργότερον παρεβόδετο ἡ Ἀλεξάνδρεια ἀνευ ὄρων, καὶ ἡ πλειονότης τῶν κατοίκων ἐφύγεν εἰς Βυζάντιον. Οὕτω δὲ χίλια περίπου μετὰ τὴν ἔκτασιν αὐτῆς ἔζη, ἀνεπετάσσοντο ἐπὶ τῆς φερωνύμιου τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου πόλεως ἡ σημαία τοῦ Μωάμεθ. Ὁ Κ^ς ΔΡΑΓΕΥΚΟΝ Σ. 405 ὁρίζει ὡς ἐποχὴν τοῦ σπουδαιωτάτου τούτου γεγονότος τὴν 22 Δεκεμβρίου 640, δύο μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἡρακλείου, ἐπισημαίνοντος κατὰ τὴν 11^{ην} Φεβρουαρίου 641, ἐν ᾧ κατὰ τὸν Κ^ς Παπαρρηγόπουλον ἡ ἄλωσις ἐπὶ ἔβη ἐν ἔτος ἀργότερον, ἥτοι κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 641, δέκα μῆνας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἡμετέρου ἥρωος. Τόμ. Γ. Σ. 306. Ἡ ἀστυφονία αὐτῆς προέρχεται πιθανῶς ἐκ τῆς μετάλλης συγχύσεως τῶν σχετικῶν χωρῶν, καὶ τῆς δυσχερείας περὶ τὸν ὑπολογισμὸν τῶν Ὀλιγαρχιδῶν, καὶ Ἰνδικτιώνων ἢ Ἐπιμενίδων, εἰς ὧς τότε διηγεῖτο ὁ χρόνος.

Κατὰ τὰ χίλια δὲ ταῦτα ἔζη ἡ κλεινὴ πόλις ὅπρῳ φωταεὶς ἐστὶν πᾶσι μαθήσεως, γεννήσεσι τινος τῶν ἐνδοξοτέρων τῆς ἀρχαιότητος φιλολόγων καὶ σοφῶν, καὶ παραταχθεῖσα περὶ πάντων φιλοσο-

φικὴν Σχολήν, ἥτις ἐπιτυχῶς συνεδύαζε τὰς ἑλληνικὰς ἰδέας πρὸς τὸν ἀνατολικὸν μυστικισμόν. Ἐκλιπούσης δὲ τῆς ἐστίας ταύτης, καὶ καταργηθείσων διὰ τῆς Ἀραβικῆς κατακτήσεως τῶν πολυαριθμῶν ἑλληνικῶν σχολῶν, ὅσαι ἤκμαζον τέως εἰς τὰς πλείστας πόλεις τῆς Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου, πυκνὸν ἐκάλυψε σκότος τὰς ποτὲ περιβλεπτοὺς ἐκεῖνας χώρας.

Ἀλλὰ τίς ὑπῆρξεν ἡ τόχη τῆς περιφήμου βιβλιοθήκης τοῦ Σεραπίου, τοῦ ἱατρικοῦ τούτου τῆς ψυχῆς; Κατὰ τὴν ἐπὶ μακρόν πιστευθεῖσαν παράδοσιν, ὁ Ἀμρόδ ἠρώτησε περὶ τοῦ πρακτοῦ τὸν Ὀμάρ, ὅστις ἀπήντησεν· «**ἴαν τὰ ἑλληνικὰ χειρόγραφα σημαντωσὶ πρὸς τὸ Κοράνιον, εἰσὶ περιττά, ἴαν μὲν, ἐπικίνδυνα**». Συνεπεία δὲ τούτου παρεδόθη εἰς τὰς φλόγας ὁ ἀνεκτίμητος θησαυρός. Πρῶτος ὁ Γίββων, ὁ καὶ τὸν περὶ Βελισσαρίου μύθον ἀνασκευδὼς, παρετήρησεν ὅτι τὸ ἱστορικὸν ταῦτα διηγήθη Ἀραφ χρονογράφος, Ζήσας Ξεῖ αἰῶνας ἀργότερον εἰς τὰ μεθόρια τῆς Μηδίας, ἐν ᾧ ἄλλοι ἀρχαιότεροι λεπτομερῶς τὴν ἄλωσιν περιγύφοντες, οὐδὲν τοιοῦτον ἀναφέρουσι· διὸ καὶ οὐδεμίαν κέκτηται ἱστορικὴν ἀξίαν. Περί τοῦ προκειμένου ζητήματος πλείστα ὅσα ἐγράφησαν ἐκτοτε μέχρι τοῦ Δοσσέρου, ὅστις ἠέλιωσεν ὅτι, ὡς ἐκ τῆς τότε καταστάσεως τῆς παιδείας, ἡ Ἀλεξάνδρεια ἐλάχιστα διέσωζε λείψανα ἐθνικῶν συγγραμμάτων. Τὸ ἀδόκιμον τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου εὐχερῶς καταδείκνυσιν ὁ Κ^ς Παπαρρηγόπουλος, ὅστις παραδέχεται μόνον ὅτι μέρος τῆς βιβλιοθήκης κατεστράφη ἤδη ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν Αἴγυπτον στρατείας τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, τὸ δὲ ὅπολοιπον ἠλαττώθη ἰσως ἐπὶ τῶν ἐπανελημμένων συμφωνιῶν, ὅσας παρήγαγον αἱ μετὰ ἐθνικῶν καὶ Χριστιανῶν διενέσεις. Ἀλλ' ἔμεινε πάντοτε συλλογὴ ἀνεκτίμητος, ἥτις, ἡ πρᾶγματι κατεκῆ, ἡ μετηνέχθη εἰς Βυζάντιον, ὅπερ θεωρεῖ πιθανώτερον. Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει, ὡς παρατηρεῖ ὁ Κ^ς Δραγεύκων, οὐδέποτε πλέον ἀναφέρονται τὰ κεφάλαια ἐκεῖνα. Ἡ ἀπώλεια αὕτη ὑπῆρξεν ἰδίως φοβερὰ διὰ τὸν Ἰωάννην Φιλόπον, τὸν Τραπεζιστὴν ἐκείνον, καθ' οὗ συνέγραψεν ὁ Πισίδης. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἀντιπρόσωπος τῶν Ἀλεξανδρινῶν σοφῶν, τὸν βίον αὐτοῦ πάντα ἐν τῇ Σεραπίᾳ διανύσας, ἀφ' οὗ μάρτυρ ἐκείνου τὸν Ἀμρόδ ὑπὲρ τῆς προσφιλοῦς βιβλιοθήκης, ἔμεινεν ὡς ἄλλος ἱερμίας θρηγῶν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ κατασκαφέντος αὐτοῦ Ναοῦ. Καὶ οὕτως, ἐπιλέγει ὁ Κ^ς Δραγεύκων Σελ. 407, ἡ Ἑλλάς μετὰ τοῦ μέλλοντος συναπώλεσε καὶ τὸ παρελθόν.

Ἀλλ' ἀνακεφαλαιώσωμεν διὰ βραχείων τὰ λεχθέντα.

Ὁ Ἡράκλειος ἐγεννήθη, ὡς εἶδομεν, κατὰ τὸ

575, και κατά τὸ 610, καταπλεύσας ἐκ Καρχηδόνας και καταβαλὼν τὸν Φωκά, ἐβασίλευσεν ἐν ἡλικίᾳ 35 περίπου ἐτῶν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι τῆς 4 Ἀπριλίου 622, ἡμέρας τοῦ Πάσχα, καθ' ἣν ἐξέπλευσε τοῦ Βυζαντίου, ἦτοι ἐπὶ δώδεκα ὅλα ἐτη, ἔχομεν πρὸ ἡμῶν περίοδον σκοτεινὴν, ἣν χαρακτηρίζουσιν ἡ ἀναρχία εἰς τὸ ἐσωτερικόν, και ἄλλεπαλλήλοι συμφοραὶ παρὰ τὰ σύνορα. Ἐπαρχίαι ὅλαι ἀποσπῶνται ὑπὸ τῶν Περσῶν και τῶν Ἀράβων, και ὅμως ὁ Ἀναξ, ὁ τοσαύτης κατ' ἀρχάς παρασχὼν ἐλπίδας, μένει κεκλεισμένος ἐν τοῖς Ἀνακτόροις, κατὰ πρῶτον μὲν κλαίων τὴν Εὐδοσίαν, και εἰτα τρυφερῶς ἐντρυφῶν εἰς τοὺς πόδας τῆς Μαρτίνης. Αὐτοὶ οἱ χρονογράφοι παρέρχονται σχεδὸν ἐν σιγῇ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Ὁ Θεοφάνης λέγει ἀπλῶς, ὅτι ὁ Ἀναξ διέτελει «ἐν ἀπορίᾳ τί δράσει» Σ. 461, ἐν ᾧ ὁ Πισίδης ἐπιφέρει μετὰ πλείονος εὐκρινείας

*Ὅμως τὰ πολλὰ τοῦ πάθους σιγητέον,
λεπτὴν γὰρ οἶδε και λαλούμενον πάθος.*

Ἀραres Στ. 123.

Ἐν τούτοις οἱ μεταγενέστεροι συγγραφεῖς, και ἰδίως ὁ Κ^{ος} Παπαρρηγόπουλος, ὁ ΤΙΜΕΚΥ και ὁ ΔΕΛΕΥΚΟΝ, ἀναλαμβάνουσιν ἐνταῦθα τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἡμετέρου ἥρωος, και καταδεικνύουσιν ὅτι, ἐν ᾧ διέτελει τότε τὸ Κράτος καταστάσει μετὰ τὴν τυραννίαν τοῦ Φωκά, ἀπητείτο χρόνος και πολὺς μάλιστα, ὅπως προετοιμασθῶσι στρατεῖαι, οἷαι αἱ τοῦ Ἡρακλείου, διὸ και οὐδόλως ἀπορον εἶναι μὴ ἐπηκολούθησαν αὐταὶ ἀμέσως τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάρρησιν τοῦ μεγάλου ἐκείνου Ἀνακτος. Ὑψίστατο, ναί, τὰς ὄψεις τῶν φατριῶν τοῦ ἱπποδρόμου και τὴν αὐθάδειαν τῶν Περσῶν, ἀλλ' ἴσως προητοίμαζε βραδέως τὴν ἐκδίκησιν, οὐδόλως δὲ ἀπορον εἶναι ἡ ἐργασία αὕτη, παραγνωριζομένη ὑπὸ τοῦ κοινοῦ, ἀλίγα ἐπαφῆκεν ἴχνη παρὰ τοῖς χρονογράφοις, οἵτινες ἐν τούτοις περὶ τὰ τέλη ἀναφέρουσιν ὅτι, ἀποσυρθεὶς καθ' ἅπαντα τὸν χειμῶνα τοῦ 621—622 εἰς ἔσχατον τι Ἀνάκτορον, ἔμεινεν ἀθάτος, εἰς βαθείας στρατιωτικὰς μελέτας ἐγκύπτων. Ἰδε Πισίδ. Ἡρακλ. Ἀκρ. Β. Σ. 91 και 127. Γεγονὸς ἀκριβῶς παρεμπερές παρουσιάζει ἡμῖν ἡ σύγχρονος ἱστορία. Ἐν Βερολίνῳ διαμένοντες κατὰ τὸ 1860, ἐνθυμούμεθα κάλλιστα τὸ πλῆθος, ὅπερ συνηθροίζετο πρὸ τοῦ ἱστορικοῦ παραθύρου τοῦ σπουδαστηρίου τοῦ Βασιλέως, και ποικίλα ἐξέφερε σκιάσματα κατὰ τοῦ ἐκεῖ νυχθημερόν διαιτυμμένου, ὃν ἀπεκαλεῖτο παράφρονα. Καὶ ὅμως ὁ μέγας ἐκεῖνος Μονάρχης ἐσχιδιάζεν ἥδη τὴν κατὰ τῆς Γαλλίας στρατείαν, και κατέθετε τὰ θεμέλια τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Ὅπως δὲ ποτε τρία εἰσὶ τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν

ταύτην διαδραματισθέντα ὁπωσοῦν σπουδαῖα γεγονότα. Ἡ ἐν Ἡρακλείᾳ προδοσία τῶν Ἀράβων, ἀφ' ἧς ἀρχεται τὸ ἡμέτερον δράμα, συμβῆσα κατὰ τὸ 618, ἡ ἐν Χαλκηδόνι μετὰ τῶν Περσῶν συνέντευξις, γενομένη ὀλίγους μῆνας ἀργότερον, και τέλος, ἡ ἄλωσις τῆς Παλαιστίνης και ἀρπαγὴ τοῦ Σταυροῦ, ἧτις συνέβη κατὰ τὴν 26 Μαΐου 614, ἦτοι τέσσαρα ἐτη ἐνωρίτερον, ἀλλ' ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἔρτῳ, ἐνεκεν δραματικῶν λόγων, παρίσταται ὡς μεταγενεστέρη. Πλὴν τούτων ὑπάρχει και γεγονὸς, ὅπερ παρελείψαμεν ὅλως ὡς ἐπεισοδιακόν, ἡ συνωμοσία τοῦ Κρίσπου. Εἰς τὸν γαμβρὸν τοῦτον τοῦ Φωκά και ἀρχηγόν τῆς κατ' αὐτοῦ ἐπιβουλῆς, προσήνεγκεν ὁ Ἡράκλειος τὴν βασιλείαν· ἀλλ' οὗτος ἠρνήθη, και προέτιμησε τὴν στρατηγίαν τῶν ἐν Καππαδοκίᾳ δυνάμεων. Ἀργότερον ὅμως, φθονῶν τὰς εἰς τὸν Θεόδωρον και Νικητὴν ἐπιδαφιλυνθείσας τιμὰς, ἤρχισεν ἀναφανδὸν ἀντιπράττειν, και λοιδορῶν τὸν Βασιλέα. Ὁ Ἡράκλειος κατ' ἀρχάς «τὸ δράμα στήριξε, και τὴν ἔβριε ὅμως ἔτιγχε και ἔδωκε ἰαυροφυλάκει.» Ἀλλ' ἀργότερον, ἔλθοντος εἰς Βυζάντιον τοῦ Κρίσπου ἐπὶ τῇ ἐκκαίρῳ τῆς βαπτίσεως τοῦ νέου Κωνσταντίνου (ἔτος 612), ἀθροίζας τοὺς Συγκλητικούς ὅλους μετὰ τοῦ Πατριάρχου, και λέγει αὐτοῖς «ὁ Βασιλεὺς ἔβριζον, τίτι προσκροῖναι; Τοῖς δὲ γὰρ τοῦ θεοῦ τῷ ποιῶσαντι αὐτῷ Βασιλεῖ.» Ὁ Κρίσπος, ὅστις ἠγνόει τὰ τεκταινόμενα, ἐπεκύρωσε τὴν γνώμην ταύτην, και τότε ὁ Ἡράκλειος ὀνειδίζει αὐτὸν ἐπὶ τῇ ἀπιστίᾳ, και παῖει κατὰ κεφαλῆς διὰ τινος βιβλίου, μεθ' ὃ κείρεται ἀμέσως, περιβάλλεται τὸ ἱερατικὸν σχῆμα, τοῦ Πατριάρχου ἐπιθεγγόμενου τὰ «τεταραγμένα ἐπὶ τῇ ἀποκάρσει» και καθιέργεται *εἰς τὸ τῆς χώρας λεγόμενον Σιγητέον*, ὅπου κατὰ τὸ προσχέος ἔτος ἀπεβίωσε. Ἐν τούτοις ὁ Ἡράκλειος, σπεύσας πρὸς τὸν στρατὸν τῆς Καππαδοκίας «ἐπὶ λέξιν ὡς εἶπεν· ὁ Πάπας Κρίσπος ἐποίησε (ὁπρήτας), ἡμᾶς εἶχε ὡς τοῦ εἶναι, ἡμεῖς δὲ σήμερον οἰκουμένους τῆς βασιλείας ἱστηρέτας. Συνεπεία δὲ τῆς ὑποσχέσεως ταύτης, και ἀφθόνην σιτηρεσίᾳ, ἐτένετο δεκτὸς μετ' εὐφροσύνης. Ἰδε Νικηφ. σελ. 6—7.

Ἡ δευτέρα ἐποχὴ ἐν τῇ ὑπάρξει τοῦ Ἡρακλείου, τὸ πολυθρόνητον *ἐξαίμιρον*, διήκει ἀπὸ τοῦ 622 μέχρι τοῦ 629, ὅτε ἐπανήγαγε τὸν Σταυρὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ. Αὕτη ἐσκατράφη ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἔρτῳ μετὰ τῆς θανατῆς ἐν δράματι ἀκριβείας.

Ἀπὸ τοῦ 629 δὲ ἀρχεται ἡ τρίτη περίοδος, ἡ τῆς νέας καταπτώσεως, ἧτις κατ' ἀνάγκην συνεπτυγμένως μόνον παρ' ἡμῖν ἀνταντακλῆται, καθόσον τοῦ

δράματος χωροῦντος πλέον πρὸς τὴν καταστροφὴν, ἐπεβάλλετο ὑπὸ τῶν κανόνων τῆς τέχνης ἡ τοργότης αὕτη. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἀνεπτύξαμεν πως τὰς εἰς τὸ τρίτον τοῦτο μέρος ἀναγομένας σημειώσεις, ὅπως ὁ ἀναγνώστης ἀποκομίσῃ συνεπτυγμένην μὲν, ἀλλ' πλήρη τῆς ἐποχῆς εἰκόνα. Τοῦτο ἐφάνη ἡμῖν τοσοῦτο μάλλον χρήσιμον, καθόσον πολλὰ τῶν γεγονότων, γνωσθέντα μόνον διὰ τοῦ Σηπαίου και τῆς ἀκριβεστέρως μελέτης τῶν Ἀσιατῶν χρονογράφων, οὐδόλως ἀπαντῶσιν οὐδέ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, οὐδέ παρὰ τῇ Κ^ν Παπαρρηγόπουλῳ. Ἡ σκηνικὴ παράστασις βασιζέται, ὁδῶς εἰπεῖν, σήμια ἐπὶ τῆς ὁπτικῆς ἀπότης. Ὅπως ὁ ζωγράφος, σιμιομορφούμενος πρὸς τοὺς κανόνας τῆς τέχνης, ἀνταποδίδωσιν ἐπὶ στενοῦ πίνακος ὁλόκληρον περικαλλές τοπίον, ὁδῶς και εἰς τὸ θέατρον ὁ ἀκροατὴς ἐντὸς τριῶν ὥρῶν ὁρᾷ τὸν Ἡράκλειον περιβαλλόμενον τὸ Βυζαντινὸν στίγμα, χειροκροτεῖ τοὺς περικλεεῖς αὐτοῦ θριάμβους, και τέλος παρίσταται εἰς τὸν τραγικὸν αὐτοῦ θάνατον. Ἀλλ' οὐχ ἦν τὸν τῶν ἀληθῆς ἐστὶν ἡ βία τοῦ ἱστορικοῦ δράματος, ὅπως κατανοῶμεν αὐτό, ὡστε ἀρκεῖ ἡ σημείωσις τῶν χρονολογιῶν, ὅπως συνταυτισθῇ σχεδὸν μετὰ τῆς ἱστορίας. Καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ 629 μέχρι τοῦ 635 διέμεινεν ὁ Ἡράκλειος ἐν Συρίᾳ, διδάσκων, ὡς εἶδομεν, διὰ τῶν Στρατηγῶν αὐτοῦ τὸν ἀνεπιτυχὴ κατὰ τῶν Ἀράβων ἀγῶνα. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους ἐκείνου, καθ' ὃ ἐφυγε μετὰ τοῦ Σταυροῦ εἰς Χαλκηδόναν και Βυζάντιον, μέχρι τοῦ 641, ὅτε ἀπεβίωσε, διέμεινεν ἐν τε τῇ πρωτεύουσῃ και εἰς διάφορα μέρη τῆς Συρίας, ἣν κατέλειπε ἐπελθοῦσης τῆς ὁλοσχεροῦς ἀπωλείας τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης. Μεταγενέστερα τοῦ ἔτους τούτου γεγονότα, κατ' ὀλίγους μόνον μῆνας, εἰσὶν ἡ ἀνάρρησις τοῦ νέου Κωνσταντίνου και Ἡρακλεωνῆ, ὑπὸ τὴν ἐφορείαν τῆς Μαρτίνης, ἡ δηλητηρίασις τοῦ πρώτου, και ἡ κατὰ τοῦ δευτέρου στάσις, σὺν τῇ τυραγρίᾳ αὐτοῦ τε και τῆς μητρὸς. Ὅπως συμπεριλάβωμεν και τὰ γεγονότα ταῦτα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πλασίῳ, ὑπεβίβωμεν, ὡς γνωστὸν, ὅτι ὁ Ἡράκλειος ἀπεσύρθη εἰς τὴν Μοσὴν τοῦ ἁγίου Σάββα, ὅθεν παρέστη μάρτυς τῆς φοβερᾶς τῶν τέκνων και τῆς συζύγου αὐτοῦ τύχης.

Καὶ τοῦ Χριστοῦ τὴν γένεσιν καθορίσωμεν.

Ὅπως παρίστανται ἀμυδρὰν ἰδέαν τῆς πολυθρόνητου ταύτης διαμάχης, ἀναφέρουμεν ἀπλῶς ὅτι ὁ Πατριάρχης Σέργιος κατηγγέλλετο ὡς χαρακτηρίζων τὴν θέλησιν τοῦ Σωτήρος, ὅτι μὲν ὡς «σιμφολευταχὴν», ὅτι δὲ ὡς «ποστυτικὴν», ἄλλοτε ὡς «διαμαρτυρικὴν», ἄλλοτε ὡς «αὐθαίρετον», και ἄλλοτε τέλος ὡς «οἰκουμένην». Εἰς τὴν ἔρδα ἐκείνην ἀναιμίστη και ὁ Πισίδης, ὅστις συνέταξε τὸ *ἐξαί-*

μερον, ἐν ᾧ ἐγγλύττως περιγράφει τὰ θαύματα τῆς δημιουργίας, ἰδίως ὅπως καταπολεμήσῃ τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βιοῦντα Ἰωάννην Φιλόπονον. Τολμηρὸς Πλατωνιστὴς και μαθητὴς τοῦ Σιμωνίδου, συνέγραψεν οὗτος σχόλια ἐπὶ τῆς Μωσαϊκῆς κοσμογονίας, διαχωρίζων τὴν Τριάδα εἰς τρεῖς διακεκριμένους Θεούς. Ἀποφυγόντες και αὐτοί, ὡς ἐν τῇ Θεοδόρῳ, διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, πᾶν τὸ σχετιζόμενον πρὸς τὴν θρησκευτικὴν ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς, ἦν περιγράφωμεν, καίτοι ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην καθίσταται δυστυχῶς ἀτελής ἡ ἡμετέρα εἰκόνα, παραπέμπομεν διὰ τὰ καθέκαστα εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ FLEURY, Τόμ. VIII. σελ. 344, και εἰς ΔΕΛΕΥΚΟΝ Σελ. 298 και 385. Ἐκεῖ ἀκριβῶς ἐκτίθενται οἱ πρὸς τοὺς Μονοφυσίτας ἐριδες, αἵτινες ἐτάραξαν τὰ ἴσχατα τοῦ Ἡρακλείου ἐτη, ἡ γέννησις τοῦ σχίσματος τῶν Μονοθελητῶν, και ἡ δημοσίευσις και ἀπάννησις τῆς «Ἐκθέσεως».

Ἡ αἰωρία μὲ καλεῖ ἀνάπαντις.

Ὁ Νικηφόρος ἀρρηγίται τὰς ὀδυνηρὰς λεπτομερείας τῆς νόσου, ἐξ ἧς ἀπεβίωσε ὁ ἡμέτερος ἥρωας, ἐπιλέγων και κατὰ τὴν ἐσχάτην ταύτην ὥραν, ὅτι οὕτω «*δίκα ἐνστάτην ἐξέτισε τοῦ εἰς τὴν ἀνείμην τὴν οἰκίαν γάμον*» Σελ. 31.

Ἐτόρῃ δὲ ὁ περικλεὴς νεκρὸς, σιμφοίνων πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ διαθήκην, εἰς τοὺς ἀγίους Ἀποστόλους, ὅπου και ὁ μέγας Κωνσταντίνος και ὁ Ἰουστινιανός, ὅστις μεταλοπρεπῶς ἀνεσκεύασε τὸ περιβύμιον τοῦτο κτίσμα τῆς ἀγίας Ἐλένης. Ὁ Νικηφόρος λέγει «*θάπτεται δ' ἐν τῷ ἱερῷ τῶν πανευφύμων Ἀποστόλων, και τρισὶν ἡμέραις ἀσκεπές, ὡς περ ἦν διατάξας ἔτι περιώσ, τὸ ὑποδεχόμενον αὐτοῦ τὸ σῶμα διέτελει μνήμα, περικαθήμενον αὐτῷ εἰνούχων ὑπηρετῶν*» Σ. 31. Ὁ δὲ DUCANGE, Constantinopolis Christiana, διηγεῖται ἡμῖν περὶ λάρνακος «*ἀπὸ λευκοῦ Δοκιμικοῦ ὀνυχίτου, ἐν ᾧ ἀπόκειται Ἡράκλειος ὁ μέγας*».

Τοὺς ἀγίους Ἀποστόλους, τὸ δεύτερον τοῦτο τοῦ Βυζαντίου τέμενος μετὰ τὴν ἁγίαν Σοφίαν, κατέστρεψε Μωῦσῃς ὁ πορθητὴς, ὅστις ἀποινὴ πλέον κατεπάτησε τὴν κόριν τοῦ κλεινοῦ δορυκλήτορος, ἀλλὰ τρεῖς μόλις μῆνας μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὤπισθη τὸ μνήμα τοῦ ἥρωος παρὰ τοῖς ἱεροσουλάν, τῇ διαταγῇ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου. Εἰς τὴν Μεγιστίνων «*ἀπελθὼν και ἀνοίξας εἶρε τὸ σῶμα διαλεθὲν ὡς ἐν ἔδαρ, τὸ δὲ στίγμα στραπαγὴν τῇ κυγαλῇ, και ἀνίστασεν αὐτό*

σὲν τῇ κόμῃ, πενθὼν καὶ ὀδυρόμενος, καὶ ἀπὴ-
γαγε τοῦτο τῷ Κωνσταντίνῳ» Κερδηνός Ι. Σ.
753. Ἀργότερον ὁ Ἡρακλεωνάς κατέθηκεν αὐθις
τὸ στέμμα εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν.

Οἱ ἄμεσοι ἀπόγονοι τοῦ Ἡρακλείου ἐβασίλευσαν
ἓνα ὁλόκληρον αἰῶνα, ἀλλὰ τὸν οἶκον τοῦτον ἐφμί-
νετο καταδιώκουσα ἀμείλικτος Ἄτη. Ὁ Κώνστας,
υἱὸς τοῦ νέου Κωνσταντίνου, ὑπῆρξε τύραννος ἐκ

τῶν ὡμοτέρων. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Κωνσταντίνος
ὁ Πωγωνάτος, ἀντιπαρετάχθη μὲν γενναίως κατὰ
τῶν Ἀράβων, ἀλλ' ἐφόνευσε τὸν ἴδιον ἀδελφόν,
καὶ τέλος ὁ Ἰουστινιανὸς Γ' ἐπανήγαγε τοὺς χρόνους
τοῦ Δομτιανοῦ καὶ Καλιγούλα. Τοιαύτην μαγείαν
ἐξήσκει οὐχ ἥττον ἢ μνήμη τοῦ κλεινοῦ τῆς δυνα-
στείας ἱδρυτοῦ, ὥστε ἀπογγύστως ὑπέστησαν οἱ
λαοὶ τὸν ζυγὸν τῶν ἀναξίων αὐτοῦ βλαστῶν.

ΠΑΡΑΛΕΙΠΤΕΑ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΣΚΗΝΗΣ ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ.

ΜΕΡΟΣ Α'. Σκηνή ΣΤ'. Ἀπὸ τοῦ στίχου «Προσεκτικῶς τοὺς λόγους» μέχρι τοῦ στίχου «τὸν πεπε-
ρατωμένον».

ΜΕΡΟΣ Γ'. Σκηνή ΣΤ'. Ἀπὸ τῆς φράσεως «Θὰ εἴχομεν αὐτὸν σήμερον» μέχρι τῆς φράσεως «Τότε
ἰστασάσθαι οἱ Λαοί».

ΜΕΡΟΣ Δ'. Ὁλόκληρος ἡ Σκηνή Η'.

SISMANOGLU
MILANO

ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

ΤΟ ΠΥΡ
ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΘΑΛΗΝ

ΚΩΜΩΔΙΑ ΕΙΣ ΜΕΡΗ ΔΥΟ

Ἰσὺς μοι φαίνεται κείνος θεοῖσιν ἴσος.
ΣΑΠΦΩ.

ΕΝ ΛΕΙΨΙΑ.

ΕΚ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Γ. ΔΡΟΥΓΟΥΛΙΝΟΥ

1885.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ, πρώην Βουλευτής.

ΦΑΙΔΩΝ ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ, άνεψιός αὐτοῦ.

Η ΚΥΡΙΑ ΡΟΔΙΝΟΥ, χήρα.

ΛΥΔΙΑ, θυγάτηρ αὐτῆς.

ΧΡΙΣΤΟΦΗΣ ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ, κτηματίας.

Η ΚΥΡΙΑ ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ, μήτηρ αὐτοῦ, βραδύγλωσσος καὶ δυσήκοος.

ΘΕΑΝΩ, υπηρέτρια τῆς Κυ. Ροδινού.

ΠΑΥΛΟΣ, υπηρέτης τοῦ Φαίδωνος.

Ἡ σκηνὴ ἐν Ἀθήναις. Ἐποχὴ σύγχρονος.

Η ΑΦΙΞΙΣ ΤΟΥ ΦΑΙΔΩΝΟΣ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Θάλαμος ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Κ^ς Ροδινού. Εἰς τὸ βάθος θύρα καὶ παρθύρα ἐπὶ τοῦ κήπου. Ἡ Κ^ς ΡΟΔΙΝΟΥ κάθηται δεξιῶς τῆς σκηνῆς· ἡ ΛΥΔΙΑ ἀριστερῶς παρὰ τράπεζαν, κεντῶσα. Παρ' αὐτὴν ἱσταται ὁ Κ^ς ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ, τὴν ράχιν στρέφων πρὸς τὴν ἐστίαν.

ΛΥΔΙΑ.

Ὁ Φαῖδων ἔρχεται, φθάνει μετ' ὀλίγον· ἀληθῶς ἀπίστευτον! Πέντε ὁλαῖτα παρήλθον ἀφ' οὗ ἀνεχώρησε. Πῶς πετᾷ ὁ καιρὸς! Ἀκόμη βλέπω αὐτὸν εἰς τὸ κατάστροφον τοῦ πλοίου, στηρίζοντα τὰ βλέμματα ἐπὶ τῆς λέμβου, ἣτις παρέφερεν ἡμᾶς, καὶ νεύοντα τὸ ὑστατὸν «χαῖρε». Μὴ ἀργήσῃ τὸ ἀτμόπλοιον; Ὁ καιρὸς μετεβλήθη.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ναί, Λυδία, ναί, ὁ Φαῖδων ἔρχεται. Ἀπορῶ ἤδη πῶς ἔζησα τὰ πέντε ταῦτα ἔτη ἀνευ αὐτοῦ. Εἶχον ὑμᾶς, τοῦτο βέβαιον. Παρ' ὑμῖν εὗρον νέαν οἰκογένειαν· ἀλλ' ἐκεῖνος εἶνε ἀνεπιβόσκος μου, τέκνον μου. Ἐμείνε τριῶν ἐτῶν εἰς τὰς χεῖράς μου. Ἐγὼ ὑπῆρξα καὶ τροφὸς αὐτοῦ καὶ πατὴρ, τόσον δὲ συνείθισα εἰς τὴν συμβίωσιν ταύτην, ὥστε, ἀπολέσας

αυτόν, ἐνόμισα ὅτι μὲ καταλείπει τῆς ζωῆς μου τὸ ἥμισυ.

Κ· ΡΟΔΙΝΟΥ.

ὦ, καὶ ἡμεῖς τότε συνεμερίσθημεν πᾶσαν ὑμῶν τὴν λύπην. Τὸν Φαῖδωνα ἐθεώρουν υἱόν μου, καὶ ἡ Λυδία ἐκάλει πάντοτε ἀδελφόν. Οὐδ' εἶναι παράδοξον· ὁμοῦ ᾠῆσαν, ὁμοῦ ἀνετράφησαν. Δέκα ὅλα ἔτη ἦσαν ἀχώριστοι. Ἐνθυμούμαι ὅτε ἀπέθανεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ — ὀλίγον ἀφοῦ ἐπεράσατε εἰς τὸ κάτω πάτωμα — καὶ παρελάβετε ὑμεῖς τὸ πτωχὸν ὀρφανόν, ἐλυπούμην ὑμᾶς ἐξ ὅλης καρδίας, καὶ πότε μ' ἤρχετο γέλως, πότε δάκρυα, διὰ τὰς κωμικὰς ὑμῶν περιποιήσεις, καὶ τὴν ἀπελπισίαν, ὅσας ἐκλαίει. Ἀργότερον, ὅτε ἀπεβίωσεν ὁ Συνταγματάρχης σύζυγός μου, συνεδέθημεν στενότερον, καὶ τὰ δύο ἡμῶν τέκνα εἰχομεν ἐν κοινῷ.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἐξήσαμεν χρόνους ὡραίους· ἀλλ' ὁ Φαῖδων ἀνεπτύχθη, καὶ ἤλθεν ἡ ὥρα τῶν ἐν Εὐρώπῃ σπουδῶν. Οὐδόλως ἀντέτεινα, διότι ἦν τὸ καύχημά μου, καὶ ἀνείρευόμην δι' αὐτόν ἀνατροφὴν σπανίαν, ἀλλ' ἀδράως ἀπέτισα τὸ τίμημα κατὰ τὴν μακρὰν αὐτοῦ ἀπουσίαν.

Κ· ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ναί, ἀλλ' ἤδη πλέον ἀμείβεσθε δι' ὅ, τι ἐπράξατε. Ὁ Φαῖδων, ἀναχωρήσας παῖς, ἐπιστρέφει νέος ὡραίος καὶ τέλειος.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

ὦ, εἰς τοῦτο ἔχετε δίκαιον. Ὅσοι γνώριμοι εἶδον αὐτόν εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης κατεμαυρώθησαν, καὶ ἀφῆκεν ἐποχὴν εἰς τὴν Ἐιδελβέργην, ὅπου ἐσπούδασε.

Κ· ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ἄν ἔμεινε ζωηρὸς ὡς ἄλλοτε, ποῖα μεταβολή! Ἀφ' οὗτου ἔφυγε οὐδὲν διέκοψε τὴν μονοτονίαν ἡμῶν, ἐν ᾧ τότε οὐδὲ στιγμὴν εἰχομεν ἡσυχίας. Ἡ Λυδία ἰδίως ὑπέφερε. Στερούμενος ἄλλων ὁμηλικῶν, καὶ λησμονῶν τὴν διαφορὰν τοῦ φύλου, παρελάμβανεν

αὐτὴν διαρκῶς εἰς τῶν δένδρων τὰς ἀναρριχήσεις, καὶ εἰς τὰς μεγάλας κατὰ τῶν φωλεῶν ἐκστρατείας.

ΛΥΔΙΑ, σκεπτικῶς.

Ἦσαν ἐκεῖναι αἱ ὡραιότεραι τοῦ βίου μου ἡμέραι.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Κυρία Ῥοδινοῦ, ἔ, τί λέγετε;

(Καμνοὶ τοὺς ὀφθαλμούς, δεικνύων τὴν Λυδίαν.)

Κ· ΡΟΔΙΝΟΥ.

Πῶς τί λέγω; Περί τίνος;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἐ! Ἐ! (Ἐξακολουθεῖ νύων.)

Κ· ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ἐξηγήθητε καθαρώτερον.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Μάτην προσποιεῖσθε. Μ' ἐννοεῖτε κάλλιστα. Καὶ ἡ Ξανθοῦλα, ἡ δάκνουσα τὰ χεῖλη, καὶ μετὰ τόσης προσοχῆς κεντῶσα τὰ λευκά ἐκεῖνα ῥόδα, τί ἄρα σκέπτεται;

ΛΥΔΙΑ.

Ὅτι φυλλορροοῦσι τὰ ῥόδα, καὶ μένουσιν αἱ ἀκανθαί.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Νά χαρῶ τὸ στοματάκι σου! (Μιμούμενος αὐτὴν) — «καὶ μένουσιν αἱ ἀκανθαί» — μὴ τυχὸν μ' ἐνόμιζες τυφλόν, πρὶν ἀναχωρήσῃ ὁ Φαῖδων. Διὰ τί ἐκάθησθε εἰς τὰς γυνίαις κ' ἐπιθυρίζετε; Διὰ τί σ' ἐθεώρει ἐφ' ὅλας ὥρας μεθ' ὑγρῶν ὀφθαλμῶν; Διὰ τί σοὶ ἔθλιβε κρυφίως τὰς χεῖρας; Μὴ ἐρυθρίας καὶ ἀνάπτης ὡς ἀνεμῶν. Μικρὸν τὸ ἁμάρτημα.

ΛΥΔΙΑ.

Παιδικαὶ ἀνοησίαι, καὶ οὐδὲν πλέον. Ὁ Φαῖδων πρὸ πολλοῦ βεβαίως ἐλησμόνησε τὸν καιρὸν ἐκεῖνον.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἀπατάσαι· ὁ Φαῖδων σὲ ἀγαπᾷ ἔτι. Ἡ ἐσχάτη αὐτοῦ λέξις, ἀναχωροῦντος, ὑπῆρξε

διὰ σέ. Μοὶ ὡμολόγησε τὰ πάντα. Μὴ ἀναπηδᾷς· ἐὰν ἐσίγησα τότε, ἰδοὺ ἀναπληρῶ σήμερον τὴν ἄλλειψιν.

ΛΥΔΙΑ.

Τί ἰδέα! Πάντα τὰ λοιπὰ προτερήματα προθύμως παραδέχομαι· ἀλλ' ὁ Φοῖνιξ τοῦ μύθου παραχωρεῖ τὰ πρωτεῖα εἰς νέον, ὅστις, ἀφ' οὗ ἔζησε πέντε ἔτη εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ εἶδε τὸν μέγαν κόσμον, ἐνθυμεῖται ἀκόμη τὰς ἀνοησίας τῶν παιδικῶν αὐτοῦ ἡμερῶν.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἀνοησίας! Ἀνοησίας! Λυδία, σὲ βεβαιῶ μὲ λυπεῖς. Αἱ ἀνοησίαι αὐταὶ εἰσὶ τὸ ἀριστον, τὸ μόνον ἴσως πολῦτιμον τοῦ βίου μέρος, τῆς καρδίας τὸ ἄνθος καὶ ὁ ἀφρός. Πρὶν ἢ διδαχθῇ αὕτη τὰ πικρά τοῦ κόσμου μαθήματα, δίδεται αὐθόρμητος, ὁλόκληρος, καὶ ἀληθῶς εὐτυχὴς ὁ διαωνίσας τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὁ μὴ ἐπιζήσας εἰς τὴν ἀφύπνισιν ἐκ τοῦ χρυσοῦ ὀνείρου. Τρία ὅλα, τὰ ὡραιότερα τῆς ζωῆς σου ἔτη, ἐπλήρωσεν εἰς μόνος διακαῆς πόθος, καὶ ἤδη ἀποκηρύττετε καὶ διασύρετε αὐτόν. Λυδία, μόλις σὲ ἀναγνωρίζω. Τὸ παρὸν φθίνει ταχέως, καὶ τὸ μέλλον ἀβέβαιον. Τὸ παρελθόν, ἰδοὺ τὸ μόνον ἡμῶν ἀναφαίρετον κτήμα. Στέψωμεν αὐτὸ δι' ἁμαράντων, καὶ μὴ ἐξαλείψωμεν παίζοντες τ' ἀμυδρά ἡμῶν ἰχνη ἐπὶ τῶν κινουμένων ἄμμων τοῦ βίου. Τοιαύτη ἐλαφρότης μοὶ φαίνεται ἀπίστευτος.

Κ· ΡΟΔΙΝΟΥ.

Πλὴν, Κύριε Βαλανέλη, τί λέγετε; Τί σημαίνουνσι πάντα ταῦτα;

ΛΥΔΙΑ.

Μὲ ἀδικεῖτε πολὺ, Κύριε Βαλανέλη· οὐδόλως διασύρω τὰ ἔτη ἐκεῖνα. Εἰσὶν ἀπ' ἐναντίας μία τῶν εὐαρεστοτέρων μου ἀναμνήσεων. Πλὴν τί ὀφελεῖ;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Τί ὀφελεῖ; Τί ὀφελεῖ;... (Μικρὰ παύσις.) Γνωρίζεις, Λυδία, πόσον ἀγαπῶ τὸν Φαῖδωνα.

Κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην ἀπουσίαν ἐγὼ διέπλαττον φαῖδράς χιμαῖρας, καὶ διὰ τοῦτο ἀνέμενον τόσον ἀνυπομόνως τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ. Ὅταν ἐπιστρέψῃ, ἔλεγον, νέος ἱκανός, περιζήτητος, μένει πλέον μόνον ἡ φροντίς περὶ καταλλήλου γάμου. Τὴν ἐκλογὴν τῆς νύμφης ἐπεφύλαττον εἰς ἐμέ, καὶ τρέφω πεποίθησιν περὶ τῆς ἐπικυρώσεως. Ἐὰν ἐρευνήσωμεν καλῶς, ἔλεγον, ἴσως εὕρωμεν μικρὰν τινα Ξανθὴν — αἱ Ξανθαὶ μοὶ ἀρέσκουσι, καὶ εἰς τοῦτο, νομίζω, συμφωνεῖ καὶ ὁ Φαῖδων. — Ἐὰν δέ, παρὰ τοὺς χρυσοὺς βαστρώχους, ἐπιτύχωμεν καστανοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ῥόδινα χεῖλη, ἐρυθρὰς παρειάς καί...

ΛΥΔΙΑ.

Πολλὰ χρήματα. Μὴ λησμονήτε τὸ προσὸν τοῦτο. Εἶνε ἀπαραίτητον.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πολλὰ χρήματα;... Ἀπαραίτητον;... Τί λέγεις; Οὐδεὶς λόγος περὶ χρημάτων.

ΛΥΔΙΑ.

ὦ τότε οὐδόλως συμφωνοῦμεν.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἠσύχασον. Καὶ ἀνευ χρημάτων ἡ ἐκλεκτὴ μου ἀξίζει τὸν Πακτωλόν.

ΛΥΔΙΑ.

Τοῦτο οὐδόλως ὠφελεῖ. Ὁ Φαῖδων, καίτοι ἀνευ μέσων, ἔχει ὀρέξεις μαγιστάνος. Τὰς τοιαύτας λεπτὰς φύσεις καταθραύουσιν αἱ δυσχέρειαι τοῦ βίου. Μόνος ἤδη δεσπόζει ὁ χρυσοὺς μῶσχος. Ἀφετε τῆς νύμφης τὴν ἐκλογὴν εἰς ἐμέ· τρωρίζω μίαν ἑκατομυριοῦχον.

Κ· ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ἡ Λυδία ἔχει δίκαιον. Σήμερον τὰ χρήματά εἰσι παντοδύναμα, οὐδ' ἐπλάσθη ὁ Φαῖδων διὰ τὰς στερήσεις.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Καὶ τίς λέγει τὸ ἐναντίον; Λησμονεῖτε ὅτι ἔχω πενήντη χιλιάδας δραχμῶν;...

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Πεντήκοντα χιλιάδας δραχμών; Πτωχέ μου Βαλανέλη. Τί σημαίνει τὴν σήμερον τοιοῦτο ποσόν;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πῶς, τί σημαίνει; Ἀστεΐζεσθε; Ἄλλως τε ὁ Φαίδων ἀνεγνωρίσθη δικηγόρος· ἐάν κερδίῃ καὶ αὐτός τι . . .

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Πιστεύσατέ με, γνωρίζω ἐκ πείρας τὴν στέρησιν. Τὸν Ῥοδινὸν ἐδέχθη παρὰ τὴν θέλησιν τῶν γονέων μου. Τὸ πρῶτον ἔτος ἀπέπτη ὡς πτερωτόν. Ἡμεθα τόσον εὐτυχεῖς, ὥστε οὐδ' ἐνθυμούμεθα ἐάν ἐδειπνήσαμεν. Ἄλλ' ἀργότερον ἐγεννήθη ἡ Λυδία, τὰ πράγματα ὑπερετιμήθησαν, καὶ τότε ἤρχισαν αἱ δυσχέρειαι. Μετὰ μικρὸν ὁ Ῥοδινός, ἀσθενήσας, ἐτέθη εἰς ἀργίαν, καὶ ἀπωλέσαμεν οὕτω τὸ ἥμισυ τοῦ μικροῦ μισθοῦ δι' οὗ ἐζῶμεν. Ὅτε ἀναπολώ τὰ δύο ἐκείνα ἔτη, φρίττω ἀκόμη. Ὀλίγοι φαντάζονται ποῖα μαρτύρια ἐγκλείει ἡ μία αὕτη λέξις «πτωχία». Καὶ τὸ ἔσχατον λεπτόν ἀπερρόφων τὰ ἱατρικά. Ἐγὼ, μετὰ βρέφους εἰς τὰς ἀγκάλας, μόλις ἔτρεφον αὐτό, διότι ἐστερούμην ἡ ἰδία τροφῆς, καὶ πολλάκις ἔκλαιον ὀλοκλήρους νύκτας εἰς τὸ σκότος, ἐγγὺς τοῦ συζύγου μου, διότι ἔλειπεν ὀλίγον ἔλαιον διὰ τὸν λύχνον. Τὰ χρυσὰ ὄνειρα ἦσαν τότε μακράν . . . Πλὴν γνωρίζετε πάντα ταῦτα· τότε περίπου συνεκατοικήσαμεν. Τέλος ἀπέθανεν ὁ πτωχός μου Ῥοδινός ἐκ τῆς κακουχίας, ἐγὼ δὲ ἐπέζησα χάριν τῆς Λυδίας· ἀλλὰ τὸ πικρὸν μάθημα χρησιμεύει τοῦλάχιστον ὅπως προφυλάξω αὐτὴν ἐξ ὁμοίων συμφορῶν.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἐν μέρει ἔχετε δίκαιον, ἀλλ' ὑπὲρ τὸ δέον γενικεύετε. Εἶδον ἐγὼ νέας οἰκοτενείας, ὅπου μόλις ἐξέρκει ὁ ἐπιούσιος ἄρτος, καὶ ὅπου ἐν τούτοις ἡ χαρὰ καὶ ἡ φαιδρότης ἐξήστραπτον εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα, διότι

ἔθαλλε τὸ ἀμοιβαῖον φίλτρον, ἡ μόνη καὶ ἀληθὴς ὀλβιότης. Καὶ εἶδον ἄλλας, ὅπου καὶ πλοῦτος ὑπῆρχε καὶ πολυτέλεια, καὶ ὁμως αἰωνία κατήφεια, αἰωνία ἀνία. Ἡ εὐτυχία, ὡς αἴσθημα, πηγάζει ἐκ τῶν λοιπῶν αἰσθημάτων. Ὅτε τις κᾶθηται μόνος καὶ χασμώμενος εἰς χρυσότευκτον αἰθούσαν, τί κερδίζει ἂν περίξ ὑπάρχουσιν ἄλλαι εἴκοσι τοιαῦται, καὶ ἂν δέκα ἵπποι τρώγῃσιν ἄχυρον εἰς τοὺς σταύλους; Ἐν ψ, ὅτε τις ἔχη ἐγγὺς αὐτοῦ προσφιλεῖ γυναῖκα, καὶ ἡ γυνὴ αὕτη μειδιά, ὁ ἐλάχιστος θαλαμίσκος μεταβάλλεται εἰς ἀνάκτορον.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ὁραῖαι θεωρίαι, ἀλλὰ δυσεφάρμοστοι. Εἰς τὸν ἀληθὴ βίον ὁ μάγειρος ἀπαιτεῖ τὰ ἡμερήσια ἔξοδα, οἱ ὑπηρετοὶ τοὺς μισθοὺς, οἱ ἔμποροι τὰ ὀφειλόμενα, καὶ εἰς πάντα ταῦτα ὁ ἔρως οὐδὲν ὠφελεῖ.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἐξοδα, ὀφειλόμενα. Ὅθεν στραφῇ τις ταῦτα μόνον ἀκούει. Κατεστράφη ὁ κόσμος; Ἐλειψε πᾶν αἰσθημα καὶ πᾶσα ποίησις, καὶ ἄρχει μόνον τὸ συμφέρον; Σὺ τί λέγεις, Λυδία;

ΛΥΔΙΑ.

Συμφωνῶ πληρέστατα μετὰ τῆς Μαρᾶς.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Καὶ σὺ, νέα κόρη, ἔχεις τοιαύτας ιδέας; Θεέ μου, ποῦ κατεπέσαμεν. Εἰς τὸν καιρὸν μου ἄλλως εἶχον τὰ πράγματα. Ὁ ἀγαπῶν, ἀντὶ τῆς προικός, ἐξήταζε τὴν καρδίαν. Τὰ λοιπὰ ἦσαν δευτερεύοντα.

ΛΥΔΙΑ. (Παίζουσα.)

Καὶ διὰ τοῦτο ἴσως ἐμένε τις ἀνυμφος.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ. (Σοβαρῶς.)

Οὐχὶ διὰ τοῦτο, Λυδία. Ἄλλ' ὑπάρχουσι περιστάσεις, καθ' ἃς καὶ ἡ διακαὴς ἀφοσίωσις ἀμείβεται δι' ἀχαριστίας.

ΛΥΔΙΑ. (Ἐγείρεται καὶ πίνει ἀπὸ τὰς χεῖρας.)

ὦ συγγνώμην! Ἡστείσθην.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ὀλιγώτερον μὲ λυποῦσιν οἱ λόγοι σου, Λυδία, τῶν ἰδεῶν σου. Ἐκεῖναι πράγματι καιρίως μὲ θλίβουσι, διότι ἄλλας ἀνέμενον παρὰ σοῦ, καὶ διότι . . . διότι . . .

ΛΥΔΙΑ.

Φεῦ, τοιοῦτος ὁ βίος. Ὑπῆρχεν ἐποχή, καθ' ἣν, ὡς τόσαι ἄλλαι, ἀνεγίνωσκον μυθιστορήματα, καὶ ἤμην πλήρης ῥωμαντισμοῦ καὶ φαντασιοκοπημάτων. Ἀλλὰ μετὰ τῆς ἡλικίας ἐπῆλθε καὶ ἡ φρόνησις. Ὅχι ὅτι φιλῶ τὰς πραγματικότητας τῆς ὑπάρξεως. Πολλοὺ γέ καὶ δεῖ. Ἀλλ' ἐπίσθην ὅτι ἐπιβάλλονται, καὶ ὑποκύπτω.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἄγνοῦ πῶς σκέπτεσθε, ἀλλὰ μὴ μ' ἐλπίζετε προσήλυτον. Τὸ δὲ παράδοξον ὅτι ἐγὼ, εἰς τὸ πείσμα τῶν λευκῶν μου τριχῶν, ὑπερασπίζομαι τὴν εὐαισθησίαν, ἐν ψ ὑμεῖς, γυναῖκες, ὑπερμαχεῖτε τοῦ ὕλισμοῦ.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Παραφέρει ὑμᾶς ἡ ἀγαθὴ καρδία, ἀλλ' ἡμεῖς ἔχομεν δίκαιον. Μὴ μὲ νομίσητε χειροτέραν τοῦ Ἐξηνταβελόνῃ, Διόλου. Ἀλλ' ἂν ἀποκτήσω ποτὲ γαμβρόν, ἔσται πλούσιος· περὶ τούτου ὠρκίσθην. Πῶς εὐρίσκετε τὸν Κ* Χονδρικόπουλον;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Θεὲ καὶ Κύριε, τὸν ταλαίπωρον ἐκείνον! Θέλετε τοῦ τέκνου ὑμῶν τὴν δυστυχίαν; Λησμονεῖτε ὅτι τὸν γάμον διαλύει μόνος ὁ τάφος;

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Διὰ τί τόσῃν αὐστηρότητι; Ὁ Κ* Χονδρικόπουλος μοὶ φαίνεται ἀγαθώτατος ἄνθρωπος,

καὶ θετικῶς ἔμαθον ὅτι ἔχει τετρακοσίας χιλιάδας δραχμῶν, πλὴν τῆς περιουσίας τῆς γραΐας αὐτοῦ μητρός.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Τετρακοσίας χιλιάδας δραχμῶν! Ἀρκεῖ τοῦτο ὅπως συνδεθῇ τις διὰ βίου πρὸς τοιοῦτον ἄνθρωπον, ὅπως ὀνομάσῃ αὐτὸν σύζυγον, καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ πατέρα; Ὁμολογῶ ὅτι μ' ἐκπλήττετε. Ἀπαξ μόνον ζῇ τις, καὶ θεωρῶ ἀπαισίαν τῆς μᾶς ταύτης ὑπάρξεως τὴν θυσίαν. Ἀλλὰ καὶ εἴκοσιν ἂν εἶχον, οὐδεμίαν συνεμεριζόμεν βεβαίως ἐγὼ μετὰ τοῦ Κ* Χονδρικόπουλου. Κάλλιον καὶ τὰς εἴκοσι γεροντοκόριτσον. Εἰπέ μοι, Λυδία, ὅτι ἀρνείσαι, ὅτι οὐδέποτε . . .

ΛΥΔΙΑ.

Ὁ γάμος, οὐδόλως μοὶ μειδιά, ἀλλ' ἄλλως σκέπτεται ἡ Μαμά, καὶ φαίνεται ὅτι τοιοῦτος ὁ προορισμός πάσης νέας κόρης, ὥστε ματαία ἡ ἀντίστασις. Ὅσον διὰ τὸν Κ* Χονδρικόπουλον, ὁμολογῶ ὅτι ὀλίγον μοὶ ἀρέσκει, ἀλλ' ἀπ' οὐ πάντες ἀδιάφοροι, ἐκεῖνος ἢ ἄλλος . . .

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Εἶσαι ἀνυπόφορος. Τοιαῦται λοιπὸν τὴν σήμερον αἱ νέαι κόραι; Εἶνε δυνατόν ὁ χυδαῖος ἐκεῖνος . . .

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Σιωπῇ, σιωπῇ! Ἐρχεται. Ἰδοὺ αὐτὸς ἐκεῖ εἰς τὸν κήπον μετὰ τῆς γραΐας Κ* Χονδρικόπουλου.

ΛΥΔΙΑ.

ὦ, δυστυχία.

ΣΚΗΝΗ Β'.

Οι άνωτέρω καὶ ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ μετὰ τῆς Κ* ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ. Ἐν τέλει ΘΕΑΝΩ.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ. (Εἰσέρχεται φορῶν τὸν μανδύαν καὶ τὸν πῖλον αὐτοῦ. Ἡ Λυδία ἀσπάζεται τὴν χεῖρα τῆς Κ* Χονδρικοπούλου.)

Καλὴ σπέρα σας. Καλὴ σπέρα σας. Πῶς ἔχετε; Εἰς τὴν ὑγίειάν σας; Κ' ἐμεῖς καλὰ, σὰς εὐχαριστῶ. Ἡ Λυδίτσα εἰς τὴν ὑγίειάν της; (Πλησιάζει τὴν Κ* Ροδινοῦ, τείνων τὴν χεῖρα· ἀφαιρεῖ καὶ πάλιν φορεῖ τὸν πῖλον αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς.) Γεῖά σου, Κυρά Ροδίναίνα. Πάντα νεῖά, πάντα γερή;

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ὡς βλέπετε, ἄρκετὰ καλὰ. Εὐχαριστῶ.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ τῇ Βαλανεῇ.

Καὶ σὺ, Γεροθεῖ; Γιὰ σένα δὲν ῥωτῶ. Πιθάρι γεννήθηκες καὶ πιθάρι θὰ πεθάνης. Γιὰ δὲς πάχος! Πτοῦ! νὰ μὴ βασκαθῇς. Ἄν γείνω ποτὲ σὰν ἐσένα θὰ πάω νὰ πνιγῶ.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Διὰ τί ἀναβάλλετε; Ἡ ἰδέα μοὶ φαίνεται καλή.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἔτονε! Κάποιος σ' ἔγνεψε. Τὸ τομάρι μου τ' ἀγαπῶ, Κουμπάρε, καὶ ἂς ἦναι καὶ χονδρὸ. Τὸ κατάλαβες;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ὁ ἔριως ἐπλάσθη τυφλός.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Κολοκύθια μὲ τὴ ῥίγανι.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Δὲν κάθεσθε, Κυρία Χονδρικοπούλου;

(Προσφέρει ἑδραν.)

Κ* ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Τί... τί... τί εἶπες — πες — πες;

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ. (Μεγαλοφώνως.)

Καθήσατε, παρακαλῶ.

Κ* ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Νὰ πὰ... πὰ... ὦ στὸ κα... κα... λό.

Χω... χωρατεύεις. Τῶ... τώρα ἤλθα.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ὅχι δά, καθήσατε, ἂν ἀγαπάτε.

Κ* ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Καὶ... καὶ σεῖς θὰ πα... πᾶτε; Ποῦ... ποῦ θὰ πα... πᾶτε;

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ, κρᾶζων εἰς τὸ ὠτίον αὐτῆς.

Πούπετα δὲν θὰ πάμε· σὲ λέγει νὰ καθῆσης. Κάθησε.

Κ* ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Νὰ κα... καθήσω; Εὐχα... χα... ριστῶ. Ἔτσι μί... μίλα.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἄς καθήσω κ' ἐγώ. Γιατί ὄχι; Ἐχω ἀπὸ τὰς ὀκτῶ στὸ ποδάρι. Ἐκεῖνοι οἱ διαβολομαστόροι μὲ ἐξεθέωσαν. Δὲν εἶναι χωρατὰς νὰ κτίζῃ τις σπητι. Καλλίτερα νὰ γίνῃ τις χαμάλης, καὶ νὰ κουβαλᾷ πέτραις. Εἶμαι ἀκόμη ὅλο ἀσβέσταις. (Ἀποδίδεται τὸν μανδύαν αὐτοῦ, καὶ ῥίπτων αὐτὸν ἐπὶ ἑδρας τινός, προσκρούει ἐπὶ ἄλλης. Εἶτα λαμβάνει αὐτήν, καὶ καθίεται εἰς τὸ μέσον τῆς αἰθούσης.) Οὐφ! Ἐλειψα.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Καὶ ὁ πῖλος οὐδόλως ἐνοχλεῖ ὑμᾶς;

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Τὸ καπέλλο μου; Ὅχι τόσον. (Ἀφαιρεῖ αὐτόν, καὶ περιστρέφει μετὰ τῶν δακτύλων.)

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Δότε μοι.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἄσε δά! (Ἐγείρεται, καὶ θέτει αὐτόν ἐπὶ τοῦ κεντήματος τῆς Λυδίας.) ὦ, μὲ συμπάθειον. Δὲν εἶχα ἰδεῖ τὰ κουρέλια σου.

(Δράττων τὴν παρακειμένην ἑδραν, προσκρούει ἐπὶ τῆς τραπέζης. Ὁ πῖλος κυλίσσεται ἐπὶ τοῦ ἑδάφους. Ὁ Χονδρικόπουλος σπεύδει καὶ ἀναλαμβάνει αὐτόν. Ὁ Κ* Βαλανεῆς σημαίνει καθαρίσκον, καὶ εἰσέρχεται ἡ Θεανώ.)

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Θεανῶ, λάβε τὰ πράγματα τοῦ Κυρίου, καὶ κρέμασε αὐτὰ ἔξω.

(Ἡ Θεανῶ, λαβοῦσα τὸν μανδύαν καὶ πῖλον, ἐξέρχεται. Ὁ Χονδρικόπουλος καθίεται πάλιν ἐπὶ τῆς ἑδρας, περιστρέφων τοὺς ἀντίχειρας αὐτοῦ. Σιγῇ ἐφ' ἱκανὴν ὥραν. Ἡ Λυδία κεντᾷ. Ὁ Κ* Βαλανεῆς ῥίπτεται ἐντὸς ἀνακλίντρου, κατασκευάζει σιγῶν, καὶ καπνίζει.)

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ὡραῖον καιρὸ κάνει σήμερα.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ναί, πολὺ ὠραῖον.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Χθὲς ὅμως στῆς τέσσαρες ἔβρεξε στὰ γέματα. Ἐγὼ ἐμβήκα σὲ μία λούτζα ὡς τὸ λαιμό. Χάλασα ἓνα πανταλόνι ποῦ μὲ κοστίζει σαράντα δραχμίταις. Ὅλο καζιμίρι.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Θλιβερώτατον τῷ ὄντι.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Φοβοῦμαι πολὺ ὅτι αἱ βροχαὶ αὗται κατέστρεψαν τὰ σπαρτά.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Μόνον τὰ σπαρτά; Γιὰ ὅλα εἶναι κακαὶ καὶ ψυχραὶ. Ἐμένα μ' ἐχαντάκωσαν. Τὸ σπητι ποῦ κτίζω, καὶ ποῦ μοῦ ἐκόστισεν ἕως τώρα ἑβδομήντα χιλιάδες δραχμουλαῖς, στρογγυλαῖς, στρογγυλαῖς, μόνον πῶς δὲν ἐβούλιαξε χθὲς ἐπάνω μου. Ὁ κερεστὴς ἔγινε μούσκεμα· ἐφούσκωσεν ὅλος, καὶ ὁ ἀσβέστης ἔσκασε παντοῦ. Καὶ οἱ κτίσται ποῦ δὲν δουλεύουν ἅμα βρέξῃ ὀλίγον, τί σοῦ λέν; Φοβοῦνται μὴ κρυώσουν, σὰν νὰ ἦσαν ἄνθρωποι καὶ αὐτοί. Χθὲς πρέπει νὰ ἔχασα ἓναν περιδρομο.

ΛΥΔΙΑ.

Σπουδαία ζημία δι' ἄνθρωπον, ὅστις εἶνε ἄνθρωπος.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Τί εἶπες; Δὲν σ' ἐκατάλαβα.

ΛΥΔΙΑ.

Οὐδόλως ἀπαραίτητον.

(Σιγῇ. Μετὰ μικρόν.)

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Πόσο τὸ πέρνεις τὸ κρέας, Κυρά Ροδίναίνα;

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Τὸ κρέας; Νομίζω μίαν καὶ τριάντα.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Σὲ γελοῦν. Ἐγὼ τὸ πέρνω μίαν καὶ δώδεκα. Ὅχι πῶς ἔχω ἀνάγκην. Εἶμαι ἄνθρωπος με τὸ βίός μου. Ἐχω τετρακόσιαις χιλιάδαις δραχμαῖς, τετρακόσιαις σωσταῖς, μὰ δὲν μ' ἀρέσει νὰ μὲ γελοῦν.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ἐχετε δίκαιον.

Κ* ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Πω... πω... πῶς; Τί λέ... λέγε... τε;

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ὅτι πταίει ὅστις ἀφίνει νὰ τὸν ἀπατῶσι.

Κ* ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Τό... τόσοι. Πό... πόσοι;

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ. (Μεγαλοφώνως.)

Ἀπατῶσι

Κ* ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Πα... πατῶσι. Τί πα... πατῶσι;

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἄφησε, Μαμμίτσα, ὕστερα τὰ λέμε. (Τῇ Κ* Ροδινοῦ.) Ἄ, σὲ τέτοια ἐγὼ δὲν ἔρχομαι. Ποχθὲς ἦλθε σ' ἐμένα ἓνας ποῦ τὸν εἶχα δανείσει πεντακόσιαις δραχμαῖς, ἓνας ἐλεεινὸς ἄνθρωπος, μαραγκός, μὲ δώδεκα παιδιὰ, καὶ μόνο τὸ πριόνι του γιὰ νὰ τὰ θρέψῃ. Δὲν ἤξεύρω πῶς γελάσθηκα καὶ τοῦ ταῖς ἔδωκα. Ἦλθε κ' ἔπεσε στὰ ποδάρια μου, καὶ μὲ παρακαλοῦσε νὰ τὸν περιμένω κανένα μῆνα γιὰ τοὺς τόκους. Τὰ παιδιὰ του, ἔλεγε, πεθαίνουν τῆς πείνας. Μὰ ἤρε τὸν ἄνθρωπο. Τὸν ἔχασα στὸ φρέσκο, γιὰ νὰ μάθῃ νὰ δανεῖζεται ὅταν δὲν ἔχῃ νὰ πληρώσῃ.

Ἐπρεπε νὰ ἰδῆτε πὼς ἔσκουζαν τὰ μωρά. Τύφλαις νὰ ἔχουν ἡ γάταις τοῦ Ἀπρίλη.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἡ πράξεις αὐτὴ τιμῆ ὑμᾶς πολὺ.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ὅχι, παίζουμε. Ἐγὼ, βρε ἀδερφέ, τὰ χρήματά μου δὲν τᾶχω γιὰ νὰ μοῦ τὰ τρώγῃ ὁ ἓνας καὶ ὁ ἄλλος. Τᾶχω γιὰ νὰ τὰ χαίρωμαι. Τὰ μάζεψα λεπτό, λεπτό, καὶ συνήθισα σταῖς φωναῖς καὶ στὰ κλάματα. Ἄν μ' ἔμελε μένα γιὰ τὴν γυναῖκα τοῦ ἐνὸς καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ ἄλλουνοῦ, θὰ ἤμουν ἀκόμη ζήτουλας· δὲν θὰ εἶχα σπῆτι στὴ χώρα καὶ περιβόλι στὰ σεπόλια, καὶ δὲν θὰ μοῦ ἔτρεχαν ὅλοι ἀπὸ πίσω. Τώρα ὅ,τι θέλω κάνω, ὁ κόσμος εἶναι δικός μου. Καὶ βου-

λευτὴς ἂν θέλω γίνομαι, καὶ Ὑπουργός, μὰ τὴν ἀλήθεια... Ὅταν ἦναι κάνεις ἀπὸ τὸν τόπο, καὶ φυσᾷ ἡ τζέπη του...

ΘΕΑΝΩ. (Εἰσορμᾷ κρᾶζουσα.)

Κυρία, Κυρία. Ὁ Κ^{ος} Φαίδων! Ἦλθεν ὁ Κύριος Φαίδων!

ΠΑΝΤΕΣ.

Ὁ Φαίδων!

(Ἐγείρονται, πλὴν τῆς Κ^{ης} Χονδρικοπούλου, καὶ σπεύδουσι, πρὸς τὴν θύραν. Ὁ Κ^{ος} Βαλανέλης, ἐν ᾧ τρέχει, ἀπαντᾷ πρὸ αὐτοῦ τὸν Χονδρικόπουλον, καὶ ἀπωθεῖ αὐτὸν πρὸς τὰ δεξιὰ, ἐνώπιον τῆς Κ^{ης} Ροδινοῦ. Ἀποσυρόμενος τότε αὐτός πρὸς τ' ἀριστερά, εὐρίσκεται πρὸ τῆς Λυδίας, ἥτις ἀποφεύγει, καὶ καταλείπει αὐτὸν τεταραγμένον εἰς τὸ μέσον τῆς σκηνῆς. Εἰσορμᾷ ὁ Φαίδων, φέρων κομπὴν ὁδοιπορικὴν ἐνδυμασίαν, καὶ ρίπτεται εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ θεοῦ αὐτοῦ.)

ΣΚΗΝΗ Γ.

Οἱ ἀνωτέρω καὶ ὁ ΦΑΙΔΩΝ. Εἶτα ὁ ΠΑΥΛΟΣ. Ἡ ΘΕΑΝΩ μένει ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

ΦΑΙΔΩΝ.

Θεῖέ μου, καλέ μου θεῖε.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Φαίδων μου, τέλος πάντων.

ΦΑΙΔΩΝ. (Θάβων περιπαθῶς τὰς χεῖρας τῆς Κ^{ης} Ροδινοῦ.)

Καλὴ μου Κ^η Ροδινοῦ.

Κ^η ΡΟΔΙΝΟΥ.

Υἱέ μου!

(Ὁ Φαίδων βλέπει τὴν Λυδίαν, μείναςαν ὀλίγα βήματα ὀπίσω, καὶ σπεύδει πρὸς αὐτὴν μετ' ἀνοικτῆς ἀγκάλης.)

ΦΑΙΔΩΝ.

ὦ Λυδία!

ΛΥΔΙΑ, ὑποκλινομένη.

Κύριε Φαίδων.

ΦΑΙΔΩΝ, ψιγρῶς.

ὦ, σύγγνωτέ μοι, Κυρία· ἐλησμόνουν ὅτι παρήλθεν ἡ ἐποχή, καθ' ἣν ἐκάλουν ὑμᾶς μικράν μου ἀδελφήν.

ΛΥΔΙΑ.

Οὐδόλως παρήλθε. Εἶμαι πάντοτε ἡ αὐτή. (Τείνει αὐτῷ τὴν χεῖρα, ἣν λαμβάνει ὁ Φαίδων εὐγενῶς ὑποκλινόμενος. Φαίνεται εἰς τὴν θύραν ὁ Παῦλος, φέρων ὀπηρετικὴν στολήν, καὶ κρατῶν σάκκους καὶ κιβώτια.)

ΠΑΥΛΟΣ.

Αὐθέντα, οἱ σάκκοι αὐτοὶ εἶναι βαρύτεροι καὶ τῶν ἀμαρτιῶν μου. Ζητῶ ἀφεσίν.

Κ^η ΡΟΔΙΝΟΥ.

ὦ Παῦλε, σὺ εἶσαι; Κατέστης ἀγνώριστος.

ΠΑΥΛΟΣ, ἐναβρυνόμενος.

Μάλιστα, Κυρία· γνωρίζω τὴν ἀξίαν μου. Ὅταν ζῇ τις εἰς τὸν μέγαλον κόσμον, «Λὲ Καμποῦρ σὲν Γερμέν», ἐξευγενίζεται.

(Θωρεῖ φιλαρέσκως τὴν Θεανώ, ἥτις χαριεντίζεται.)

ΦΑΙΔΩΝ.

Βλέπετε; Μετεμόρφωσα αὐτὸν εἰς ἀνθρώπον· ἀλλ' ἐδυσκολεύθην. Ἀπητείτο μετεμ-

ψύχωσης. Ἡ πατρίς αὐτοῦ Βοιωτία ὀφείλει αὐτῷ ἤδη ἀνδριάντα.

ΠΑΥΛΟΣ.

Ναί, ἀλλ' ἂς καταθέσω πρῶτον αὐτὰ τὰ «βαγάζ» μὴ ἐκλάβουν τὸ ἄγαλμα ὡς τοῦ Ἀλαντάλος.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Τοῦ Ἀτλαντος, ἐννοεῖς. Καὶ μυθολογικαὶ γνώσεις! Σὺ, καλέ, ξεγινεες φωστήρ.

ΠΑΥΛΟΣ.

Ἐσπουδάσαμεν τρία ἔτη εἰς τὸ «Χαῖδε-Βέργες»· ἐγὼ δηλαδὴ καὶ ὁ Αὐθέντης μου. Πρώτης τάξεως Πανεπιστήμιον.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

ὦ τότε σὲ συγχαίρω, σοφολογιώτατε. Πλὴν ἀφες τοὺς σάκκους σου. (Πρὸς τὴν Θεανώ.) Θεανώ, ὁδήγησον αὐτὸν εἰς τὸν θάλαμον τοῦ Κ^{ου} Φαίδωνος. (τῷ Φαίδωνι.) Σοὶ ἐδώκαμεν πάλιν τὸν ἀρχαῖόν σου θάλαμον, Φαίδων.

ΦΑΙΔΩΝ.

ὦ εὐχαριστῶ ἐκ καρδίας! Ἐμαντεύσατε ἓνα μου πόθον.

Κ^η ΡΟΔΙΝΟΥ τῷ Φαίδωνι, δεικνύουσα τὸν Κ^{ον} Χονδρικόπουλον, ὅστις καθ' ἅπαν τοῦτο τὸ διάστημα ἔμεινεν ἐν ἀδημονίᾳ ὀπισθεν τῆς τραπέζης.

Φαίδων, ὁ Κ^{ος} Χονδρικόπουλος, εἰς τῶν καλῶν ἡμῶν φίλων. (Πρὸς τὸν Κ^{ον} Χονδρικόπουλον.) Κύριε Χριστοφῆ, ὁ Κύριος Φαίδων Βαλανέλης, περὶ οὗ τοσάκις ἠκούσατε ἡμᾶς ὁμιλοῦντας.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ, τεταραγμένος.

Δοῦλός σας! Δοῦλός σας! Καλῶς σᾶς ἡύραμε. Μεγάλῃ ζέσθῃ σήμερα. (Τείνει τὴν χεῖρα τῷ Φαίδωνι ὡς πρὸς τὴν τραπέζαν.)

ΦΑΙΔΩΝ, ὑποκλινόμενος.

Κύριε!

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ, μένει ἐπὶ τινα καιρὸν μετὰ τεταμένης τῆς χειρὸς, καὶ εἶτα προσποιεῖται ὅτι συλλαβάνει κίνησιν.

Ἐνα πλήθος κουνοῦπια ἔχετε σ' αὐτὸ τὸ σπῆτι. (Πάντες μειδιᾶσι.)

ΛΥΔΙΑ, πονηρῶς.

Ναί, προσέχετε. Ὑπάρχουσι καὶ φαρμακερά.

Κ^η ΡΟΔΙΝΟΥ. (Πρὸς τὴν Κ^{ην} Χονδρικοπούλου, δεικνύουσα τὸν Φαίδωνα, ὅστις πλησιάζει καὶ ὑποκλίνεται.)

Κυρία Χονδρικοπούλου, ὁ Κ^{ος} Φαίδων Βαλανέλης, ὅστις ἔφθασεν ἐκ Παρισίων.

Κ^η ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Ἐκ Πα...πα...τησίων.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ κρᾶζων.

Ἐκ Παρισίων!

Κ^η ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Ἐκεῖ...κεῖ πλησί...σί...ον.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Θεὲ καὶ κύριε, τί κουφάλα! (κρᾶζων εἰς τὸ ὠτίον αὐτῆς.) Δὲν ἐννοεῖς; Ἀπὸ τὰ Παρίσια.

Κ^η ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Τά...τά βα...πτί...σια. Τί...τί...βα-πτί...σια;

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Παρίσια, Παρίσια!

Κ^η ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Ὅλο...λο...λο ἴσια. Ἄ...κα...κα-τά...λαβα.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Δόξα σοι ὁ Θεός.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Καὶ ἤδη, Φαίδων, ἔλθε παρ' ἐμέ, καὶ εἰπέ μοι τί εἶδες καὶ τί ἔπραξες. Οὐχὶ πάντα διὰ μᾶς βεβαίως, ἀλλὰ τὰ γενικώτερα.

ΦΑΙΔΩΝ. (Χαιρεῖ πρὸς τὸν θεῖον αὐτοῦ παρὰ τὴν θερμάστραν, καὶ τείνει αὐτῇ τὴν χεῖρα.)

Καλέ μου θεῖε, τί εἶδον καὶ τί ἔπραξα. Ἐτὴ ἀπαιτοῦνται ὅπως διηγηθῶ λεπτομερῶς τὴν ποικίλην μου πείραν. Πανταχοῦ ὅπου ὁ πολιτισμὸς ἐξήνθησε καὶ προώδευσεν, εἰς ὅλα τὰ μεγάλα κέντρα τῆς οἰκουμένης, ἀπῆλθον καὶ παρέμεινα. Ἐκράτησα τὸν σφυγμὸν τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ἡσθάνθην ῥέον εἰς τὰς φλέβας αὐτῆς τὸ κοχλάζον

αἷμα, τὸ διαρκῶς ἀλλοιούμενον καὶ φθειρόμενον. Εἶδον τὰ διάφορα τῶν ἀνθρώπων γένη, τὰ μὲν ὠχρά καὶ κατεσκληρότα ὑπὸ τοῦ πεπολιτισμένου βίου, ὑποδουλῶσαντα τὰ στοιχεῖα, ἐξαρθέντα μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ διεισδύντα εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς φύσεως, ὅπως εὐρωσιν ἐκεῖ τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀπόγνωσιν· τὰ δὲ ἄγρια ἔτι ἐντὸς τῶν παρθένων αὐτῶν δασῶν, ἀλλὰ κρατοῦντα δεσμίαν τὴν εὐτυχίαν εἰς τὴν θύραν τῆς ἀχυρίνης αὐτῶν καλύβης. Καὶ τότε ἠρώτησα ἑμαυτὸν τί ἐσκόπει ἡ εἰμαρμένη, καὶ ὅποιον ἐφαντάσθη τὸν ἄνθρωπον, ἄξιον τοῦ ὀνόματος καὶ τρισταλαίπυρον, ἡ εὐδαίμονα ἐν τῷ σκότει αὐτοῦ καὶ τῇ ἀθλιότητι. Ἄλλ' εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην οὐδεὶς ἀπήντησε, καὶ βαδίζων ἤδη εἰς τὴν πρώτην τῶν δύο ὁδῶν, αὐτὴν ἠκολούθησα. Παιδείαν ἐθήρευσα πανταχοῦ, παιδείαν, ἀνεγείρων κατὰ μικρὸν τοὺς πέπλους, δι' ὧν κρύπτονται τῆς πλάσεως τὰ μυστήρια. Ὅπου ἐνόμισα ὅτι θέτω τὴν χεῖρα ἐπὶ ἀναμφισβητήτου τινὸς γνώσεως, ἤρπασα αὐτὴν ἀπλήστως, ἀλλ' ἡσθάνθην πάσας τρεμούσας μεταξὺ τῶν δακτύλων μου, καὶ πανταχοῦ εὖρον ἀμφιβολίαν ἢ ἄγνοϊαν. Ἠκολούθησα τότε τοὺς φαντασιολήκτους καὶ τοὺς ἐλευθερόφρονες, ἐσπούδασα τ' ἄλλοκοτῶτερα φιλοσοφικά συστήματα, ἀλλ' ἐπέισθην ὅτι πλανῶμαι εἰς ἀδιεξόδους λαβυρίνθους, (πρὸς τὴν Λυδίαν, παίζων), μὴ συνδέσας μάλιστα σχέσεις μετὰ τινος Ἀριάδνης. Οὕτω ἀπηλπίσθην τέλος, καὶ μετὰ πέντε ἐτῶν μόχθους καὶ ἀγρυπνίας, ἰδοὺ ἐπιστρέφω, μόνον γέρας φέρων τὴν ἀπογοήτευσιν, καὶ ἀμφιβάλλων περὶ ἐκείνων, δι' ἃ προθύμως ἄλλοτε καὶ τὴν ζωὴν μου ἔδιδον. (Θεωρεῖ τὴν Λυδίαν, ἣτις καταβιβάζει τοὺς ὀφθαλμούς.)

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

ὦ, Φαίδων, τί λέγεις;

ΦΑΙΔΩΝ.

Τὴν ἀλήθειαν, καλέ μου θεῖ· ἀμφιβάλλω ἤδη περὶ πάντων. Επλάσθην ἀγαθός, καὶ

ἀφ' οὗ ἐγνώρισα τὸν κόσμον, ἐπέισθην ὅτι ἡ ἀγαθότης ἀποτυγχάνει καὶ περιπαίζεται, ἐν ᾧ ἀμείβεται ἡ πονηρία. Ἦμην πλήρης χιμαῖρων, καὶ ἡσθανόμην ἀκατασχέτως ὄγκου-μένην τὴν καρδίαν μου διὰ πᾶν εὐγενές καὶ ὠραῖον, ἀλλ' ἐνόησα ὅτι πλανᾶται ἡ εὐαισθησία, καὶ τὰ πάντα εἰσὶ προσιτὰ εἰς τὴν φίλαυτον μικρόνοιαν. Γενναῖος μέχρι σπατάλης, εἶδον τὴν παντοδυναμίαν τοῦ χρυσοῦ, καὶ μετεβλήθην εἰς ὕλιστήν. Πλήρης ἄλλοτε ἀφοσιώσεως, εἶδον πῶς ἀμείβεται αὕτη, καὶ προσέφυγον εἰς τὸν ἐγωισμόν. Ναί, θεῖ μου, ἐσπούδασα τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ κατέστην ἀγνώριστος.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Οἱ λόγοι σου, Φαίδων, μὲ λυποῦσι καιρίως. Ἐπεὶ ὁμιλοῦμεν ἐν ἐκτάσει. Διακρίνω νοσηρὰ συμπτώματα. Ἐμεινες πολὺν καιρὸν μακρὰν ἡμῶν, ἀνευ φίλων, ἀνευ ἀγάπης. Ἄλλ' ἤδη εὐχερὴς ἡ ἴασις.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Μάλιστα, μάλιστα· ὕστερα τὰ λέτε. Ἀφῆστέ τα τώρα. Ἐγὼ κοντεύω νὰ κλάψω· μοῦ ἦλθε πονοκέφαλος. (Ἰδίᾳ τῇ Κ^ῃ Ροδίνῳ.) Κυρά Ροδίναινα, ὁ εὐμορφονεὶός σου μοῦ φαίνεται ὀλίγο σὰν βίδα. Τί τσαμπουνίσματα εἶνε αὐτά;

ΦΑΙΔΩΝ.

Εἶχον φίλους, θεῖ μου, καὶ συνέδεσα σχέσεις ποικίλας, ἀλλ' ἠῤῥησαν αὐταὶ τὴν πικρίαν τῆς καρδίας μου. Ἐν μόνον διέσωσα ἐκ τοῦ ναυαγίου, τὴν ἀγάπην ὑμῶν πάντων. Ἡ εἰς αὐτὴν πίστις μου ἦν ἀκράδαντος. Πρὸς ὑμᾶς ἐπέστρεφον ὡς πρὸς τὸν λιμένα. (Θεωρεῖ τὴν Λυδίαν, ἣτις ἐρυθρᾷ.)

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Καὶ εἶχες δίκαιον· παρ' ἡμῖν σὲ ἀναμένει ἡ γαλήνη τῆς ἀληθοῦς εὐδαιμονίας. Αἱ ἐλαφραὶ τοῦ κόσμου σχέσεις οὐδὲν σημαίνουν. Ἄν δὲ προσθέσης εἰς ταύτας καὶ ἄλλο τι φίλτρον, ὅπερ ἐγὼ γνωρίζω...

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἄλλο, θεῖ μου; Τί ἐννοεῖτε;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Βλέπεις, Φαίδων, ὅτι ἐγῆρασα. Εἰς τὴν ἡλικίαν ταύτην αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην μικρῶν τινῶν ξανθῶν ὄντων, παιζόντων περὶ μου, καὶ φαιδρυνόντων τὴν ὑπαρξίν μου...

ΦΑΙΔΩΝ.

Γάμον, θεῖ μου; Γάμον ἐγὼ; Μοὶ ζητεῖτε πολὺ. (Θεωρῶν ἀσκαρδαμικτὴ τὴν Λυδίαν.) Ὑπῆρχεν ἐποχή, καθ' ἣν ἐπέρων διὰ τῶν ὀνείρων μου μειδῶσαι μορφαὶ γυναικῶν — ἦσαν ξανθαὶ πάντοτε, καὶ εἶχον ὀφθαλμοὺς γλυκεῖς ὡς τῶν ἀγγέλων. — Μεθ' ἐνὸς τῶν ἀγγέλων ἐκείνων διέπλαττον μικρὸν παράδεισον, εἰς ὃν καλῶν καὶ ὑμᾶς, ἀγαπητέ μου θεῖ, ἐλησμόνουν τοῦ λοιποῦ κόσμου τὴν ὑπαρξίν. Ἄλλ' ἡ ἐποχή ἐκείνη παρήλθε. Ἦδη ἐγενόμην ὕλιστής, καὶ ἂν νυμφευθῶ, ζητῶ γυναῖκα ἐκ χρυσοῦ ἀφθίτου, ἔχουσαν σαπφείρους ἀντὶ ὀμμάτων, καὶ μαρταρίτας ἀντὶ ὀδόντων.

ΛΥΔΙΑ, μετὰ πικρίας.

Κρίμα ὅτι κατεστράφη ἡ χρυσελεφάντινος Ἀθηνά.

ΦΑΙΔΩΝ ἐπίσης.

Μικρά ἡ ἀπώλεια, ἀφ' οὗ ἐκληρονόμησαν αἱ ζωσαὶ τὴν ψυχρότητα τοῦ μαρμάρου.

(Ἡ Λυδία δάκνει τὰ χεῖλη καὶ σιγᾷ.)

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Φαίδων, Φαίδων! Καὶ σύ; Μ' ἐγκατελείψατε πάντες; Πάντες συνωμοτεῖτε ἐναντίον μου;

ΦΑΙΔΩΝ.

Πάντες;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πρὸ μικροῦ ἀκόμη ἡ Λυδία τ' αὐτὰ περίπου μοὶ ἔλεγε.

ΦΑΙΔΩΝ, τεταραγμένος.

ὦ, χαίρω πολὺ ὅτι αἱ ἰδέαι μου συμφωνοῦσι μετὰ τῶν ιδεῶν τῆς Κ^ῃ Λυδίας.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἐγὼ δὲν νοιώθω γιὰ τί εὐρίσκετε τὸν κόσμον τόσον κακόν. Ὅ,τι θέλει κανεῖς ἐδῶ τὸ ἔχει. Ἐγὼ ἀγαπῶ πολὺ τὸ χοιρομέρι καὶ τὴ χαβιαροσαλάτα. Ἐπτὰ δραχμαῖς δίνω τὴν ὁκά, καὶ τρώγω ὅσο χοιρομέρι θέλω, καὶ χαβιαροσαλάτα μὲ κάνει ἡ μαγειρίσά μου περίφημη. Τὴν Κυριακὴ μ' ἀρέσει νὰ φορῶ τὰ καλάμου βούχα, καὶ νὰ πηγαίνω στὴν μουσικὴ. Δίνω δέκα δραχμίταις, πέρνω μίαν ἄμαξαν, ἐσπλόνομαι φαρδὺς πλατὺς, καὶ πηγαίνω. Τί ἄλλο θέλετε; Ἐμένα ὁ κόσμος μὲ φαίνεται περίφημος.

ΛΥΔΙΑ.

Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ὀρέξεων ἐκάστου.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

ὦ βέβαια! Σὺ δὲν τὸ ἀγαπᾷς τὸ χοιρομέρι;

ΛΥΔΙΑ.

Τὸ ἀποστρέφομαι.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ὅχου το καὶ ὄχου το. Νὰ εἶχες καμμίαν φέτα. (Τῷ Φαίδωνι.) Καὶ τοῦ λόγου σου;

ΦΑΙΔΩΝ.

Σπανίως ἐσκέφθην περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος. (Ἐπειδόμενος ἐπὶ τῆς ἔδρας τῆς Λυδίας, ἰδίᾳ πρὸς αὐτήν.) Τί ἐστὶν ὁ Κύριος οὗτος;

ΛΥΔΙΑ ὁμοίως.

Εἷς Κύριος, ὅστις ἔχει τετρακοσίας χιλιάδας δραχμῶν, καὶ ὃν ἡ Μαμά μοὶ ἐτοιμάζει σύζυγον.

ΦΑΙΔΩΝ.

ὦ Θεέ μου! Καὶ ὑμεῖς τί λέγετε;

ΛΥΔΙΑ.

Ἐγὼ; Τίποτε.

ΦΑΙΔΩΝ ψυχρῶς.

Θαυμάζω τὴν περίσκεπιν ταύτην. (ἀποσύρεται.)

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

(Έγείρεται και φορεί τὸν πῖλον αὐτοῦ.)

Ἐν τούτοις, ἐμένα μὲ συγχωρεῖτε. (Πρὸς τὴν Κ* Χονδρικοπούλου.) Ἔλα, Μαρμίτσα. Ὅταν δὲν ἦμαι παρών, οἱ κτίσται τὰ πέντε μοῦ τὰ κάνουν δέκα, καὶ χάφτουν μύγαις. Πρέπει τὰ ἦνε τις ἀδιάκοπα στὸ κεφάλι τους. Μόλις εὐρίσκω μίαν στιγμὴν γιὰ νὰ σὰς εἰπῶ καλὴ μέρα.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Τῷ ὄντι μόλις φαίνεσθε. Μὴ τόσο σπά- νιος.

ΦΑΙΔΩΝ πρὸς τὸν Χονδρικόπουλον.

Οἰκοδομεῖτε;

ΛΥΔΙΑ, παίζουσα.

Πῶς, ἀγνοεῖτε; Βεβαίως ὁ Κύριος οἰκο- δομεῖ. Ὁλόκληρος ἡ οἰκουμένη ἐνδιαφέρεται εἰς τὸ κτίριον.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἐάν εἴξευρες...

ΛΥΔΙΑ.

Γνωρίζω, γνωρίζω. Χιλιάκις μοὶ διηγήθητε.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἡ πέτρα ἀκρίβαινε.

ΛΥΔΙΑ.

Μὴ, πρὸς Θεοῦ. Σήμερον οὐδόλως ἔχω οἰκοδομικὰς διαθέσεις.

ΘΕΑΝΩ εἰς τὴν θύραν.

Κύριε Βαλανέλη, ζητεῖσθε κάτω.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἐγώ; Ἀμέσως. Φαίδων μου, καταβαίνω μίαν στιγμὴν, ἀλλ' ἐπιστρέφω εὐθύς.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἀναμένω ἐνταῦθα.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

(Πρὸς τὸν Χονδρικόπουλον παρὰ τὴν θύραν.)

Ὅρισατε.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἄφησε τὰ νάζια, σὲ παρακαλῶ. Ἐγώ ἀπὸ τέτοια δὲν νοιώθω; Τράβα ἐμπρός.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Εἶμαι εἰς τὸν οἶκόν μου.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Κοροφέξαλα. Ἄς ἦνε ποιά, πάμε. Ἐχετε γιὰ. Ἔλα, Μαρμίτσα.

Κ* ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Πα... πάμε. Λυ... λυδία, κο... κόρη μου, βο... βοή... θησε.

(Ἡ Λυδία ὑποστηρίζει αὐτὴν μέχρι τῆς θύρας. Ἀκο- λουθοῦσιν ὁ Κ* Βαλανέλης καὶ ὁ Χονδρικόπουλος, ὅστις, ἐξερχόμενος, προσκρούει εἰς τὸ κατώφλιον.)

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ὑπάτω ἐπίσης. Ἐχω τινὰς ὑπηρεσίας. (Ἐξέρχεται.)

ΣΚΗΝΗ Δ'.

ΦΑΙΔΩΝ καὶ ΛΥΔΙΑ.

ΦΑΙΔΩΝ, μετὰ βραχείαν στήν.

Οὐδόλως ἐρωτῶ, Κ* Λυδία, ἂν ὑπῆρξατε εὐτυχὴς κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἀπουσίας μου· εὐγλωττῶς ὁμιλοῦσιν αἱ ῥόδιναί ἡμῶν πα- ρισαί. Ἀφείς κορασίδα, μόλις διαθάλλουσιν, εὐρίσκω νεάνιδα ἐντελὴ κατὰ πάντα.

ΛΥΔΙΑ.

Ἡ ὑπαρξίς μου, καίτοι λίαν μονότονος, ὑπῆρξε πράγματι εὐάριστος κατὰ τὸ διά- στημα τοῦτο. Αἱ ψαῖσαι ἐπιστολαί, ὅς ἐγράφετε ἐκ τῶν διαφορῶν μερῶν τοῦ κόσμου, ἦσαν ἴσως ἡ μόνη μου διασκέδασις.

Ἄλλ' ὑμεῖς, Κ* Φαίδων; Οἱ λόγοι ὑμῶν πρὸ μικροῦ ἦσαν πλήρεις πικρίας καὶ μ' ἐλύπησαν.

ΦΑΙΔΩΝ, μετ' ἄλγους.

Ἐλύπησαν; Καὶ τί σημαίνουν οἱ λόγοι τοῦ πρώτου τυχόντος; Ἀγνοῶ διὰ τί ὠμίλησα.

ΛΥΔΙΑ.

Τοῦ τυχόντος; Βλέπω ὅτι ἀρέσκεσθε πειρά- ζοντές με. Καλῶς γνωρίζετε ὅτι οὐδόλως εἰσθε τυχῶν δι' ἐμέ. Ἡ μὴ λησμονήτε ὑπὸ πόσων πραγμάτων συνδεόμεθα.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἀπ' ἐναντίας, ἐδιδάχθην ἤδη ὅτι οὐδεὶς ὑφίσταται πλέον τῶν ἀρχαίων ἡμῶν δεσμῶν.

ΛΥΔΙΑ.

Βλέπω ὅτι ἐξηγήσας τις κατέστη ἀπαραί- τητος, καὶ θέλω αὐτὴν εἰλικρινῆ καὶ πλήρη. Ἐνθυμίσθε, πιστεύω, ὅτι ἀνετράφημεν ὁμοῦ, καὶ ὅτι πρὸ πέντε ἀκόμη ἐτῶν μ' ἐκαλεῖτε ἀδελφὴν. Ἡ ἀδελφικὴ ἐκείνη ἀγάπη περὶ τὰ τέλη μετεβλήθη.

ΦΑΙΔΩΝ.

ὦ Λυδία!

ΛΥΔΙΑ.

Ἀφετέ με. Οὐδέποτε ὑπῆρξα ψευδαι- δήμων. Ἡμεθα παιδία τότε, καὶ ἠγνοοῦμεν τί ἐπράττομεν. Ναί, εἴχετε δίκαιον λέγοντες, ὅτι ἡ ἐποχὴ ἐκείνη παρήλθε· ἀλλὰ τὸ δι' ὑμᾶς φίλτρον μου διτηρήθη ἀκμαῖον, καίτοι ἀλλάξαν ὄνομα.

ΦΑΙΔΩΝ.

Εὐχαριστῶ, Λυδία. Ἔσομαι ὡς ὑμεῖς εἰλικρινῆς. Τί συμβαίνει ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἀγνοῶ. Εἰς τοιοῦτον μετεβλήθη κυκεῶνα, ὥστε οὐδέποτε πλέον ρίπτω τὰ βλέμματα εἰς τὸ ἐν αὐτῇ αἰσθητὸν σκοτός· συμφωνῶ ὅμως ὅτι μόνη ἀπέμεινεν ἡμῖν δυνατὴ ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη, καὶ μεγάλως εὐγνωμονῶ ὅτι διτηρήσατε ὀλίγην τοιαύτην δι' ἐμέ.

ΛΥΔΙΑ.

Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι συνεννοήθημεν. Καὶ ἤδη, ἀδελφικῇ δικαιοῦματι, ἐπιβάλλω ἀμέσως τὴν θέλησίν μου. Ἀπαιτῶ τὴν κατάργησιν τοῦ πληθυντικοῦ. Ὑποσχέθητε.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὑπόσχομαι ὅ,τι ἐπιθυμεῖτε.

ΛΥΔΙΑ.

Ἐ!

ΦΑΙΔΩΝ.

Σοὶ ὑπόσχομαι, Λυδία, καὶ σ' εὐχαριστῶ. Οἱ πληθυντικοὶ μοὶ ἐπλήγουν τὰ χεῖλη.

ΛΥΔΙΑ.

Καλῶς ἐμάντευσα. Καὶ ἤδη, Φαίδων, ἄλλην μίαν χάριν. Ἀποσκοράκισον τὴν κατῆφειαν ταύτην· ἔσο φαιδρὸς καὶ ζωηρὸς ὡς ἄλλοτε.

ΦΑΙΔΩΝ.

ὦ τοῦτο κάπως δυσκολώτερον.

ΛΥΔΙΑ.

Πῶς, μοὶ ἀρνεῖσαι;

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἐν ψὶ σὺ ἔμενες εἰς τὸν λιμένα, Λυδία, ἔπλεον ἐγὼ εἰς τὸ βαθὺ πέλαγος, μὲ παρέ- δρον αἱ θύελλαι τῆς ζωῆς, καὶ μ' ἐκύκλουν ναυάγια. Πολλαὶ τῶν ῥυτίδων, ὅς βλέπεις ἐπὶ τοῦ μετώπου μου, ἔχουσιν αἰτίας τοι- αύτας, ὥστε εἰσὶν ἀνεξίτηλοι, ἀλλ' ἴσως αἱ ἀκτῖνες τῶν βλεμμάτων σου διαφωτί- σωσιν ἐτέρας τινάς.

ΛΥΔΙΑ.

Αἱ ἀκτῖνες τῶν βλεμμάτων μου οὐδὲν φωτίζουν, Κύριε. Εἰς ποῖον ἀδελφικὸν λεξικὸν εὔρες τοιαύτας φράσεις;

ΦΑΙΔΩΝ.

Συγγνώμην, ἀλλ' ἤδη συγχωρήσατε...

ΛΥΔΙΑ.

Πῶς;

ΦΑΙΔΩΝ.

Συγχώρησον καὶ εἰς ἐμέ μίαν ἐρώτησιν. Συγκατένευσας ἀληθῶς εἰς τὸν γάμον σου μετὰ τοῦ... Κυρίου ἐκείνου;

ΛΥΔΙΑ.

Οὐδὲν ἀπεφάσισα, ἀλλὰ θεωρῶ τὸ κακὸν καθ' ἑαυτὸ ἀναπόφευκτον...

ΦΑΙΔΩΝ.

Οὐδέποτε, Λυδία, οὐδέποτε! Ἐπὶ πέντε λεπτά εἶδον τὸν ἄνθρωπον ἐκείνον, ἀλλ'

ἤρκεσαν πληρέστατα ὅπως φρίττω εἰς μόνην τὴν ἰδέαν. Σὺ μετ' ἐκείνου; Σὺ ἢ ἀβρά, ἢ εὐφυής, ἢ εὐαίσθητος νέα κόρη μετ' ὄντος χυδαίου . . .

ΛΥΔΙΑ.

Παρακαλῶ, παρακαλῶ· μὴ λησμονῶμεν τὰς συμφωνίας. Ἄλλως τε πρὸ μικροῦ ἀκόμη ὠμίλεις περὶ νύμφης χρυσῆς. Ὁ Κ^{ος} Χονδρικόπουλος ἔχει τετρακοσίας χιλιάδας δραχμῶν, ὡς λέγει εἰκοσάκις τῆς ἡμέρας, καὶ οἰκοδομεῖ ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς Ὁμονοίας. Τί ἄλλο ἐπιθυμεῖς;

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὡ μὴ, μὴ! Οἱ θεῖοι νόμοι ἀπαγορεύουσι τοιαύτην ἱεροσυλίαν.

ΛΥΔΙΑ.

Καὶ ὅμως πρὸ ὀλίγου τί ἔλεγες; Συμφωνῶ μετὰ σοῦ, καὶ . . .

ΦΑΙΔΩΝ.

Οὐχί, οὐχί! παρελάλουν. Αἰσθάνομαι ὅτι εἶχον ἀδικον. Κόσμος νέων ἰδεῶν ἀναθρῶ-

σκει ἐκ τῆς καρδίας μου εἰς τὴν κεφαλὴν. Ἔχω ἀνάγκην καθαροῦ ἀέρος· ὑπάγω εἰς τὸν κήπον.

ΛΥΔΙΑ.

Πλὴν, Φαίδων.

ΦΑΙΔΩΝ, λαμβάνων τὰς δύο αὐτῆς χεῖρας.

Λυδία, φιλότατη κόρη, δός μοι μίαν ὑπόσχεσιν. Ἀνάμεινον μέχρις οὗ σκεφθῶ περὶ πάντων τούτων· μὴ ἀποφασίσῃς τι πρὶν καὶ αὐτὴς ὁμιλήσωμεν.

ΛΥΔΙΑ.

Ὡ τοῦτο εὐκολώτατον· οὐδόλως βιάζομαι.

ΦΑΙΔΩΝ.

Υγίαινε. Ἀργότερον ἐπιστρέφω.

ΛΥΔΙΑ.

Μετ' ὀλίγον;

ΦΑΙΔΩΝ.

Μετ' ὀλίγον, ἔστω. Μεθ' ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερον. (Ἐξέρχεται βιάως. Ἡ Λυδία καθίεται σκεπτικῇ ἐφ' ὅρας. Εἰσέρχεται ἡ Θεανώ.)

ΣΚΗΝΗ Ε'.

ΛΥΔΙΑ καὶ ΘΕΑΝΩ.

ΘΕΑΝΩ. (Θεωρεῖ αὐτὴν σιγῶσα. Μετὰ μικρόν.)

Τί ἔχετε, Κυρία; Φαίνεται σκεπτικῇ.

ΛΥΔΙΑ, ἀνακρίπτουσα.

Ἐγώ; Διόλου. Ἀπατάσαι.

ΘΕΑΝΩ.

Ποῖος ἐξῆλθε πρὸ ὀλίγου;

ΛΥΔΙΑ.

Πρὸ ὀλίγου; Καὶ τί με τοῦτο; Ὁ Κ^{ος} Φαίδων.

ΘΕΑΝΩ.

Τί εὐμορφος νέος! Ποτέ δὲν εἶδα ὠραιότερον καὶ κομψότερον.

ΛΥΔΙΑ.

Εὐρίσκεις;

ΘΕΑΝΩ.

Ναί, καὶ τί πνεῦμα ἔχει! Καὶ τί καλὸς εἶνε; Μ' ἔδωκε τὸ χέρι, καὶ με εἶπεν ὅτι μ' ἐνθυμέιτο συχνὰ ἐκεῖ ὅπου ἦτο. Φαντασθῆτε.

ΛΥΔΙΑ.

Ἐ! Καὶ τί τὸ παράδοξον; Ἦστο μεθ' ἡμῶν πρὶν ἀναχωρήσῃ.

ΘΕΑΝΩ.

Ἰσα, Ἰσα! Ὅταν ἐγὼ τὸν ἠὲ χαρίστησα, ἐνθυμούμαι πᾶν ὅ,τι συνδέεται μετὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· μοι εἶπε. (Ἡ Λυδία σιγῇ. Μετὰ μικρόν.) Ἦλθε σήμερον ὁ Κ^{ος} Χονδρικόπουλος;

ΛΥΔΙΑ.

Ναί.

ΘΕΑΝΩ.

Ὡ τώρα με εἶναι ἀδύνατον πλέον νὰ τὸν ἴδω ἐμπρὸς μου. Πλησίον τοῦ Κ^{ου} Φαίδωνος ὁμοιάζει γελοιογραφίαν.

ΛΥΔΙΑ.

Θεανώ, σοὶ ἀπηγόρευσα τὰς τοιαύτας ὁμιλίας. Τὸν Κ^{ον} Χονδρικόπουλον δεχόμεθα ὡς φίλον, καὶ ὀφείλομεν αὐτῷ πᾶσαν ἀβροφροσύνην.

ΘΕΑΝΩ.

Συγχωρήσατε, Κυρία, ἀλλ' ὅσον δι' ἐμέ, παραιτοῦμαι. Ὅταν ἐνθυμούμαι ὅτι ἔχει ἀπαιτήσεις, ἐν ᾧ ὁ Κ^{ος} Φαίδων . . .

ΛΥΔΙΑ.

Σίγα! Φλυαρεῖς. Ἄφες με.

ΘΕΑΝΩ.

Πλὴν, Κυρία . . .

ΛΥΔΙΑ.

Ὑπαγε, σοὶ λέγω. (Ἡ Θεανώ ἐξέρχεται.)

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

ΛΥΔΙΑ, μόνη.

Ἄγνοῦ τί ἔχω. Ἡ καρδία μου πάλλει σφοδρῶς. Αἰσθάνομαι παράδοξον ταραχὴν. Μὲ καταπλημμυρεῖ βαθμηδὸν ἀνεκλάλητος εὐφροσύνη, καὶ ὅμως ἀναβλύζουσιν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου δάκρυα. Τὴν ψυχὴν μου πληροῦσιν ἀναθυμιάσεις παρελθουσῶν ἐποχῶν. Ἡ πτωχὴ μου νεότης, ἡ πρὸ τοσούτου θανοῦσα, μοὶ φαίνεται ὡς ἀνισταμένη

τοῦ τάφου, καὶ στεφομένη δι' ἁρινῶν ἀνθέων. Τί μοι συμβαίνει; Θεέ μου, θεέ μου. Ἐρχεται τις. Ἄς καταβῶ ὀλίγον εἰς τὸν κήπον. Ἴσως ὁ καθαρὸς ἀὴρ με ὠφελήσῃ. Πλὴν ἂν συναντήσω τὸν Φαίδωνα; Καὶ τί βλέπει; Ἐμπρὸς (Ἐν ᾧ ἐξέρχεται διὰ τῆς μεσαίας θύρας, εἰσέρχονται δεξιόθεν ἡ Θεανώ καὶ ὁ Παῦλος).

ΣΚΗΝΗ Ζ'.

ΘΕΑΝΩ καὶ ΠΑΥΛΟΣ.

ΠΑΥΛΟΣ, ἔδων.

Τὰ μαῦρά σου τὰ μάτια,

Θεανώ,

Μ' ἐκάμανε κομμάτια

καὶ πονῶ.

ΘΕΑΝΩ.

Μάλιστα, μάλιστα! Ποιὸς τὰ πιστεύει αὐτά; Ἐμεῖς τώρα ἐζήσαμεν εἰς τὴν Εὐρώπην, εἶδαμεν τὸν μέγαν κόσμον, καὶ ποιὸς μᾶς πιάνει; Κορδονόμεθα, κάμνομεν τὸν ἀκατάδεκτον.

ΠΑΥΛΟΣ, ἐναβρυνόμενος.

Τί τὰ θέλεις, «μὰ Κοκότ;» Ὅταν τις συνηθίσῃ εἰς τὸ Παρίσι, «Γὰρ δοῦ Νόρ,» «Σαμπσελιζέ,» ὅλα πλέον τὰ εὐρίσκει πρόστυχα.

ΘΕΑΝΩ.

Βέβαια, βέβαια! Ἐκεῖ ἡ εὐμορφὰς τρέχουν τοὺς δρόμους. Αἱ κατακτήσεις πέφτουν χαλάζι.

ΠΑΥΛΟΣ.

Κατακτήσεις, «πῶβρ ἀμί;» Τίς συλλογίζεται τώρα κατακτήσεις; Αὐτὰ εἶνε τοῦ περα-

σμένου καιρού. «Τέμπη πατάτες.» Τώρα «ὦ τσίπουρα ὦ μούρα,» ὡς ἔλεγεν ὁ Χωρά-
τευες, μέγας Λατίνος ποιητής. Τώρα τρέ-
χετε ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὸ «μπουά» «Κοσχέ,
λὲ τουρτουλάκ,» ἐφιπποὶ ἢ πεζοί, ὅπως θέ-
λετε, «λὰ καβαλερὴ ἔλ' ἰνφαντερή» τὸ βράδυ
πηγαίνετε καὶ σουπάρετε εἰς τὸ «μαζόνει
δ' ὄρ,» καὶ ὕστερα, ἂν σὰς ἔλθῃ ὄρεϊς διὰ
γλυκύσματα, ἂν αἱ σειρήνες γύρω σας ἀεΐ-
ζουν τὸν κόπον, χαμογελάτε προκλητικῶς
(μυμείται τὰς διαφόρους κινήσεις), λιγύζετε τὴν
μέση σας, ἀρπάζετε μερικάς, καί...

ΘΕΑΝΩ.

Καί... ὠραιότατα. Σὰς συτχαίρω. Ὅσον
δὰ διὰ τοὺς ἑλληνικοὺς μας χαρακτήρας, καὶ
τὸ κομψὸν ἀνάστημα, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι
εἶχαν ἐκεῖ μεγάλην πέρασιν.

ΠΑΥΛΟΣ.

Πέρασιν, λέει; Ἡμεθα τὸ «σχίκ τοῦ σχίκ,»
ἐννοεῖς τί θὰ εἶπῃ τὸ «σχίκ τοῦ σχίκ;» Ὅπου
ἐφαινόμεθα, ἐκάμναμεν «σὰν σασιόν.» Ὅταν
διαβαίναμεν εἰς τὰ «βάλε βάρτα», ὅλος ὁ
κόσμος μὰς ἐκύτταζε. «Νά, ἔλεγαν, ὁ εὐμορ-
φος Ἕλλην,» Ἐγὼ δηλαδή καὶ ὁ Αὐθέντης
μου. Ὅταν ὠμιλοῦσαμεν, ὅλοι ἔχασκαν.
«Καλὲ σπυρί,» τί πνεῦμα, ἔλεγεν ἡ μία πρὸς
τὴν ἄλλην. Ἐγὼ δηλαδή καὶ ὁ Αὐθέντης
μου. Ὅταν ἐχορεύαμεν, τότε πλέον ἐδαι-
μονίζοντο. «Βουαριού, βουαριού, κύτταζε,
κύτταζε, ἐφώναζαν ὅλοι,» Πολισινέλ, «Πάλι
σὰν Ἕλλην» Ἐγὼ δηλαδή καὶ ὁ Αὐθέντης
μου.

ΘΕΑΝΩ.

ὦ χαίρομαι! Καὶ εἰς τὸ μέσον τῶν θριάμ-
βων σας, ἐμὰς βέβαια οὔτε μὰς ἐνθυμεῖσθε.

ΠΑΥΛΟΣ.

Καὶ πῶς θέλεις, κοτοπούλα μου; Μία
μουντζουρίτσα εἰς τὸ ἄκρον τῆς Εὐρώπης.
Μία μύγα ἂν καθήσῃ στὸν χάρτην, σὰς
ἐκρυψε. «Σὲ πιτουαγιάβλ.»

ΘΕΑΝΩ.

Καὶ ὅμως σὲ βεβαιῶ ὅτι ἐπαρνούσαμεν
ὠραιότατα ἐδῶ εἰς τὴν μουντζουρίτσα, ἐν

ᾧ σεῖς μὰς ἐλησμονεῖτε. (Φιλαρέσκως). Ἐνθυ-
μείσαι πῶς ἐζήλευες τὸν ἔμπορον ἐκείνον
ἀντικρὺ; Δὲν εἰξεύρεις τί ὠραῖος νέος ἔγινε.

ΠΑΥΛΟΣ.

Τὸν ἔμπορον; «Ὅν φακίν.»

ΘΕΑΝΩ.

Οὔτε φακὴ οὔτε βεβίθια. Εἶνε νοστιμώ-
τατος καὶ μ' ἀρέσει πολὺ.

ΠΑΥΛΟΣ, γελῶν βεβιασμένως.

Χα! χα! χα!

ΘΕΑΝΩ.

Ὅταν ἔλειπες ἤρχετο κάθε βράδυ, καὶ μ'
ἐκράτει συντροφιά.

ΠΑΥΛΟΣ.

Συντροφιά; Τί λές, Θεανῶ, τί λές;

ΘΕΑΝΩ.

Μάλιστα καὶ τὴν Κυριακὴν ἐπηγαίναμεν
εἰς τὸν περίπατον.

ΠΑΥΛΟΣ.

Περίπατον; Μὲ τελῶς;

ΘΕΑΝΩ.

Καθόλου. Διατί νὰ σὲ τὸ κρύψω; Εἴμεθα
παλαιοὶ γνώριμοι. Ὁ νέος ἐκείνος μὲ κάμνει
τὸν ἔρωτα.

ΠΑΥΛΟΣ.

Τὸν ἔρωτα; Θεανούλα μου!

ΘΕΑΝΩ.

Ναί, καὶ νομίζω ὅτι θὰ τὸν πάρω.

ΠΑΥΛΟΣ.

Θὰ τὸν πάρῃς; Θεανίτσα μου. Ἐγὼ σ'
ἀγαπῶ. «Ζὲ τ' αἶμ.» «Ζὲ τ' ἰνοδόρ.»

ΘΕΑΝΩ.

Ἄ μπά. Δὲν πιστεύω τίποτε.

ΠΑΥΛΟΣ.

Θεανάκι μου, σὲ ὀρκίζομαι. «Μὰ πσαρόλ
δ' οὐν ἔρ.»

ΘΕΑΝΩ.

Δὲν πιστεύω! Δὲν πιστεύω!

ΠΑΥΛΟΣ.

Θεανουλάκι μου, νὰ σὲ χαρῶ. Ἄν δὲν
μὲ πάρῃς, τρελλαίνομαι. «Ζὲ μὲ βροῦλ τὸ
τσερβέλ.»

ΘΕΑΝΩ.

Ὅχι! ὄχι! Ποτέ.

ΠΑΥΛΟΣ.

Θεανῶ, διὰ τελευταίαν φορὰν.

ΘΕΑΝΩ.

Ὅχι!

ΠΑΥΛΟΣ, κράζων ὡς ἐπὶ πλειστηριασμοῦ.

À la una.

ΘΕΑΝΩ.

Ποτέ, σὲ εἶπα.

ΠΑΥΛΟΣ.

À la due.

ΘΕΑΝΩ.

Μὴ κουράζῃς τὴν ἀττελικὴν σου φωνήν.

ΠΑΥΛΟΣ.

Πρόσεχε καλὰ ὅταν εἶπω à la tre ἐτελεί-
ωσῃ. À la...

ΘΕΑΝΩ.

Τοῦ κάκου.

ΠΑΥΛΟΣ.

À la... ἀκούεις; À la... ἔχει κανεῖς;
À la...

ΘΕΑΝΩ.

Τίποτε! τίποτε!

ΠΑΥΛΟΣ.

Τρέ.

ΘΕΑΝΩ.

Μὲ εἶνε ἀδιάφορον.

ΠΑΥΛΟΣ.

Ἔτσι; Πολὺ καλὰ. Τότε ἐπιστρέφω εἰς
τὸ Παρίσι, «καπιτὰλ δέλα Φράντσ.» Ἐκεῖ
μὲ γνωρίζουν. «Ἀδιοῦ τιτρές τοῦ μαγκάλ»,
«ὦ λαβουάρ.»

ΘΕΑΝΩ.

Ἐλα δὰ καὶ σὺ, τὸ παράκαμες.

ΠΑΥΛΟΣ.

Α τίποτε! Φεύγω! Ἐφυγα! «ὦ λαβουάρ.»

ΘΕΑΝΩ.

Μὴν εἶσαι ὑπερβολικὸς!

ΠΑΥΛΟΣ.

Καθόλου. Πάρε τὸν ἔμπορον. «Σὲτ γκα-
νάσχ.» Ἐγὼ τρέχω εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἐκεῖ
μ' ἐκτιμούν.

ΘΕΑΝΩ.

Παυλὲ μου.

ΠΑΥΛΟΣ.

Τίποτε.

ΘΕΑΝΩ.

Παυλάκι μου.

ΠΑΥΛΟΣ.

Τίποτε.

ΘΕΑΝΩ.

Παυλούλη μου. (Θωπεύουσα αὐτόν εἰς τὴν
παρειδόν).

ΠΑΥΛΟΣ.

Τί ἀγαπάτε;

ΘΕΑΝΩ.

Ἐχωράτευσα.

ΠΑΥΛΟΣ.

Ἄ μπά.

ΘΕΑΝΩ.

Σὲ ὀρκίζομαι.

ΠΑΥΛΟΣ.

Δὲν πιστεύω.

ΘΕΑΝΩ.

Νὰ μὴ χαρῶ τὸ φῶς μου.

ΠΑΥΛΟΣ.

Εἶσαι βεβαία;

ΘΕΑΝΩ.

Βεβαιότατη.

ΠΑΥΛΟΣ.

Δὲν ἀγαπᾷς τὸν ἔμπορον;

ΘΕΑΝΩ.

Τὸν ἀποστρέφομαι.

ΠΑΥΛΟΣ.
Δέν ἔρχεται κάθε βράδυ;

ΘΕΑΝΩ.
Οὐδὲ μίαν φοράν ἐπάτησε.

ΠΑΥΛΟΣ.
Δέν πηγαίνετε εἰς τὸν περίπατον;

ΘΕΑΝΩ.
Ἀνόητε, τὸ ἐπίστευσε;

ΠΑΥΛΟΣ.
Ἀλλά τότε ποῖον ἀγαπᾷ;

ΘΕΑΝΩ.
Ποῖον; Δέν τὸ μαντεύεις;

ΠΑΥΛΟΣ, προσποιούμενος ἀγνοίαν.
Ἐγώ; Ὅχι, καθόλου, «πᾶ ντὶ τοῦ.»

ΘΕΑΝΩ.
Καθόλου;

ΠΑΥΛΟΣ.
Καθολώτατά! Κουκούτσι!

ΘΕΑΝΩ.
Ἐ τότε λοιπὸν σκέψου νὰ τὸ εὕρης.
(Δραπετεύει).

ΠΑΥΛΟΣ.
Θεανῶ! Θεανῶ! (Ἀκολουθεῖ αὐτὴν μέχρι τῆς
θύρας, ἣν κλείει αὐτὴ βιαίως).

ΣΚΗΝΗ Η'.

ΠΑΥΛΟΣ, μόνος.

Ω «λὰ σότ!» Εἶναι κάπα τῆς ὀπερας
αὐτὴ ἡ μικροῦλα. Ναί, ναί. Ζὲ λ' αἶμ,» Ζὲ
λ' ἰνοδόρ.» Πῶς ἐνοστήμησε ἀφ' οὗ ἔφυγα.
Πρέπει νὰ τὴν πάρω. Ἐβαρύνθην τὰ σύρτα
φέρτα. «Ζὲ σουὶ βλαζέ.» Πρέπει ν' ἀπο-
κατασταθῶ. Θὰ τὸ σκεφθῶ καλλίτερα. (Ἄδει).

Τὰ πλουμιστά σου φρύδια,
Θεανῶ,
μ' ἐσφίξανε σὰ φῖδια
καὶ θρηγνῶ!

(Καταπετιννύται ἡ αὐλαία.)

Ο ΦΑΙΔΩΝ ΚΑΙ Η ΑΥΔΙΑ ΕΝ ΤΩ ΚΗΠΩ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α'.

Ο ΚΗΠΟΣ. Κάθισμα ὑπὸ δένδρον· ἐπ' αὐτοῦ ὁ ΦΑΙΔΩΝ.

Οὐδεμία πλέον ἀμφιβολία. Ἀγαπῶ, ἀγαπῶ
ἀκόμη. Ἡ ἡδεῖα αὐτὴ ταραχή, ἡ αἰφνιδία
μέθη, ἥτις μὲ κατέλαβεν, οὐδὲν ἐστὶν ἢ ἔρω,
ἔρω ἀκάθεκτος. Ἐνόμιζον ἀτήκτους τοὺς
πάγους τῆς καρδίας μου, καὶ ἀνεξάντλητον
τὴν δύναμίν μου. Ἡ ἐνωσίς μου μετὰ τῆς
Λυδίας ἦν ἀτοπος. Ἐπλάσθην διὰ τύχην
ἀλλοίαν, καὶ καταπνίξας, ὡς ἐνόμιζον, τὸ
παιδικὸν ἐκείνο αἶσθημα, ἐπέστρεφον ἡσυχος.
Ἀλλά μόλις εἶδον τὴν Λυδίαν, ἐνόησα τὴν
ἀπάτην μου. Τὸ αἷμά μου μετεβλήθη εἰς
πῦρ, οἱ ὀφθαλμοί μου ἐνεπλήσθησαν δακρύων,

ἔτρεμον ὁλος, καὶ ὅτε ἤκουσα περὶ τοῦ
μελετωμένου ἐκείνου γάμου, ἠσθάνθην ὅτι
παραφρονῶ. Ἀγαπῶ, ἀγαπῶ ὡς ἄλλοτε,
ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας. (Μετά μικρόν.)
Πλὴν παραλογίζομαι. Τὸν Χονδρικόπουλον
ἐκείνη, καὶ τὴν ἑκατομμυριουχοτέραν ἐγὼ
τῶν ἑκατομμυριούχων. Ἰδοὺ τὸ μόνον ὀρθὸν
καὶ φρόνιμον. Προσφέρω τὸ ἥμισυ τῆς
μελλούσης προικὸς εἰς τὸν ἰσχυριζόμενον
τὸ ἐναντίον, ἐὰν μὲ πείσῃ ὅτι ἔχω ἀδικον.
(Ὅρα ἐρχόμενον τὸν Κ^ο Βαλανέην). Ὁ θεὸς
μου, νομίζω. Ἐρχεται θεόπεμπτος.

ΣΚΗΝΗ Β'.

ΦΑΙΔΩΝ καὶ ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Τοῦτο σοὶ ἀπαγορεύεται, Φαίδων. Κρύπτεσαι καὶ μονάζεις, ὡς ἂν ἐλησμόνεις ὅτι σήμερον μοὶ ἀπεδόθη, καὶ ὅτι ἐγὼ ἀκόμη μόλις σὲ εἶδον.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἦμην ὀλίγον ἀδιάθετος, θεῖέ μου, καὶ κατέβην εἰς τὸν κήπον, ὅπως ἀναπνεύσω τὸν καθαρὸν ἀέρα.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἀδιάθετος; Καὶ τί εἶχες; Μὲ λυπεῖς, Φαίδων, μὲ λυπεῖς καιρίως. Ἄλλον σὲ ἤθελον καὶ ἄλλον σ' εὐρίσκω. Σὲ ἠλπιζον εὐθυμον, ζωηρόν, ἀρκούμενον εἰς μετρίαν τινὰ ἀποκατάστασιν — οἱ τοιοῦτοι γάμοι εἰσὶ πάντοτε οἱ εὐτυχέστεροι. — Τὰ ὀλίγα ἔτη, ἅτινα μοὶ μένουσιν, ὠνειρευόμην πλέον ἡσυχὰ παρὰ σοι, καὶ ἀντὶ τούτου τί συμβαίνει; Σὲ βλέπω σκυθρωπὸν καὶ τεθλιμμένον, ζητεῖς ἑκατομύρια...

ΦΑΙΔΩΝ.

Καὶ ποῖα, καλέ μου θεῖε, ἡ μετρία ἀποκατάστασις περὶ ἧς ὁμιλεῖτε;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Οὐδὲν ὀρίζω. Τοῦτο σὲ ἀφορᾷ.

ΦΑΙΔΩΝ.

Μὴ κρύπτεσθε. Ἐχετε βεβαίως τι κατὰ νοῦν.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Κατὰ νοῦν! Οὐδὲν, σὲ βεβαιῶ. Ἀπατάσαι.

ΦΑΙΔΩΝ.

Μάτην προσποιεῖσθε. Ἔστι εἰλικρινὴς μετ' ἐμοῦ. Δότε μοι τὸ καλὸν παράδειγμα.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἀγαθὴ τύχη! Ἔστω· ναί, εἶχον τὸ σκεδόν μου, ὅπερ ἤδη κατεστράφη. Ἐγνώριζον ὅτι ἀγαπᾷς τὴν Λυδίαν, καὶ τὸ μέλλον σου μοὶ ἐφαίνετο ἐκ προοιμίων ὠρασμένον. Ἄλλ' ἤδη...

ΦΑΙΔΩΝ.

Τὴν Λυδίαν, θεῖέ μου; Τὴν Λυδίαν;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Γνωρίζεις ὅτι συνήθροισα ὀλίγα χρήματα. Δι' αὐτῶν, καὶ τῶν ὑπὸ σοῦ κερδιζομένων...

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὡ θεῖέ μου, τί ἔχετε; Ὀλίγας χιλιάδας δραχμῶν, ὀλίγας ἑκατοστάς κατὰ μῆνα.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πλὴν...

ΦΑΙΔΩΝ.

Γνωρίζω τὴν κοινωνίαν, καὶ ὅσοι παρ' αὐτῆς ἀναμένουσιν, ὅσοι ἀνασκάπτουσι τὸν βόρβορον, ὅπως εὐρωσι τεμάχια ἄρτου, πολὺ προτιμότερον ἢ μὴ ἐγεννῶντο. Ὁ καταδικάζων προσφιλεῖ γυναῖκα εἰς τοιαύτην ὑπαρξίν δεινὸν διαπράττει ἀμάρτημα.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πλὴν, Φαίδων...

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὅχι, θεῖέ μου. Ἡ εὐτυχία, φυτὸν τρυφόν, δεῖται ἀτμοσφαίρας θερμῆς καὶ ἀδόλου, ὅπως ἀνθήσῃ. Ἰκαναὶ εἰσὶ τῆς ζωῆς αἱ ἀναπόφευκτοι ἀθλιότητες, αἱ συμφοεῖς πρὸς τὴν φύσιν ἡμῶν, ἀνευ τῶν πηγαζουσῶν ἐκ τῆς ἀνεχείας. Ὑψηλὰ ὑπὲρ τὰ δεινὰ καὶ τὰς ὕλικας στερήσεις ἴσως φορητὸς ὁ βίος, ἄλλως πρὸς τί ὁ ἀτῶν;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πλὴν, Φαίδων, ἔχεις ἱκανότητα. Σὲ ἀναμένουσιν ἴσως τιμαὶ καὶ πλοῦτη.

ΦΑΙΔΩΝ.

Πλοῦτη; Τιμαί; Καὶ ποῖον ὅρα στάδιον μοὶ συμβουλευέτε;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ποῖον; Μά, τὸ δικητορικόν, ἀφ' οὗ ἐσπούδασες νομικά.

ΦΑΙΔΩΝ.

Τὸ δικητορικόν; Ὑπάρχουσιν ἤδη πλείονες δικηγόροι ἢ δίκαι. Ἐπὶ δέκα ἔτη τρέ-

χων διὰ τὸν πετεινὸν τοῦ ἐνὸς καὶ τὸν ὄνον τοῦ ἄλλου, μόλις ἴσως ἀπέζων περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου μου. Εὐχαριστῶ.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Τότε τὴν ὑπαλληλίαν.

ΦΑΙΔΩΝ.

Τὴν ὑπαλληλίαν. Τί λέγετε; Δυστυχεῖς ἀληθῶς ὅσοι παρ' αὐτῆς ἐλπίζουσι. Θυσιάζοντες τὸν βίον ὁλόκληρον ἐν μέσῳ παντοίων ἀπογοητεύσεων, ἔρμαιον τῶν ταπειντέρων παθῶν τῶν προισταμένων, ἀμείβονται τέλος ἀδικούμενοι καὶ παραγκωνιζόμενοι.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Εἰς τοῦτο ἔχεις δίκαιον. Πλὴν τότε ἄλλο τι.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἄλλο τι. Καὶ τί ἄλλο;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Τῇ ἀληθείᾳ, οὐδ' ἐγὼ γνωρίζω.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὡ πιστεύσατε, θεῖέ μου· ὁ νυμφευόμενος νέος καὶ πτωχὸς περὶ βρόχον περὶ τὸν τράχηλον.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἴσως ἔχης δίκαιον.

ΦΑΙΔΩΝ.

Πῶς; Τί λέγετε;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ὁμολογῶ ὅτι μ' ἐπεισας. Κακῶς ἐσκεπτόμην. Εἶσαι φρονιμώτερος ἐμοῦ.

ΦΑΙΔΩΝ.

Καὶ λειποστρατεῖτε; Καὶ παραιτεῖτε οὕτως τὰς πεποιθήσεις ὑμῶν. Ὡ θεῖε!

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πλὴν, ἀφ' οὗ εἶχον ἀδικόν.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἀδικόν; Ἀδιάφορον! Ἀντικρούσατέ με. Πείσατέ με!

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ὡ νόστιμον καὶ τοῦτο. Ἀφ' οὗ ἤδη συμφωνῶ μετὰ σοῦ, τί ἄλλο θέλεις.

ΦΑΙΔΩΝ, (κατ' ἰδίαν).

Ἐπείσθη, ὦ θεῖέ μου, ἐπείσθη! Ἀδύνατον ἄρα, ὅπως ἀδύνατον! (Φαίνεται προσερχομένη ἡ Κ* Ῥοδινοῦ. Τῇ Βαλανέλῃ.) Θεῖέ μου, ἰδοὺ ἡ Κ* Ῥοδινοῦ. Ἀπέρχομαι πρὸς στιγμὴν. Πρὶν ἀναχωρήσῃ ἐπιστρέφω.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Καλῶς, Φαίδων, ἀλλὰ μὴ ἀργήσης.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὀλίγα μόνον λεπτά. (Ἐξέρχεται.)

ΣΚΗΝΗ Γ'.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ καὶ Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ποῦ ὑπάγει ὁ Φαίδων; Διατί φεύγει;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἴσως εἰς τὸν θάλαμον αὐτοῦ. Εἶπεν ὅτι ἐπιστρέφει ἀμέσως.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Φαίνεται τεταραγμένος. Συνέβη τι;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Οὐδὲν. Εἶχομεν ὁμοῦ σπουδαίαν ὁμιλίαν. Αὕτη βεβαίως ἐξῆψεν αὐτόν.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Σπουδαίαν ὁμιλίαν; Καὶ περὶ τίνος;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Περὶ τοῦ μέλλοντος, περὶ τῶν προσιτῶν αὐτῷ σταδίων. Ἰδοὺ ἐπέστρεψεν ἤδη πεπαιδευμένος, ἐξαίρετος. Ἄλλ' εἰς τί ὠφελούσι ταῦτα πάντα, ἐὰν μὴ χρησιμοποιηθῶσι; Καὶ εἰς τὸν μικρὸν ἡμῶν τόπον οὐδόπως εὐκόλον.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Εὐκόλον, λέγετε; Εἶπετε μάλλον ἀδύνατον. Ἰδέτε περίε τί συμβαίνει. Ἐκατοντάδες νέων ἐπιστρέφουσιν ἐξ Εὐρώπης, πλήρεις ἐλπίδων καὶ ζήλου, καὶ εἴτα ἡ μένουσι παρηκωνισμένοι, ἢ ἐγκαταλείποντες τὴν πατρίδα, ἐξο-

ρίζονται εἰς διάφορα μέρη τοῦ κόσμου. Εἰς πτωχὸν τόπον μόλις ἀποζῇ ὁ λαός. Τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου ὁ υἱὸς μετέρχεται τὸν ῥάπτην ἢ τὸν παντοπώλην, καὶ οἰκονομεῖται, ἀλλ' ἡμεῖς;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἐχετε δίκαιον. Ὁμίλησα εἰς τὸν Φαίδωνα περὶ τῶν διαφορῶν ἐπαγγελμάτων, ἀλλ' οὐδὲν εὐρίσκει κατάλληλον.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Καὶ δικαίως. Μόλις τις κερδίζει δι' αὐτῶν τὸν ἐπιούσιον ἄρτον ἀντὶ μυρίων κόπων. Ὅχι, ὄχι! ὁ Φαίδων ἐπλάσθη διὰ τὴν ὑψηλὴν κοινωνίαν. Εἶνε τὸσον εὐάρεστος, τὸσον πνευματώδης! Ἐχει τὸσον ωραίους τρόπους! Ἐντὸς ὀλίγων ὥρῶν με κατέκτησε.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Εἰς τοῦτο συμφωνῶ πληρέστατα. Μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Κ* Χονδρικοπούλου ὑπάρχει τις διαφορὰ.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Πλουσία νύμφη, πλουσία νύμφη. Ἰδοὺ τὸ μόνον δυνατόν. Μάτην ἐπιμένετε. Ἡ ἀρχαία μου ἰδέα ἦν ἡ ὀρθότερα.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἀρχίζω πειθόμενος. Καὶ ὁ Φαίδων τ' αὐτὰ μοι ἔλεγε.

ΣΚΗΝΗ Δ'

Οἱ ἀνωτέρω καὶ ὁ ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Δοῦλός σας! Δοῦλός σας! Τί γλυκοτσαμπουνίζετε ἐκεῖ σὰν τὰ τρυφόνια; Δὲν κυττάζετε τ' ἄσπρα σας τὰ μαλλιά; Κυρά Ῥοδίνα, τώρα σὲ τσάκωσα. Ἄς ἐξοῦσεν ὁ μακαρίτης κ' ἐγὼ σὲ διώρθωνα. Καὶ σὺ, Γεροβαλανέλη, τί πράγματα εἶνε αὐτά; Δὲν ἐντρέπεται ὀλίγον τὰ ἐξήντ' σου χρόνια; Θὰ ἦσαι ὁ ἴδιος, πάντα ὁ ἴδιος;

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Οὐδεμία ἀμφιβολία. Ζῶμεν εἰς ἐποχὴν ὕλικήν, καὶ ὀφείλομεν σεβασμὸν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῆς. Οὕτω καὶ ἡ Λυδία μετὰ τοῦ Κ* Χονδρικοπούλου...

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Τοῦ Χονδρικοπούλου! Αὐτὸς ἀκόμη μοὶ κάθηται εἰς τὸν λαιμόν. Εἶνε ζῶον ὁ Χονδρικόπουλος, σύγγνωτέ μοι τὴν ἔκφρασιν. Ἄλλως τε οὐδ' ἐζήτησεν αὐτήν.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Οὐδὲν εἶπεν ἀκόμη. Ἦνοιξα ἐγὼ δύο τρεῖς φορές τὴν ὁμίλιαν, ἀλλὰ φαίνεται ἡ δειλία...

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πτωχὴ Λυδία. Λυποῦμαι αὐτὴν ἐξ ὅλης καρδίας. Ἀδύνατος ἀρά γε ἡ εὐρεσις ἄλλου τινός; Τί θέλετε; Εἶμαι ἀκόμη νεοφώτιστος εἰς τὰς ἰδέας ὑμῶν προσήλυτος. Μ' ἐπείσατε, διότι ἔχετε σύμμαχον τὴν ἀνάγκην, ἀλλὰ τὸν Χονδρικόπουλον;

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Σιωπὴ! Σιωπὴ! Ἰδοὺ αὐτὸς ἐκεῖ κάτω. Τί ἄρα συμβαίνει; Φορεῖ τὰ καλὰ ἐνδύματα, καὶ φαίνεται κατακόκκινος. Βεβαίως τρέχει τι ἔκτακτον.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Δυστυχῶς, Κύριέ μου, μένει τις συνήθως οἷος ἐγεννήθη.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Γιὰ μένα τὸ λὲς αὐτό. Εἶδες πῶς τὸ κατάλαβα. Μὰ δὲν με μέλει. Δὲν σὲ πληρόνω τίποτε. Ἐγὼ τὸ πρῶτ' δὲν ἤλθα νὰ σὰς ἰδῶ· μὰ πιστεύω νὰ μὴ μοῦ στραβομουτσουνιάσετε. Εἶχα τρεχάματα, διαβόλου

πείραξι, μ' αὐτὸ τὸ παλιοσπῆτι. Δὲν εὐρίσκω στιγμὴν ἡσυχία. (Πτερνίζεται.) Καὶ καταρρογιάζομαι, ἀδιάκοπα καταρρογιάζομαι. Ἀλλὰ τώρα, δόξα σοι ὁ Θεός, τὸ τελείωσα. Αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἐχρωμάτισα τὰ ταβάνια. Δὲν μοῦ μένουν παρὰ τὰ γιαλιὰ νὰ περάσω, καὶ τότε «βάλτε νὰ πιούμε». Κυρά Ῥοδίνα, μὲ βλέπεις ἔτσι χαρούμενο, καὶ σοῦ φαίνεται παράξενο. Ἐγὼ τὸ ξέρω γιατί. Ἐκεῖνο τὸ πιτσούνι, ποῦ ἔχεις κλεισμένο ἐκεῖ μέσα, ἐμένα μ' ἀρέσει. Δὲν σὲ τὸ ζήτησα ὡς τώρα, γιατί εἶχα μαστόρους, διαβόλους, τριβόλους· ποῦ νὰ συλλογίζεται τις συνοικέσια. Ἀλλὰ τώρα τὸ σπῆτί μου ἐτελείωσε, καὶ θέλει νοικοκυρά. Ἠλθα λοιπὸν κ' ἐγὼ νὰ σοῦ τὸ ζητήσω τὸ πιτσούνι σου. Ἡ μοῦ τὸ δίνεις, ἢ πέφτω μπροῦμπτα.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ἐὰν ἐννοῶ καλῶς, λέγετε ὅτι θέλετε τὴν Λυδίαν.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἀφερίμ. Ὁραιότατα τὸ κατάλαβες. Θέλω γιὰ τὴν Λυδίτσα. Ἀχ ψυχούλά μου, σὰν τὸ συλλογίζομαι, μ' ἔρχεται τούρτουρας. Νὰ τῆς πῆς πῶς θὰ τῆς κάμνω ὅ,τι ὀρίζει. Θὰ ἦνε κυρά. Στὴν κουζίνα τῆς, στὸ σπητικὸ τῆς, αὐτὴ θὰ κυβερνᾷ. Θὰ τῆς πάρω καὶ ἄμαξα.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ἡ αἴτησις αὐτὴ με κολακεύει, Κ* Χονδρικόπουλε. Ἐγὼ, ἐκ μέρους μου, ἐκτιμῶ ὑμᾶς

πολύ. Εἰσθε ἀρχαῖος ἡμῶν φίλος, καὶ ἡ Λυδία οὐδόλως ἀμφιβάλλω ὅτι συμμερίζεται τὰ αἰσθήματά μου. Ἀλλ' ὁμιλοῦμεν πάλιν, ἀφ' οὗ ἐρωτήσω καὶ αὐτήν. Οὐδέποτε ἀπήτησα τυφλὴν ὑπακοήν. Ἄν θέλετε, ὀρίσατε εἰς τὸ γεῦμα ἀπόψε, ὑμεῖς καὶ ἡ Κ* Χονδρικόπουλου, καὶ τότε ἀποφασίζομεν.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Γιὰ σου, Κυρά Ῥοδίνα. Εἶμαι σύμφωνος. Δὲν τρώγεται ἀπ' τὴν γλύκα! Κερδίζω κ' ἓνα τραπέζι. Καλὸς εἶνε ὁ ἔρωτας, μὰ καλὴ καὶ ἡ ὄρεξις. Ἐγὼ χάφτω σὰν τέσσαρες. Νὰ μοῦ κάμετε καταΐφι. Ἀκούς; Θέλω νὰ μοῦ κάμετε καταΐφι.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Εὐχαρίστως. Ὅ,τι ἐπιθυμεῖτε.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἀφερίμ, ἔτσι σὲ θέλω. Εἶσαι ἓνα κομμάτι μάλαμα. Πάγω λοιπὸν νὰ κάμω ὄρεξι, καὶ τὸ βράδυ ἐρχόμεθα. Τὴν Λυδίτσα νὰ μοῦ δώσετε, εἰ δὲ μὴ κακὰ καὶ ψυχρά. Ὁ διάβολος θὰ χορέψη.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Εἰς τὰς ἐξ ἀναβλεπόμεθα.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Γεροβαλανέλη, σὲ χαιρετῶ.

(Ὁ Βαλανέλης ὑποκλίνεται ελαφρῶς. Ὁ Χονδρικόπουλος ἐξέρχεται ἄδων.)

Ἐγὼ τυρίζω νύκτα καὶ μέρα, καὶ σὺ κοιμάσαι στὴν κουνουπιέρα.

ΣΚΗΝΗ Ε'.

Οἱ αὐτοὶ πλὴν τοῦ ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ὁ ἀνθρώπος οὗτος με περιάγει εἰς ἀπελπισίαν. Βεβαίως κατάγεται ἐκ τοῦ συβάτου Εὐμαίου.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ἐ δὲ πολὺ δύσκολος εἰσθε. Μ' ἐβεβαίωσαν ὅτι, πλὴν τῆς οἰκίας, ἔχει καὶ τρία οἰκόπεδα, καὶ κῆπον εἰς τὰ Σεπόλια.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πράττει κακῶς μὴ καλλιεργῶν αὐτὸν ὁ ἴδιος.

Κ· ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ὑμεῖς πάντοτε κατετάχθητε εἰς τὴν ἀντι-
πολίτευσιν. Ἄλλ' ἰδοὺ ἡ Λυδία· φαίνεταιβρεμβάζουσα. Μακρυνθῶμεν ὀλίγον. Μὲ
ἀναμένει ὁ μάγειρος διὰ τὸ περίφημον
καταΐφι. Ἀργότερον ἐπιστρέφομεν, ὅπως
ἀνακοινώσωμεν αὐτῇ τὴν εἰδησιν.(Ἐέρχονται ἀριστερόθεν. Ἡ Λυδία εἰσέρχεται
δεξιόθεν.)

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

ΛΥΔΙΑ, μόνη.

Θεέ μου, οἷα θέσις φοβερά. Θνήσκω ἔξ
ἔρωτος, ἐν ᾧ ἐκεῖνος οὐδὲ μὲ συλλογίζεται
βεβαίως πλέον. Ἀπαιτεῖται προσποίησης,
ἐπιτήδευσις ψυχρότητος καὶ εἰρωνείας. Εἰ-
μὶ δυστυχής, ἀφάτως δυστυχής. Ὡς μ'
ἐζητεῖ τις, ὡς μ' ἐζητεῖ ἐδεχόμενη ἀμέσως,
καὶ τὸν Χονδρικόπουλον ἀκόμη, μόνον ὅπως

ἀποφύγω τὸν Φαίδωνα. (Ὁ Φαίδων φαίνεται
ὀπισθεν αὐτάδης δένδρων, βραδίως προσερχόμενος.)
Ἐκεῖνος! Μακράν, μακράν! (Τρέχει βήματά τινα
ὅπως κρυβῇ καὶ εἴτα μένει.) Μὲ εἶδε. Παναγία
Δέσποινα, μόλις ἴσταμαι.

(Στηρίζεται ἐπὶ δένδρου.)

ΣΚΗΝΗ Ζ'.

ΛΥΔΙΑ καὶ ΦΑΙΔΩΝ.

ΦΑΙΔΩΝ, μὴ παρατηρῶν τὴν ταραχὴν αὐτῆς.
Εἶδες τὴν μητέρα σου, Λυδία;

ΛΥΔΙΑ.

Ὅχι· διατί;

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἐχει εὐάρεστον διὰ σέ εἰδησιν.

ΛΥΔΙΑ.

Εὐάρεστον; (Πικρῶς μειδιῶσα.) Δύσκολον μοι
φαίνεται. Πλὴν διατί μὲ θεωρεῖς οὕτω;

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὁ Κ· Χονδρικόπουλος ἐζήτησε τὴν χεῖρά
σου, Λυδία. Πρὸ μικροῦ ἀπήντησα τὸν
θεῖόν μου, παρ' οὗ ἔμαθον τὰ πάντα.

ΛΥΔΙΑ.

Ἐζήτησε. Ὡς δέχομαι, δέχομαι ἀμέσως.

ΦΑΙΔΩΝ.

Δέχεσαι, Λυδία, δέχεσαι; Ὡς δυστυχής!
Δυστυχής! (Τύπτει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.)

ΛΥΔΙΑ.

Σὲ λυπεῖ τοῦτο, Φαίδων;

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἄν μὲ λυπῇ; Μ' ἐρωτᾷς ἂν μὲ λυπῇ. Ὁ
γάμος οὗτος ἰσοδυναμεῖ δι' ἐμὲ πρὸς τὸν
θάνατον.

ΛΥΔΙΑ.

Μ' ἐκπλήττεις. Πόθεν διὰ μίας τόση ζέσις;

ΦΑΙΔΩΝ.

Πόθεν, πόθεν; Σὲ βλέπω ῥιπτομένην εἰς
τὰς ἀγκάλας τοιοῦτου ὄντος, καὶ μ' ἐρωτᾷς
πόθεν;

ΛΥΔΙΑ.

Ὡστε θετικῶς κατακρίνεις τὸν γάμον τοῦ-
τον, καὶ ὅμως πρὸ μικροῦ...

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὡς σίγα. Οἱ λόγοι ἐκεῖνοι ἦσαν ἀποκύημα
τῆς πικρίας, τῆς συσσωρευθείσης εἰς τὴν
καρδίαν μου, ἀποτέλεσμα μᾶλλον τῶν δει-
νῶν ὅσα ὑπέστην, ἢ ἀληθὲς αἰσθημὰ μου.
Ἡ ψυχρότης μεθ' ἧς μ' ἐδέχθης ἐδιπλασίασε
τὴν φυσικὴν μου μισανθρωπίαν· ἀλλ' ἐσκέ-
φθην ἔκτοτε. Αἱ ἰδέαι μου μετεβλήθησαν.

Γάμος διὰ χρήματα, Λυδία; Ἐγὼ σὲ συνε-
βούλευσα τοιοῦτον ἀνοσιούργημα; Ὡς πόσον
μ' ἐσκήρυνε τὸ ἄλγος· ἀλλ' ἡ θεὰ σου
μ' ἐξήγνισε. (Ἡ Λυδία καθύπαι. Ὁ Φαίδων, ἰστά-
μενος ὀπισθεν τῆς ἑδρας αὐτῆς, ἐξακολουθεῖ μετὰ
περιπαθοῦς εὐγλωττίας.) Γάμος ἀνευ ἔρωτος;
Πλὴν γνωρίζεις, προσφιλὲς μου, τί ὀνομά-
ζεται γάμος, τὸ ἀνώτερον τῶν μυστηρίων
τῆς φύσεως, ἡ ἔνωσις δύο ψυχῶν ἐνώπιον
τοῦ Θεοῦ, πρὸς περαιώσιν τῶν ἀνεξελέγκτων
αὐτοῦ βουλῶν; Γάμος! Ἡ ὑφήλιος περιέ-
χεται εἰς τὴν λίξιν ταύτην, καὶ ἂν εἶχον
ἀδελφὴν, προετίμων αὐτὴν ἑκατοντάκις μάλ-
λον νεκράν, ἢ εἰς τὰς ἀγκάλας ἀδιαφόρου.

ΛΥΔΙΑ.

Ὡς Θεέ μου, Θεέ μου.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὁ ἔρως, Λυδία, ἐδόθη ἡμῖν ὡς μόνον
ἀντίδωρον πάντων ἡμῶν τῶν δεινῶν, καὶ
μεταβάλλει τὸν κευθμῶνα τοῦτον εἰς ἀληθὴ
παράδεισον. Ἀνευ αὐτοῦ τὰ πάντα εἰσὶν
αὐχμηρά καὶ ἀνήλια, καὶ μάτην ἐγεννήθη ὁ
ἀνέραστος. Ἄλλ' ἀπεταμίευσέ θησαυρούς,
φθονοῦσιν αὐτὸν οἱ χυδαῖοι. Ὡς μὴ φθο-
νῆτε! Ὑπὸ τὰ πλούτη ταῦτα γνωρίζετε τί
κρύπτεται; Ἀνία, διαρκὲς ἀνία. Ὁ κόσμος
ἐπλάσθη δι' αὐτὸν ἄχρους, οὐδὲν ἔχει ὁ
βίος θέλγητρον, καὶ φθάνει τέλος εἰς τὸν
τάφον, μὴ αἰσθανθεὶς ἅν' ὅτι ἔζησε.

ΛΥΔΙΑ.

Σίγα, Θεέ μου, σίγα!

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὅχι, Λυδία, μὴ μὲ διακόπτης. Ἀκουσον
ἤδη ὅποιον ἐννοεῖ τὸν γάμον ὁ Θεός, τὸν
ἀληθὴ γάμον δύο ψυχῶν φιλουμένων. Τὰ
πάντα φαίνονται βόδινα περὶ τοὺς ἐρώντας.
Ἡ φύσις μειδιᾷ, καὶ ἡ ὑπαρξὶς αἰωνία δι'
αὐτοὺς πανήγυρις. Ἀγαπῶνται καὶ ἀνέκουσιν
ὁ εἰς εἰς τὸν ἄλλον. Ἀγαπῶνται καὶ τὰ
πάντα ἔχουσι κοινά. Θεῖον παρόν, χρυσοῦν
μέλλον. Εἰς τὰς σκοτεινὰς αὐτῶν ἡμέρας
ζῶνται ὁμοῦ, καὶ παρελεύσονται αὐταὶ ἀπα-

ρατήρητοι, ὁμοῦ εἰς τὰς φωτεινὰς, καὶ ἀνε-
ξίτηλος αὐτῶν ἡ μνήμη. Ὅμοῦ διαρκῶς,
ὁμοῦ καὶ ἀφάτως εὐδαίμονες. Ἀλλὰ στε-
ροῦνται; Οὐδεὶς φθόνος. Εἰς ἀσπασμὸς
χαρίζει τὴν οἰκουμένην.

ΛΥΔΙΑ.

Ὡς Παναγία μου!

ΦΑΙΔΩΝ.

Καὶ εἴτα, ἂν βλαστήσωσι περὶ αὐτῶν τοῦ
ἔρωτος παραφυσάδες, μικραὶ ψυχαὶ τῆς ψυχῆς
αὐτῶν κλάσματα, ἂν ἡ φωλεὰ πληρωθῇ
νεοσσῶν, ὧς ποῖα τότε ὑπαρξίς, ποῖα μέρι-
μναι, καὶ ποῖα χαρά! Ἐκαστον τῶν μικρῶν
ἐκείνων ὄντων ἐστὶ δεσμός αἰώνιος, τῶν
τρυφερῶν ἐρώτων ἐνσάρκωσις. Ἐν ἐκάστῳ
συνεχωνεύθησαν δι' ἐνὸς ἀσπασμοῦ αἱ δύο
αὐτῶν ὑπάρξεις. Τοιοῦτος βίος ἐστὶ βίος
ἀληθής, καὶ μετ' αὐτὸν φαίνεται πλέον ὡχρὰ
ἡ αἰωνιότης.

ΛΥΔΙΑ, ἐγειρομένη.

Ὡς Φαίδων! Φαίδων!

ΦΑΙΔΩΝ.

Λυδία, Λυδία μου, ὡχρίᾳς. Μ' ἐννοεῖς;
Ἐννοεῖς τί σοὶ λέγω;

ΛΥΔΙΑ.

Φεῦ, ναὶ πλειότερον ἢ ὅτι ἐπεθύμουν.
Ἐξύπνησας πάντα τὰ εὐγενή τῆς καρδίας
μου αἰσθήματα, τὰ πρὸ τοσοῦτου ὑπνώτ-
τοντα· ἀλλ' ἵνα ὑπάρξῃ τοιαύτη ὀλβιότης,
ἀπαιτεῖται ὁ ἀμοιβαῖος ἔρως.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὁ ἔρως, Λυδία; (Πίπτει γονυκλινὴς πρὸ αὐτῆς.)
Πλὴν σὲ λατρεύω ἐγὼ, σὲ λατρεύω. Οὐδέ-
ποτε ἔπαυσα φιλῶν σε ὡς τῶν ὀφθαλμῶν
μου τὸ φῶς.

ΛΥΔΙΑ.

Ὡς Φαίδων!

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἡμέτερος, ἂν ἤθελες, ὁ παράδεισος περὶ
οὗ σοὶ ὡμίλουν, ἀλλὰ σὺ ἀδιαφορεῖς, καὶ

ἤδη, ὅτε γνωρίζεις τὸ πάθος μου, μόνη μοὶ μένει ἡ ἀπόγνωσις.

ΛΥΔΙΑ, τείνει αὐτῇ τὰς χεῖρας.

Σὲ ἀγαπῶ, καὶ εἰμί σὴ διὰ παντός.

ΦΑΙΔΩΝ.

Μὲ ἀγαπᾷς; ὦ ὑπάρχει Θεός! (Ἀσπάζεται τὰς χεῖρας αὐτῆς παραφόρως. Εἰσέρχεται ὁ Κ^{ος} Βαλανέλης.)

ΣΚΗΝΗ Η'.

Οἱ αὐτοὶ καὶ ὁ ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

ὦ, ὦ! τί βλέπω; Τί σημαίνει τοῦτο;

ΦΑΙΔΩΝ, ἐγειρόμενος.

Θεῖέ μου, καλέ μου θεῖε. Βλέπεις ὅτι εἶχες δίκαιον, ὅτι ἤμην ἐγὼ παράφρων, ὅτι λατρεύω τὴν Λυδίαν, ὅτι ἡ Λυδία μὲ ἀγαπᾷ, καὶ ὅτι συνεδέθημεν διὰ παντός.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πῶς, πῶς; Σιγά, σιγά, παρακαλῶ. Καὶ τὰ ἑκατομμύρια, καὶ ὅσα μοὶ ἔλεγες;

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἀνοησῖαι, θεῖέ μου, ἀνοησῖαι. Διελύθησαν.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Διόλου, Κύριε. Σκεφθεῖς ὠρίμως, εὐρίσκω τὰς σκέψεις σου ὀρθοτάτας.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἐτύφλωττον, παρελάλουν. Ἐχων τὴν Λυδίαν, ἀδιαφορῶ περὶ πάντων.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πράττεις κάκιστα. Ἐπείσθην ἴσως βραδέως, ἀλλ' ἤδη μένω πεπεισμένος.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἐκείνην ἴδετε. Ἀτενίστατε εἰς τὸ ἡδὺ ἐκεῖνο πρόσωπον καὶ εἴτα συμβουλευσατέ τὴν φρόνησιν.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Πλὴν...

ΦΑΙΔΩΝ.

Τὰ πλὴν ἀπαγορεύονται.

ΛΥΔΙΑ.

Ἐν ἀκόμῃ πλὴν καὶ ἀφαιροῦνται τὰ πολιτικά ὑμῶν δικαιώματα. Ἡ Βουλὴ ἐφωτίσθη. Ζητῶ τὴν ψηφοφορίαν.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ, πρὸς τὴν Λυδίαν.

Ἄχ σὺ πονηρὸ πουλί. (Εἰσέρχεται ὁ Κ^{ος} Ροδινοῦ.) Ἄ, δόξα σοι ὁ Θεός. Ἰδοὺ ἡ Κ^{ος} Ροδινοῦ. Ἐγὼ νίπτω τὰς χεῖράς μου ἄς πράξῃ ἐκείνη ὅ,τι θέλει.

ΣΚΗΝΗ Θ'.

Οἱ ἀνωτέρω καὶ ἡ Κ^{ος} ΡΟΔΙΝΟΥ. Ἐπειτα ὁ ΠΑΥΛΟΣ.

Κ^{ος} ΡΟΔΙΝΟΥ.

Τί συμβαίνει; Βλέπω πάντας τεταραγμένους. Τί ἔχεις, Λυδία; Τὸ πρόσωπόν σου ἀστράπτει.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Τί συμβαίνει; Συμβαίνει ὅτι, εἰσελθὼν ἐνταῦθα, εὗρον τὸν Κ^{ον} ἀνεψιόν μου ἐκεῖ

εἰς τοὺς πόδας τῆς Κυρίας, καὶ τὰ χεῖλη τοῦ Κ^{ον} ἀνεψιοῦ μου εἰς τὰς χεῖρας τῆς Κυρίας, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Κ^{ον} ἀνεψιοῦ μου εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Κυρίας, ὅτε δὲ ἠτέρθη, μοὶ εἶπεν ὅτι παρεφρόνησεν ἐξ ἔρωτος, καὶ μόνον μετὰ τῆς Κ^{ος} Λυδίας ἐννοεῖ ὡς δυνατὴν τὴν ζωὴν.

Κ^{ος} ΡΟΔΙΝΟΥ.

Τί ἀκούω; Καὶ ἡ Λυδία;

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἡ Λυδία, εἰς τὴν πρώτην μου ἀντίρρησην, μοὶ εἶπε, (μυμούμενος αὐτήν) «ἐν ἀκόμῃ πλὴν καὶ ἀφαιροῦνται τὰ πολιτικά ὑμῶν δικαιώματα».

Κ^{ος} ΡΟΔΙΝΟΥ.

Θεέ καὶ Κύριε, ἀλλ' ἀκόμῃ σήμερον ἔλεγεν ἀκριβῶς τ' ἀντίθετα καὶ ὁ Φαῖδων ἦν τῆς γνώμης αὐτῆς.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ναί, ναί, καλή μου Κ^{ος} Ροδινοῦ. Πολλὰ ἐλέγομεν, ἀλλ' ἤδη ἐλησμονήθησαν. Πάντες τῆς γῆς οἱ θησαυροὶ οὐδὲ μίαν ἑξαγοράζουσι στιγμὴν εὐτυχίας, καὶ τὸ ἀμοιβαῖον φίλτρον ἐξασφαλίζει ὄχι στιγμάς, ἀλλ' αἰωνιότητα.

Κ^{ος} ΡΟΔΙΝΟΥ.

Μόλις πιστεύω τὰ ὠτά μου. Ἄλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει μάτην πλέον φλυαροῦμεν. Ὁ Κ^{ος} Χονδρικόπουλος μοὶ ἐζήτησε σήμερον τὴν χεῖρα τῆς Λυδίας, καὶ ὑπεσχέθη. Ἀπόψε ἔρχεται διὰ τὴν ἀπάντησιν.

ΛΥΔΙΑ.

ὦ μὴ ἀναφέρετε αὐτόν, ἡ δραπετεύω. Ἐσίγησα ἐπὶ τόσον καιρὸν, ὅπως εὐχαριστήσω ὑμᾶς, καὶ διότι μοὶ ἦσαν τότε τὰ πάντα ἀδιάφορα. Ἄλλ' ἤδη τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Ἦδη φιλῶ τὸν κόσμον, καὶ μοὶ μετὰ τὸ μέλλον χρυσοῦν, ἤδη... ἀγαπῶ.

(Δεξιῶς.)

Κ^{ος} ΡΟΔΙΝΟΥ.

Πλὴν, Λυδία, σκέψου.

ΛΥΔΙΑ.

Ἐσκέψην. Οὐδὲν ἄνευ τοῦ Φαῖδωνος, καὶ μετ' αὐτοῦ τὰ πάντα.

Κ^{ος} ΡΟΔΙΝΟΥ.

Οὐδέποτε, σοὶ λέγω, οὐδέποτε.

ΦΑΙΔΩΝ.

Μὴ προσποιήσθε τὴν αὐστηράν. Ἐχετε ἀταθὴν καρδίαν. Ἐνθυμήθητε τὴν νεότητά

ὑμῶν, ἐνθυμήθητε τὸν Συνταγματάρχην, καὶ σφραγίσате τὴν εὐτυχίαν ἡμῶν.

Κ^{ος} ΡΟΔΙΝΟΥ.

Αὕτη ἀκριβῶς ἡ ἀνάμνησις μὲ ἀποτρέπει. Σὲ ἀγαπῶ ὡς τέκνον μου, Φαῖδων, καὶ σ' ἐκτιμῶ εἰς τὴν ἀληθῆ σου ἀξίαν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο προφυλάττω καὶ σὲ καὶ τὴν Λυδίαν βεβαίου ὀλέθρου.

ΦΑΙΔΩΝ.

Πλὴν, ἀγνοεῖτε λοιπὸν τί ἐστὶν ἀληθῆς ἀγάπη, ἀγνοεῖτε ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἀποβαίνει ἀδύνατος ἡ ὑπαρξὶς καὶ δι' ἐμὲ καὶ διὰ τὴν Λυδίαν, ἂν τι χωρίσῃ ἡμᾶς; Σκέφθητε τί ποιεῖτε ἄλλως αἱ συνέπειαι ἔσσονται θλιβεραί.

Κ^{ος} ΡΟΔΙΝΟΥ.

Εἰς μάτην παῦσον, σὲ παρακαλῶ.

ΛΥΔΙΑ, γονυπετοῦσα πρὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς. Καλή μου μήτηρ.

ΦΑΙΔΩΝ, ὁμοίως.

Καλή μου μήτηρ. (Ἡ Κ^{ος} Ροδινοῦ θεωρεῖ αὐτοὺς ἐπὶ μακρὸν συγκινημένη, καὶ εἴτα ἀνεγείρει βιαίως καὶ ἀσπάζεται αὐτούς.)

Κ^{ος} ΡΟΔΙΝΟΥ.

Μὴ νομίζετε ὅτι ἐπλάσθη ἐκ χαλκοῦ; Τὴν εὐθύνην φέρει ἡ μοῖρα ἀλλὰ τρέμω διὰ τὰς συνεπείας.

ΛΥΔΙΑ.

Μήτηρ, φιλότατη μήτηρ.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἡ εὐγνωμοσύνη μου ἔσται αἰωνία.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Τί τρέχει; Μοὶ φαίνεται ὅτι κλαίω. Ναί, μὰ ὅλους τοὺς διαβόλους, κλαίω...

ΦΑΙΔΩΝ, ἐναγκαλιζόμενος αὐτόν.

Καλέ μου θεῖε.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἐγὼ ἐξ ἀρχῆς ἐνόησα τὴν λύσιν.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Ὅπωςδήποτε ἀφηρέθη μέγα βάρος ἐκ τῆς καρδίας μου. Ὁμολογῶ ἤδη ὅτι ὁ Κ* Χονδρικόπουλος ἐκεῖνος μοι ἀφήρει τὸν ὕπνον· ἀλλ' ἐνόμιζον ὅτι ἐνεργῶ διὰ τὸ καλὸν τῆς Λυδίας.

ΛΥΔΙΑ.

Λησμονήσωμεν αὐτὸν ἤδη. Τοιαύτη ἀνάμνησις ἐπισκιάζει τὸν ἀνέφελον ἡμῶν οὐρανόν.

ΦΑΙΔΩΝ.

Μάλιστα. Σοὶ φαίνεται τόσο εὐκολόν. (Ὁ Παῦλος ἐμφανίζεται εἰς τὴν θύραν.) Ἴδού ὁ Παῦλος. Στοιχηματίζω ὅτι αὐτὸν ὁδηγεῖ.

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Οἱ ἀνωτέρω καὶ ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἐορτασίμως ἐπὶ τὸ κυριαιότερον ἐνδεδυμένοι.
Ὁ ΠΑΥΛΟΣ μένει ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Εἶτα ΘΕΑΝΩ.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Καλὴ σπέρα σας! Δουλὸς σας! Κυρά 'Ροδίναίνα σοῦ φιλῶ τὰ μάτια. Γεροθεῖ σοῦ φιλῶ τὴ μύτη.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ, ψυχρῶς.

Καλὴ σπέρα, Κ* Χονδρικόπουλε.

Κ* ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Τί λέ... λέ... γετε. Δὲν ἐν... ἐνόησα.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Τί τρέχει κ' εἰσθε ὅλοι ἐδῶ συναγμένοι, σὰν ταῖς κόταις στὸ κοτέτζι, καὶ χαχανίζετε, σὰν νὰ σὰς ξεφλουδίζουν αὐτά; Στοιχηματίζω πῶς μ' ἐπεριμένετε, καὶ χαίρεσθε διότι ἦλθα. Λοιπὸν, Κυρά 'Ροδίναίνα, λοιπὸν, ἡ Λυδίτσα εἶνε δική μου; Ἀγκάλιασε τὸν γαμβρόν σου.

(Χωρεῖ πρὸς αὐτὴν μετ' ἀνοικτῆς ἀγκαλῆς.)

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ, ὀπισθοχωροῦσα.

Μὴ βιάζεσθε, παρακαλῶ, μὴ βιάζεσθε.

ΠΑΥΛΟΣ.

Ὁ Κ* καὶ ἡ Κ* Χονδρικόπουλου.

ΦΑΙΔΩΝ.

Τί σοὶ ἔλεγον;

ΛΥΔΙΑ.

Θεέ μου, οἶα συμφορά.

ΠΑΥΛΟΣ, θεωρῶν αὐτοὺς κατ' ἰδίαν.

Κάτι τρέχει. Ὁ καλὸς μου ὁ Αὐθέντης πάλι θὰ τάψησε, «ρότι δὲ βολαίλ».

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Νὰ μὴ βιάζωμαι. Τὴν ἄλλη Κυριακὴ θὰ γίνῃ ὁ γάμος. Οἱ ἀσβέστες ἐστὲ γνωσαν.

ΠΑΥΛΟΣ, κατ' ἰδίαν.

Καὶ ἂν στέγνωσαν, ὁ καιρὸς εἶνε βροχερός· ἴσως ξαναμουσκέψουν. «Λὰ πλουῖ, λὲ βῶ τὰν».

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Κ* Χονδρικόπουλε, εὐγνωμοῦμεν διὰ τὴν πρότασιν ὑμῶν...

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ὅχι, χωρατεύουμε! Ξεύρω, ξεύρω, ἡ μικρὴ τὴν ἄρπαξε σὰν τὸ ψάρι τὴ μύτη.

ΠΑΥΛΟΣ, κατ' ἰδίαν.

Μάλιστα. Σφίξε μὴ σὲ φύγη.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Εὐγνωμονοῦμεν, ἀλλὰ...

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Τί ἀλλά;... Θέλει καὶ ὄχημα. Ἄς ἦνε τὰ εἶπαμε πλέον.

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ, δυσανασχετῶν.

Ἡ Κυρία ἐννοεῖ ὅτι ἤλθετε ὀλίγον ἄργα.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἄργα; Εἰς τὰς ἔξ δὲν εἶπαμε; Μὴ ἐκάηκε τὸ καταΐφι;

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Περὶ τῆς αἰτήσεως ὑμῶν πρόκειται. Λυποῦμαι, ἀλλ' ἡ Λυδία ἔδωκεν ἤδη εἰς ἄλλον τὸν λόγον αὐτῆς.

ΠΑΥΛΟΣ, κατ' ἰδίαν.

Τὸ καταΐφι νὰ γίνῃ χυλόπητα! Αὐτὰ ἔχει ὁ κόσμος. Ὑπομονή.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Εἰς ἄλλον; Τί λές; Εἰς ἄλλον τὸν λόγον τῆς; Τάχεις χαμένα; Θὰ χάψῃ ἄλλος τὸ πιτζοῦνι, κ' ἐγὼ θὰ μείνω μ' ἀνοικτὸ τὸ στόμα. Ἐτσι ἔ;.. Ποτέ! ποτέ!

ΒΑΛΑΝΕΛΗΣ.

Ἦσυχάσατε. Μὲ ἀνοικτὸ τὸ στόμα ἴσως κατακτήσῃτε καμμίαν ἄλλην, καὶ τότε τὸ πρᾶγμα συμβιβάζεται.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἐσὺ παρακαλῶ νὰ μὴν ἀνακατόνεσαι.

Κ* ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Τί... τί... τί ἔχεις, Χρη... χρηστο... φάκη μου; Τί... τί θυ... θυμῶνεις;

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Τί ἔχω; Ἀκοὺς ἐκεῖ, τί ἔχω; Τὸ πιτζοῦνι πέταξε. Τὴν Λυδίτσα τὴν παίρνει ἄλλος.

Κ* ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Γά... γά... γάλος. Ψη... ψητὸς ἢ βρα... βραστός;

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Τί ψητὸς καὶ βραστός; Τὴ νύφη τὴν παίρνει ἄλλος, τὴ νύφη!

Κ* ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Κα... καταΐφι; Χαί... χαίρουμαι. Πο... πολὺ μὲ... μὲ ἀρέσει.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Μάλιστα! πολὺ σοῦ ἀρέσει. Πάρ' τὴν στὸ γάμο σου νὰ σοῦ 'πῇ καὶ τοῦ χρόνου. Ποτὲ δὲν θὰ τὸ συγχωρήσω.

Κ* ΡΟΔΙΝΟΥ.

Κύριε Χονδρικόπουλε, ἀληθῶς λυποῦμαι, ἀλλὰ πῶς θέλετε; Ἡ Λυδία ἀγαπᾷ, καὶ νυμφεύεται κατ' ἰδίαν ἐκλογὴν. Οὐδὲν ἔχει τοῦτο τὸ προσβλητικὸν δι' ὑμᾶς. Μένομεν πάντοτε φίλοι. Ἐλπίζω ὅτι θὰ τιμήσῃτε τοὺς γάμους.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἐγώ; Ποτέ! Ποτέ! Καὶ ποῖος λοιπὸν εἶνε ὁ γαμβρός; Νὰ τὸν καμαρώσουμε.

ΦΑΙΔΩΝ, χωρῶν πρὸς αὐτόν.

Ἐγώ, Κύριε, ἐὰν ἐγκρίνετε.

ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ, ὀπισθοχωρῶν καὶ κατευναζόμενος.

Τοῦ λόγου σου; Τότε ἀλλάζει.

Κ* ΧΟΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Μά... μάλιστα. Τὸ χα... χαλάζι.

ΠΑΥΛΟΣ, προχωρῶν.

Ἀυθέντα!

ΦΑΙΔΩΝ.

Ἄ Παῦλε, σ' ἐννοῶ. Χαίρεσαι διὰ τὴν εὐτυχίαν μου. Σ' εὐχαριστῶ.

ΠΑΥΛΟΣ.

Ναί, χαίρομαι «λὰ ζουά, λὰ ντουλέρ», καὶ εἰς ἀπόδειξιν ζητῶ μίαν χάριν.

ΦΑΙΔΩΝ.

Μίαν χάριν; Λέγε. Σήμερον οὐδὲν ἀρνούμαι.

ΠΑΥΛΟΣ (τρέχει πρὸς τὴν θύραν καὶ κρᾶζει).
Θεανῶ! Θεανῶ!

ΘΕΑΝΩ, εισερχομένη.

Τί τρέχει;

ΠΑΥΛΟΣ, δεικνύων αὐτήν.

Αὐθέντα, αὐτὴ ἀγαπᾷ, «Φαίρ λ' ἀμούρ».

ΦΑΙΔΩΝ.

Τί λέγεις; Καὶ ποῖον ἀγαπᾷ;

ΠΑΥΛΟΣ.

Μὲ εἶπε «σκέψου νὰ τὸ εὕρης». Ἐσκέφθην καὶ τὸ ἤύρα. Ἐμὲ ἀγαπᾷ.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὁ θαυμάσια. Τότε σύ, ὅστις μὲ ἠκολούθησας εἰς τὸν ἄδην, ἀκολούθησόν με καὶ εἰς τὸν παράδεισον τοῦ γάμου.

ΠΑΥΛΟΣ, κρᾶζων ὡς ἐν τοῖς καφενείοις.

«Βουαλά, μουσιού, βουαλά» ἔφθασαι.

ΦΑΙΔΩΝ.

Ὁραιότατα. Τὴν ἐπαύριον τοῦ γάμου μου ὁ σὺς, καὶ ἰδοὺ ἡ παράνυμφος.

(Τείνει τὴν χεῖρα τῇ Λυδίᾳ.)

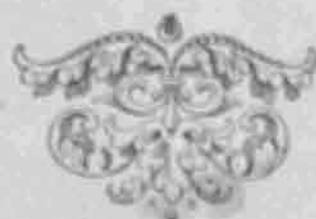
ΘΕΑΝΩ.

Ὁ Κύριε Φαίδων. Μόνον διότι διατάσσετε.

ΒΑΛΛΑΝΕΛΗΣ.

Αἱ εὐγενεῖς καρδίαι κατανικῶσι τὰς δυσχερείας, καὶ δι' αὐτὰς προὐρίσται ἡ ἀληθὴς εὐτυχία.

(Καταπετάννυται ἡ σὺλα.)

Ἐκ τῶν παρεισφρησάντων ὀλίγων τυπογραφικῶν παροραμάτων τὰ κυριώτερα εἰσὶ τὰ ἑξῆς:

Σελίς 25, στήλη 2, ἀντὶ ἔπατα γράφει ἥπατα. Σελίς 28, στήλη 2, ἀντὶ ἐκτίθενται γράφει ἐκτίθενται. Σελίς 47, στήλη 2, ἀντὶ τριστευδαίμων γράφει τριστευδαίμων. Σελίς 48, στήλη 1, ἀντὶ ἔδη γράφει ἔδη. Αὐτόθι, στήλη 2, ἀντὶ ἡλώθη γράφει ἡλῶ. Σελίς 50, στήλη 2, ἀντὶ Ἡράκλειος γράφει Ἡράκλειος. Σελίς 67, στήλη 1, ἀντὶ Ἀνίβα γράφει Ἀντίβα. Αὐτόθι, στήλη 2, ἀντὶ ἐπλίκευσεν ὅτε γράφει ὅτε, γῆας, ἐπλίκευσεν.

